

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΟΥ
Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΜΜΟΧΟΣΤΟΥ

ΕΤΟΣ ΚΣΤ'

ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 23

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971 - 1972

Μιχαήλ Χαριτοπόρος
ΑΓΩΓΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

ΕΤΟΣ Κ ΣΤ'

ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 23

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971 - 1972

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΠΛΗΣΗ	Όμιλία επί τη ενάρξει του σχολικού έτους 1971 - 72	Σελ. 5
----------	--	--------

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Γ. ΖΩΔΙΑΤΗ	Σονάτα θανάτου	8
Δ. ΛΑΚΑΤΑΜΙΤΗ	Το γέρικο δεντρί	8
Μ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	Άντιο ζωή	9
Χ. ΤΣΙΓΚΗ	Οί άρετές	9
Γ. ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ	Έλένη, Στροφή	10
Α. ΗΛΙΑ	Ό τοίχος	15
Ε. ΛΥΤΡΙΔΟΥ	Άκτινες, Έπέτειος, Ποιητής - Άνθρωπος	16

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ε. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	Σχέδια για τὸ καλοκαίρι	18
Ι. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ	Πρωϊνό ξεκίνημα για τὸ σχολείο	18
Γ. ΣΑΝΤΗ	Άναμνήσεις από τὸ καλοκαίρι	19
Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ	Ή φωτογραφική μηχανή μου	20
Γ. ΓΕΩΡΓΟΥΔΗ	Στὸ χωριὸ τῆς μητέρας μου	21
Α. ΤΟΥΜΑΖΗ	Μιά έκδρομή στὰ χιόνια	22
Μ. ΦΛΟΥΡΗ	Μιά μέρα πὸν δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ	23
Π. ΑΣΣΙΩΤΗ	Μιά εὐχάριστη μέρα τῆς χρονιάς πὸν πέρασε	23
Γ. ΜΙΧΑΗΛ	Διαδήλωση	24
Μ. ΛΟΪΖΙΔΗ	Τὸ δάσος τῆς Σαλαμίνας	25
Β. ΣΕΡΓΙΔΗ	Κάθο - Σκύλλος	25
Α. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗ	Κάτι πὸν δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ	26
Μ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ	Ένα πρόσωπο τὸν περιθάλλοντός μου πὸν ἔχω σάν πρότυπο	27
Σ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ	Ένας χωριάτικος γάμος	28
Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ	Ένας αξιοπρόσεκτος τύπος ανάμεσα στοὺς συμμαθητές μου	29
Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ	Μπροστά στὸ ἠλιοβασίλεμα, Ό ὑποκριτής	30
Α. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ	Μιά ἐξομολόγηση, Μπροστά στὴ θεία γέννηση	31
Α. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ	Εὐτυχία	33
Α. ΠΟΓΙΑΤΖΗ	Ό κύριος σοφός	33
Α. ΚΑΚΟΥΡΗ	Σκέψεις καὶ συναισθήματα για τὰ Χριστούγεννα	34

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	Κάποιο Νοέμβριο	37
Γ. ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ	Έκάθης 49Α	39

ΔΟΚΙΜΙΑ

Ι. ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΥ	Τὸ βιβλίο φίλος ἢ ἐχθρός μας	42
Μ. ΤΡΙΓΓΙΔΗ	Ή ἔννοια τὸν ἔθνους στὸ σημερινὸ μεταβαλλόμενο κόσμο, Κριτικές σκέψεις στὸ δοκίμιο τὸν Καμὺ «Ό μῦθος τὸν Σισύφου»	43

ΜΕΛΕΤΑΙ

ΟΜΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α΄2	Εἴκοσι ὠραία φυτὰ για τὶς γλάστρες μας	55
Γ. ΑΥΣΕΝΤΙΟΥ	Ή ἐνάτη συμφωνία τὸν Μπετόβεν	59
Β. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	Μιά γνωριμία με τὸν ἰδρυτὴ τῆς ἐκκλησίας μας ἀπόστολο Βαρνάβα καὶ τὴ μονὴ τὸν	62
Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ	Ή θρησκεία τῶν Άνατολικῶν λαῶν	66
Ι. ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΥ	Ό Γιάννος Γκάμαρος τὸν διηγῆματος τὸν Καρκαθίτσα «Τὸ Γιούσουρι» καὶ οἱ σημερινὸν νέοι	69
Μ. ΣΙΑΚΑΛΛΗ	Ή πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης μνήμη καὶ χρέος	71
Μ. ΤΡΙΓΓΙΔΗ	Ή σημασία τῆς μοίρας καὶ ἡ ἔλευθερία τὸν Οιδίποδα	73

Έπιμελητής ὕλης καὶ ἐκδόσεως:

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Θ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Φιλόλογος

Τὰ μαθητικά κείμενα ἀκολουθοῦν πλήρως τὸ σύστημα ὀρθογραφίας τὸν Μανὸν Τριανταφυλλίδη,

ὅταν εἶναι γραμμένα εἰς ἀμυγῆ Δημοτικήν.

Έτυπώθη εἰς τὸ τυπογραφεῖον ΖΑΒΑΛΛΗ ΛΤΔ., (Λευκωσία) τὸν Νοέμβριον τὸν 1972.

B. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	Τὰ «δωδεκάμερα» στήν Κυπριακή Ύπαιθρο	77
M. ΚΩΣΤΗ	Γητεύματα, Κυπριακές προλήψεις, Κυπριακά δίστιχα	79
M. ΜΑΡΙΝΟΥ	Ὁ γάμος, τὸ θέρισμα, ὁ ἀργαλιὸς	82
X. ΧΑΡΙΛΑΟΥ	Κυπριακὸς γάμος	83

ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ 86 — 91

N. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ	«Σεντούκι», Σ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ «Τὸ ἀμάξι», Α. ΤΟΥΜΑΖΗ «Ἄλογο», Σ. ΚΑΡΑΤΖΑ «Ἄλογα», Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ «Ὁ Ἅγιος», Β. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ «Ἐκκλησία», Σ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ «Γεωμετρικὸ», Ι. ΙΑΚΩΒΟΥ «Ἡλιοβασιλευσα», Ν. ΑΝΔΡΕΟΥ «Τὸ σπουργίτι», Χ. ΧΡΙΣΤΟΦΗ «Στὰ λουλούδια», Π. ΚΟΥΝΤΟΥΡΕΤΗ «Ἀφηρημένο», Σ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ «Ἀφηρημένο».
----------------	--

ΧΡΟΝΙΚΑ

K. ΠΛΗΣΗ	Λογοδοσία ἐπὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1971-72	92
A. ΓΙΩΡΚΑΤΖΗ	Ἀντιφώνησις	98
M. ΔΑΜΙΑΝΙΔΗ	Τὸ χρονικὸν τοῦ Γυμνασίου	99
N. ΝΙΚΟΛΑΟΥ	Ἀθλητικὴ κίνησις	101

ΠΙΝΑΚΕΣ

Τὰ μέλη τῆς Ἐφορείας τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκπαιδευτηρίων Ἀμμοχώστου	104
Οἱ καθηγηταὶ τοῦ Γυμνασίου	104
Τὸ γραμματειακὸν προσωπικὸν τοῦ Γυμνασίου	105
Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Συνδέσμου Γονέων τοῦ Γυμνασίου	105
Ἄριστεύσαντες μαθηταὶ	106
Στατιστικὴ Βιβλιοθήκης	108
Βραβεῖα	110
Τελειόφοιτοι	114

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Διάφορα φυτὰ καὶ ἄνθη	56
Διάφορα φυτὰ καὶ ἄνθη	58
Φάσις ἀπὸ ἀγῶνα πετοσφαίρας τῆς δμάδος τοῦ Γυμνασίου μας	102
Ἡ δμάς πετοσφαίρας τοῦ Γυμνασίου μετὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Νικολάου	103
Τάξις Στ' κλ.	114
Τάξις Στ' 1 πρ.	115
Τάξις Στ' 2 πρ.	116

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ Κ. Κ. ΠΛΗΣΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1971 - 1972

Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὶς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας ἀρχίζουμε καὶ φέτος ἐπισημῶς τὴν καινούργια σχολικὴ χρονιά. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ καλωσορίζω τοὺς μικροὺς, ποὺ πρωτοέρχονται στὸ Γυμνάσιο καθὼς καὶ τοὺς μαθητὲς καὶ μαθήτριες τῆς Δ' πρ. ποὺ μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τ' ἄλλα σχολεῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας μας. Σ' ὄλους αὐτοὺς καὶ σ' ἐκείνους ἀπὸ σᾶς ποὺ εἴσαατε στὸ σχολεῖο μᾶς πέρσι εὐχομαι σύντομα νὰ προσαρμοσθῆτε στὸ σχολικὸ περιβάλλον καὶ νὰ ριχθῆτε μὲ ὄρεξη πολλὴ ξανά στὸν ὠραῖο αὐτὸ στίβο τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ἡ Παιδεία εἶναι μιὰ πολὺ λεπτὴ ὑπόθεση. Ἀκόμη εἶναι ἡ πιὸ σοβαρὴ προσπάθεια τῆς ὀργανωμένης κοινωνίας νὰ μορφοποιήσῃ τοὺς νέους ἀνθρώπους μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ εἰσέρχωνται σ' αὐτὴ ὅσο μπορεῖ πιὸ ἀνώδυνα καὶ σύντομα νὰ συμβάλλουν μὲ τὸ σφρίγος καὶ τὴν ὀρμὴ τους στὴν ποιοτικὴ τῆς βελτίωσης.

Τὸ σχολεῖο εἶναι τὸ ἐργαστήρι μέσα στὸ ὁποῖο θὰ χυθῆ τὸ χρυσάφι τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς γιὰ νὰ πλαστουρηθῆ καὶ νὰ γίνῃ ἡ ψυχὴ ἀπαστράπτουσα ἀπὸ καθαριότητα, γεμάτη αἰσιοδοξία καὶ πίστη.

Ξέρουμε πὼς πολλὲς δυνάμεις ἀντιστρατεύονται τὸ παιδευτικὸ ἔργο. Αὐτὴ ἡ ραγδαία ἐξέλιξη τῶν πάντων δὲ μᾶς δίνει καιρὸ ν' ἀνασάνουμε· δὲν μᾶς δίνει καιρὸ νὰ προβληματιστοῦμε στὸ καινούργιο ποὺ ἔρχεται· νὰ δοκιμάσουμε τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἀντοχὴ του.

Ἡ ἴδια ἡ κοινωνία, ποὺ θέλει νὰ τῆς παραδώσουμε ἰσορροπημένους καὶ εὐπροσάρμοστους νέους, ἔρχεται νὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργο μας μὲ τὶς διάφορες μορφὲς προπαγάνδας, πολιτικῆς, οικονομικῆς κ.ἄ., μὲ τὴν ἔλλειψη συγκεκριμένων ὑψηλῶν ἀρχῶν μὲ τὴ διπλοπροσωπία καὶ τὸ φαρισσαϊσμὸ τῆς.

Ὅμως, τὸ σχολεῖο, παρ' ὅλες τὶς ἀντιξοότητες ποὺ συναντᾷ, ἀγωνίζεται καὶ θ' ἀγωνίζεται νὰ καθοδηγήσῃ τοὺς τροφίμους του πρὸς ὠρισμένες παραμόνιμες ἀξίες, νὰ θωρακίσῃ τὶς ψυχὲς τῶν νέων γιὰ ν' ἀνθίστανται στὰ φοβερὰ βέλη τῶν ἡμερῶν μας, νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὴ θέλησή τους γιὰ νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὴ μαγεία τῶν ἐφήμερων σειρήνιων ἀσμάτων.

Ἄγαπητοὶ μου μαθητὲς καὶ μαθήτριες,

Οἱ χρόνοι μας σᾶς δώρισαν ἐλευθερία, πολλὴν ἐλευθερία. Ἡ οικογένειά σας ὅλο καὶ πιὸ δύσκολα μπορεῖ νὰ τιθασεύσῃ τὴν ὀρμὴ καὶ νὰ καθοδηγήσῃ τὰ βήματά σας. Τὸ σχολεῖο νὰ μπορέσῃ νὰ σᾶς ἀφαιρέσῃ αὐτὴ

την ελευθερία και δύσκολο είναι και ίσως και παιδαγωγικώς όχι όρθό. "Όμως, τὸ σχολεῖο ἔχει ὑψιστο χρέος νὰ σὰς βοηθήσῃ νὰ κάνετε τὴν όρθή έκλογή. Γιατὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα πρέπει νὰ διαλέξετε τὸ δρόμο σας. Ἡ έκλογὴ εἶναι ὑψιστο θεϊκὸ δῶρο. Εἶναι αὐτὴ ποὺ καταξιώνει τὴν ἔννοια ἀνθρώπου. "Όμως ἡ έκλογὴ εἶναι δίκικοπο μαχαίρι. Μπορεῖ νὰ τὴ χρησιμοποιεῖτε νὰ καταστρέψετε ὅ,τι καλὸ κρύβεται μέσα σας, μπορεῖ πάλι νὰ τὴν χρησιμοποιήσετε γιὰ νὰ πολλαπλασιάσετε τὸ τάλαντο ποὺ σὰς δώρισε ὁ Θεός, νὰ καθαρῖσετε τὴ θεϊκὴ εἰκόνα, ποὺ ἔχετε μέσα σας, νὰ ἀποκτήσετε τὸ ἀρχαῖο κάλλος.

Τὸ σχολεῖο θὰ σὰς βοηθήσῃ νὰ ἀποφύγετε τὴν τυχαία έκλογὴ και νὰ κάνετε τὴ σωστή. Τὸ σχολεῖο θὰ θάλῃ μπροστὰ στὰ μάτια σας, σὰν σὲ πανόραμα, ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἀξίες ποὺ ὁ ἀνθρώπος στὴν ἱστορικὴ του πορεία δημιούργησε, ὅλες ἐκεῖνες τὶς ἀξίες ποὺ κόσμησαν και κοσμοῦν τὸ ἀνθρώπινο γένος και κάνουν τὸν ἀνθρώπο χαριέντα ἢ, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Παύλου, ἡλαττωμένον βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους δόξῃ και τιμῇ ἔστεφανωμένον.

Αὐτὲς οἱ ἀξίες θὰ δῆτε νὰ διαχέωνται μέσα στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ σχολεῖου μας. Πέραν ἀπὸ τὴ γνώση, πέραν ἀπὸ τοὺς βαθμοὺς και τὶς ἐξετάσεις ὑπάρχει κάτι, ποὺ δὲν ἔχει συγκεκριμένη μορφή, ποὺ ἐνῶ εἶναι ρευστὸ και ἀκαθόριστο, ἐντούτοις ὅλοι τὸ νιώθουμε, και ὅλων τὶς ψυχὲς μας συνέχει. Αὐτὴ εἶναι ἡ σχολικὴ ζωὴ. Αὐτὴ ἡ σχολικὴ ζωὴ, ποὺ ὅλοι προσφέρουμε τὸν καλὸ ἑαυτὸ μας γιὰ νὰ κρατῆται πάντοτε μακριὰ ἀπὸ μικρότητες και πάθη, εἶναι τὸ πρόσφορο ἔδαφος γιὰ νὰ καλλιεργηθοῦν αὐτὲς οἱ ἀξίες, νὰ τὶς δῆτε στὴν πράξη, νὰ τὶς ζῆσετε σὰν βίωμα.

Ἀκριβῶς, πρὸς μιὰ ὑγιὰ σχολικὴ ζωὴ πρέπει ὅλων μας, μαθητῶν και καθηγητῶν, οἱ προσπάθειες νὰ συντείνουν. Αὐτὸς ἄς εἶναι ὁ φειτινὸς στόχος τοῦ σχολεῖου μας. Πῶς μὲ τὶς δυνάμεις, ποὺ ὁ καθένας ἔχει, θὰ συμβάλῃ αὐτὰ τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ — νεαρὰ παιδιὰ ποὺ μόλις ἀφήνουν τὴν παιδικὴ τους ἡλικία, ἔφηβοι μὲ τὶς ἀνησυχίες τους και τὰ ὠραῖα μεγαλεπήβολα ὄνειρά τους, ἀλλὰ και τὶς ἀντιφάσεις τους, ὠριμοὶ ἄντρες μὲ πείρα ζωῆς καὶ σοφία νὰ συντονίσουν τὶς προσπάθειές τους γιὰ νὰ ἐνοποιηθοῦν, ἀποβάλλοντες ἢ περιορίζοντας ὅλες ἐκεῖνες τὶς διαλυτικὲς και φυγόκεντρες τάσεις τῆς ψυχῆς τους και νὰ συζῆσουν ἐν πνεύματι ἀγάπης και κατανοήσεως μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἱερὸ χῶρο ποὺ λέγεται σχολεῖο.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ χῶρο τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης και τῆς κατανοήσεως δὲν πρέπει οὔτε ἐπὶ στιγμὴ νὰ σταματήσῃ νὰ πνέῃ, γιατί μονάχα αὐτὸ μπορεῖ και πνευματοποιεῖ κάθε πράξη τοῦ ἀνθρώπου. Κι αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης πρέπει και τὶς καρδιὲς τῶν παιδαγωγῶν νὰ γεμίζῃ, μὰ και τὶς καρδιὲς τῶν παιδαγωγουμένων. Ἄν τὸ σχολεῖο αὐτὸ, ποὺ πάντοτε διακρινόταν γιὰ τὴν κατανόηση ποὺ ἔδειχνε πρὸς τοὺς μαθητὲς του, κρατῆσῃ αὐτὴ τὴν παράδοση και τὴ βελτιώνει συνεχῶς χρόνο μὲ χρόνο, τότε τὰ ὀφέλη θὰ εἶναι πολλαπλά. Θὰ μπορῆ μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς δύσκολους καιροὺς νὰ ξεθάβῃ ἀπ' τὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν του ὅλες τὶς καλὲς και εὐεργετικὲς δυνάμεις και νὰ τὶς καθοδηγῇ πρὸς τὶς αἰώνιες ἀξίες τοῦ ἔθνους μας. Τότε θὰ μπορῆ πράγματι νὰ ἰσχυριστῆ πῶς δίνει στὸ ἔθνος ἐνσυνείδητους "Ελληνες και καλοὺς Χριστιανούς. Γιατὶ, ἀγαπητοί μου μαθητὲς και μαθήτριες, εἶναι πολὺ μὰ πάρα πολὺ μεγάλο πράγμα νὰ ναι κανένας "Ελληνας και χριστιανός.

Ἀκόμη και ἡ γνώση θὰ βρῆ μέσα σὲ μιὰ ὠραῖα και εὐχάριστη σχολικὴ ζωὴ ἔδαφος πρόσφορο. Ἐκεῖ ὅπου ἐπικρατεῖ ἄγχος και ἐκνευρισμὸς και φόβος τὸ λουλούδι τῆς γνώσεως μαραίνεται.

"Όμως, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν ὅλ' αὐτὰ χρειάζεται πολλὴ μὰ πάρα πολλὴ προσπάθεια. Μὴ νομίζετε πῶς οἱ καθηγητὲς σας κι ἐγὼ εἴμαστε ὄνειροπόλοι, ἀεροθατοῦμε και δὲ βλέπουμε τὴν πραγματικότητα. "Όχι, ξέρομε πῶς βομβαρδίζετε κάθε ὠρα και κάθε στιγμὴ ἀπὸ χίλια πιδ ἔλκυστικά ἀκούσματα και θεάματα. Και πρέπει νὰ νικήσετε τὴν ἡδονὴ τῆς στιγμῆς, γιὰ νὰ μπορῆτε νὰ γευτῆτε τὴν ἡδονὴ τῆς διαρκείας' πρέπει νὰ φύγετε ἀπ' τὴ σαγήνη τῆς ἐπιφάνειας, γιὰ νὰ γευτῆτε τὴν πνευματικὴ ἡδονὴ τοῦ βάθους. "Όμως, ὁ ἀγῶνας εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἀνθρώπου και κατ' ἐξοχὴν τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ ἐφήβου. Κι ἂν ριχτῆτε σὲ τέτοιο ἀγῶνα θὰ δῆτε νὰ γεννιοῦνται μέσα σας πρωτόφαντες συγκινήσεις, ποὺ θὰ βγαίνουν ἀπ' τὰ μυχώτατα τῆς ψυχῆς σας. Θὰ νιώσετε πῶς ἡ ἀνευθυνότητα, ποὺ χαρακτηρίζει τὴ σημερινὴ γενιά, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐγκατάλειψη τοῦ ἀγῶνα, λιποψυχία, φυγὴ. Ὁ ἀγῶνας χρειάζεται ἀνθρώπους ὑπεύθυνους, σταθεροὺς στοὺς προσανατολισμοὺς τους, θαρραλέους. Ἀκριβῶς, ἂν εἶναι νὰ εὐχηθοῦμε κάτι νὰ πετύχῃ αὐτὸ τὸ σχολεῖο, ἀλλὰ και ἡ Παιδεία γενικὰ τοῦ ἔθνους μας, εἶναι νὰ μπορέσῃ νὰ κάνῃ ἀνθρώπους ἐλεύθερους, ἀλλὰ και ὑπεύθυνους, σταθεροὺς και θαρραλέους ἀγωνιστὲς.

Σὲ λίγο ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου θὰ πῆ και κείνη τὸ δικὸ της λόγο. Μὴ παίρνετε τὰ λόγι' αὐτὰ, σὰν λόγια τῆς στιγμῆς, ποὺ λέγονται γιατί μιὰ παλιὰ παράδοση τὸ ἐπιβάλλει. Δέστε τα σὰν πόνου ψυχῆς ἀνθρώπων ποὺ σὰς ἀγαποῦν, ποὺ δὲν ἐφησυχάζουν, ποὺ ἀγωνιοῦν γιὰ τὴν τύχη τῆ δικῆ σας, γιὰ τὴ δικὴ σας τέλος εὐτυχία. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀγωνία γέννημα τῆς ἀγάπης μας. Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις και μ' αὐτὰ τὰ συναισθήματα σὰς καλῶ και πάλι, ἀπὸ σήμερα, νὰ εἰσέλθετε στὸν ὠραῖο πνευματικὸ στίβο τοῦ σχολεῖου, γιὰ νὰ δρέψετε τοὺς ὠραῖους καρποὺς τῆς γνώσεως και νὰ ζῆσετε μέσα στὸ γλυκὸ προστατευτικὸ κλίμα τῆς σχολικῆς ζωῆς, ποὺ και τὴ χαρὰ θὰ σὰς δώσῃ, ἀλλὰ και τὴ συναίσθηση εὐθύνης. Ὁ Θεὸς ἄς βοηθήσῃ τὸ ἔργο μας.

ΣΟΝΑΤΑ ΘΑΝΑΤΟΥ

Τὰ χέρια μου βαρέθηκαν
 νὰ τρεμοπαίζονν σιὸ πιάνο
 τὴ σονάτα τοῦ θανάτου.
 Τὰ μάτια κουράστηκαν
 νὰ βλέπουν σιδερένιους ἀγγέλους
 νὰ σκορποῦν τὸ θάνατο.
 Τ' αὐτιά μου κουράστηκαν
 ν' ἀκοῦνε τις κραυγές τοῦ θανάτου
 καὶ τις ριπές τῶν ὄπλων.
 Τὰ πόδια μου βαρέθηκαν
 νὰ τριγυροῦν πάνω ἀπὸ ἄθλια πτώματα.

Ἡ ζωὴ κατάντησε νᾶναι βασιλείο θανάτου
 ἢ χαρὰ κι ἢ ἀγάπη ἔχουν χαθῆ
 σιὸ σκοτάδι τοῦ μίσους καὶ τοῦ ἄγχους.
 Ὁ ἥλιος ἔχει χάσει τὸ φῶς του,
 τὰ πονηριὰ τὴ λαλιά τους,
 μόνο οἱ ριπές κάποιου ὄπλου
 κι οἱ κραυγές τῶν νεκρῶν
 σιὰ αἰματομένα μάρμαρα
 σκίζουν μαχαίρι τὸ πηχτὸ σκοτάδι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΔΙΑΤΗΣ, Β'2

ΤΟ ΓΕΡΙΚΟ ΔΕΝΤΡΙ

Σιὸ σπιτιοῦ μου τὴν ἀδελφὴ
 τὸ γέρικο δέντρο τὰ λιγισιὰ τὰ φύλλα του κουνάει
 λές καὶ σιτῆς ψυχῆς του τὴν οὐλὴ
 ὁ κρῦος ἀγέρας μπαίνει κἀνονιὰς το νὰ πονᾷ.

Παραπονιάρικα τὸ μόνο φίλο του καλεῖ
 σιτῆς ρίζες λίγο χῶμα νὰ τοῦ ριζῆ
 μ' αὐτός, ἀπὸ τὸ τζάμι τὸ θαμπό, θωροεῖ
 δίχως τῆς ψυχῆς του ἢ χοροδὴ νὰ τριζῆ.

Μόνο τὸ καλοκαίρι σὰ θαρρῆ
 τὸ φτωχὸ δέντρο θ' ἀναπνεύσει,
 γιὰτὶ ὁφίλος τὸν ἴσκιό του θὰ θυμηθῆ
 καὶ λίγο χῶμα ἴσως φέρῃ.

Μὰ νὰ ποῦ τοῦτο τώρα τριζῆ
 καὶ μ' ἓνα γδοῦπο δυνατὸ
 τὸ μανιασμένο ἀέρα σχίζει
 καὶ σιὸν τάφο πάει μοναχό.

Κι' ὁ φίλος ὁ ἄπονος χωρὶς μιλιὰ
 ἀπ' τὰ κλαδιά του σιτῆ θερμάστρα βάζει
 μὲ τὴν ἰδέα πὼς σιτῆ νέα τὴ χρονιά
 σιὸν ἴδιο τόπο μιὰ λεβάνια θὰ φανιάζῃ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΚΑΤΑΜΙΤΗΣ, Β'2

ΑΝΤΙΟ ΖΩΗ

Ὁ ἥλιος κόντευε σιτῆ Δύση
 ματώθηκε ὁ οὐρανός.
 Τρέχει τὸ αἷμα σου σὰ βροσὴ
 θολός, βουβός ὁ οὐρανός.

Κι' εὐὸ παλεύεις. ὦ! Τί κρίμα
 μὰ δὲ λυπᾶσαι, δὲν πονᾷς;
 Σὲ καρτερᾷ ἓνα κρῦο μνήμα,
 ποῦ φεύγεις τώρα; Ποῦ θὰ πᾶς;

Τὴ νιότη ἀκόμη δὲν ἐχάρης,
 ἔμοιαζες ρόδο ὄλο πνοή.
 Σιὸν Ἄδη τώρα τί θὰ πάρης,
 πὼς θὰ θυμᾶσαι τὴ ζωή;

ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Β'3

ΟΙ ΑΡΕΤΕΣ

Βγήκανε ὄλες οἱ ἀρετὲς
 πιασμένες χέρι-χέρι,
 γιὰ νὰ ριζώσουν σιτῆς καρδιές
 νὰ μὴν τις σείῃ τ' ἀγέρι.

Πρωῖτα ἦρθ' ἢ καλωσύνη
 μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη,
 κι' ἂν ριζωθῆ στὸν κόσμο, δὲ θὰ μείνη
 ἐχθρός, ἀλλ' ὅλοι θάναυ φίλοι.

Ἡ ἀγάπη προχωράει
 μὲ θῆμα διαστικό.
 Στὰ χέρια της φωτιὰ κρατᾶει
 νὰ κάμῃ μὲ τούτην τὸ κακό.

Ἡ πίστη τὰ φτερά ἔχει ἀπλώσει
 καὶ τὰ κουνάει δίχως τελειωμό.
 Πόσες φορὲς μπορεῖ νὰ σ' ἔχη σώσει
 ἐκείνη μὲς τὸν πόλεμο.

Ἐκείνη θάναυ ἢ γνώση,
 ποὺ φώτισε ὅλων μας τὸ μυαλό,
 κι ὅλοι θάχατε νοιώσει
 πὼς πάντα προχωράτε στὸ καλό.

Ἀπὸ παντοῦ ξεφύτρωσ' ἢ χαρά.
 Κάτι ἔχει νὰ μᾶς δώση.
 Ἀπλώνει μαγικά φτερά
 κι ὀλονῶν τὰ μάτια ἔχει θαμπώσει.

Δὲν ἀπολείπει κι ἢ πραότητα,
 ποὺ ἔχει ἀδερφή τὴν καλωσύνη
 καὶ σὲ τούτην ἐδῶ τὴν ἀνθρωπότητα
 λίγη ἐλπίδα πάντα χύνει.

Πήγανε σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,
 ἄλλους καλοὺς κι ἄλλους κακοὺς.
 Πέρασαν ἀπ' ὀλονῶν τοὺς τόπους
 μὰ λίγους εἶδαν ν' ἀγαποῦν.

ΕΛΕΝΗ

Ἡ Τροία, πάλιν ἢ Τροία,
 πόσα κορμιὰ αὐτὸ τὸ κάστρο,
 πόσες ψυχὲς δοσμένες στὸ κυνηγητό
 μιᾶς Ἑλένης.
 Πόσες ψυχὲς τὴν κλειοῦνε

καὶ τί θὰ γενῆ σὰν πέση αὐτὸ τὸ κάστρο.
 Τί θὰ γενοῦνε τόσα κορμιὰ, τόσες ψυχὲς.
 Ἡ Ἑλένη
 ἀπλώνει τὰ χέρια στὴ γούρνα
 στὴ γούρνα πούπιναν νερὸ τὰ περισσότερα
 δυὸ ἄσπρα χέρια,
 σὰν πέση τὸ δεῖλι,
 σκιές, ἀγάλματα καὶ Θεοί.
 Πόσοι Θεοί, πόσες σκιές, πόσα ἀγάλματα,
 τί κοῖμα!
 Μιὰ Ἑλένη
 φύτεψε στὸ καιῶφλι
 δυὸ καφετιὰ ἠλιοτρόπια
 νὰ δείχνουν τὸν ἥλιο.
 Ἡ Ἑλένη
 προδοτικὰ δεμένη σ' ἕνα κάστρο,
 νᾶταν ἢ μοῖρα;
 Καὶ ποιά εἶν' ἢ μοῖρα;
 Ἡ λύρα
 ποὺ παίζει στὸ σιενό.
 Ἀγέρας φέρνει ἀπὸ θρηνο
 κλύει τὸ κοῖνο
 τῆς σκέψης,
 ποτὲ νὰ μὴ λαθέρης,
 νὰ γυρίσης πίσω στὴ σιωπὴ
 μιᾶς Ἀφροδίτης
 μιᾶς Ἑλένης
 μιᾶς Ἀροδαφρούσας.
 Ποιὰ ἦταν ἢ Πάφος καὶ ποιὰ ἢ Τροία κι ἢ Κερύνεια
 καὶ ποιὸς μιὰ μέρα θ' ἄκουγε γι' αὐτές
 ἂν δὲν ἦταν μιὰ Μαρία μιὰ Χλόη
 μιὰ Ἑλένη.
 Στὴν πόρτα τ' Ἀναπλιοῦ
 ταῖζε τὰ περισσότερα
 ἢ Ἑλένη,
 ποὺ μάτωσε τὸ δεῖλι στὴν Τροία
 τῶν σιωπηρῶν τῆς ματιῶν ἢ φεγγαρόδα.
 Ἡ Ἑλένη
 σφαλνᾶ τὴ θύρα.
 Στ' Ἀνάπλι
 χρόνους παλιούς,

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΤΣΙΓΚΗΣ, Β'3

μιὰ Ἑλένη τᾶίζει τὰ περιστέρια.

ΣΤΡΟΦΗ

Ἀφιερωμένο στους Μικρασιάτες ἀδελφούς τοῦ πολέμου.

Σὰν ὁ ἥλιος γείρει,
οἱ καλαμιές δείχνουν
τὸ ἀτέλειωτο καρβάνι τῶν ψυχῶν.
Τραβοῦνε τὸ δρόμο τους
φορτωμένες θύμισες
καὶ ματιήλια π' ἀνεμιζονε.

Μοιράσαμε τὴ νιότη μας
σὲ ὑπόγεια θλιβερὰ,
σὲ τοίχους πὸν σιάζαν φαρμάκι
μὲ μόνο τίμημα νὰ γράφουμε τ' ὄνομα μας
στοὺς τέσσερεις ἀνάμους.

Κι ὅμως
χορέψαμε προῶνὰ ἀτέλειωτα
σὲ κάμπους ἀπὸ παπαροῦνες κι ἀγρόαμπελες.
Τὰ χρόνια, τὰ χρόνια,
νὰ λυγίσουμε τὸ χρόνο ἀδελφοί,
μοναχοὶ νὰ γενοῦμε σύντροφοι τοῦ ἡλίου.

Σήμερα δὲ θὰ κλάψουμε,
γιατὶ ὁ ἥλιος δὲ μᾶς δέχτηκε σὴν ἀγκαλιά του,
σήμερα δὲ θὰ κλάψουμε,
γιατὶ τὸ χῶμα πὸν μᾶς δέχτηκε εἶναι τόσο φτερό.
Σήμερα
ἢ τελευταία οἰμωγὴ τοῦ χρόνου.

Τὸ ξέρω
αὔριο τὸ πρωτὶ θάναι ὁμορφο
Αὔριο.

Πολὺ νωρὶς τὸ δειλινὸ πέθανε
στὶς ἄκρες τῶν φύλλων.
Ἡ νύκτα τραγουδάει στὶς σιθῆρες
φωνὲς ἀλλόκοτες καὶ συνεπαρμένες.
Σήμερα ὡς κλάψουμε γιὰ λογαριασμό μας.

Πίνοντας αἶμα
μαθαίνουμε τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων.
Κάπου κάπου
φωνὲς σβησμένες ἀπ' τὸ μάκρος τοῦ δρόμου
φιάνουν σὶ' αὐτιά μας
φωνὲς χαμένες

ψυχῶν πὸν γείραν τὴ στροφὴ.
Κάπου κάπου
φτάνει σὶ' αὐτιά μας
κι ὁ μακρόσυρτος θρηῆνος τῶν ψυχῶν
πὸν ξέρουν πὸς θὰ πέσουν τὸ βράδυ.

Νὰ ὁ δρόμος,
πὸν χαράξαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι
σέροντας τὴ μοῖρα μιᾶς ξεριζωμένης γενιάς.
Κάποιος εἶπε πὸς εἶδε μακρὰ τὴ στροφὴ
ἀλλὰ, ὄχι, γελάστηκε.
Κυλάει ὁ χρόνος
πλαταίνει ἢ δίψα σὶς καρδιές.
Πίσω ἀπ' τὴν ἄλλη στροφὴ θὰ βροῦμε νερό
ἀλλ' ὄχι νερὸ δὲ θὰ βροῦμε
τὸ ξέρουμε.

Ὅμως μᾶς ἀρέσει νὰ ζοῦμε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ νεροῦ σὶὰ χεῖλη.

Ἡ δίψα μᾶς δέχτηκε ὅπως ὁ δρόμος
σκληρὰ κι ἀναίσθητα.

Ὅμως ἐμεῖς διψοῦμε.

Χαιρόμαστε πὸν διψοῦμε
γιατὶ εἶτοι ξέρουμε πὸς ζοῦμε.
Τραβήσαμε ξανὰ τὸ δρόμο τὸ πρωτὶ
ἀγοροξυπνημένος εἶπε κάποιος
πὸς ψὲς ἄκουσε κλάμα
—θάναι οἱ ψυχὲς πὸν μείναν σὶδὸ δρόμο.

Κάποιος θρῆκε σὶδὸ δρόμο ἕνα βότσαλο
καὶ τὸ εἶπε ἀδελφό
ζηλέψαμε
θέμε καὶ μεῖς βότσαλο
μὰ δὲ μαζεύουμε,
ἐμεῖς θέμε τὸ βότσαλό του.

Κοντεύει ἡ στροφὴ
σὲ κάθε μας βῆμα.
Κρατῶ σὶὰ χεῖλη τὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελγοῦ.
Τραβᾶμε, τραβᾶμε
αἱμάτινα σημάδια σὴν ἄμμο
πὸν τὰ ξεπλένει ἡ θάλασσα.
Κοντεύει ἡ στροφὴ,
κοντεύουμε τὴ στροφὴ.

“Όσο κοιτεύουμε τή σιροφή
οί φιγοῦρες γίνονται πιό φοικιές.
Νοιώσαμε ξαφνικά πὸς ὄλη μας ἡ-ζωή ἦταν θέατρο.
“Όσο κοιτεύουμε τή σιροφή
οί κινήσεις γίνονται πιό σπασμωδικές,
χαμένες σιτή μονάδα τοῦ χρόνου.
Κοιτεύουμε τή σιροφή
κοιτεύουμε τὴν ἀκινήσία.

ΣΤΟΝ ΕΛΑΤΗ

«καὶ μοναχὸς ἀπέλιπεν τὸ θάνατον»

Κάποτε εἶπες ἀδελφὲ
πὸς μοναχὸς ἀπέλιπες τὸ θάνατον
καὶ μεῖς πιστέψαμε,
ἄλλη ἐλπίδα ἀπὸ τούτη δὲν εἶχαμε.
“Όμως ὕστερα
κνιάζοντας τὸ θάνατον κατὰματα
εἶπαμε πὸς ὄχι.
“Ο θάνατος δὲν ἀπελπίζεται
καὶ κνιάξαμε νὰ μὴν ἀπελπιστοῦμε ἐμεῖς.

Νὰ ἡ σιροφή πὸν φάνηκε σιὸ γύρισμα τοῦ χρόνου
φάνηκε χθὲς μεσημεριάτικα
τὴν ὥρα πὸν ὁ ἥλιος γελοῦσε κοιτώντας μας.
Τὴν εἶδα πρῶτος,
σιοχαστικὰ κοιτάζοντας τὸ θάθος τοῦ δρόμου.

Εἶμαι, εἶπαν, ὁ πρῶτος
πὸν θὰ γείρη τὴ σιροφή.
“Ισως.
(Μ’ ἀρέσει αὐτὸ τὸ ἴσως)

Κοιτεύουμε τὴ σιροφή,
νὰ πὸν φάνηκε
κι ὅμως τὸ ξέρομε καλά
σιροφή δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς.
Τὸ ξέρομε καλά,
τὸ μόνο πὸν μένει γιὰ μᾶς,
εἶναι ἓνα ἀπέραντον κενό,
χαμένο σιὰ θάθη τοῦ λεπτοῦ μας ἐγκεφάλου.

“Ο αἱμάτινος κνίκλος τοῦ χρόνου πλαταίνει
κι ὄλο τραβοῦνε,

ψάχνοντας τὴ σιροφή.
Κάθε μέρα τὸ ἴδιο ὄραμα
κι ἡ ἴδια ἀπογοήτευση τὸ θράδν.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ, Δ’1 πρ.

Ο ΤΟΙΧΟΣ

“Εγραφε ὁ τοῖχος
μὲ κάτι πελώρια γράμματα
ὑποσυνειδητὰ πελώρια, σὰ γίγαντες.

“Ήταν παλιὸς ὁ τοῖχος καὶ τὸ σπιτί.
Εἶδε σ’ αὐτὸ νὰ ζῆ ἡ ζωὴ γιὰ χρόνια
μεγάλωσε παιδιά καὶ ἐγγόνια
γλυκονανουρίζοντας σιὰ γόνατά του ἀκατάπαντα
τὸν πόθο τους νὰ γίνουν ἄντρες, “Ελληνες.
Γέρασε ὁ τοῖχος, πάει τὸ σπιτί
θυμόταν μόνο πιὰ
τότε πὸν οἱ λεβέντες τοῦ τραγουδοῦσαν ἐρωτόλογα
γιὰ τὰ κορίτσια του
πὸν ἔγραφαν σιὸς κόλπους του
τραγοῦδια γιὰ τὸν πόθο τους
γιὰ τὸ σπαθὶ τοῦ Διάκου
γιὰ τὸν Κολοκοιζώνη
γιὰ Ἑλλάδα
κρυφὰ τὶς νύκτες
κρυφὰ τὶς μέρες
κρυφὰ τὰ δειλινά.

“Εβρεχε αὐτὸ τὸ δειλινὸ
πὸν γκρέμισαν τὸν τοῖχο.
Κύλις’ αὐτὸς κομμάτια χωρὶς ἀντίσταση καμιά —
ἔζησε τὴ ζωὴ του.
Κύλισαν καὶ τὰ πελώρια, μπλὲ γράμματα
θρονολοκιάζοντας τὰ παλληκάκια, τοὺς λεβέντες.
Δὲν ἔζησαν αὐτὰ.

“Εγραφε κάποτε ὁ τοῖχος
«ΧΑΡΗ ΣΤΟΝ ΚΑΡΑΟΛΗ»
“Εγραφε ὁ τοῖχος
«ΧΑΡΗ ΣΤΟΝ ΚΑΡΑΟΛΗ»

Ἔγραφε ὁ τοίχος
«Χάρι σὶν τοίχο».

ΑΝΤΡΗ ΗΛΙΑ, Δ'2 πρ.

ΑΚΤΙΝΕΣ

Πέταξε πληγωμένη ραφωδὲ τὴ δακρυομένη
λύρα σου,
πέταξε τὰ μοιρολόγια καὶ τὶς δεισιδαιμονίες.

Ἴδου,
τὰ περιστέρια πὸν γύρευες, φτεροπειτῶνε
μεταφέροντας τὶς ὀπασίες σου πραγματοποιημένες.

Κοίταξε,
νὰ ὁ ἥλιος πὸν ὄνειρευόσουν,
νὰ κι οἱ ζωογόνες ἀκτίνες του,
πὸν θὰ ἐξαμιύσουν τὸ ὑγρὸ σὶν ἄκρη τῶν ματιῶν σου.

Πρόσεξε
νὰ διατηρήσης τὸ ἀντικαίπορισμα
σὶν ψυχὴ σου καὶ νὰ μὴν ἀφήσης ξανά
νὰ σὲ κυβεργήσουν οἱ περιπαϊκτρος
μοιρολογίτρος τῆς ἀπαισιοδοξίας σου.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Πέρασαν δεκαπέντε χρόνια ἀπὸ τότες.

Κι ὅμως τίποτε δὲν ἄλλαξε.

Γυρίσαμε τόσες χῶρες,
γνωρίσαμε τόσους ἀνθρώπους.

κι ὅμως σὶν καρδιά μας
μόνο ἓνας ἄνθρωπος ὑπάρχει

ὁ ἐαντός μας.

Καὶ σὶν σκέψη μας
μόνο μιὰ χῶρα ὑπάρχει

ἡ πατρίδα μας.

Τί κρίμα! Ξεκινούσαμε
ἀποβλέποντας σὶν ἀλλαγὴ.

Κι ὅμως καταλήξαμε σὶν ἀφειρηρία,
τραβώντας τὸ ἴδιο πάντα καθούκι,

πὸν ξεσοκίζοταν κι αὐτὸ
ἀπ' τὰ βότσαλα τοῦ δρόμου.

Κι ὅμως σὶν καρδιά μας

μόνο ἓνας ἄνθρωπος ὑπάρχει,
ὁ ἐαντός μας.

Καὶ σὶν σκέψη μας
μόνο μιὰ χῶρα ὑπάρχει,
ἡ πατρίδα μας.

ΠΟΙΗΤΗΣ — ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἄδικα σπαιταλῶς τὸ λίγο τῆς ζωῆς σου
ἄνθρωπε, γράφοντας, φιλοσοφώντας, ἠθικολογώντας.

Τ' ἀκούσαμε τόσες καὶ τόσες φορὲς.

Τ' ἀφήσαμε καὶ τὰ πῆρε ὁ ἄνεμος
καὶ τὰ ἔδωσε σ' Ἐκείνον, πὸν γέλασε
πικρὰ λέγοντας: «διαφορετικὰ τοὺς
εἶχα δημιουργήσει».

Ἄδικα σπαιταλῶς τὸ μελάνι σου
ἄνθρωπε, γράφοντας γι' ἀγάπη,
εἰρήνη, κατανόηση.

Θὰ ξεχάσης σὲ λίγο τί ἔγραφες
σὶν πεταμένα χαρτιά τοῦ γραφείου σου.

Θὰ μισήσης, θὰ πολεμήσης, θὰ ἀλληλοσκοπιωθῆς.

Ἄδικα σπαιταλῶς τὶς γκρίνιες
καὶ δυσανασχετιήσεις σου ἄνθρωπε,
διαβάζοντας τὸ κομμάτι αὐτό.

Θὰ θυμώσης γιὰ λίγο,
νομίζοντας πὸς σὲ σνοκοφανιῶ.

Θὰ προὔνης κατόπιν σὰ
θυμηθῆς πὸς εἶσαι... ἄνθρωπος.

ΕΛΕΝΗ ΛΥΤΡΙΔΟΥ, Ε'3 πρ.

ΣΧΕΔΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Ἐφθασε καὶ πάλι τὸ καλοκαίρι. Σὲ λίγο καιρὸ θὰ κλείσουν τὰ σχολεῖα καὶ ὅλοι θὰ ξεχουτοῦμε σὲ θάλασσες καὶ βουνά.

Κατὰ τὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Ἰουλίου θὰ ἔρθῃ ἡ θεία μου μὲ τὰ ξαδέρφια γιὰ νὰ κάνουν μαζί μας θαλάσσια μπάνια. Ἐλπίζω ὅτι, ὅπως καὶ πέρυσι, θὰ πηγαίνομε καὶ τὰ βράδια στὴ θάλασσα. Τὸ βράδυ ὁ καιρὸς δὲν εἶναι καὶ τόσο ζεστός καὶ ἡ θάλασσα μὲ τὶς ἀκτίνες τοῦ φεγγαριοῦ παίρνει ἕνα ἰδιαίτερα ὁμορφο χρῶμα.

Ὅταν θὰ εἶναι ἔτοιμοι γιὰ νὰ φύγουν, θὰ ἐτοιμάσω κι ἐγὼ τὴ βαλίτσα μὲ τὰ ρούχα μου καὶ θὰ πάω μαζί τους στὴ Λεμεσό. Ἐκεῖ θὰ μείνομε δυὸ περίπου βδομάδες καὶ μετὰ, γύρω στὶς 25 Ἰουλίου, θὰ ἀναχωρήσομε γιὰ τὶς Πλάτρες.

Στὶς Πλάτρες θὰ μείνομε μέχρι τὶς δέκα τοῦ Σεπτέμβρη. Κατὰ τὴ διαμονή μας στὶς

ΠΡΩΤΟΝΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Βρίσκομαι στὸ κρεβάτι καὶ ὄνειρεύομαι ὅτι βρίσκομαι στὶς πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅτι ὁ πατέρας μου μπαίνει σὲ μιά ἀπ' αὐτές, ἀλλὰ μιά γλυκεῖα καὶ γνώριμη φωνὴ μοῦ διακόπτει τὸ ὄνειρο.

—Βρὲ ἴππανά σήκω πάνω γρήγορα, εἶναι ὥρα γιὰ τὸ σχολεῖο.

—Καλὰ μαμά, ἀποκρίνομαι ἐγὼ καὶ σηκώνομαι.

Πρῶτα νίβομαι, κτενίζομαι, καὶ κάθομαι στὸ τραπέζι γιὰ τὸ πρωῖνό. Τρώγω, τρώγω καὶ δὲ χορταίνω τὸ ὥραιο πρόγευμα πού ἐτοιμάζει ἡ μητέρα. Μετὰ σηκώνομαι καὶ παίρνω τὴ τσάντα μου καὶ ξεκινῶ γιὰ τὸ σχολεῖο πεζός.

Καμιά φορὰ ξεχνῶ νὰ φορέσω τὸ παντελόνι τῆς γυμναστικῆς.

Πλάτρες θὰ παρουσιάσομε μὲ τὰ ξαδέρφια σκετσάκια εἴτε τὰ βράδια πού θὰ ἔρχεται ὁ θεῖος μου, εἴτε τὰ Σαββατοκυριακά πού θὰ ἔρχεται ὁ πατέρας, ἡ μητέρα, ὁ ἀδερφός μου καὶ ὁ θεῖος μου. Τὰ πρωῖνά θὰ πηγαίνομε μακρινούς περιπάτους στὴν Ἁγία Εἰρήνη, μὰ μαγευτικὴ βραχὴν τοποθεσία ἀπ' ὅπου βλέπεις ὅλο τὸ θέρετρο, εἴτε στὰ Καλυδόνια, ἕνα μικρὸ καταρράκτη, εἴτε σὲ ἄλλα μέρη τῶν Πλατρῶν.

Μαζί μὲ τὰ ξαδέρφια μου λογαριάζομε νὰ δημιουργήσομε μὴν ομάδα, γιὰ νὰ βοηθοῦμε τὴ θεία μου στὶς δύσκολες δουλειές τοῦ σπιτιοῦ.

Θὰ καθαρίσομε ἐπίσης μερικὰ μονοπάτια κι ἔτσι θὰ μποροῦμε νὰ πηγαίνομε στὸ σπίτι χωρὶς νὰ μπερδεύονται τὰ πόδια μας μέσα στὰ χόρτα.

Μ' αὐτὰ τὰ σχέδια ἐτοιμάζομαι μὲ χαρὰ γιὰ τὸ καλοκαίρι.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Α' 1

—Πῶ, πῶ τί ἔπαθα! Καὶ ἔχομε γυμναστικὴ σήμερα. Γνωρίζω στὸ σπίτι καὶ τέλος μετὰ ἀπὸ πολλὰ ἐτοιμάζομαι.

Ξεκινῶ γιὰ τὸ σχολεῖο. Σὲ λίγο βρίσκομαι στὴ διασταύρωση τῶν δύο ὁδῶν. Τῆς δικῆς μου καὶ τῆς ὁδοῦ Πλουτάρχου. Ἐκεῖ βρίσκειται τὸ παντοπωλεῖο, τὸ κρεοπωλεῖο, τὸ καφενεῖο καὶ τὸ κουρεῖο τῆς γειτονιάς. Χαιρετῶ τὸν παντοπώλη, τὸν κρεοπώλη, τὸν καφετζή, τὸν κουρέα καὶ μερικοὺς ἄλλους πού εἶναι ἐκεῖ καὶ γι' αὐτὸ μὲ λένε καλὸ παιδί.

Σὲ λίγο βρίσκομαι μὲ ἄλλους συμμαθητὲς στὸν κύριο δρόμο πρὸς τὸ σχολεῖο, δηλαδή τὸ γυμνάσιο στὸ ὁποῖο εἶμαι μαθητῆς. Τὰ καταστήματα δὲν ἔχουν ἀρκετὴ δουλειὰ αὐτὴ τὴν ὥρα ἄνκαι μερικὰ ἔχουν λίγη. Τὰ αυτοκίνητα

πηγαινοέρχονται καὶ μερικοὶ τρέχουν βιαστικά στὶς δουλειές τους. Μερικὲς φορὲς τὰ αυτοκίνητα κτυποῦν μεταξύ τους καὶ στεκόμαστε γιὰ λίγο ἐκεῖ καὶ σκασμένοι στὰ γέλια βλέπομε τὸ θέαμα.

Κατεβαίνουν οἱ ὀδηγοὶ καὶ ἀρχίζουν τὸν τσακωμό.

—Ὅχι ἐσὺ φταῖς, ὄχι ἐσὺ ἔτρεχε, ὄχι δὲν πήγαινες στὴ θέση σου καὶ σπανιότερα ἀρχίζουν τὸν τσακωμό. Σὲ λίγο φθάνει ἡ ἀστυνομία, τοὺς συμφιλιώνει καὶ τοὺς ὑποδεικνύει τὸ λάθος τους ἐνῶ ἐμεῖς ἀφηρημένοι παρακολουθοῦμε, ξεχνώντας τὸ σχολεῖο.

Σὲ μιά στιγμὴ κοιτάζω τὸ ρολοῖ μου.

—Ἀμὰν βρὲ παιδιά 8 παρὰ 3 λεπτά. Γρήγορα τρέξτε νὰ προσφτάσομε.

Τρέχομε καὶ μερικὲς φορὲς φθάνομε τὴν ὥρα πού κτυπᾷ τὸ κουδούνι, μερικὲς φορὲς καθυστεροῦμε λιγάκι καὶ ἀναγκασόμαστε νὰ ἀραδιάσομε καμιά ψευτιά στὸν καθηγητὴ μας γιὰ νὰ γλυτώσομε τὴν τιμωρία. Μερικὲς φορὲς ὁμως φθάνομε πρὶν κτυπήσῃ τὸ κουδούνι καὶ ἀρχίζομε τὸ παιγνίδι στὴν αὐλὴ τοῦ Γυμνασίου ἕως ὅτου κτυπήσῃ τὸ κουδούνι γιὰ νὰ μποῦμε στὶς τάξεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ, Α' 2

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τρεῖς μῆνες περίπου πέρασαν γεμάτοι χαρὲς καὶ λύπες, διασκεδάσεις καὶ ταξίδια. Ἄλλὰ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σύνολο ξεχωρίζει ἰδιαίτερα γιὰ μένα κάτι πού δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ.

Αὐτὸ εἶναι ἕνα ταξίδι, πού μὲ ἔκανε νὰ γνωρίσω τὴ θεὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς ὄρειας τοῦ Πενταδακτύλου.

Στὶς 10 Αὐγούστου ξεκινήσαμε πανέτοιμοι μὲ ὅλα τὰ χρειάζομενά μας καὶ μαζί μὲ ἕνα γείτονά μας γιὰ νὰ πάμε στὸ χωριὸ Κιλάνεμος.

Ὁ σκοπὸς μας ἦταν νὰ σταθμεύσομε σὲ μιά ἀστέρευτη πηγὴ πού προμήθευε πὸ μικρὸ ἀλλὰ γοητευτικὸ χωριὸ μὲ δροσερὸ, πεντακάθαρο, κρυστάλλινο νερό. Ἦταν πολὺ πρῶτὸ ἄκομα, ὅταν ὁ ἥλιος ἄπλωνε τὶς ροδοκόκκινες ἀκτίνες του καὶ ἡ πρωῖνὴ ὀμίχλη ἄρχισε νὰ διαλύεται σιγά-σιγά. Τότε ξεκινήσαμε.

Ταξιδεύσαμε μιά ὥρα περίπου. Ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ αυτοκινήτου κοιτάζω ἔξω μὲ περιέργεια τὰ βουνά μακριά, πού πολλὲς φορὲς ἦταν κατάφυτα μὲ ἐλιές καὶ χαρουπιές, ἀλλὰ πολλὲς φορὲς ἄγονα καὶ ἀπότομα. Τὸ ταξίδι συνεχιζόταν. Βαρέθηκα νὰ κοιτῶ συνέχεια ἔξω καὶ προσπάθησα νὰ κοιμηθῶ. Σὲ λίγη ὥρα φτάσαμε.

—Ἐπιτέλους, λέγω. Μετὰ ἀπὸ μῆς ὥρας ταξίδι φθάσαμε στὸν προορισμὸ μας. Εἴμαστε πολὺ κουρασμένοι καὶ πρὸ πάντων ἐγὼ πού μοῦ κτυποῦσε ὁ ἥλιος ἐκεῖ πού καθόμουν. Σαφηνικὰ ἔνοιωσα τὴν κούραση νὰ φεύγει. Ὁ καθαρὸς ἀέρας, τὸ πράσινο γρασίδι, τὸ καταπρά-

σινο κοντινὸ περιβόλι μᾶς ἔκαναν νὰ θέλομε ἀμέσως νὰ ἀρχίσομε τὴ διασκέδαση. Δευτερωθήκαμε ἀπὸ τὴν κατάξεση ὀλόχρονη Μεσοορία. Τώρα σὰ νὰ βρισκόμαστε στὸν παράδεισο.

Ἦπιαμε ἀπὸ τὸ δροσερὸ νερὸ τῆς βρύσης, πού ἔβγαυε ἀπὸ τὸ βάθος ἑνὸς βράχου ὅπου τὸν διέσχιζαν χοντρές ρίζες γέρικων δένδρων καὶ καθίσαμε χάμω στὸ γρασίδι.

—Τί ὥραία πού εἶναι πατέρα ἐδῶ πάνω. Σὰ νὰ εἴμαστε στὸν παράδεισο.

—Ναί, παιδί μου. Ἄλλὰ κάτι πού κάνει ἐντύπωση σ' ἐμένα εἶναι ὁ κόσμος αὐτοῦ τοῦ μακρινοῦ χωριοῦ.

Δὲν τὸ ἔλιπα νὰ εἶναι τόσο φιλόξενοι αὐτοὶ οἱ ἀπομακρυσμένοι ἄνθρωποι.

—Πατέρα ἄκου. Τί ὁμορφο κελάδημα! Ἐχεις ξανακούσει τέτοια γλυκεῖα μελωδία;

—Πραγματικὰ παράξενη εἶναι. Ἐδῶ παιδί μου βρίσκουν καταφύγιο ὅλα τὰ πουλιά, γιατί ὅπως εἶναι αὐτὰ καλὰ εἶναι καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ πάνω. Δὲ φοβοῦνται πὼς διατρέχουν κίνδυνο.

Ἐκεῖνὴ τὴν ὥρα ἄρχισε νὰ ψήνεται καὶ τὸ κρέας πάνω στὴ σούβλα καὶ ὁ περήφανος κἀπνὸς ἄρχισε νὰ ἀνεβαίνει ψηλά.

Ἐκανα ἕνα περίπατο μέσα στὸ δάσος καὶ γύρῃσα χαρούμενος μὲ κάποια ζωντάνια, πού τὴ χάρισε ἡ μαγευτικὴ θεὰ, ὁ καθαρὸς ἀέρας καὶ ὁ καταγάλανος οὐρανός.

Οί άκτινες του ήλιου διέσχισαν την πυκνή φυλλωσιά των δένδρων κι έπεφταν πάνω στο καταπράσινο γρασίδι. Σε λίγη ώρα το φαγητό ήταν έτοιμο και όλοι καθήσαμε στο γύρο. 'Ο πατέρας μου και ό γείτονάς μας είχαν πάει να φέρον μερικά φρούτα από το κοντινό περιβόλι.

Μετά άρχισαμε τη διασκέδαση. Οί μύθους, που ήταν ριγμένες στο παγωμένο νερό της βρύσης, πάγωσαν. Το γλέντι συνοδευόταν και με τραγούδι. 'Αφού φάγαμε και ήπιαμε άποφασίσαμε και τελειώσαμε κάποτε. Το δροσερό άεράκι φύσηξε και ό ελαφρός ύπνος μās πήρε.

Τό δειλινό ξυπνήσαμε, φρεσκαρισμένοι τώρα και πολύ ευχαριστημένοι για τό δρόμο της επιστροφής. Μαζέψαμε τὰ πράγματά μας και επιστρέψαμε στο χωριό.

Μου έχουν μείνει πάρα πολλές ευχάριστες ά-

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ ΜΟΥ

"Όλοι στο σπίτι με πολλή άνυπομονησία περιμέναμε άπ' τό πρωί τό θείο μας, που θα έρχόταν άπ' την 'Αγγλία.

'Εγώ περισσότερο άπ' όλους τους άλλους περιμέναμε τόν έρχομό του με πολλή άγωνία. 'Ηξερα πως ό θείος θα μου έφερνε φέτος ένα δώρο για τὰ γενέθλιά μου.

Σχεδόν κάθε χρόνο έρχεται ό θείος μου για τις διακοπές της Λαμπρής στο γραφικό μας νησί και ποτέ του δεν ξεχνά τὰ γενέθλιά μου. 'Αλήθεια, πόσο χαίρομαι που γεννήθηκα τέτοιες άγιες μέρες!!

Δέ φαντάζεστε τί χαρά ένιωσα όταν έφθασε ό θείος και πήρα στο χέρι μου τό δέμα που κρατούσε! Χοροπηδούσα άπ' τή μεγάλη χαρά σαν είδα πως μούφερε αυτό που επιθυμούσα από καιρό· μία φωτογραφική μηχανή και μάλιστα REFLEX. 'Ηθελα τόσο πολύ αυτή τη φωτογραφική!

Με πολλή συγκίνηση άνοιξα την καφέ δερμάτινη θήκη της. 'Αρχισα να την γυρίζω άπ' έδω κι άπ' εκεί, να στριφογυρίζω τις άσημνες της βίδες, να ξεετάζω τους φακούς και όί έρωτήσεις μου κατέβαν άπανωτές...

'Ο θείος δέ πρόφτανε να μου άπαντή.

—Πόσο άνοιγμα θα βάζω στη λακάδα;

ναμνήσεις άπ' αυτό τό ταξίδι. 'Αλλά αυτές τις συνοδεύουν και δυσάρεστες άναμνήσεις όπως αυτές των δώδεκα ήμερών που έμεινα στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας για έγχείρηση. 'Εδω ήταν όλα λυπημένα. Μόνο ή προινή νοσοκόμα μās ξυπνούσε με γλυκά λόγια. 'Επειτα ό γιατρός με τις επισκέψεις του που περιμέναμε άπ' αυτόν κάτι να μās πη. 'Ακολουθούσαν όί ένέσεις και τὰ φάρμακα που μās έκαναν να πονάμε.

'Η παρηγοριά μας ήταν, όταν έρχονταν όί γονείς μας. Μιά μέρα όμως φύγαμε.

Τέλος έφθασε και ή χαρούμενη στιγμή που θα έρχόμαστε στο σχολείο.

Αυτές όί λίγες άναμνήσεις μου έχουν μείνει από τό περασμένο καλοκαίρι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΝΤΗΣ, Α'2

—...Στη σια, στη θάλασσα...

'Ηθελα να τὰ μάθω όλα άμέσως.

'Ετρεξα να φωνάξω τους φίλους μου κι άρχισα να τους φωτογραφίζω. 'Ακόμα και τό σκύλο του Γιώργου και την παχειά κότα της κυρά-Μαρίας. "Όλα τὰ φωτογράφιζα μέχρι που τέλειωσε τό φίλμ.

Πόσο χάρηκα σαν είδα όλες τις φωτογραφίες μου έμφανισμένες! Τις έδειχνα με πολύ καμάρι στους φίλους μου.

'Απ' εκείνη την ήμέρα έβγαζα πολλές φωτογραφίες ζώων, πουλιών, φυτών, τοπίων και ανθρώπων. Είναι τόση μεγάλη ή χαρά μου σαν βλέπω άπ' τό φακό της μηχανής τὰ χρώματα της φύσης. Είναι τόσο ωραία και λαμπρά, που χαίρεται τό μάτι να τὰ κοιτάζει. 'Η φωτογραφική που μου χάρισε ό θείος, μ' έκανε ν' αγαπήσω όχι μόνο τη φωτογραφική τέχνη, αλλά κι όλες τις καλλονές που υπάρχουν στη φύση. Μ' έκανε να απολαμβάνω τὰ ήλιοβασιλέματα και τις ανατολές, να χαίρομαι με τὰ ζωα που τρέχουν φοβισμένα, καθώς τὰ πλησιάζω, για να τὰ φωτογραφίσω.

'Από καιρό όμως, ή καημένη ή φωτογραφική μου, βρίσκεται κλεισμένη στο έρμαίο... Την έχω χαλάσει άπ' την πολλή χρήση!!! Σφίξε

άπ' έδω τις βίδες, βγάλε άπ' εκεί τὰ φίλμς, άνοιξε και κλείσε, έμεινε πάντα κλειστή ή φτωχή.

Στ' αλήθεια πόσο λυπήθηκα που την άχρηστευσα. 'Ηταν ή πιο ευχάριστη ψυχαγωγία για

μένα. Μούδινε τόση χαρά!

'Αχ! Γιατί πάντα να χαλώ ό,τι πάνω στα χέρια μου;;

ΣΤΑΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Α'3

ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΜΟΥ

Με πόση άνυπομονησία περιμένα να κλείσουν τὰ σχολεία... 'Η οικογένειά μου λογάριζε να περάσουμε τις διακοπές της Λαμπρής στο χωριό κοντά στους δικούς μας και τό γεγονός αυτό μās γέμιζε χαρά και γλυκιά προσμονή.

'Ετσι, άφού έκλεισαν τὰ σχολεία μας για τις γιορτές του Πάσχα, ξεκινήσαμε οικογενειακώς για τό χωριό της μητέρας μου, όπου εκεί θα συναντούσαμε τόν παππού, τή γιαγιά και τους άλλους συγγενείς και παλιούς φίλους.

Νά, τώρα μέσα στ' αυτοκίνητο τρέχουμε για τό χωριό. Τί χαρά!

'Από μακριά φάνηκαν τὰ άσπρα σπιτάκια του, σαν προβατάκια βόσκοντας σε καταπράσινη πεδιάδα. Τριγυρισμένο από χαμηλούς λόφους, πνιγμένο στην πρασινάδα και την καταχνιά, ζή την άμέριμη ζωή του, μακριά από τό θόρυβο της πολιτείας και τη βαρεία της άτμόσφαιρα.

Τα μικρά σπιτάκια του με την παλιά άρχιτεκτονική τους κρύβουν μέσα τους τη γνήσια χωριάτικη ζωή με τους πολλούς κόπους και τις χαρές της.

Καταπράσινες έλιές και χαρουπιές τό περιβάλλουν και μια μεγάλη σειρά από πεύκα, δεξιά και άριστερά του δρόμου, φθάνουν μέχρι τό γεφύρι του ποταμού, στην είσοδο του χωριού και του δίνουν περισσότερη όμορφιά, αν και τό ποτάμι χρόνια τώρα έχει να φιλοξενήση νερό στην κοίτη του.

Μπαίνοντας στο χωριό συναντήσαμε διάφορα έρεπιτομένα σπίτια και πιο κάτω τό σχολείο και την εκκλησία του χωριού.

Τέλος φθάσαμε. Μās περιμέναν όί δικόι μας με άλλους χωριανούς και άφού φιληθήκαμε, καθήσαμε να ξεκουραστούμε.

Τό ταξίδι και τό δροσερό άεράκι του χωριού μās άνοιξαν την όρεξη. "Άσπρο σιταρόνιο ψωμί, «χαλλούμι» και δροσερό νερό της

βρύσης ήταν τό φαί μας, που μās άφησε τις γλυκύτερες άναμνήσεις.

Και άρχισε ή ζωή μας στο χωριό.

Κάθε πρωί άνεβαίναμε στο βουνό και εκεί παίζαμε διάφορα παιγνίδια, ή παίρναμε φαγητό και τρώγαμε.

Τό σπίτι του παππού μου, που μέναμε, άποτελείτο από ευρύχωρες κάμαρες, με ένα θαυμάσιο ήλιακό, με καμάρες και μεγάλη αλλη άρκετή για τὰ περισσότερα παιγνίδια μας.

"Άλλες φορές πριν βγη ό ήλιος πηγαίναμε κυνήγι.

Τό γλυκό τραγούδι των πουλιών έδινε περισσότερη όμορφιά στη φύση, που βρισκόταν γύρω από τό χωριό.

Παίζαμε διάφορα παιγνίδια και όταν κουραζόμαστε, καθόμαστε κάτω από την παχιά σια των δένδρων και μās έπαιρνε ό ύπνος.

Τα βράδια πηγαίναμε τηλεόραση στο σύλλογο του χωριού. 'Εκει συναντούσα διάφορους φίλους μου και συζητούσαμε για τό τί θα κάναμε την επόμενη μέρα.

Την 'Αγία βδομάδα, τὰ βράδια, πήγαμε εκκλησία και παρακολουθούσα με κατανύξη τόν έσπερινό στη μικρή, αλλά όμορφη εκκλησία.

Με πολλή ευχαρίστηση εργαστήκαμε τό Μ. Σάββατο για να ετοιμάσουμε τή «λαμπρατζιά». 'Ολόκληρα συνεργεία περιέροχονταν τό χωριό, μαζεύοντας ξύλα και μεγάλους κορμούς, για να μεγαλώση ό σωρός και να γίνη πιο μεγάλη ή «λαμπρατζιά».

Και πράγματι τό βράδυ που την άναψαν, όί φλόγες της έφθναν πολύ ψηλά και φώτιζε όλη τη γύρω έκταση.

Με πόση κατανύξη άκούσαμε τό «Χριστός 'Ανέστη» ενώ όί νέοι του χωριού συνόδευαν τὰ τροπάρια με εκρήξεις και άστεράκια!... Πιο έντυπωσιακή λειτουργία δεν ξαναθυμάμαι.

"Όταν γυρίσαμε από την εκκλησία, τσουγκρί-

σαμε τὰ κόκκινα αυγά, εὐχηθήκαμε χρόνια πολλά ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, ἀνταλλάσσοντας τὶς φράσεις: «Χριστὸς Ἀνέστη» — «Ἀληθῶς Ἀνέστη».

Οἱ διακοπὲς ὅμως τοῦ Πάσχα ἔχουν τελειώσει.

Ἐγὼ καὶ ἡ οἰκογένειά μου ἐτοιμαζόμαστε νὰ γυρίσουμε στὴν Ἀμμόχωστο, γιὰ νὰ συνεχίσουμε ἡμεῖς τὰ παιδιά τὰ μαθήματά μας μέχρι τὸ τέλος Ἰουνίου.

Πέρασα ὅμως τόσο ὥραϊα, πὺ αὐτὲς οἱ μέρες θὰ μοῦ μείνουν ἀλησμόνητες. Ἐξήσα

ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ

Δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ πῆ πὺς ὁ καιρὸς τὸ Σάββατο ἔκεινο συνθέτετε ἕνα εὐχάριστο καὶ ἀνοιχτόκαρδο τοπίο. Κι ὅμως ὁ πατέρας μᾶς διπλασίασε τὴν ἐκπληξή μας, ὅταν μᾶς ἀνακίνησε ὅτι θὰ πηγαίναμε ἐκδρομὴ στὸ Τρόδος.

Ἀντίθετα ἀπ' τὸν ἥλιο, πὺ δὲν μπορούσε νὰ χαμογελάσει πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ μαῦρα σύννεφα πὺ κάλυπταν τὸν οὐρανὸ, τὰ πρόσωπά μας (τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τὸ δικό μου) φωτίστηκαν ἀπὸ χαρὰ καὶ οἱ φωνὲς τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μας ὅπως δὴποτε θ' ἀκούγονταν μακριὰ.

Ὁ μικροῦλης ἀδελφός μου, πὺ δὲν πάτησε ἀκόμη τὰ πέντε του χρόνια, προσπαθοῦσε μάταια νὰ καταλάβῃ τί σημαίνει μιά διήμερη ἐκδρομὴ στὰ χιόνια. Μόνο ὅταν ἀρχίσαμε νὰ μαζεύουμε καὶ νὰ τακτοποιοῦμε τὰ διάφορα ἀναγκαῖα μας ἐφόδια, νὰ βγάσουμε ἀπὸ τὶς ναφθαλίνες τὰ χοντρά-χοντρά πουλόβερ καὶ παλτά μας, διασιθάνθηκε ὅτι κάτι πολὺ σπουδαῖο θὰ συνέβαινε.

Ξεκινήσαμε ὅταν κιάλας εἶχε ἀρχίσει νὰ βρέχει, δειλὰ στὴν ἀρχή, πὺ δυνατὰ ἀργότερα. Ἦταν προμήνυμα ὅτι τὸ Τρόδος θὰ μᾶς ὑποδεχόταν ντυμένο στ' ἄσπρα, ὅπως ἀκριβῶς τὸ φανταζόμαστε καὶ ἐλπίζαμε νὰ τὸ βροῦμε.

Πραγματικά, μετὰ ἀπὸ ἕνα τρίωρο ταξίδι τὸ περιβάλλον γύρω μας ἀρχίσε νὰ ἀσπρίζη. Ἡ ἀγρία φύση τῶν βουνῶν λὲς καὶ ἡμέρῳνε ξαφνικά καὶ μιά γαλήνη ἀπλωνόταν παντοῦ. Μιά γαλήνη ντυμένη στ' ἄσπρα. Ἡ κορυφὴ τοῦ Τρόδου, ὀλόασπρη, ἐδέσποζε στὸν ὄριζοντα. Στὴν πλατεία ὁ κόσμος σ' εἴθυμες συντροφίες,

λίγες μέρες χαρᾶς, ξεγνοιασιάς καὶ ψυχικῆς ἡρεμίας μακριὰ ἀπὸ τὸ θόρυβο τῆς πόλης καὶ τὴν πνικτικὴ ἀτμόσφαιρα.

Ἀλήθεια πόσες χαρὲς κρύβει ἡ ζωὴ στὸ χωριό, πὺ γιὰ πολλοὺς κατοίκους τῶν πόλεων εἶναι ἄγνωστη!

Ὅσο γιὰ μένα, θὰ περιμένο μὲ μεγάλη ἀγωνία νέα εὐκαιρία γιὰ νὰ ζήσω καὶ πάλι λίγες μέρες στὸ χωριό, κοντὰ στὴ φύση, πὺ ἀνθρώπινα, πὺ κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ Θεό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, Α' 3

ντυμένοι πολὺχρωμα δημιουργοῦσε μιά κτυπητὴ ἀντίθεση μὲ τὸ χιόνι.

Κι ὅταν ξάφνου ἀρχισε νὰ πέφτῃ χιόνι, ὅλοι, μικροὶ-μεγάλοι, ἀρχισαν νὰ ξεφωνίζουν ἀπὸ χαρὰ. Λὲς καὶ ἦταν τὸ «μάννα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ».

Τὸ χιόνι ἦταν πὺ ἀρκετὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ χιονόπτωση, ὥστε νὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε σκί.

Ἔτσι τ' ἀπόγευμα βρέθηκα στὴ λέσχη τῶν χιονοδρομῶν, ἀπ' ὅπου ἐνοικίασα ἕνα ζευγάρι σκί καὶ οἰχτήκα στὴ μεγάλη περιπέτεια.

Ἀρχισα νὰ κυλῶ ἀπὸ ψηλὰ πρὸς τὰ κάτω προσπαθώντας νὰ κρατῶ τὴν ἰσορροπία μου. Δὲν ἦταν καθόλου εὐκόλο. Θυμίζονα πάντα ὅτι κάθε ἀρχὴ εἶναι δύσκολη καὶ ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ παντός.

Τὸ βράδυ ὅταν καθήσαμε ὅλοι στὴ σάλα τοῦ ξενοδοχείου βλέποντας τὶς φλόγες στὸ τζάκι νὰ χοροπηδᾶνε, ἀναλογίσθηκα τὸ ἀπογειωμῆτινὸ σκί, καὶ παρόλο πὺ τὰ πόδια μου μὲ πονούσαν ἐξ αἰτίας του, εἶπα ἀπὸ μέσα μου εὐχαριστήμενος:

—Τοῦ χρόνου θὰ ξαναδοκιμάσω τὸ κουραστικὸ ἀλλὰ ὥραϊο αὐτὸ σπόρ, τὸ σκί.

Κουρασμένοι καθὼς ἤμουνα πῆγα στὸ ὑποδομάτιό μου γιὰ νὰ πάρω ἕνα ὥραϊο ὑπνάκο, καὶ ποῖς ἤξερε τί ἄλλα εὐχάριστα παιγνίδια μᾶς περιέμεναν γιὰ τὴν ἄλλη ἡμέρα...

Τὸ ἄλλο πρωὶ ξεκινήσαμε καὶ πήγαμε ἕνα θαυμάσιο περίπατο ἀνάμεσα στὰ χιονισμένα

πεῦκα. Ὅπως ὅλοι, ἔτσι καὶ ἡμεῖς παίξαμε χιονοπόλεμο, μέχρι πὺ μούδιασαν τὰ χέρια μας ἀπὸ τὸ κρύο.

Τὸ ἀπόγευμα λίγο πρὶν τὴν ἀναχώρησή μας ἐτοιμάσαμε τὴν ἀποχαιρετιστήρια τελετὴ, μαζεύοντας μεγάλες μπάλες ἀπὸ χιόνια καὶ φτιάξαμε ἕνα μεγάλο χιονάνθρωπο. Τοῦ φορέσαμε ἕνα κόκκινο ὥραϊο καπέλο στὸ κεφάλι, τοῦ βάλαμε δυὸ μαῦρες στρογγυλὲς πέτρες γιὰ μάτια,

τὴν πίπα τοῦ πατέρα στὸ στόμα καὶ ἕνα κόκκινο μαντήλι στὸ λαμῖο.

Καὶ ὅταν, τὴν ὥρα πὺ φεύγαμε, ἀρχισε νὰ φυσᾷ τὸ βουνῆσιο ἀεράκι, τὸ κόκκινο μαντήλι τοῦ χιονάνθρωπου κουνιόταν. Ἦταν μιά κίνηση πὺ ἔδωσε ζωὴ στὸν ἄψυχο χιονάνθρωπό μας, μιά κίνηση πὺ σὰ νὰ μᾶς ἔλεγε: «Στὸ καλὸ, θὰ σᾶς περιμένο τοῦ χρόνου».

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΟΤΜΑΖΗΣ, Α' 3

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΟΥ ΔΕ ΘΑ ΞΕΧΑΣΩ ΠΟΤΕ

Εἶναι Πέμπτη μεσημέρι! Μόλις σχόλασα, ὁ πατέρας μου μοῦ εἶπε:

—Μάριε, συνεννοηθήκαμε μὲ τὸ θεῖο σου, τὴν Κυριακὴ νὰ πᾶμε στὴν ἐξοχή.

Ἡ χαρὰ μου ἦταν ἀπερίγραπτη.

Μὲ ἀγωνία περιμένα νὰ φθάσῃ ἡ Κυριακὴ. Ἀπὸ τὴν ἀγωνία μου, πότε νὰ φθάσῃ ἡ μέρα αὐτὴ γιὰ νὰ πᾶμε στὴν ἐξοχή, ἡ κάθε ὥρα μὸ φαινόταν ἡμέρα ὀλόκληρη.

Ἐπιτέλους ἡ Κυριακὴ ἔφθασε! Ἐτοιμάσαμε τὰ φαγητά μας καὶ περιμέναμε τὸ θεῖο μου. Σὲ λίγο ἔφθασε καὶ ξεκινήσαμε ὅλοι γεμάτοι ἀπὸ χαρὰ.

Στὸ δρόμο πὺ εἶναι παραλιακὸς βλέπαμε τοὺς γεωργοὺς νὰ θερίζουν τὸ σιτάρι. Ἐπειδὴ τρέχαμε, βλέπαμε τὰ δένδρα νὰ τρέχουν μαζί μας. Τὰ πουλιὰ πετοῦσαν πάνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο, λὲς καὶ ἤθελαν νὰ μᾶς δείξουν τὸ δρόμο. Στὸ δρόμο, βλέπαμε ἐπίσης δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ νεόκτιστα σπίτια καὶ ξενοδοχεῖα.

Στὸ αὐτοκίνητο συζητούσαμε πάνω σὲ διάφορα θέματα, πὺ μᾶς ἀπασχόλησαν μέχρις ὅτου φθάσαμε.

Δὲν πέρασε παρὰ μόνο μιά ὥρα καὶ φθάσαμε στὸν προορισμό μας. Ἡ χαρὰ μας ἦταν ἀπερίγραπτη! Φτάνοντας ἐγὼ, μαζί μὲ τ' ἀδελφία καὶ τὰ ξαδέλφια μου ἀρχίσαμε νὰ παίζουμε διάφορα παιγνίδια, ὅπως π.χ. τὸ τρεχτό, τὸ κρυφτό καὶ ἄλλα. Ἀρχίσαμε νὰ σκαρφαλώνουμε πάνω σὲ δένδρα καὶ μικροὺς λόφους πὺ ὑπερῶσαν ἐκεῖ.

ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΜΕΡΑ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ

Μιά Κυριακὴ τοῦ Μαΐου ἦταν ἡ πὺ εὐχάριστη μέρα τῆς χρονιάς πὺ πέρασε. Ἡ οἰκογένειά μου καὶ δυὸ ἄλλες οἰκογένειες συγγενῶν

Τὸ μεσημέρι ἔφθασε! Ὅλοι στρωθήκαμε στὸ φαῖ, τρώγαμε μὲ πολλὴ ὄρεξη, γιὰτί ἦταν ἀφάνταστα νόστιμο.

Μετὰ τὸ μεσημεριῆτικο φαγητὸ ξεκινήσαμε γιὰ ἕνα μεγάλο περίπατο, γιὰ νὰ γνωρίσουμε καλύτερα τὴν περιοχὴ. Πέρασαμε κάτω ἀπὸ ἐλιὲς καὶ χαρουπιές. Σὲ λίγο φθάσαμε στὸ βουνό, στὸ ὅποιο ἀπλωνόταν βαθεῖα σιγὴ καὶ γαλήνη. Κουβεντιάζαμε καὶ ὁ ἀντίλαλος τῆς φωνῆς μας ἀκούονταν σὰ νὰ ὑπερῶχε καὶ ἄλλο πρόσωπο, πὺ ἐπαναλάμβανε τὰ λόγια μας.

Περπατώντας ξεχαστήκαμε. Πέρασαν δυὸ ὀλόκληρες ὥρες χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε. Ἀναγκαστήκαμε τότε νὰ γυρίσουμε πίσω. Ἐκεῖ βρήκαμε τοὺς γονεῖς μας νὰ μᾶς περιμένουν μὲ πολλὴ ἀνησυχία μήπως χαθήκαμε.

Μπήκαμε στὸ αὐτοκίνητο καὶ ξεκινήσαμε γιὰ τὴν ἐπιστροφή. Πέρασαμε ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο πὺ πηγαίναμε. Σὲ λίγο φτάσαμε στὸ σπίτι μας καὶ ἡ μητέρα μου πρόσφερε γλυκὸ στὸ θεῖο, τὴ θεία καὶ τὰ ξαδέλφια μου. Μετὰ ἐγὼ μὲ τὰ ἀδελφία καὶ τὰ ξαδέλφια μου παίξαμε γιὰ μιά ὥρα περίπου.

Νύκτωσε καὶ ὁ θεῖος μου ἔφυγε. Τότε πήγαμε καὶ ἡμεῖς νὰ κοιμηθοῦμε.

Ἔτσι τέλειωσε μιά θαυμάσια μέρα, πὺ θὰ μείνῃ ἀξέχαστη σ' ἐμένα καὶ σ' ὅλους, οἱ ὅποιοι τὴν ἔζησαν μαζί μου. Πόσο θὰ ἤθελα νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ ἄλλη μιά τέτοια ἐκδρομὴ.

ΜΑΡΙΟΣ ΦΛΟΤΡΗΣ, Α' 3

μας, ἀποφασίσαμε νὰ κάνουμε μιά ἐκδρομὴ στὸ

Δαυλό της Καντάρας. 'Ο Δαυλός είναι ένα δμορφο παραθαλάσσιο χωριό πίσω απ' την Καντάρα. Τά νερά του είναι θειούχα και κάθε χρόνο έχει πολλούς επισκέπτες. 'Απ' τὸ Σάββατο ἀρχίζουμε τίς προετοιμασίες.

Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ ἐτοιμάσαμε τὰ πράγματα μας, πήραμε τὰ παιγνίδια μας, φορέσαμε τὰ μαγιώ μας και ξεκινήσαμε. 'Η διαδρομὴ ἦταν εὐχάριστη. Τὸ δροσερὸ πρωῖνὸ ἀεράκι μᾶς κτυποῦσε στὸ πρόσωπο ἀπαλά και παιγνιδάρικα. Σιγὰ-σιγὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω βρισκόμασταν στὰ βουνά τῆς Καντάρας.

'Απὸ κάτω φαίνονταν οἱ πεδιάδες σὰν πράσινα χαλιὰ κεντημένα με ἀγριολουλούδα. Φάνηκε και ἡ θάλασσα. 'Ο ἥλιος καμάρωνε ψηλά ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως σὰ βασιλιάς ποὺ ἐπιβλέπει τοὺς ὑπηκόους του. Τὰ πουλιὰ τραγουδοῦσαν στὰ δέντρα και ἔκαναν τὴν ἀτμόσφαιρα ἀρμονική.

Τελικὰ φτάσαμε στὸ χωριό. Σταματήσαμε σ' ἕνα ὠραῖο παραλιακὸ κέντρο. Οἱ μητέρες ἐτοίμασαν τὰ φαγητά και ἐγὼ και τὰ ξαδέφφια μου τρέξαμε νὰ κάνουμε μπάνιο και νὰ παίξουμε.

Τὸ νερὸ τῆς θάλασσας ἦταν πολὺ ζεστό. 'Αρχίσαμε τὰ παιγνίδια. Πῶ, πῶ! Γέλια, χαρές, φωνές!! "Όταν βαρεθήκαμε τὸ παιγνίδι, βγήκαμε ἔξω απ' τὸ νερὸ και καθήσαμε στὸ κέντρο ὅπου ξεκουραστήκαμε λιγάκι. Στὴ μία μετὰ τὸ μεσημέρι καθήσαμε και φάγαμε τὴ σούβλα

μας. Γλεντήσαμε, τραγουδήσαμε, χορέψαμε!! Κέφι ποὺ εἶχα ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα!

"Όταν ξεκουραστήκαμε ἀρκετὰ ἐγὼ και ὁ ξαδέφφός μου πήραμε τὰ λάστιχά μας και πήγαμε στὰ χωράφια γιὰ κνήγι. Δὲν πιάσαμε τίποτα και ἔτσι γυρίσαμε πίσω λυπημένοι.

"Ἐπειτα ὅλοι μας κάναμε ἕνα περίπατο στὴν ἀκρογιαλιά. Πήγαμε ἐκεῖ ὅπου ἦταν ἀραγμένες οἱ βάρκες. Τὸ κύμα κτυποῦσε στὰ βράχια τόσο ἀπαλά, σὰ νὰ τραγουδοῦσε ἕνα ἀρμονικὸ σκοπὸ. Κάπου-κάπου κανένας γλάρος πετοῦσε πάνω απ' τὴ γαληνεμένη θάλασσα.

Γυρίσαμε πίσω στὸ κέντρο. Μείναμε ἀκόμη λίγη ὥρα και μετὰ ἀναχωρήσαμε γιὰ τὴν ἐπιστροφή. 'Απ' τὰ βουνὰ ἔβλεπα τὸν ἥλιο ποὺ σιγὰ-σιγὰ κατέβαινε και ἦταν ἕτοιμος νὰ δύση. Οἱ χρυσαφένιες ἀκτίνες του ἔσβησαν μέσα στὴ γαλήνια θάλασσα. Μερικὰ συννεφάκια ροδοκοκκίνισαν. Μοῦ ἄρεσε πολὺ αὐτὸ τὸ θέαμα.

"Όταν φτάσαμε στὴν Καντάρα, κάναμε ἕνα σταθμὸ και ξεκουραστήκαμε. Μετὰ ξεκινήσαμε, και ὅταν κόντευε νὰ βραδύσῃ φθάσαμε στὰ σπίτια μας.

Πραγματικὰ μοῦ ἄρεσε και με εὐχαρίστησε πολὺ ἡ μέρα αὐτή. Θὰ μείνῃ γιὰ πάντα στὴ μνήμη μου. Θὰ εἶναι ἕνα στολίδι στὶς ἀνάμνηστικές μου σελίδες, γιατί ἦταν μιὰ απ' τίς ὠραιότερές μου μέρες ποὺ γλέντησα και εὐχαρίστησα τόσο πολὺ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΣΣΙΩΤΗΣ, Α' 4

ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ

Καθὼς ἐτοίμαζα τὰ βιβλία τῆς πρώτης περφόδου, τὸ κουνδῶνι κτύπησε και βρέθηκα πρῶτος στὴν τάξη.

'Ἄλλ' αὐτὴ τὴ φορὰ ἔγινε κάτι ἀσυνήθιστο. Κάτι φωνές πήρε τὸ αὐτί μου. Μήπως ἀρώστησε κανένας καθηγητῆς και φωνάζουν αὐτοί; "Αν και οἱ ἄνθρωποι ἀρρωστοῦν ἐμεῖς χαρομάστε, ἐπειδὴ θὰ χάσουμε κανένα μάθημα. 'Ἀλλὰ οἱ φωνές τους δὲν ἦταν οὔτε χαρᾶς οὔτε λύπης. 'Ἐπειδὴ δὲν ἐρχόταν κανένας στὴν τάξη, βγήκα νὰ δῶ τί συνέβαινε.

Βγαίνω και τί βλέπω. "Ἐνα σωρὸ μαθητῆς, ποὺ κρατοῦσαν κάτι «ταμπέλες» ψηλά και φώναζαν ζήτω και διάφορα ὀνόματα. Καλὲ αὐτοῖ

ἴδρωσαν ἀπὸ τίς φωνές, τὰ μαλλιά τους ἀνακατώθηκαν και θὰ ἔλεγε κανένας πὼς ἦταν ἔτοιμοι γιὰ ἔφοδο. 'Ανακατώθηκα μέσα στοὺς πολούς.

Μιὰ φοβερὴ πατημασιά ἀπὸ ἕνα παχουλὸ μᾶς εἶπε «καλωσόρισες φιλαράκο». Μὰ φαίνεται πὼς απ' ἐδῶ ἀρχίζουν τὰ βάσανά μου, γιατί τὸ ἕνα κτύπημα διαδεχόταν τὸ ἄλλο.

"Ἐνα δυνατὸ κτύπημα στὴ ράχη. Γυρίζω και βλέπω τὸν ἴστὸ κάποιου συνθήματος ποὺ ἔκαναν παράταξη πίσω μου.

Μὰ ποῦ βρισκόμουν ἐπιτέλους; Ρώτησα κάποιον, ἀλλὰ μοῦ ἔδωσε μιὰ με τὸν ἀγκῶνα του στὸ πρόσωπο πὴ στιγμὴ ποὺ φώναξε ζήτω...

Καλὰ ξεμπερδέματα. Θεέ μου, απ' αὐτοὺς τοὺς τρελλούς. Τώρα νὰ δοῦμε τί θὰ ἀπογίνουμε. Χωρὶς νὰ καταλάβω τίποτε, πήγαμε μαζί τους ἢ καλύτερα με παρέσπεραν. Περπατοῦσα σὰ χαζός. 'Ο δρόμος ἔκλεισε. Τέλος ἔμαθα τὸ μυστήριο. Πὼς αὐτὸ τὸ ἐχλοβοητὸ ὀνομαζόταν διαδήλωση. Καὶ ὅταν ρώτησα τί εἶναι διαδήλωση μοῦ εἶπαν νὰ φωνάξω ὅ,τι ἀκούω. 'Ἐλεγον αὐτοὶ ζήτω ὁ τάδε... Καὶ ἐγὼ ζήτω. 'Ἐλεγον τὰ τάδε λόγια, και ἐγὼ παρών. Τὸ καλὸ ποὺ μᾶς παρακολουθοῦσαν και οἱ ἀστυνομικοὶ.

'Απὸ τὴν ἀντίθετη κατεύθυνση μας φάνηκε ἕνα ἄλλο σχολεῖο. 'Ἐγινε κάτι ποὺ δὲν τὸ περιμένα. "Όταν τοὺς πλησιάσαμε, ἀρχισαν νὰ πετάνε αὐγά, πατάτες και ὅ,τι ἄλλο κρατοῦσαν.

ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

Πέρα ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς θορύβους τῆς πόλεως, πέρα ἀπὸ τὴν κοινωνία ἀπλώνεται τὸ καταπράσινο δάσος τῆς ἀρχαίας Σαλαμίνας ποὺ μέσα του κρύβει τοὺς θησαυροὺς μιᾶς ἀρχαίας ἐποχῆς.

Κρατεῖ μεγάλη ἔκταση — περίπου 3 μιλίων — και εἶναι σ' ὅλες τίς ἐποχὲς καταπράσινο, ἥσυχο, μοναξιασμένο.

Τὸ κύριό του γνώρισμα εἶναι τὰ πανύψηλα πεῦκα ποὺ φαίνονται σὰ γίγαντες με τὸ ξεχωριστὸ, χρυσοπράσινο χροῖμα τους ἀπὸ τὰ ἄλλα πυκνόκλαδα δένδρα.

'Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πεῦκα, καθὼς μπαίνεις μέσα, συναντᾶς πυκνόφυλλους θάμνους με πολυχρωμὰ λουλούδια, πὸ πέρα τίς ἀκακίες ποὺ μοιάζουν με κίτρινες νυμφούλες σὰν ἀνθίζουν και ἀκόμα τὰ πελώρια δένδρα, ποὺ κρύβουν τίς μικρὲς νεράιδες, τὰ πουλιὰ.

'Απὸ μακριὰ βλέπεις τίς κορυφές τῶν δένδρων σὰν ἕνα καταπράσινο χαλὶ με ὅλες τίς ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου. Σὲ κάποιο ξέφωτο συναντᾶς τὸ θησαυρὸ ποὺ μᾶς ἄφησαν οἱ πρόγονοί μας τὰ ἐρεῖπια μιᾶς ξεχασμένης πόλης.

Σῶζονται ὅμως μερικὰ θαυμαστὰ ἀριστουργήματα ὅπως τὸ θέατρο, τὸ παλάτι, τὸ γυμνάσιο

ΚΑΒΟ — ΣΚΥΛΛΟΣ

Σήμερα ὁ ἄνθρωπος, τὸ περιέργο αὐτὸ πλάσμα, ταξιδεύει παντοῦ, τόσο εἴκολα, ἀκόμα και σ' αὐτὸ τὸ διάστημα. 'Ἐξερευνᾶ τὸ κάθε τι

'Ἀδίκαι οἱ ἀστυνομικοὶ διὰ βίας προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς κρατήσουν. Καὶ ἔτρωγαν κατακέφαλα.

"Αν και ἤμουν ἀρκετὰ πίσω ἀπὸ τὸ «πεδίὸ τῆς μάχης» μιὰ πατάτα και μετὰ ἕνα αὐγὸ ποὺ μοῦ φάνηκε και ψημένο ἦρθαν και με βόηχαν στὸ πρόσωπο. Τί; Πρόγευμα θὰ κάναμε με αὐτά; 'Αρχισα και ξύλο. «Δώστου πάρε».

'Ἐπιτέλους βόηκα κάποιο συμμαθητὴ μου και γυρίσαμε στὸ σχολεῖο. Τὰ παιδάκια μου με πονοῦσαν τρομερὰ. Προτιμοῦσα δέκα μαθήματα παρὰ αὐτὸ τὸ χάλι. Καὶ ἀκόμα θὰ ἀκούσω ἀπὸ τὴ μητέρα ποὺ ἔκανα τὰ ρούχα μου χάλια.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ, Β' 1

και ἄλλα ποὺ σὲ κάνουν νὰ φεύγεις ἀπὸ τὸν ἑαυτό σου και νὰ γυρίξεις στὰ χρόνια ἐκεῖνα.

Φεύγοντας απ' τὸ ξέφωτο λίγο πὸ κοντὰ απ' αὐτὸ βλέπεις τὴ θάλασσα, τὴν καταγάλανη θάλασσα νὰ φιλά με τὸ γλυκὸ τῆς φλοίσθο τὴ χρυσὴ ἀμμουδιά και κάπου-κάπου κάποιο θαλασσοπούλι νὰ πετᾶ ψηλά και νὰ κρῶζει με τὴν παράφωνη φωνή του.

Καθισμένος σὲ κάποια ἀρχαία πέτρα και βλέποντας τὸν ἀπέραντο ὀρίζοντα ἀκούεις τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων νὰ κτυπᾶ με τὸ γλυκὸ φθινοπωρινὸ ἀεράκι και ἔτσι νομίζεις, πὼς ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι ἔναζωντανεύουν και ἀρχίζουν νὰ μιλοῦν ὅπως και πρῖν.

Τὸ δάσος αὐτὸ τὸ ἐπισκέπτονται πολλοὶ τουρίστες, ἀκόμη και ντόπιοι, και θαυμάζουν ὄχι μόνο τοὺς θησαυροὺς ἀλλὰ και τὴ μαγευτικὴ ὀμορφιά του.

'Ἐτσι ἡ ὀμορφιά αὐτοῦ τοῦ δάσους και τὰ ἀρχαῖα του μνημεῖα φέρνουν πλοῦσια κέρδη στὸν τόπο μας ἀπὸ τοὺς ξένους ποὺ τὸ ἐπισκέπτονται και καλὸ χαρακτηρισμὸ γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ νησιοῦ μας.

ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ ΛΟ-Ι-ΖΙΔΗΣ, Β' 5

ποὺ ὑπάρχει στὴν ἀπέραντη φύση και τὸ κάνει ἀντικείμενο τῆς μεγάλης του περιέργειας.

'Ὅσὸσο πάντως, παρ' ὅλες τίς μεγάλες του

προόδους, και τις λύσεις τώσων προβλημάτων που του είχαν παρουσιαστή, υπάρχουν οι στιγμές που δεν παύει να είναι άνθρωπος, μ' όλες τις ανθρώπινες αδυναμίες. Και τότε το ακατάβλητο αυτό θεϊκό, ζητά λίγη ξεκούραση, λίγη γαλήνη, που θα τη βρη και πάλι στην καταπολεμημένη από τα χέρια του φύση.

Αυτή θα του δώσει το δξυγόνο που τόσο έχει ανάγκη, και την ήσυχία που σπάνια συναντά σήμερα.

Έτσι, κάθε καλοκαίρι με την ευκαιρία των διακοπών, ο κάθε οικογενειάρχης θα τραβήξει με την οικογένειά του κάπου έξω από τη φασαρία της πόλεως, για να ξεκουραστούν από την καθημερινή ρουτίνα της ζωής.

Στόν τόπο μας υπάρχουν πολλά μέρη όπου μπορεί κανείς να βρη πραγματική γαλήνη.

Κάπου κοντά στο Τρίκωμο, στην περιοχή του Κάβο - Σκύλου, μπορείς να βρης ό,τι επιδιώκεις. Γαλήνη, τοπίο, χαρά. Άπέραντη άπλώνεται γύρω ή άμμουδιά, που είναι δενδροφυτεμένη από ευκαλύπτους, άκακίες και ένα σωρό άλλα φυτά που ευδοκίμουν στο άμυδρες έδαφος.

Άραιές οι λιγοστές καλαμίνες καλύβες των ψαράδων, σβήνουν τη μονοτονία του πρασίνου,

ΚΑΤΙ ΠΟΥ ΔΕ ΘΑ ΞΕΧΑΣΩ ΠΟΤΕ

Κάτι που ίσως θα μείνη πάντοτε χαραγμένο στη μνήμη μου είναι ένα δυστύχημα που συνέβη πριν πολλά χρόνια, όταν άκόμη ήμουν παιδάκι.

Ήταν ένα ώραίο, άνοιξιάνικο πρωινό. Ένα ξεχωριστό πρωινό λές και ή φύση το είχε μαντέψει πώς σήμερα θα ηγαίναμε έκδρομή. Όλα ήσαν έτοιμα.

Ξεκινάμε. Άφήνουμε πίσω μας τη μεγάλη πόλη, με τους καπνούς, το θόρυβο και τους ανθρώπους της. Παίρνουμε το δρόμο για το χωριό. Η άπόσταση είναι μεγάλη, αλλά το κέφι όμως είναι άκόμη μεγαλύτερο. Άνέκδοτα, τραγούδια, γέλια, χαρούμενες φωνές, όλα αυτά μας κάνουν ένα, μας βγάζουν από τη ρουτίνα και τη μονοτονία της πόλης.

Το χωριό είναι όρεινό, κρημμένο άνάμεσα σε δύο πανύψηλα βουνά. Ό δρόμος δύσκολος, στενός, επικίνδυνος. Στά δεξιά μας είναι βου-

πυ άπλώνεται γύρω. Άσπρα λουλούδια σκορπούν άνάμεσα άπ' τα χόρτα τα κείνα, που σε μεθούν με την ώραία τους μυρωδιά. Ευχαριστήριος ύμνος άνεβαίνει στον ουράνιο θόλο, το άτέλειωτο κελαήδημα των μικρών ψαλτών που κελαηδούν άπ' το πρωί ως το βράδυ.

Πέρα στο μικρό λιμανάκι που καλύπτεται στα βόρεια του από ένα μικρό άκρωτήριο, άργοκινούνται με το φύσημα του έλαφρού άγέρα, οι βάρκες των ψαράδων περιμένοντας τη δύση του ήλιου για να ξεκινήσουν για το πυροφάνι, το μεγάλο θαλασσινό κυνήγι. Έτσι μόλις νυκτώση θα ριχθούν όλοι με χαρά στη δουλειά.

Κι όταν πύ πρωί ο ήλιος άρχίζει να σκορπά τις χρυσακτίδες του στα νερά, όλες οι βάρκες βρίσκονται άγκυροβολημένες στο άπάνεμο λιμάνι τους.

Έδώ έλα διαβάτη και σ' να άπολαύσης γαλήνη, ήσυχία, χωρίς να θορυβής και καταστρέφης έτσι την ώραία άτμόσφαιρα που επικρατεί. Ξεκουράσου με τη δική της ξεκούραση. Μή θορυβής. Πίνε άνθρωπε σκλάβος της φύσης έστω για λίγες στιγμές. Της φύσης που σκλάβωσες έσύ.

ΒΑΡΝΑΒΑΣ ΣΕΡΓΙΑΔΗΣ, Β' 5

να με άμπελώνες. Τα πράσινα φύλλα κυματίζουν περήφανα στο δροσερό άεράκι. Άριστέρα μας ο γκορεμός. Άγριολουλούδα, δένδρα, βράχοι, νερά, όλα γίνονται ένα καθώς είναι τόσο πολύ άνάμεικτα μεταξύ τους. Πιό πέρα βλέπουμε από ψηλά το μικρό χωριουδάκι, με τις κόκκινες δροφές του από κεραμίδια, το άσπρο, κάτασπρο, χιονάτο βάνημό του, τα άπλά χωριάτικα κερνεϊα, τα στενά δρομάκια. Άναπνέουμε τον καθαρό άέρα και δέ χορταίνουμε. Άκούμε το γλυκό κελάδημα των πουλιών, χίλιων λογιών πουλιών. Δένδρα, βουνά, λαγκαθία, βράχοι, πέτρες στέκουν κι αυτά βουθά ν' άκούσουν το γλυκό σκοπό των πουλιών, το γλυκό σκοπό που έμεις, οι άνθρωποι της πόλεως, σπάνια έχουμε τη χαρά ν' άκούσουμε.

Τέλος, άφου πύ ταξίδι θα ήταν κουραστικό, σταματήσαμε στο επόμενο χωριό. Ήταν ένα ήσυχο, μικρό και περιποιημένο χωριουδάκι. Είχε άκόμη μιά παλιά βυζαντινή έκκλησία που

σου προκαλούσε το θαυμασμό με την άρχιτεκτονική της και που είχε άμέτρητα χρόνια στη ράχη. Ό βίος της είχε δύσει. Τώρα δεν την χρησιμοποιούσαν πιά, αλλά οι χωριανοί την πρόσεχαν και την περιποιούνταν.

Συνεχίσαμε το ταξίδι μας και σταματήσαμε σ' ένα γειτονικό χωριό, όπου υπήρχαν δικοί μας συγγενείς. Τους είδαμε, χαρήκαμε, χάρηκαν που μας είδαν κι αυτοί μιά κάποτε τους άποχαιρετήσαμε.

Φτάσαμε στη διασταύρωση. Το χωριό μας φαινόταν ολόκαθαρο από έδω. Τί συγκινητική ή στιγμή αυτή. Μιά ξαφνικά είδαμε ένα φορηγό από τον άλλο δρόμο να έρχεται κατα-

ΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΟΥ ΠΟΥ ΕΧΩ ΣΑΝ ΠΡΟΤΥΠΟ

Διάφοροι άνθρωποι τύποι έπηρεάζουν ως ένα βαθμό μεγάλο ή μικρό ώρισμένα άτομα. Μεταδίδουν σ' αυτά μέρος ή και ολόκληρη την ύψη της προσωπικότητός τους, αντικαθρεπτίζουν σ' αυτά τον ίδιο τους τον έαυτό. Αυτοί οι άνθρωποι τύποι πρέπει όποσδήποτε να είναι του περιβάλλοντος των άτόμων για να είναι ή επίδραση πειστική. Στη δική μου περίπτωση υπάρχει και για μένα ή προσωπικότης εκείνη, ή οδηγός. Η προσωπικότης που με τις πτυχές του έαυτού της με καθιστά καθρέπτη του έαυτού της.

Είναι ο καλύτερός μου φίλος, ο Άλέξανδρος. Είναι πρόσωπο τόσο ένδιαφέρον, όσο και άξιοθαύμαστο. Έξρει να φέρεται άψογα σ' όλους, όσο και άξιοθαύμαστα. Έξρει να φέρεται άψογα σ' όλους χωρίς κανένα να παραπονη. Έξρει να μεταδίδη τη σιγουριά, με το άέναο εκείνο πνεύμα του της ειλικρινείας και της άλήθειας. Είμαστε πάντα άχώριστοι. Κι έγώ, που ξέρω ότι είμαι άδύνατος χαρακτήρας, προσπαθώ με κάθε τρόπο να τον μιμηθώ, χωρίς όμως να το καταλάβη. Προσπαθώ να κρύψω το άτελές του έαυτού μου με το σχεδόν τέλειο του δικού του.

Περπατάμε μαζί, μιλάμε μαζί, διασκεδάζουμε μαζί. Προσέχω την έκφραση του προσώπου του. Σε κάθε έκταση της στιγμής, έγώ παραδίνω

πάνω μας. Τα φρένα του είχαν χαλάσει. Φόβος, άγωνία. Όλα έγιναν άστραταία. Ούτε καν προφθάσαμε να άντιδράσουμε. Η σύγκρουση μας έφερε στα ύψη, ύστερα άρχίσαμε να κτυπούμε πάνω στα σκληρά βράχια. Πόνος, δάκρυα, φωνές, συντριμμάτα. Δεν ξέρω πώς, ύστερα βρεθήκαμε στο νοσοκομείο. Ευτυχώς κανείς δεν πληγώθηκε σοβαρά. Το νοσοκομείο ήταν μικρό και βρισκόταν στο μεγαλύτερο χωριό της περιφέρειας.

Τα συναισθήματα χαράς έγιναν τώρα συναισθήματα λύπης.

Αυτό ήταν κάτι που ποτέ δέ θα ξεχάσω.

ΑΛΚΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ, Β' 5

μαι σ' ένα γέλιο άσταμάτητο, σχεδόν ήλιθιο. Τώρα όμως που πρόσεξα ότι ο τόσο μετρώφρων Άλέξανδρος χαμογελά άπλως με συγκρατημένο ύφος, νίκησα αυτή μου τη συνήθεια.

Ό Άλέξανδρος ξέρει πότε θ' άνοιξη το στόμα του να μιλήση, πότε θα πη το άστείο ή το σοβαρό, πότε θα κλάψη ή θα «χαμογελάση». Έτσι κι έγώ καταβάλλω πολλές προσπάθειες για να προσεγγίσω τουλάχιστον τον τρόπο της συμπεριφοράς του.

Προηγουμένως κάθε είδος μουσικής, εκτός από μοντέρνα, μου κτυπούσε στα νεύρα. Τώρα ή ζωή μου είναι ή κλασική μουσική, γιατί είναι ή ζωή του Άλέξανδρου...

Τα σπόρ λίγο με ένδιέφεραν, μιά τώρα με συναρπάζουν, σκλαβώνουν όλο μου το είναι, γιατί συναρπάζουν και τον Άλέξανδρο, τον τόσο άτρωτο στην ξένη θέληση, τον τόσο άδιάφορο στην ξένη «έκμετάλλευση» του έαυτού του.

Συχνά, πολύ συχνά, ο Άλέξανδρος παίρνει τη ζωή σαν μιά ρευστή φιλοσοφία. Φιλοσοφεί με τρόπο άξιοθαύμαστο, μιά κάποτε άντιδρά σ' αυτή του την τάση και γίνεται ρεαλιστής σφοδρός. Και σε μένα όπως καταλάβατε το ίδιο συμβαίνει.

Τόν ένδιαφέρουν όλα τα άξιοσημείωτα γεγονότα που συμβαίνουν στον κόσμο. Διαβάσει τρεις έφημερίδες ή και τέσσερεις την ήμέρα,

θέλει να είναι «μέσα» στη σύγχρονη ζωή. Μελετά πολλά βιβλία, από κοινωνικά μέχρι επιστημονικά, αναπτύσσει ένα χαρακτήρα μοναδικό.

Τὰ ενδιαφέροντά του αυτά διοχετεύονται και στη δική του προσωπικότητα, γίνονται κτήμα αναγκαίο για τὸ «κλείσιμο» τῶν δικῶν μου ἐλαττωματικῶν «πληγῶν».

Τὸ φωτεινὸ τοῦ χαρακτήρα του, τὸ χωρὶς ὑπεροβολία, μίσος, χωρὶς ἀπόκρυφες ἐκδικητικὰς τάσεις, χωρὶς τὸ σαράκι ποὺ κατατρῶει τὰ σωθικά, χωρὶς σκοτεινὲς δυνάμεις μέσα του,

ΕΝΑΣ ΧΩΡΙΑΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Ἔνα ἀπὸ τὰ ἔθιμα ποὺ σώζονται μέχρι σήμερα εἶναι τὸ ἔθιμο τοῦ γάμου. Αὐτὸ τὸ ἔθιμο διαφυλάττεται καὶ ἐκτελεῖται ἀκριβῶς στὰ χωριά.

Ὁ χωριάτικος γάμος χωρίζεται σὲ διαφορὰς φάσεις. Τὴν πρῶ τοῦ γάμου περίοδο, τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου καὶ τὴ μετὰ τὸ γάμο.

Ὁ γάμος ἀρχίζει ἀκριβῶς μερὲς πρὶν ἀπὸ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου, μὲ τὸ στόλισμα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸ γέμισμα τοῦ κρεβατιοῦ, ποὺ γίνονται μὲ συνοδεία ὀργάνων.

Ὅμως, ὁ χωριάτικος γάμος λαμβάνει ιδιαίτερη λαμπρότητα τὴν κυρίως ἡμέρα τοῦ γάμου.

Ἀπὸ τὸ πρῶτὸ τὰ φαγητὰ εἶναι ἔτοιμα καὶ ὁ κόσμος ἐτοιμάζεται γιὰ τὸ στόλισμα τοῦ ἀνδρογύνου. Στὸλίζονται δὲ σὲ διαφορετικὸ μέρος. Ἡ γυναίκα στὸ σπῆτι τῶν γονέων τῆς καὶ ὁ γαμπρὸς στὸ σπῆτι τῶν δικῶν του. Δίπλα οἱ μουσικοὶ καὶ ὁ κόσμος τραγουδοῦν τὰ τοπικὰ τραγούδια. Τί λαμπρότητα καὶ τί ἀγαλλίαση ἐπικρατεῖ στὸ σπῆτι! Χαρὰ Θεοῦ νὰ παρακολουθῆς.

Τέλος, κατὰ τὸ ἀπόγευμα, ὅταν τὸ ἀνδρόγυνο εἶναι ἔτοιμο, ξεκινοῦν γιὰ τὴν ἐκκλησία. Μπροστὰ προπορεύεται τὸ ἀνδρόγυνο, ὀδηγούμενο ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Πίσω οἱ μουσικοὶ μὲ τὰ ὄργανα καὶ τελευταῖο τὸ πλῆθος.

Μετὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου, ποὺ γίνεται μὲ κάθε λαμπρότητα καὶ ταπεινοφροσύνη, νεόνυμφοι, ἱερεῖς, μουσικοὶ καὶ λαὸς ἐπιστρέφουν στὸ σπῆτι, ὅπου θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ καλύτερο μέρος τοῦ γάμου.

Τὸ ζεῦγος στέκεται στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἕνας-ἕνας περνᾶ καὶ τὸ χαιρετίζει. Ἄκο-

μὲ τὴν πάντα εὐχάριστή του συμπεριφορά, μὲ κἀνεὶ καὶ ἐμένα νὰ εἶμαι πὸ ἴδιο εὐχάριστος καὶ δραστήριος.

Θὰ πῆτε τώρα ὅτι εἶμαι «αἰχμάλωτος» τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτι εἶμαι μιὰ «ἐξαρτώμενη» προσωπικότης, δίχως δικὰ μου ἰδεώδη καὶ ἰδανικά. Μὰ κανεὶς ἄνθρωπος δὲν εἶναι τέλειος. Ἡ ἀτέλειά του μπορεῖ νὰ εἶναι μηδαμινή, μικρὴ ἢ τεράστια. Ἐγὼ, ἀνήκω στὸν τρίτο τύπο ἀτελείας.

ΜΑΡΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ, Γ' 3

λούθως στρόντονται τὰ τραπέζια. Συγγενεῖς καὶ κομπάρσοι μεταφέρουν τὰ φαγητὰ στὰ τραπέζια, ὅπου ἀρχίζει τὸ φαγοπότι. Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ χαρὰ, ἡ ἰκανοποίηση εἶναι ζωγραφισμένη στὰ πρόσωπα ὄλων καὶ ἡ φράση «εἰς ὑγίειαν τοῦ ἀνδρογύνου» ἀκούεται παντοῦ. Τότε ὄλοι μαζί ἀρχίζουν νὰ τραγουδοῦν μὲ ἕνα στόμα.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ μαζεύονται ὄλοι γύρω ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα. Νέοι καὶ νέες χορεύουν μὲ πολλὴ ἀκριβία στὶς κινήσεις τους. Ὅλοι τους ὑπέροχοι κάνουν δύσκολη τὴν ἐκλογή τοῦ καλύτερου. Ὅμως καὶ οἱ μεσήλικες δὲν τὰ πάνε πίσω. Χορεύουν γιὰ νὰ δείξουν στοὺς νέους πῶς, ἄνκαι σὲ προχωρημένη ἡλικία, εἶναι καλύτεροὶ τους. Τὰ γέλια καὶ τὰ χειροκροτήματα αὐθόρμητα ξεσποῦν. Καὶ λάμπουν τὰ πρόσωπα ὄλων ἀπὸ χαρὰ.

Τὸ πανηγύρι αὐτὸ συνεχίζεται μὲ τὴν ἴδιαν λαμπρότητα μέχρι τὶς πρωινὲς ὥρες.

Τὴ Δευτέρα κατὰ τὸ σούρουπο ὄλο τὸ χωριὸ μὲ δῶρα στὸ χέρι ξεκινοῦν πάλι γιὰ τὸ γάμο.

Τὸ ζεῦγος μπροστὰ ἀπὸ ἕνα τραπέζι δέχεται τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ μαζί τὰ δῶρα.

Ἀκολούθως ἀρχίζει ξανά τὸ φαγοπότι, τὸ τραγουδῆ καὶ ὁ χορὸς μέχρι ἀργὰ τὴ νύχτα ὅποτε ἡ ὀρχήστρα ἀδειάζει γιὰ νὰ ἔρθῃ τὸ ζεῦγος. Ἡ νύμφη ντυμένη στ' ἄσπρα τῆς καὶ ὁ γαμπρὸς μὲ τὴ μαύρη του φορεσιά, τὸ ἄσπρο πονκάμισο καὶ τὴ γραβάτα μπαίνουν στὴν ὀρχήστρα κάτω ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα καὶ τὶς ἐπευφημίες τοῦ πλῆθους καὶ ἀρχίζουν τὸ χορὸ. Τότε ἕνας-ἕνας πηγαίνουν καὶ κρεμᾶνε στὸ φόρεμα τῆς νύμφης ἢ στὸ κοστούμι τοῦ

γαμπροῦ χρήματα. Τὸ ζεῦγος συνεχίζει τὸ χορὸ μὲ τὰ χρήματα κρεμᾶμενα στὰ ἐνδύματά τους, ἐνῶ τὸ πλῆθος συνεχίζει τὶς ζητωκραυγές.

Τέλος τὸ ζεῦγος ἀποχωρεῖ καὶ συνεχίζει τὸ πλῆθος ξανά μέχρι τὶς ἀγνινὲς ὥρες ὅποτε ὁ γάμος τελειώνει.

Ἔτσι γίνεται ὁ γάμος στὰ χωριά. Ἐγὼ παρακολούθησα πολλὰς φορὲς καὶ ξέρω τί χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση προσφέρει. Εἶναι πράγματι κάτι τὸ ὑπέροχο.

Ὅμως τὸ πανέμορφο αὐτὸ φαινόμενο κινδυνεύει νὰ ἐξαφανισθῇ. Ἰδίως στὴν πόλη. Πολλοὶ θεωροῦν ὅτι τὸ ἔθιμο αὐτὸ δείχνει τὴν καθυστέρηση στὸν τόπο. Ὅμως ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο σημαίνει. Παρουσιάζει ὄλο τὸ μεγα-

λεῖο τοῦ τόπου καὶ τὸν ἀρχαῖο, τὸν πραγματικό, πολιτισμό.

Αὐτὸ πολλοὶ ξένοι τὸ ἀντιλαμβάνονται καὶ ἔρχονται στὸν τόπο μας γιὰ νὰ δοῦν τὸ γάμο αὐτό. Πολλὰς φορὲς δὲ κινηματογραφοῦνται οἱ ἐκδηλώσεις αὐτὲς γιὰ νὰ προβληθοῦν σὲ ξένα μέρη.

Γενικὰ ὁ χωριάτικος γάμος εἶναι πράγματι κάτι τὸ ὡραῖο, ἔθιμο εὐγενές, ποὺ δείχνει καὶ ἐξηπώνει τὸν πολιτισμὸ τοῦ τόπου.

Αὐτὸ ἂς τὸ προσέξουν ὄλοι καὶ ὁ καθένας ἂς προσπαθῆσῃ μὲ τὸ δικὸ του τρόπο νὰ μὴν ἐξαλειφθῇ ἀλλὰ νὰ καλλιεργηθῇ πὺ πολὺ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Γ' 4

ΕΝΑΣ ΑΞΙΟΠΡΟΣΕΚΤΟΣ ΤΥΠΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΘΗΤΕΣ ΜΟΥ

Πράγματι, εἶναι ἀξιοπρόσεκτος διότι εἶναι καὶ μοναδικός! Μοναδικὸς στὸ σχολεῖο, μοναδικὸς στὴν πόλη! Εἶναι νὰ μὴν τὸν προσέξῃς; Εἶναι κοντὸς, πάντοτε ἀχτένιστος καὶ ἀπεριποίητος, ντύνεται ἀπλά, ἀλλὰ κακόγουστα. Ὅμως εἶναι ἕνας καὶ μοναδικός. Ἄν τὸν χάσῃς ποῦ θὰ τὸν βρῆς; Στὴ βιβλιοθήκη ἢ μὲ κανένα καθηγητὴ νὰ συζητᾶ «φλέγοντα ζητήματα...».

Εἶναι ἕνα παιδί ἀπόκοσμο. Ζῆ σ' ἕνα ἀποκλειστικὰ δικὸ του κόσμο. Μέσα στὸν κόσμο τῶν βιβλίων, τῆς γνώσεως, τῆς μαθήσεως. Ἡ μὴν του εὐχαρίστηση εἶναι τὸ διάβασμα. Τυχαίνει νὰ καθόμαστε κοντὰ-κοντὰ καὶ κάποτε ποὺ εἶμαι καὶ γὼ ξενικτισμένος, ὅταν κοιτάξω πάνω, πρὸς τὸ παράθυρό του, βλέπω φῶς. Πάντοτε φῶς. Ποτὲ δὲν ἀναρωτήθηκα τὸ γιατί. Ξέρω ὅτι διαβάσει. Ἄναρωτιέμαι μόνο «μὰ δὲν κουράζεται ποτέ;»

Κάποτε, τὰ διαλείμματα στὴν αὐλή, ἔρχεται καὶ αὐτὸς στὴν παρέα μας. Μὰ δὲν λαμβάνει μέρος στὴ συζήτηση. Καὶ ὅταν τοῦ ἀπευθύνουμε τὸ λόγο περιορίζεται σὲ κάτι φρικτὲς γκριμάτσες!...

Μιὰ μέρα τὸν βρῆκα στὰ «κέφια» του. Τὸν ὠήτησα γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ζήτημα. «Γιατί

δὲν μᾶς μιλάς;» Καὶ ἡ ἀπάντηση ποὺ πήρα μὲ ξάφνιασε. «Δὲν θεωρῶ τὰ πράγματα ποὺ συζητᾶτε ἐσεῖς ἄξια λόγου. Χαρακτηρίζονται ὑπ' ἐμοῦ ὡσὰν βλακειεῖς!» Ἄν καὶ ἤθελα νὰ γελάσω συγκρατήθηκα, τὸν χαιρέτησα καὶ ἔφυγα. Ἄκου, «χαρακτηρίζονται ὑπ' ἐμοῦ ὡσὰν βλακειεῖς!» Ἄλλο πάλι καὶ τοῦτο.

Ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω ἐκείνη τὴν ἡμέρα στὴν τάξη. Ἡ συζήτηση εἶχε γυρίσει σὲ ἐπιστημονικὰ θέματα ποὺ ἐλάχιστοι ἀπὸ ἐμᾶς γνώριζαν ἔστω καὶ κάτι σχετικὸ. Τότε ξεπετάχτηκε ὁ «ἐπιστήμων». Μίλησε, εἶπε τόσα πολλά, ποὺ σὲ μᾶς (μέσα καὶ ὁ καθηγητῆς) ἦταν ἀκατανόητα. Ὅσο ὁ «μονόλογος» προχωροῦσε τόσο πὺ μεγάλη ἡσυχία γινότανε. Ὅχι πῶς καταλαβαίναμε τίποτα, ἀλλὰ, νά! ἀπὸ θαυμασμό. Τώρα ἀντιλαμβάνομαι τὸ πόσο πολὺ ἄξιζε. Τὸ πόσο ἀνώτερος ἀπὸ ἐμᾶς ἦταν.

Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα, ἦταν ἀλήθεια, τοῦ φερόμασε πὺ εὐγενικά. Προσπαθοῦσαμε νὰ τοῦ δείξουμε ὅτι καὶ μεῖς κάτι ἄξιζαμε. Καὶ τώρα πᾶ ὄλοι πιστεύουμε ὅτι κάποια μέρα θὰ γίνῃ «μεγάλος» καὶ θὰ εἶμαστε περήφανοι ποὺ τὸν γνωρίζουμε!!!

ΕΛΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Δ' 1 πρ.

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Είναι στιγμές που η ψυχή του ανθρώπου παίρνει τεράστιες διαστάσεις και αντίθετα είναι στιγμές που μικραίνει τόσο πολύ ώστε να μη χωρή τίποτε άλλο παρά μόνο το αποκρουστικό εκείνο «εγώ». Σ' αυτές τις στιγμές ο άνθρωπος βρίσκεται κάτω από την επίδραση πολλών και διαφόρων παραγόντων του περιβάλλοντός του, οι οποίοι ανάλογα επιδρούν ευεργετικά ή με κακό αποτέλεσμα. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να είναι είτε κάτι από τη φύση (ζωικό και φυτόκο βασίλειο), είτε ένα γεγονός ή μια πράξη από τον κύκλο των ανθρώπων, που μας περιβάλλει.

Η επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος είναι γενικά πιο άγνη, πιο αυθεντική, πιο πηγαία, γιατί στη φύση δεν έχουν ξεπλωθεί οι κακίες, ή ύπουλεια, ή υποκρισία, το ψέμα, και τόσα άλλα κακά στοιχεία του ανθρώπινου χαρακτήρα που μας δίνουν την εντύπωση ότι ζούμε όλη μας τη ζωή μέσα σε μια θεατρική σκηνή.

Όταν ο άνθρωπος θελήσει να δει τη φύση όχι σαν κάτι άψυχο αλλά κάτι ζωντανό, με λίγα λόγια, όταν θελήσει να αντικρύσει τα φυσικά φαινόμενα με τα μάτια της ψυχής, είναι σε θέση να διακρίνει πίσω απ' αυτά ένα μεγαλειώδες δράμα, ένα αντικατοπτρισμό των σκέψεων και συναισθημάτων του.

Αυτή την ευχάριστη εμπειρία είχα την ευκαιρία να αποκτήσω μία μέρα σαν βρέθηκα μπρός σ' ένα ηλιοβασίλεμα. Το θαυμάσιο εκείνο χρώμα και η ιδεώδης σύνθεση των σχημάτων, χρωμάτων και αποχρώσεων της φύσης μπήκαν στην ψυχή μου και επέβαλαν την ηρεμία. Βοήθησαν τις σκέψεις μου να ελευθερωθούν από έγνοιες του χθές, του σήμερα και του αύριο — για μένα — και να σταθούν στο καταπληκτικό «τόρα» με μια δόση ρομαντισμού ως ποῦμε.

Κείνος ο πορφύρεος δίσκος που αίωρεϊται και δεν πέφτει μου δημιούργησε την εντύπωση της έννοιας Θεός. Σκέφτηκα: 'Ο Θεός έτσι είναι... Μεγαλοπρεπής, επιβλητικός, γεμάτος δόξα και κόκκινη αγάπη. Κόκκινη γιατί κυλά στο αίμα, κόκκινη γιατί βγαίνει από το αίμα.

Κι όλο εκείνο το ρόζ που χύνεται στον ουρανό είναι ο παράδεισος όπου βρίσκονται όλες οι γεμάτες αγάπη ψυχές. Μια όμως προσεκτική

παρατήρηση απέδειξε πως και δω κάτω, γύρω μας, στα δένδρα, στο νερό, στα μάτια και τις κινήσεις των ζώων και των ανθρώπων υπάρχει ένα ξεφτίδι από το πολύτιμο αυτό χρώμα. Στις δροσοσταλίδες που γλιστρούν από τα φρεσκοποτισμένα λουλούδια. Στα δάκρυα της μάννας από το νεκροταφείο. Στα θλιμμένα ασπράδια των ματιών των παιδιών της Μπιάφρα, του Βιετνάμ, του Πακιστάν... "Ωστε υπάρχει κι εδώ η κόκκινη αγάπη... Πώς δεν το αντιλήφθηκα ως τώρα; Γιατί οι άνθρωποι ντρέπονται να τη φανερώσουν;

Κι' ύστερα στη θύμηση της Μπιάφρα, του Βιετνάμ και του Πακιστάν οι σκέψεις μου αναποδογυρίστηκαν. Σκέφτηκα... "Ίσως ο δίσκος αυτός να μην είναι ο Θεός αλλά ο κόσμος όλος — οι άνθρωποι —. Κι ενώ όλη μέρα είναι λαμπερός, χρυσός, τώρα γίνεται κάτι συγκεχυμένο, γίνεται ένα με το σύνολο. Κι αυτό το σύνολο είναι κόκκινο. Κι ίσως το κόκκινο να είναι ο Άρης βαμμένος από το αίμα όλων των νεκρών του πολέμου...

"Όχι! Δέ θέλω. Δεν πρέπει. Δεν είναι σωστό. Δεν υπακούει στον υπέρτατο νόμο. Στο νόμο της αγάπης. Είναι άπαιθροπο... "Όχι! 'Ο ήλιος δεν είναι ο κόσμος που βάφτηκε από το αίμα του πολέμου. "Όχι! Δέ θέλω... Δεν είναι σωστό... Δεν πρέπει...»

"Εκλεισα τα μάτια. Πίσα τον εαυτό μου. Απόβαλα σχεδόν την ιδέα εκείνη... Δυσκολεύτηκα. Είχε χαρακτή βαθιά στο μυαλό μου. Προσπάθησα να σκεφτώ κάτι άλλο... Δεν μπορούσα. Ήταν αδύνατο.

—Θεέ μου!

"Εδώ οι σκέψεις μου σταμάτησαν. — Κοίταξα και δεν έβλεπα. — Εκείνη τη στιγμή αφομοιώθηκα από τη φύση. Ένοιωσα μια ευτυχία να με κατακλύζει. Δεν ήμουν άνθρωπος. Βρήκα τον εαυτό μου όπως ήταν μόλις δημιουργήθηκε. Γυμνό από συναισθήματα κακά. Γεμάτο αγάπη, άλληλεγγύη... Γιατί; Άπλωσ γιατί φοβήθηκα το δράμα του κόκκινου ήλιου κι έθεσα σά σκοπό μου να κάνω ό,τι μπορώ να μην πραγματοποιηθῆ ποτέ, να μην υλοποιηθῆ ἡ εικόνα εκείνη ποτέ... ποτέ...

ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Δ'2 πρ.

Ο ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ

Η άνειλικρίνεία του δημιουργεί δυσάρεστες καταστάσεις. "Όσοι τον έχουν πάρει είδηση γελοῦν με τὰ καμώματά του και συνάμα θαυμάζουν το υποκριτικό του ταλέντο. Άντίθετα, όσοι τον πρωτογνωρίζουν μένουν έκπληκτοι μπρός στις «ἀρετές» του και τον τοποθετούν στη θέση του ιδανικού ανθρώπου. Οι άκτινες δέμος του χρονικού τροχού ξεσκεπάζουν σιγά-σιγά το πέπλο που τον σκεπάζει και ανακαλύπτουν την αποκρουστική πραγματικότητα. Αυτό προκαλεί ψυχικά τραύματα και άμφιβολίες στις νεανικές, κυρίως ψυχές, που μεγάλωσαν με την ιδέα του πραγματικά καλού.

Μπορεί κανείς να καταλάβει τον υποκριτή από την έξωτερική του όψη; "Αν ο υποκριτής είναι άριστος, τότε αυτό είναι σχεδόν αδύνατο. "Αν όμως είναι μαθητευόμενος, οι αυθόρμητες πράξεις και φράσεις του, σε στιγμές ψυχικής έξαρσης, τον προδίδουν.

Ο δεινά, το υπόδειγμα του καλού μαθητή, που η μητέρα χρησιμοποιεί συνεχώς για να θέσει το φιλότιμο των παιδιών της, είναι το πειραχτήρι της τάξης που κάνει τους καθηγητές να ιδρώνουν από θυμό για την αυθάδεια και την άμελεία του και υποκρίνεται τον έναρτο μπρός στους ξένους.

Η τάδε, που πηγαίνει κάθε Κυριακή στην εκκλησία, προσκυνά όλες τις εικόνες, οίχνει επιδεικτικά — και κατ' εκείνην σεμνά — τον ύβολό της, φιλά δυο φορές το χέρι του παπᾶ και φιλοκουβεντιάζει με τους επιτρόπους για το ένα ή το άλλο φτωχό σπίτι είναι η ιδιοκτήτρια τόσων και τόσων κέντρων διασκέδασης όπου οργιάζει ἡ ἁμαρτία.

Ο ἄλφα, ο γενναίος στρατιώτης που υπηρέτησε στον πόλεμο και φορεί κάθε Κυριακή τη στολή του και δέχεται τους γεμάτους σεβα-

σμό χαιρετισμούς όλων όπως και τους επαίνους των, είναι ο δειλός στρατιώτης που έτρεμε σαν άκουε τη σάλπιγγα να παύει επίθεση και που ἡ σφαίρα του βρήκε κατά λάθος το λοχαγό του έχθρικού στρατού!

Η καλή φίλη, που μιλά με καλό τρόπο κι επαίνους και κερδίζει την εμπιστοσύνη και τὰ μυστικά της συνομιλήτριάς της, και σὰ βρεθῆ σε ἄλλη παρέα, επιτρέπει στη γλώσσα της να χύνει... χολή και φαρμάκι, είναι ένας σύνθετος τύπος υποκριτή.

Ο καλύτερος καθηγητής των Νέων, που με την πρώτη ευκαιρία ρητορεύει για την καλή συμπεριφορά, τὴ Χριστιανική ζωή, την ἀξία των Έλληνοχριστιανικών ιδεών, και παραδίδεται στην ιδιωτική του ζωή σ' ὅ,τι αντίθετο μπορεί να ὑπάρξει, είναι μια ακόμη περίπτωση.

"Όλοι αυτοί και πολλοί ἄλλοι τύποι υποκριτῶν μπορούν θαυμάσια να χαρακτηριστούν με τάφους. Τάφους μαρμάρινων, σκαλιστούς, με χρυσά γράμματα που ξεχωρίζουν στο νεκροταφείο. Είναι όμως κι εσωτερικά τόσο θαυμάσιοι;... "Όχι. Έκει μέσα τους κρύβουν κάτι το μακάβριο, το αποκρουστικό. Αυτό το γεγονός έχει χαράξει ο λαός σε έντε μόνο λέξεις, στις οποίες κρύβεται μια μεγάλη σοφία. «"Ο,τι λάμπει δεν είναι χρυσάφι».

Άπ' αυτό πρέπει να διδαχτούμε πολλά. "Ας μη παρασυρόμαστε απ' ὅ,τι βλέπουμε. "Ας ερευνοῦμε πρώτα τί κρύβει, ἄς δεχόμαστε την κρίση ὅσων έχουν ζήσει πριν από μᾶς, γι' αυτό, ἄς σκεφτόμαστε ψύχραιμα και ἄς κτίζουμε ένα χαρακτήρα μακριά, πολύ μακριά απ' αυτό, για να μην προκαλοῦμε τὰ σχόλια τῶν ἄλλων και να ἔχουμε καθαρή τὴ συνείδησή μας. "Ας μὴ γινόμαστε υποκριτές.

ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Δ'2 πρ.

ΜΙΑ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ

Το κάθε τι είναι μυστήριο, ο κόσμος, ἡ ζωή, ἡ ὑπαρξη. "Όλα σε κάνουν να σκέφτεσαι, να ρωτᾶς, να ζητᾶς μὴν ἀπάντηση στη βροχή αὐτῆ τῶν ἐρωτήσεων που σε κατακλύζει.

Τις περισσότερες φορές δεν τὴ βρίσκεις. Καὶ ἂν λές ὅτι βρήκες μὴν ἀπάντηση, είναι

φαινομενική· ἂν ἀναρωτηθῆς ἀκόμη μὴ φορᾶ θὰ δῆς ὅτι δεν σε ικανοποίησε ἢ ὅτι σου δημιούργησε ἄλλες ἀπορίες. Έμένα, μου δημιουργήθηκε μὴ τέτοια ἀπορία, τὴν πρώτη φορᾶ που πήγα στὰ χιόνια.

"Όταν κύταξα τὸ χιόνι, δεν ξέρω ἂν ἦταν

από χαρά, αλλά δεν ήμουν σίγουρη αν αυτό που έβλεπα ήταν όνειρό μου ή πραγματικότητα. 'Αλλά και όταν βεβαιώθηκα ότι το έβλεπα στην πραγματικότητα, εκείνη ή στιγμιαία αμφιβολία έγινε ένα μεγάλο ερωτηματικό, για το αν ή ζωή μας εδώ είναι πραγματική ή όνειρο. Για το αν ζούμε πραγματικά ή αν ενεργοϋμε

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗ ΘΕΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗ

Χριστούγεννα, χαμπάνες, ύμνοι αγγέλων, χαρά παιδική!

Χριστός είναι ο Θεός και ο άνθρωπος. Μά τώρα γεννιέται ο άνθρωπος. Ναι! ο άνθρωπος.

"Αν πιάσεις» τον εαυτό σου, εάν άγγιξης το είναι σου θα το νοιώσης αλλιώς.

Κύταξα στα μάτια το θείο βρέφος και γεννήθηκα κι εγώ μαζί.

'Εκείνο το βλέμμα, το άθωο και τρυφερό ήταν ή βόμβα, που ρίχτηκε μέσα μου, που κατάστρεψε, διέλυσε κάθε κακία, κάθε μίσος, κάθε σταγόνα εγωϊσμού και σκέπασε τα πάντα με σύννεφα χαράς κι ελπίδας και ανθρωπισμού.

Κάηκαν και γκορεμίστηκαν μαύρα φτερά οι σκέψεις μου. Και μέσα στά έρείπια των περασμένων ένα λουλούδι γεννήθηκε. Μπορεί τα πέταλα του να ήταν κάπως χλωμά μα είχε τη ζωή μέσα του. Οι ρίζες του ήταν βαθειά θαμμένες και μπορούσε ν' αντιρρούση με το αδύνατο κορμάκι του τη θύελλα που θα ερχόταν, και να ξεχάση τις στάχτες του παρελθόντος, γιατί... ήταν ποτισμένο με το παιδικό χαμόγελο κι εκείνο το άθωο βλέμμα.

Τί παράξενο!... Το βλέμμα ενός παιδιού, ενός βρέφους να σου φέρη τόση αναστάτωση, να τραντάξη την ψυχή σου από τα τρισβαθά της.

Κι όμως δεν πρέπει να μου φαίνεται παράξενο... μα όχι δεν είναι καθόλου έτσι.

Τί πιο άγνό πιο γλυκό, πιο άθωο, περισσότερο άγγελικό υπάρχει, απ' εκείνο το βλέμμα.

Σε τραβά κοντά του, σ' «αίχμαλωτίζει» σ' έναν Παράδεισο σε κάνει τόσο μικρό, τόσο ταπεινό που νοιώθεις σαν ένα λουλούδι που γεν-

μέσα σε κόσμο όνειρου.

Μέχρι της στιγμής δε βοήθα απάντηση. Και αρχίζω να πιστεύω ότι ζούμε σ' ένα όνειρο, ότι όλοι ζούμε, βλέπουμε το ίδιο όνειρο για να ξυπνήσουμε τη στιγμή του θανάτου.

ΑΝΔΡΟΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ, Δ' 2 πρ.

νιέται.

"Έχεις μέσα σου το μύρο της αγάπης. Μά αυτό είναι τόσο βαρύ που δεν μπορείς να το κρατήσεις μόνος σου. Θέλεις ν' άγκαλιάσεις μ' αυτό όλους και όλα.

Φεύγει από σένα και γεμίζει την πλάση, πετά και φιλά τα χαμολούδουδα, ενώνεται με τα κελαηδήματα των σπίνων, φθάνει και στις καρδιές των ανθρώπων και μ' όλη την δομή της λευτεριάς του χύνεται σ' αυτές. Κι εδώ βρίσκεται το δράμα. 'Η αγανάκτηση, ο πόνος και ή επιθυμία σε πλημμυρίζουν. Ναι! μέσα στις καρδιές τους υπάρχει ο «βάλτος». 'Αλλοτε ήταν μια πεντακάθαρη λιμνούλα που έλαμπε κάτω από το φως της ζωής, και παίρνοντας απ' αυτό το φως ζούσε στην άγνοτητα. Μά έγινε βάλτος. Βαρειά μύρωδιά αναδίνεται από τα βάθη της, μια δυσωδία άνυπόφορη.

Και γι' αυτό αγαγκαιτείς, γιατί το μύρο της αγάπης σου πνίγεται, γι' αυτό λυπάσαι, γιατί πάει χαμένο και νιώθεις μέσα σου την επιθυμία για κάτι καλύτερο' για «λιμνούλες» που να ζούν στην άγνοτητα, που να δέχονται και να δίνουν αγάπη.

Και τις βρίσκεις... Τις βρίσκεις επιτέλους στις καρδιές των παιδιών.

Και αυτά έχουν εκείνο το βλέμμα. Το τόσο άγνό, γλυκό, τρυφερό κι άγγελικό που σε κάνει τόσο μικρό, τόσο ταπεινό, που νιώθεις σαν ένα λουλούδι που γεννιέται.

Χριστούγεννα... Χαρά παιδική. "Ας ήτανε προσιτή και στους μεγάλους.

ΑΝΔΡΟΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ, Δ' 2 πρ.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τί να σημαίνει άραγε ή λέξη αυτή, που το άκουσμά της προκαλεί τόση γοητεία, που κάνει την ανθρώπινη καρδιά να σκιρτά με πόθο κρυφό;

Πόσες φορές στ' αλήθεια δεν άναρωτήθηκα κοιτώντας τον άτέλειωτο γαλανό ουρανό, τη βροχή που έπεφτε ρυθμικά ή της μάνας τη γλυκύτατη μορφή! Που να κρύβεται άραγε, σε ποιων ματιών την άτέλειωτη θάλασσα να παιγνιδίζη. Και κοίταξα γύρω μου, κοίταξα τη ζωή, τον άνθρωπο, τη φύση. Είδα τον άνθρωπο να παλεύη συνεχώς να αγωνίζεται να φτάση κάπου στην ευτυχία. Μά αυτή βρισκόταν σ' αυτό τον ίδιο του τον άγωνα, στην καρτερική του προσπάθεια άσχετος αν πετύχανε ή όχι. Μια ίκανοποίηση πλημμύριζε την ψυχή του ότι έκανε το καθήκον του, ίσως αυτό να είναι ευτυχία. Είδα τα παιδιά να παίζουν ξεγνοιαστα κάτω απ' τον ήλιο, της μάνας το βλέμμα γεμάτο αγάπη να τα θερμαίνει. Στα πρόσωπά τους υπήρχε ή ευτυχία. Στης μάνας το πρόσωπο — τί θείο πρόσωπο! — της αγάπης το πρόσωπο άστραφτε ή ευτυχία. Κοίταξα το στρατιώτη που μέρα νύκτα πολεμά για την πατρίδα. Γύρω του το αίμα ποτάμι, κι αυτός πέφτει νικητής, στο πρόσωπό του υπήρχε ευτυχία. Κοίταξα του νέου το πρόσωπο, τα μάτια που έλαμπαν με αί-

σιοδοξία, που κοιτούσαν μπροστά σε μεγάλα ιδανικά και κει γελούσε ή ευτυχία. Κοίταξα εκείνον που έβλεπε για πρώτη φορά το φως βγαίνοντας απ' της θάλασσας το καμίνι, απ' της ψυχής τα σκοτάδια και κει υπήρχε ή ευτυχία. Κοίταξα τον εαυτό μου, βαθιά μέσα μου, θυμήθηκα στιγμές άγαπημένες, όνειρα χρυσόφτερα' υπήρχε και κει ευτυχία.

Στήριξα το βλέμμα μου στον ουρανό, πιάστηκα απ' εκεί και μέσα μου ένοιωσα κάθε είδους ευτυχία, κάθε είδους δύναμη. Πίστεψα και ή ψυχή μου άποκτήσε φτερά που την φέραν κοντά Του, στην άστειρευτη χαρά, στην αιώνια ευτυχία. Κοίταξα της φύσης την άρμονία και ή ψυχή μου πλημμύρισε από αγάπη, κοίταξα το Θεό, ήταν κι αυτός αγάπη. Κοίταξα τους ανθρώπους' ανάμεσά τους δε βασιλευε ή αγάπη υπήρχε ή δυστυχία. Μά εκεί όπου της αγάπης άκουγότανε ο ύμνος εκεί υπήρχε ευτυχία. 'Εκει χαμόγελο άνοιξε γλυκό, εκεί ήταν άνοιξης εύωδία, άνοιξης ήλιος που έλιωνε τα χιόνια, που φωτίζε στην καταχνιά του χειμώνα, που διέλυε τα βαθιά σκοτάδια. Κι είπα' ναι εκεί είναι ή ευτυχία, εκεί θα την βρω, στης αγάπης το λιμάνι, στης αγάπης το χάδι.

ΑΝΔΡΟΤΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, Δ' 2 πρ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΣΟΦΟΣ

"Αν σās άρέσουν τα πειράματα και πάρετε μερικούς σπόρους του ίδιου φυτού και τους φυτέψετε, όταν βλαστήσουν, θα δητε ότι διαφέρουν μεταξύ τους. 'Ο ένας βλάστησε πρώτος, ο άλλος τελευταίος. 'Ο ένας είναι 3 ίντρες, ο άλλος μόνο μία. 'Ο ένας έχει 10 φύλλα, ο άλλος 7. Κι όμως τους φυτέψατε στον ίδιο τόπο, υπό τις ίδιες κλιματολογικές συνθήκες. Και πάλι διαφέρουν.

Είδαμε τί συμβαίνει στα φυτά, τί συμβαίνει στα ζώα. "Αν πάμε τώρα να δοϋμε, τί γίνεται εις τα «λογικά όντα», τα «δίποδα ζώα», τα «άπτερα κοκώρια» εδώ νομίζω θα τα μπλέξουμε. Ρωτάτε το γιατί; Μά διότι δε θα βρῆτε όμοιότητες. "Αν στα 13 φυτά βρῆτε 2 που να ταιριάζουν, και στους 100 γάτους 3, στους 1000

άνθρώπους, δε θα βρῆτε ένα να μοιάξη του άλλου. 'Ο ένας είναι έξυπνος, ο άλλος κούτσουρο, ο ένας βιβλιογράφος, ο άλλος «βιβλιοσφάγος», ο ένας περίεργος ο άλλος φλύαρος, ο άλλος φιλομαθής, ο άλλος έργατικός, ο άλλος κοντσομοτόλης. Καθένας και μια προσωπικότης. Καθένας κι ένας τύπος. 'Υπάρχουν όμως και οι ιδιαίτερας φύσεως άξιοπρόσεκτοι, πράγματι, τύποι. 'Εκείνοι που συγκεντρώνουν περισσότερες εκκεντρικότητες και συμβατικότητες είναι το θήραμα των ψυχολόγων.

"Ετσι και γώ, στο περιβάλλον μου, έχω συναντήσει ένα άξιοπρόσεκτο τύπο. Συγκεκριμένα είναι ένας συμμαθητής μου. Ψηλός, παχουλός, με μιαν ενδιαφέροντος μεγέθους κεφαλή, ράδινα μάγουλα που με φόντο τα καστα-

νόξαθα μαλλιά του πού του δίδουν ἐκ πρώτης ὄψεως μιὰ καλὴ εἰκόνα, ἕνα εὐ-προσάρμοστο σύνολο. Γερὸ σκαφίδι, πού λέμε. Ὅς ἐδῶ τίποτα τὸ ἰδιαίτερο θὰ μοῦ πῆτε. Συμφωνῶ ἀπολύτως, ὅπως ἐλπίζω ὅτι θὰ συμφωνήσετε καὶ σεῖς μαζί μου, στὴ συνέχεια. Γιατὶ ἕνα ὀλόκληρο χρόνον τὸν εἶχα κοντά μου καὶ τὸν ἔμαθα καλά. Κτυπᾶ πού λέτε τὸ κουδούνι, μπαίνουμε μέσα, καθόμαστε. «Τί ἔχουμε», μοῦ λέει. Μαθηματικά. «Ἄ, πρώτη ὥρα ἕπνος, καὶ μετὰ βλέπουμε». Θὰ καθίσω ἐκεῖ. Θὰ κἀνὴ καλλιτεχνικά σχέδια, θὰ σαρώνη ποιήματα, θὰ βγάξω παρατσούκλια. Δὲν θὰ τὸν χωρῶ ὁ τόπος. Ὅσο γιὰ τὰ Μαθηματικά, ἄς ὄφεται ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Θαλῆς πού πῆγαν νὰ βροῦν τόσα καὶ τόσα γιὰ νὰ φθεῖρουν τὰ κῦτταρα τῶν μαθητικῶν ἐγκεφάλων. Περνᾶ ἡ πρώτη ὥρα. Μετὰ; «Ἀρχαῖα. Μὲ τὸν...» Καὶ ἀρχίζει ὁ κατεβατὸς τῶν κοσμικῶν ἐπιπέδων, μὲ τὰ ὅποια, ἂν μὲ ἀνθόνερο, περιλούζει τὸν καμμένο τὸν κ. φιλόλογο. Ἄκολουθεῖ ἡ Γυμναστική. Ἐδῶ στόπ. Ὁ κύριος ἔβαλε μπόλι. Καὶ θὰ μείνῃ νὰ περιδιαβάξῃ στὴν αὐλή. Θὰ μιλᾷ μεγαλοφῶνως, καὶ μὴν φοβάστε, ἔχει μιὰ φωνὴ πού οὔτε ἡ καμπάνα τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Θὰ μιλᾷ περὶ ἀνέμων, ὑδάτων καὶ τόπων, ὡς ἐκ θαύματος, θὰ κρίνῃ καὶ θὰ κατακρίνῃ τοὺς πάντας.

Στὸ διάλειμμα ἢ σὲ καμιά ὥρα κανενὸς μαθήματος «ἄνευ ἐνδιαφέροντος» καὶ παρὰ τὶς ἐπανειλημμένες ἐκκλήσεις καὶ φοβέρες τοῦ αἰωνίως ὑποφέροντος καθηγητοῦ περὶ ἐκπαραθωρώσεως θὰ σοῦ ψάλλῃ ἕνα χερᾶκι περὶ φιλοσοφίας. Θὰ σοῦ ἀναπτύξῃ ζητήματα καὶ θεωρήματα πού οὔτε ὁ κακομοῖρος ὁ Σωκράτης δὲ θὰ μπορούσε νὰ οὐρανοκατεβάσῃ.

Ἄλλὰ ἡ σφαῖρα ἐνδιαφέροντός του ἐπεκτείνεται καὶ εἰς ἄλλα, ὑψηλῆς στάθμης θέματα.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἄκου τί γλυκὰ πού ἴχουν τὰ σήμανρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς τῆς ἁγίας νύκτα!

Ἡ φύση εἶναι σιωπηλὴ... Σὰν νὰ προσμένῃ κάτι τὸ ἐξαιρετικόν. Κι ἡ γῆς ἀναταράσσεται σύγχρομη γιατί κάτι τὸ πρωτοφανέροστο συντελεῖται ἀπόψε στὴν ἀγκαλιά της.

Ὅλα τριγύρω ἠσυχάζουν...

Ἡ πολιτικὴ, οἱ τελευταῖες ἐξελίξεις, τὰ διάφορα πειράματα, τὸ ἀεικίνητο καὶ πολλὰ ἄλλα θὰ ὑποστοῦν τὶς ἐπιθέσεις του. Ἐμ, πῶς ἄλλοιως θὰ πλουτίσῃ τὸ ρεπερτοῖριό του καὶ γιὰ ἐφεδρείες εἰς τυχόν ἐκτάκτους περιστάσεις. Τῆ μύτη του θὰ τὴν χώνῃ παντοῦ καὶ πάντα. Ὅλα καὶ ὅλα, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο.

Κι ὁ χρόνος περνᾶ καὶ οἱ μέρες διαδέχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη μέχρι πού μιὰ καλὴ πρωία θὰ ἐμφανισθῇ γιὰ νὰ σοῦ ἀναγγεῖλῃ τὴ νέα θεωρία βάσει τῆς ὁποίας, ὡς ἰσχυρίζεται, ἐξηγούνται τὰ πάντα. Ἀπὸ τὰ θεωρήματα τοῦ Εὐκλείδῃ ὡς στὴ σχετικότητα τοῦ Ἄϊνσταϊν. Ἀπὸ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς ὡς τοὺς νόμους τοῦ Νεύτωνος. Ἀπὸ τὶς θεωρίες τοῦ Ἀριστάρχου περὶ Σύμπαντος ὡς τὶς τελευταῖες ἐπιτεύξεις τῆς Ἐπιστήμης.

Μὰ εἶναι νὰ φρίττῃ κανεὶς! Τέτοιον εἶδους ἐγκέφαλοι νὰ κατασπαταλοῦν τὸν καιρὸ τους περιορίζοντας τὸν, ἀπεριορίστων διαστάσεων, ὄγκο τοῦ ἐγκεφάλου τους, σὲ μιὰ στενόχωρη καὶ ἀποπνευματικὴ τάξη!!!

Τί νὰ γίνῃ. «Οἱ πρωτοπόροι, κύριοι, κάθε ἀνθρωπίνου ἐπιτεύγματος γίνονται παρανάλομα τῆς ἐχθρότητος, ἀδιαφορίας καὶ ἀνιδεοτήτος τῶν ἡλιθίων, εἰς τὸν βωμὸ τοῦ καθήκοντος». Αὐτὰ ἰσχυρίζεται ὁ φίλατος συνάδελφός μου. Ἐσεῖς τί λέτε τώρα; Νὰ τὸν πιστεύουμε ἢ ὄχι; Εἶναι πράγματι ἡ ἀλογόμυγα τοῦ Σωκράτη πού θὰ κεντρίσῃ τὸ νοητικὸ ἄλογο τῆς πόλεως νὰ τρέξῃ; Ἄλλὰ μὴ σκοπιζέστε μὲ τέτοια. Θὰ ἐπιληφθῇ τῶν περιστάσεων ὁ φίλατος καὶ τὸ ζήτημα θὰ διευθετηθῇ στὸ πᾶ καὶ φί. Ἄλλὰ τί λέτε; Εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἄξιος προσοχῆς; Ἐγὼ τουλάχιστον πιστεύω πῶς εἶναι. Ἐσεῖς τί πιστεύετε. Ἐτσι θὰ εἶναι ἂν ἔτσι νομίζετε.

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Δ'3 πρ.

Τὴν ὥρα πού τοῦ χιονοῦ τὸ ἀντιφέγγισμα διασπώντας τὴ μαυρίλα τῆς χειμωνιάτικης νύκτας στεφάνωσε ἀγκαλιάζοντας τὸ ταπεινὸ καλύβι τῆς Βηθλεὲμ, τὴν ὥρα ἀκριβῶς τοῦτη, τὴ χρυσογέννητη πού ἀσπροντῆμένοι ἄγγελοι γελίζανε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἀνάλαφρα φτερουγίσματά τους, μιὰ θεϊκὴ μελωδία καὶ ἕνας ἕμνος

ὀλόγλυκος σὰ μουσικὸς ἀντίλαλος ξεχύθηκε σ' ὀλάκαιρη τὴν πλάση.

Σὲ μιὰ τέτοια ὥρα γαλήνης γεννήθηκε τὸ θεῖο βρέφος, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου!

Πόνος καὶ μόχθος, θλίψη καὶ ὀδύνη ἢ κληρονομία τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Ἐῤῥας. Ἐξῶ ἀπ' τοῦ παραδείσου τὰ κάλλη βαρεῖα ἢ ψυχὴ, ἀπελπισμένα ἔσυρε τὴν καταδίκη της. Ζοῦσε τὴ φρικτὴ πραγματικότητα τῆς θείας τιμωρίας. «Ἐν ἰδοῦνι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου». Τὰ χεῖλη δὲ γελοῦσαν. Εἶχαν μαραθῆ κάτω ἀπ' τῆς θλίψεως τὸ λίθα. Σκοτεινὸ, μελαγχολικὸ περιφερόταν τὸ βλέμμα. Κανένα φῶς ἀληθινῆς χαρᾶς δὲν τὸ φώτιζε. Ὁ φόβος καὶ ὁ θάνατος τῶσκιαζε. Μόνο μιὰ ἐλπίδα καὶ αὐτὴ ξεχασμένη στὰ πανάρχαια τῶν προφητῶν βιβλία — τοῦ Ἡσαΐα καὶ τοῦ Δανιὴλ — ἀναφτέρωνε μερικὲς εὐλαβικὲς καρδιές. Κι ἦταν ἡ ἐλπίδα αὐτῆς τρανῆ. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ λυτρωτῆ.

Τῶν Χριστουγέννων τὸ θαῦμα δὲν τὸ συνθέτουν μόνο οἱ ἄγγελοι πού ψάλλουν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ. Δὲ συνθέτουν τὰ ἀστέρια μέσα στῆς νυκτιάς τῆς σιγαλιάς, οὔτε ὁ αὐλὸς τῶν ποιμένων πού γεμίζει τὶς λαγκαδιὰς μελωδιῶν. Εἶναι τὸ θαῦμα τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πού ἦλθε στὴ γῆ. Καὶ γιὰ νὰ μὴ μᾶς ταράξῃ μὲ τὸν ἐρχομὸ του, μᾶς ἦλθε ἀπλᾶ καὶ ἀθόρυβα καὶ ταπεινὰ στὴ φτωχικὴ τῆς Βηθλεὲμ τῆς φάτνη.

Χριστοῦγεννα!! Μιὰ βροδινὰ πού θὰ μείνῃ μοναδικὴ στοὺς αἰῶνες. Γιατὶ ἔφερε τὸ ΕΗΜΕΡΩΜΑ. Τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Ἐφερε τὸ φίλημα τῆς εἰρήνης ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ.

Χριστοῦγεννα!! Ἡ πλάση ὅλη ἀναγαλιάζει. Τὰ πάθη καὶ τὰ μίσση σβήστηκαν ἀπ' τὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων. Μιὰ θεῖα καλωσύνη σκορπίζεται παντοῦ. Καὶ τ' ἄστρο τῆς Βηθλεὲμ δείχνει στὸν ἄνθρωπο τὸ δρόμο τῆς ἀληθινῆς χαρᾶς. Τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴ φάτνη. Τὸ δρόμο τῆς ταπεινότητος καὶ τῆς ἀγάπης.

Μὰ ἄρα γε τὸ θαῦμα τῆς ἐνανθρωπήσεως νὰ ἄστραφε καὶ μέσα στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων; Ἀλλοίμονο, ὁ Χριστὸς πού ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ χάρη τους, τῶν ἀγγέλων ἢ μελωδία «ἐπὶ γῆς εἰρήνη» ὅσο πᾶνε ξεμακαρίζουν.

Τὰ χρόνια ἄφησαν στὸ γοργὸ πέρασμά τους

τὸ σπορὸ τοῦ 20 αἰῶνα πού χαλιναγώγησε τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια. Μᾶς δημιούργησαν ἕνα ἄνθρωπο πού βροίσκεται στὴν ἀνώτερη βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ. Μὰ ὅσο καὶ ἂν προόδευσε, ὁ ἀνθρωπισμὸς του ἀκόμα δὲν μπορεῖ νὰ δεχθῆ τὸ θεῖο κήρυγμα τῆς Βηθλεὲμ. Τὸ θεῖο ἀστέρι πού ἀκτινοβολεῖ ἐδῶ καὶ 20 αἰῶνες στ' ἀνθρώπου τὴν παράδοξη καρδιά προσπαθώντας νὰ τὴ φωτίσῃ στὸ δρόμο ἐκείνου καὶ νὰ θεομάνῃ τὸ κρῦο κουφάρι του μὲ λίγη ἀπ' τὴν καλωσύνη του δὲν κατώρθωσε ἀκόμη νὰ τὴ μαλάξῃ.

Μήπως ὁ ἄνθρωπος δὲ θέλει τὴν εἰρήνην του; Μὰ πῶς δὲ τὴ θέλει ἀφοῦ χιλιάδες οἱ νέοι Τυρταῖοι προσπαθοῦνε ἀψηφώντας τὰ βάσανα νὰ τὴ λευτερώσουν ἀπ' τὸ βαθὺ μπουντρούμι τοῦ Ἄρη; Πῶς δὲ θέλει νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη στὴ γῆ; Νὰ ἐξασφαλίζονται τὰ δικαιώματά του, ἡ περιουσία του, ἡ τιμὴ του; Θέλει τάχατες τοὺς τυράννους του; Ὁχι, ὁ ἄνθρωπος θέλει τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄξιος γι' αὐτὴν ἀκόμα. Δὲ συμφωνεῖ μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς Βηθλεὲμ ὁ νόμος τῆς ζούγκλας, καμουφλαρισμένος μὲ τὴν εἰρήνην. Ὁ αἰῶνας πού ζοῦμε, πού οἱ ἰσχυροὶ ἐκμεταλλεύονται τοὺς ἀδυνάτους, δὲν ἔφτασε στὸ ἕψος τοῦ μελλούμενου πού ὅλοι καρτεροῦνε. Γιὰ τὴ σημερινὴ ἀνθρωπότητα τὸ βαθυστόχαστο οἰκτὸ τοῦ Ἡσακλείου «Πόλεμος πάντων πατήρ» φαίνεται πῶς ταιριάζει πῶς πολὺ ἀπ' τὸ δόγμα τῆς Βηθλεὲμ.

Μὲ τὴν προσμονὴ ὅμως τούτων τῶν ἡμερῶν ἢ καρδιά μαλακώνει. Σπάξει τὸ σκληρὸ περίβλημα της. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται καλοὶ. Οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται τοὺς συνανθρώπους τους. Τοὺς κάνουν δῶρα, βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς. Οἱ πόλεμοι καὶ οἱ αἱματοχυσίες σταματοῦν. Ὅμως πόσο κρατᾶ ἡ εἰδυλιακὴ αὐτὴ εἰκόνα; Λίγο, πολὺ λίγο. Κι ὅμως ἦταν τόσο γλυκεῖα ἢ θαλπωρὴ τῆς εἰρήνης. Γλυκεῖα καὶ ἀληθινὴ. Δὲν μπόρεσαν ὅμως οἱ ἄνθρωποι νὰ τὴν κρατήσουν. Δὲ θέλησαν. Θὰ φαίνονταν ἀδύναμοι. Γιατὶ καὶ αὐτὸ τὸ παράδοξο πιστεύουμε συχνὰ ἔμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Πῶς ἢ καλωσύνη καὶ ἡ ἀνθρωπιὰ φανερώνουν ἀδυναμία.

Καὶ ἔτσι ἀπομένει μονάχα ἡ μικρὴ διαπίστωση: Πῶς ἔμεῖς οἱ ἄνθρωποι θυμόμαστε τὰ ἀνυπεράσπιστα παιδιά, τοὺς γέροντες, τὴ φρικτὴ τοῦ πολέμου, θυμόμαστε τί εἴμαστε καὶ τί κάνουμε μόνο σὲ στιγμὲς οἴκτου, ἂν βέβαια

συμβή κάποτε να πλημμυρίσει την καρδιά μας τοῦτο τὸ συναίσθημα.

Ἄς σχύρουμε εὐλαβικά κι ἄς ζητήσουμε νὰ συγχωρέσει ὅλους ἐμαῖς πὺν Τὸν βασανίσαμε μιά φορὰ, ὅταν ἦλθε κάτω στὴ γῆ, πὺν Τὸν ποτίσαμε ξύδι ὅταν μᾶς ζήτησε νερό, πὺν Τὸν σταυρώσαμε μιά φορὰ καὶ πὺν εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ Τὸν ξανασταυρώσουμε.

Ἐλάτε, ἄγια, τρισάγια Χριστοῦγεννα. Μὲ

χαρὰ σᾶς προσμένουμε καὶ ιδιαίτερα ἐμεῖς οἱ ψυχρὲς οἱ νεανικὲς. Τὴν ἄγια νύκτα θὰ τὴν κάμουμε σύμβολό μας γιὰ νέους ἀγῶνες ὠραίους καὶ ὑψηλοῦς. Σὲ μᾶς ταιριάζει πότερο νὰ ποῦμε στὸ Σωτήρα: «Μέσ' στίς καρδιές μας σὰν μονάκριβο δροσοκλωνάρι, σὰν πανώριο λούλουδο σὲ δένδρο ἀποκομμένο, μέσα στίς καρδιές μας βλάστησε, Χριστέ μας λευτερευτέ».

ΛΟΤΚΙΑ ΚΑΚΟΤΡΗ, Ε'1 πρ.

ΚΑΠΟΙΟ ΝΟΕΜΒΡΙΟ

Ἦταν Νοέμβριος. Ὁ οὐρανὸς ἀπὸ μέρες τώρα ἦταν σκεπασμένος μὲ γκριζὰ σύννεφα φορτωμένα μὲ θροχή.

Τὰ δένδρα ἦσαν γυμνά κι ἓνα μᾶλλον δυνατὸ ἀεράκι φυσοῦσε στοὺς δρόμους ἔξω ἀπὸ τὸ Λονδίνο, παρασέρνοντας τὰ κτρινασμένα φύλλα πὺν εἶχαν πέσει στὸ ἔδαφος καὶ τονίζοντας ἔτσι τὴ μελαγχολία πὺν ἐπικρατεῖ πάντοτε αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, στοὺς ἀτέλειωτους, ἔξοχικούς δρόμους τῆς μεγαλουπόλεως.

Ἄρκετὰ μίλια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη ὑπῆρχε ἓνα νοσοκομεῖο, πὺν ἀσχολεῖτο κυρίως μὲ τὰ θύματα τῶν δυστυχημάτων πὺν γίνονταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη σ' ἐκείνη τὴν περιοχή.

Ἡ Μελάνκολη, — μιά ἄσημη νοσοκόμος — καθόταν στὸ σαλόνι τοῦ νοσοκομείου μὲ τοὺς λίγους ἀσθενεῖς πὺν εἶχε τὸ νοσοκομεῖο ἐκείνη τὴν ἐποχὴ:

Ἐνα σχολαστικὸ γεροντάκο, πὺν δὲν ἔκανε ἄλλη δουλειὰ, παρὰ νὰ μιλά γιὰ τὸ γιό του, πὺν σπούδαζε στὸ ἔξωτερικό, μιά μεσόκοπη κυρία μὲ αὐστηρὲς ἀρχές, πὺν ἄνοιγε τὸ στόμα της, μόνο γιὰ νὰ πῆ ἓνα «ναί» ἢ ἓνα «ὄχι» καὶ μιά χαριτωμένη δεσποινίδα, πὺν ἀγαποῦσε πολὺ τὰ ζῶα.

Ἡ Μελάνκολη λοιπόν, καθόταν σὲ μιά καρέκλα κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ κύταζε ἔξω ἀναπολώνοντας τὰ παλιά.

Ἡ Μελάνκολη εἶχε χάσει τὴ μητέρα της, ὅταν ἦταν δεκαπέντε χρόνων. Ἄπὸ τότε ἡ ζωὴ της μὲ τὸ μέθυσσο πατέρα της ἦταν ἓνα μαρτύριο. Μὲ ἀμέτρητα θάσσα κατόρθωσε νὰ τελειώσει τὸ σχολεῖο. Ποτὲ ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρό της, νὰ γίνῃ δηλαδὴ μιά διακεκριμένη γιατρός. Κατάφερε ὅμως

νὰ τῆς δοθῆ μιά ὑποτροφία ἀπὸ τὸ σχολεῖο της καὶ νὰ γίνῃ νοσοκόμος. Ἄν καὶ δὲν ἦταν κοπέλλα μὲ «ἀπρηχαιωμένες» — ὅπως τὶς ἀποκαλοῦσαν οἱ νέοι — ἀντιλήψεις, ὅλ' αὐτὰ τὴν ἔκαναν νὰ πιστέψῃ ἓνα πράγμα γιὰ τὴ ζωὴ της: "Ὅτι ἦταν ἄτυχη.

Ἔτσι τώρα καθόταν θλιμμένη στὴν ἴδια θέση ὅπου συνήθιζε νὰ κάθεται πάντοτε, ὅταν δὲν ἦταν ἀπασχολημένη μὲ τὶς δουλειές της.

Ξαφνικά ἄκουσε τὴ σειρήνα τοῦ ἀσθενοφόρου ἀπὸ μακριὰ, κι εἶδε τὸν κύριο Γούτ, νὰ τὴν φωνάζῃ γιὰ νὰ βοηθήσῃ στὴ μεταφορὰ κάποιου πὺν εἶχε κτυπήσει ἄσχημα.

Ὁ κύριος Γούτ ἦταν ὁ διευθυντὴς τοῦ νοσοκομείου καὶ πολλὲς φορές εἶχε ἐξομολογηθῆ τὸ «μεγάλο», ὅπως τὸν ἀποκαλοῦσε, ἔρωτά του στὴ Μελάνκολη, ζητώντας της νὰ παντρευτοῦν. Μὰ ἡ Μελάνκολη τὸν ἄφηνε νὰ μιλά χωρὶς ν' ἀπαντᾷ.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἔφτανε τὸ ἀσθενοφόρο. Ἡ Μελάνκολη σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση της κι ἔτρεξε ἔξω. Ἄνοιξαν τὴν πίσω πόρτα τοῦ ἀσθενοφόρου κι ἔβγαλαν ἔξω τὸν τραυματία. Ἐκείνη τὴ στιγμή μιά ἀστραπὴ αὐλάκωσε τὸν οὐρανὸ κι ἄρχισε νὰ βρέχῃ. Μετέφεραν τὸν ἀσθενὴ στὴν αἰθουσα πρώτων βοηθειῶν. Μετὰ ἀπὸ μακρόχρονη ἐξέταση, ὁ γιατρός βρῆκε ὅτι δὲν εἶχε σπασμένα κόκκαλα παρὰ μόνο ἓνα τραῦμα στὸ κεφάλι, πὺν ἦταν ἀρκετὸ ὄμως νὰ τὸν κρατήσῃ γιὰ μιά ἑβδομάδα ἐκεῖ. Τὸν μετέφεραν σ' ἓνα δωμάτιο ἀφοῦ τοῦ ἔδωσαν πρώτα τὶς πρώτες βοήθειες.

Τὸ βράδυ ἡ Μελάνκολη πῆγε νὰ πάρῃ

ένα ελαφρό φαγητό στον κτυπημένο. "Ανοιξε την πόρτα του δωματίου του και μπήκε μέσα. Κοιμόταν άκομη. "Αφησε το δίσκο με τη σούπα στο κομοδίνο, πήρε μια καρέκλα και κάθησε δίπλα στο κρεβάτι. Κύταξε τον άνδρα που κοιμόταν.

Φαίνονταν γύρω στα 35. Δεν τον είχαν πάρει τα χρόνια. Κι όμως τα μαλλιά του στις άκρες είχαν αρχίσει να άσπρίζουν, κάνοντάς τον να φαίνεται πιο ώριμος και οι γκριζες φαβορίτες του τόνιζαν άκομη περισσότερο τη γοητεία του.

"Η Μελάνκολη ένοιωσε ένα ρίγος να την διαπερνά. Μέχρι τώρα δεν πίστευε στον κεραυνοβόλο έρωτα. Κι ήταν φυσικό μετά από τις σαχλές εξομολογήσεις του κυρίου Γούτ.

Τώρα όμως; Ούτε η ίδια δεν ήξερε πώς να αποκαλέσει εκείνο το παράξενο συναίσθημα, εκείνη τη συγκίνηση που αισθανόταν, όταν κύταζε αυτόν τον άγνωστο. Καθώς σκεφτόταν αυτά, εκείνος άνοιξε τα μάτια του.

«Πού είμαι;» ρώτησε.

Με λίγα λόγια η Μελάνκολη του είπε για το δυστύχημα. Καθώς την άκουγε, εκείνος χαμογελοῦσε μελαγχολικά. "Επειτα τον θοήθησε να καθήσει στο κρεβάτι. Χρειαζόταν ξεκούραση γι' αυτό η Μελάνκολη προσέφερε τη σούπα ή ίδια. Καθώς του την έδιδε τον κυτούσε στα μάτια. Δυο φορές μάλιστα συνέη να χύση τη σούπα στο κρεβάτι. Είχε ζητήση συνώνμη και γελοῦσαν.

Σέ λίγη ώρα μιλούσαν σάν δυο καλοί φίλοι. Τόν λέγαν "Αλφρετ.

"Η Μελάνκολη από κεινη την ήμέρα ανέλαβε την περιποίησή του. Δεν περνούσε λεπτό χωρίς να τον δη. Είχαν περάσει τρεις μέρες από την άφιξη του "Αλφρετ στο νοσοκομείο. "Ο έρωτας της Μελάνκολη για τον "Αλφρετ μέρα με τη μέρα μεγάλωνε. Στην τέταρτη μέρα δεν άντεξε και του μίλησε για τὰ αισθήματά της. Με άνεπιπτη χαρά είδε ότι η καρδιά της είχε θρει άνταπόκριση στη δική του "Αλφρετ.

Δέν μπορούσε να τὸ πιστέψη. "Η Μελάνκολη πάντοτε δεχόταν τη ζωή, σάν ένα μικρό δωρο. Ζούσε γιατί ὅλος ὁ κόσμος ζούσε. Μιά κι είχε γεννηθῆ έπρεπε να ζήση μέχρι τέλους. Μπορούσε να είχε δώσει ένα τέλος σ' αυτή τη ζωή που έμοιαζε μ' ένα άτέλειωτο κι άνιαρό φίλμ, αλλά δεν τὸ θεωρούσε εύκολο. Κι εκεί που η τελευταία έλπίδα για ένα λίγο καλύτερο αύριο είχε αρχίσει να διαλύεται, ήλθε εκείνος ὁ άγνωστος και την έκανε να κυτάξη τη ζωή με αισιοδοξία. Αὐτός ὁ μικρός σταθμός στη ζωή της, την έκανε ν' αλλάξη γνώμη για τη μοίρα. Κι άρχισε να πιστεύη ότι δεν υπάρχει ούτε τύχη ούτε μοίρα. "Οτι είναι ὁ ίδιος ὁ άνθρωπος που διευθύνει τη ζωή του και άποφασίζει για την τύχη του.

* * *
"Ηταν νύκτα κι η Μελάνκολη κοιμόταν σ' ένα από τὰ δωμάτια τῶν άσθενῶν, που της είχε παραχωρήσει ὁ κύριος Γούτ για μία ἑδομάδα. Του είχε πει ότι τὸ δωμάτιό της στην πόλη τὸ είχε παραχωρήσει σέ μία φίλη της, που είχε πάει για μία ἑδομάδα στο Λονδίνο. Του είχε πει ψέματα για να θρίσκεται κοντά στον άγαπημένο της.

Γύρω στις έπτά τὸ πρωί, όταν άρχισε να γλυκοχαράζει, άκουσε θόρυθο στο δωμάτιο του "Αλφρετ. "Υπέθεσε ότι θα χρειαζόταν κάτι. Σηκώθηκε λοιπόν από τὸ κρεβάτι της, έρριξε τη ρόμπα της στους ὤμους της κι έτρεξε στο δωμάτιό του. "Ανοιξε άπτότομα την πόρτα:

—«"Αλφρετ», φώναξε.

"Ο "Αλφρετ κρεμόταν από ένα σχοινί έξω από τὸ παράθυρο κι έτοιμαζόταν να κατεβῆ στο έδαφος από τὸν πέμπτο ὄροφο. Μόλις την άκουσε έστρεψε τὸ κεφάλι του πρὸς τὸ μέρος της. Τὸ ξάφνιασμα αὐτὸ όμως τὸν έκανε να τὰ χάση. Τὰ χέρια του γλίστρισαν από τὸ σχοινί και γκρεμίστηκε κάτω με μία δυνατή κραυγή.

"Η Μελάνκολη κατέθηκε γρήγορα-γρήγορα τὰ σκαλιὰ κι έτρεξε έξω μαζί με τὸ γιατρὸ και μερικούς άλλους νοσοκόμους. "Ο κύριος Γούτ έπιασε τὸ σφυγμὸ του "Αλφρετ:

—Πολύ άργά, είπε.

"Η Μελάνκολη πάγωσε στα λόγια αὐτά. Της φάνηκε πὸς ὅλα γκρεμίστηκαν γύρω της. Κι ὅμως δεν έκλαιγε. Λές κι είχαν στερέψει τὰ δάκρυά της.

"Ο γιατρὸς είπε στους άλλους να πάρουν τὸ πτῶμα μέσα κι άπευθύνθηκε στη Μελάνκολη.

—Πῶς έγινε αὐτό;

Μά η Μελάνκολη δεν άπαντούσε.

—Μελάνκολη, ξαναεῖπε εκείνος.

—Καλά, καλά τὸ συζητοῦμε άργότερα ξαναεῖπε τέλος κι έφυγε. "Ολοι έφυγαν έκτός από τη Μελάνκολη. Στεκόταν εκεί έξω σάν άπολιθωμένη. Πιὸ πέρα είδε ένα θίβλιαράκι που είχε πέσει από την τσέπη του "Αλφρετ. Τὸ σήκωσε στα χέρια της. "Ηταν τὸ ήμερολόγιό του. Τὸ άνοιξε στην τελευταία σελίδα. Νὰ τί έγραφε:

«Κανεις δεν πρέπει να τὸ μάθη. Κι ὅμως αν μείνω άκόμα λίγο καιρὸ ξδῶ θὰ τὸ μάθουν ὅλοι. Κι εκείνη. Γι' αὐτὸ δεν πρέπει να την πληγῶσω. Τὸ ξέρω ότι και τώρα θὰ την πληγῶσω φεύγοντας. "Οχι όμως τόσο ὅσο θὰ την πληγῶνα αν ξμεινα. Οί μέρες πλησιάζουν. και οί γιατροί τὸ εῖπαν: Δέν μου μένουν παρὰ μόνο δέκα μέρες ζωῆς...»

"Εγραφε κι άλλα πολλά. "Αλλά η Μελάνκολη δεν μπορούσε να τὰ διαβάση. Τὰ μάτια της είχαν θουρκώσει και σέ λίγο

οί λυγμοί τράνταζαν τ' άδύνατο κορμάκι της. "Αρχισε να θρέχη. Θυμήθηκε την πρώτη φορά που είδε τὸν "Αλφρετ. "Εβρεχε και τότε.

—Μελάνκολη, "Ακουσε τὸν κύριο Γούτ να την φωνάζη να πάη μέσα γιατί θὰ βρεχόταν. Μά δεν την ένοιαζε. "Οχι. Τίποτα δεν την ένδιέφερε πιά. Τίποτα.

"Η θροχή της μαστίγωνε τὸ πρόσωπο. Τώρα έκλαιγε δυνατά και φώναζε σάν τρελλή. Τὸ θουητὸ του άνέμου παράσερνε τις φωνές της μακρυά, πολὺ μακρυά, άνάμεσα στα γυμνά κλαδιὰ τῶν δένδρων κάνοντάς τες ν' άντιλαλοῦν άπαίσια, άνατριχιαστικά. Κι η θροχή συνέχισε να πέφτη.

* * *

Τώρα είναι "Ανοιξη. Τρία χρόνια έχουν περάσει από τὸ θάνατο του "Αλφρετ. "Η Μελάνκολη είναι παντρεμένη με τὸν κύριο Γούτ. "Εχουν άποκτήσει ένα ξανθόμαλλο άγοράκι που τὸ ὀνόμασαν "Αλφρετ. "Η Μελάνκολη προσπαθεῖ να φαίνεται χαρούμενη μπροστά στο σύζυγό της. Ποτὲ όμως δεν ὑπῆρξε εὐτυχισμένη κι ούτε θὰ εὐτυχίση. Γιατί πάντοτε θὰ έρχεται στη θυμησή της η πρώτη και τελευταία άγάπη της που πέθανε κάποιον θροχερό πρωινό του Νοεμβρίου. Κάποιον πρωινό που ὅλα ησαν γκριζα και μελαγχολικά...

ΓΙΑ ΣΟΥΜΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Δ' κλ.

ΕΚΑΒΗΣ 49 Α

Κύταξε πολλές φορές την τετράγωνη μπλε πινακίδα' την είχε διαβάσει πολλές φορές. Είχε περάσει κι άλλες φορές από 'κει αλλά ήθελε να είναι σίγουρος. Θὰ τὸ ήθελε πολὺ να είναι σίγουρος. Σίγουρος ότι εκείνος ὁ δρόμος ήταν 'Εκάβης. 'Εκάβης, ναι 'Εκάβης.

Κύταξε γύρω του τὸ δρόμο. Γνώριμος δρόμος, τὸν ήξερε. Τὸν είχε μάθει. Τὸν έμαθε κυτώντας σχολαστικά, πρωί, μεσημέρι, θράδυ, αὐτόν, τὸν ίδιο πάντα δρόμο. — 'Εκάβης, 'Εκάβης, έτσι τὸν έλεγαν — "Επρεπε να τὸν ξέρη τούτο τὸ δρόμο

Γιατί δεν μπορούσε να γίνη λάθος. 'Εκάβης, 'Εκάβης. "Ετσι τὸν γράφαν κι οί έφημερίδες. "Ωραίο ὄνομα. Δεν ήξερε γιατί. Πάντως ήταν ὄραίο ὄνομα.

Πιότερο φάνταζε στήν έφημερίδα. Θάταν στη μέση — ὄχι, 38 ἑκατοστὰ από την κορυφή, τῶχε μετρήσει, λίγο δεξιά, έπτά ἑκατοστὰ — στην πρώτη σελίδα. Κείνη η μεγάλη εῖδηση:

«"Ανακοινοῦται διὰ του παρόντος ότι τὸ πρῶτον κράτικόν θραβεῖον λογοτεχνίας άπονέμεται εις τὸν έκλεκτὸν λογοτέχνην

Ἄντων Σ. διὰ τὸ ἔργον του «Ἀπολογισμός». Ἡ θράβευσις ἀντανακλᾷ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς πόλεως μας ἀλλὰ περισσότερον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐκλεκτοῦ λογοτέχνου...»

Τὸχε τ' ἀπόκομμα στὴν τσέπη του. Τῷ βγάλε προσεκτικά. Τὸ κύταξε ξανά.

ΕΚΑΒΗΣ 49Α

Σάν νὰ φαινόταν 46Α. Καθάρισε τὰ γυαλιά του καὶ παρατήρησε πολλὴ ὥρα. Ὅχι 49Α ἦταν.

Ξαναγύρισε πίσω. Ἐκάθης ἔγραφε ἡ πινακίδα ἢ Ἐκάτης; Ἐκάθης ἦταν. Ὅλα τοῦ φαίνονταν ἐντάξει. Ἐβγάλε καὶ τὴν ταυτότητά του. Ναί, αὐτὸς ἦταν ὁ Ἄντων Σ.

Ἐνοιωσε σίγουρος. Ἄλλὰ ἦταν σήμερα ἢ 27η; Μέτρησε μὲ τὰ δάκτυλα του. Τὴν Κυριακὴ 25, τὴν Δευτέρα 26, σήμερα 27. Τρίτη σήμερα; Μήπως εἶναι Δευτέρα; Ἀγόρασε μιὰ ἔφημερίδα. Τίς εἶχε διαβάσει ὅλες. Ἄλλὰ ἤθελε νὰ μάθῃ τὴν ἡμερομηνία. Τὴν ἀνοίξε στὰ γρήγορα. Ἡ ἡμερομηνία στὴν πρώτη σελίδα ἦταν σθησιμένη. Τὴν γύρισε στὰ γρήγορα στὴ δεύτερη σελίδα. Ἀπάνω-ἀπάνω μιὰ μαύρη γραμμὴ. Κι ἀπάνω ἀπ' αὐτήν:

Τρίτη 27 Ἰανουαρίου

Τοῦ ξέφυγε μιὰ κραυγὴ. Ναί, γιὰ σήμερα ἦταν λοιπόν. Ὁ κόσμος τὸν κύταζε παραξενεμένος.

Κύταξε τὸ ρολοῖ του. Ἐντεκα παρὰ τέταρτο. Εἶναι γρήγορα ἀκόμη. Κάθισε σ' ἓνα παγκάκι. Ὡστε, γιὰ σήμερα ἡ τελετή.

Γι' αὐτὸ εἶχε ράψει καὶ τὸ μαῦρο ριγὲ κοστούμι. Ἄξιζε τὸν κόπο. Κύταξε καχύποπτος μήπως δὲν ἦταν αὐτὸ πού φοροῦσε. Καὶ τὰ μαῦρα καινούργια του παπούτσια; Ὅλα ἐντάξει.

Ἐσιαξε τὸν κόμπο τῆς γραβάτας του. Ἦθελε πολὺ νὰ κυτᾶξῃ ἂν ἦταν καλὰ κτενισμένοι. Μὰ δὲν εἶχε καθρεφτάκι. Ὁ κόσμος περνοῦσε ἀδιάφορος.

Ἐνοιωσε παγωμένος. Ὅχι δὲν ἦταν δυνατὸν. Ἦθελε πολὺ κόσμο στὴν τελετή.

Φαντάσου νὰ πάῃ καὶ νὰ μὴν εἶναι κανεὶς ἐκεῖ.

—Μᾶλλον θὰ τὸ ἀναβάλουν, σκέφτηκε.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν. Κύταξε τὸ ρολοῖ του. Ἐντεκα καὶ τέταρτο. Ἦθελε δέκα λεπτὰ νὰ πάῃ, πρόσθεσε καὶ πέντε λεπτὰ καθυστέρηση.

—Ὡρα νὰ ξεκινήσω, σκέφτηκε.

Σηκώθηκε ἀργά. Ξανάσιαξε τὸν κόμπο τῆς γραβάτας του. Προχώρησε κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου. Τὰ σπῆτια ψηλά κι ἀπ' τίς δυὸ πλευρὰς τοῦ δρόμου ἔκλειναν τὸν οὐρανὸ.

Τοῦ φάνηκε σάν νᾶχε χαθῆ. Κι ἂν δὲν εὔρισκε τὸ σπῆτι; κι ἂν ἀργοῦσε νὰ πάῃ;

—Ἀργήσατε, κύριε. Μόλις ἔφυγε θυμωμένος ὁ ὑπουργός. Εἶπε μάλιστα πὼς θὰ ξανασκεφτῆ, τὴν ὑπόθεση τῆς βραβεύσεως σας.

Ἄλλὰ ὄχι. Νὰ τὸ 49Α. Τὸ ξανακύταξε. Μὰ ναί, αὐτὸ εἶναι. Τοῦ φάνηκε σάν ἔρημο.

—Ἀδύνατον, σκέφτηκε.

Προχώρησε στὴ σκάλα. Ξανακύταξε πίσω του. Μὰ ναί, δὲ χωροῦσε ἀμφιβολία. Αὐτὸ ἦταν. Ἀνέβηκε τὴ σκάλα. Ἦξερε πὼς τὸ καθ' αὐτὸ οἶκημα ἦταν στὸ δεῦτερο πάτωμα.

Τὸν περίμεναν. Τὸν χειροκρότησαν καθῶς μπῆκε. Κοκκίνησε. Τὸν ἔβαλαν νὰ καθίσῃ στὴν πρώτη θέση.

Μπῆκε κι ὁ ὑπουργός. Τὸν χειροκρότησαν. Ναί, ἦταν γεμάτη ἡ αἴθουσα. Κανένας φόθος νὰ ἀναβληθῆ. Ἦταν καὶ οἱ ρεπόρτερς. Τοὺς μέτρησε. Δεκατρεῖς. Δὲν τοῦ ἄρρεσε ὁ ἀριθμὸς. Ὁ ξανθὸς ἔγραφε συνέχεια στὸ μπλόκ του.

—Αὐτὸς ἀξίζει γιὰ δυὸ, σκέφτηκε. Ἄρα γίνονται δεκατέσσερεις.

Ἄναπνευσε. εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὸ δεκατρία.

Κάποιος διάβασε τὸ πρακτικὸ τῆς ἀποφάσεως. Κεῖνος δὲν ἄκουε. Τοῦχε γεννηθῆ ἢ ἴδια παράξενη ἰδέα.

—Καὶ τώρα, εἶπε κάποιος, ὁ βραβευθεὶς, κύριος Ἄντων Σ. (χειροκροτήματα) θὰ μᾶς πῆ λίγα λόγια γιὰ τὸ βιβλίον του «Ἀπολογισμός».

Σάν νὰ ζύπνησε ἀπὸ λήθαργο. Ἄλλὰ ναί, αὐτὸ τὸ ἤξερε. Τὸχε σκεφτῆ.

Ἀνέβηκε στὸ θῆμα.

Εἶχε λίγο τράκ, μὰ δὲν πείραζε.

—Κυρίες καὶ κύριοι, θαθῶς συγκινημένος ἐκ τῆς μεγίστης τιμῆς πού μοῦ γίνεται, ἀνεβαίνω στὸ θῆμα τοῦτο διὰ νὰ εὐχαριστήσω πρῶτον ὑμᾶς διότι διὰ τῆς παρουσίας σας τιμᾶτε (ἐδῶ ἔπρεπε νὰ τὸν πιάσῃ βήχας, τὸχε σκεφτῆ ἀπὸ πρὶν) Γκούγκ... γκούγκ...

Ἐτρεξε ὁ κλητῆρας μ' ἓνα ποτήρι νερό. Τὸν εὐχαρίστησε εὐγενικά (ἔτσι ἔπρεπε).

...πλὴν ὅμως θὰ ἤθελα νὰ πῶ δυὸ λόγια γιὰ τὴ σημερινὴ κατάσταση, τὴ σημερινὴ τεχνολογία τῆς λογοτεχνίας, τουλάχιστον τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, (σάν νὰ τὸχε παρατραθῆσει) καὶ τὸ τί ἔχει συμβῆ τὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τὴν παρουσία τοῦ Σεφέρη (ναί, ἔδινε πολὺ κύρος στὸν λόγο του ὁ Σεφέρης, πὼς δὲν τὸχε σκεφτῆ πῶς πρὶν) τοῦ Ἐλύτη, τοῦ Βρεττάκου, τῶν κατ' ἐξοχὴν ἀνανεωτῶν τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας....

Ὁ κόσμος κάτω τὸν κύταζε παραξενεμένος. Ποῦ τὸ τραβοῦσε;

...διότι ἡ ἀναγέννησις τῆς λογοτεχνίας (ὄχι δὲν ἦταν δυνατὸν, δὲν εἶναι δυνατὸν, σκέφτηκε) τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας (νὰ τώρα θὰ ἔλθῃ κάποιος καὶ θὰ πῆ στὸν ὑπουργὸ κρυφὰ στ' αὐτί, πὼς πρόκειται περὶ λάθους, ποτὲ δὲν γράφτηκε τέτοιο βιβλίον) ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ εἰς ὀρισμένα μόνον ἄτομα, εἰς ὀλίγους ἐκλεκτοὺς λογοτέχνες (θὰ μὲ πετάξουν ἔξω κι ὁ κόσμος θὰ γελά). Ἐβγάλε τὸ μανδηλάκι του, ἔπρεπε νὰ θγάλῃ τὸ μανδηλάκι

του. Ἐβγάλε καὶ τὴν ταυτότητα διπλωμένη μέσα, τὴν ἀνοίξε καὶ τὴν ἔβαλε μπρὸς στὰ μάτια του

ΑΝΤΩΝΗΣ Σ.

Χόρευαν τὰ γράμματα μπρὸς στὰ μάτια του. Θὰ ἤθελα τώρα νὰ ἔλθω εἰς τὴν δικὴν μου προσφορὰν... (πρόκειται περὶ λάθους, περὶ συνωνυμίας κύριε Ὑπουργέ, εἶναι τελείως ἀνίδεος λογοτέχνης) γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ βιβλίου μου «Ἀπολογισμός» εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῆς λογοτεχνίας. (ναί, τώρα θὰ ἔλθῃ, νὰ, αὐτὸς πού σηκώστηκε ἀπὸ τὸ πίσω κάθισμα) ἡ ραγδαία λογοτεχνικὴ ἀνάπτυξις τοῦ τύπου μας ἀποτελεῖ σταθερὸν ὑπόβαθρον ἐπὶ τοῦ ὁποῦ σθηριζόμενοι (αὐτὸς πού σηκώστηκε ἀπὸ τὸ πίσω κάθισμα καὶ προχωρᾷ στὸν διάδρομο

—Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἄντων Σ., ἐγὼ)

Ὁ κόσμος κάτω ἄρχισε νὰ ψιθυρίζῃ. Γιατὶ σταμάτησε;

—Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἄντων Σ. Ἐγὼ εἶμαι σὰς λέω... Ἐγὼ... ἐγὼ...

Ὁ κόσμος ξαφνιασθήκε. Σώπασε.

Γύρισε στὸν κύριον πού ξαφνιασμένος στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸν διάδρομο.

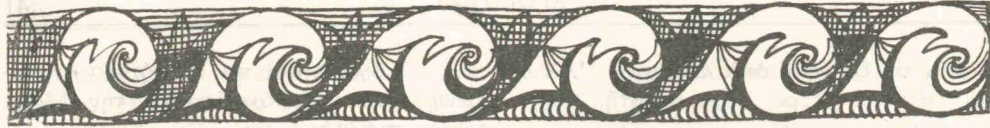
Ἄπλωσε τὸ χέρι νὰ τὸν δείξῃ. Μὰ δὲν πρόλαβε. Κύλησε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξέδρα.

—Ὅχι... ὄχι, τοῦ ξέφυγε ἓνας ρόγχος.

Ἐστερα τὰ μάτια του γίναν γυάλινα.

Ὁ κύριος πού στεκόταν στὸ διάδρομο κάθισε στὰ μπροστινὰ καθίσματα, ἐφαρμόζοντας ἓνα ἀκουστικὸ βαρκοῦας στὸ δεξὶ αὐτί του...

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ, Δ'1 πρ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΦΙΛΟΣ Η ΕΧΘΡΟΣ ΜΑΣ

Πρὶν κανείς ἀσχοληθῆ μ' αὐτὸ τὸ θέμα, πρέπει νὰ καθορίσῃ τί ἐννοεῖ, μὲ τὴ λέξη βιβλίον. Κατὰ τὴ γνώμη πολλῶν, τὴν ὁποία καὶ ἐπιχρησάτω, βιβλίον πρέπει νὰ θεωρηθῆ κάθε εἶδους γραπτὸ κείμενο ποὺ κυκλοφορεῖ. Ἐπομένως, βιβλία θὰ θεωρηθοῦν ὅλα τὰ ἐντυπα, ἀπὸ τὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια καὶ τὶς λογοτεχνικὰ ἢ ἄλλες τέτοιου εἶδους ἐκδόσεις, μέχρι τὴν ἐφημερίδα καὶ τὸ εἰκονογραφημένον περιοδικόν.

Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σίγουρος γιὰ τὸ ἂν θὰ ὠφελῆθῃ πραγματικὰ παίρνοντας ἓνα βιβλίον στὸ χέρι του. Αὐτὸ θὰ ἐξαρθῆ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ συγγραφεὺν τοῦ βιβλίου. Γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦμε πιὸ εὐκόλα μὲ τὸ θέμα, θὰ ἦταν καλὸ νὰ χωρίζαμε τὰ βιβλία σὲ δύο ξεχωριστὰς ομάδας: Τὰ βιβλία λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, κριτικῆς καὶ τὰ παρόμοια ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὶς ἐφημερίδες καὶ τὸν περιοδικὸν τύπον.

Ἡ σημασία τῆς πρώτης ομάδας βιβλίων θὰ καταφανῆ ἂν συγκρίνομε τὴν ἐποχὴν μᾶς μὲ ἐκείνην ποὺ προηγήθηκε τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας. Τότε τὰ βιβλία παράγονταν σὲ μικρὰς ποσότητες ἀπὸ ἀντιγραφεῖς καὶ πωλοῦνταν σὲ ἐξαιρετικὰ ψηλὰς τιμὰς, ἔτσι ποὺ μόνο οἱ ἀριστοκρατικὰς οἰκογένειαι μπορούσαν νὰ τ' ἀποκτήσουν. Πόση ὅμως ἦταν καὶ ἡ πνευματικὴ στασιμότης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης! Ὁ περισσότερο λαὸς ἦταν ἀγράφματος καὶ ἀμέτοχος τῶν δημιουργημάτων τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Μετὰ τὴν ἐφεύρεση ὁμοῦ τῆς τυπογραφίας τὸ βιβλίον κυκλοφόρησε σὲ μεγάλους ἀριθμοὺς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μπορῆ νὰ γίνῃ κτήμα καὶ τῶν πιὸ φτωχῶν τάξεων. Δὲ χρειάζονται πολλὰ λόγια γιὰ νὰ ἀποδείξῃ κανεὶς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐποχῆς μᾶς ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν, ὅταν συγκριθῆ μὲ προγενέστερα χρόνια. Διότι τὸ καλὸ βιβλίον εἶναι ἓνας θησαυρὸς γνώσεων ποὺ ἀποθηκεύονται γιὰ νὰ ἔχῃς τὴν δυνατότητα νὰ τὶς συμβουλευσῇς ὅποτε χρειασθῇ. Σὲ ἐνημερώνει γιὰ διάφορα ζητήματα ἐπιστημονικὰ, λογοτεχνικά,

τεχνικὰ κ.λπ. Διότι τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον συντελεῖ τὰ μέγιστα στὴ διαμόρφωσιν τοῦ ψυχικοῦ κόσμου, τοῦ χαρακτῆρα καὶ τῆς ιδεολογίας ἐκείνου ποὺ τὸ διαβάσει καὶ γίνεται δέκτης τῶν ὑψηλῶν νοημάτων του. Πολὺ σωστὰ κάποιος στοχαστὴς εἶπε πὼς τὸ καλὸ βιβλίον ἦταν ὁ πιὸ καλὸς τοῦ φίλου ἀπὸ τὴ στιγμὴν ποὺ ἔμαθε νὰ διαβάσῃ καὶ θὰ εἶναι μέχρις ὅτου πεθάνῃ.

Μέχρι τώρα μιλήσαμε γιὰ τὸ καλὸ βιβλίον τῆς πρώτης ομάδας, ποὺ χωρὶς καμμιά ἀμφιβολία εἶναι ἓνας ἀναντικατάστατος φίλος. Ὑπάρχουν ὅμως βιβλία σ' αὐτὴν τὴν ομάδα ποὺ γράφονται μὲ προδιαγεγραμμένον σκοπὸν τὴν προαγωγὴν κακῶν κοσμοθεωριῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἀπόψεων καὶ γιὰ προπαγάνδα. Αὐτὰ εἶναι ποὺ πρέπει νὰ ἀποφεύγομε, γιὰτὶ μόνο ζημιὰ μπορεῖ νὰ προκαλέσουν. Ἀκόμα κάτι ποὺ ἰσχύει γιὰ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ βιβλία τῆς πρώτης ομάδος εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ τοὺς γίνεται κατάχρησις. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀφήνῃ τὸ μυαλὸν του νὰ σκέφτεται καὶ ὄχι νὰ τὸ ἀναγκάζῃ νὰ γίνῃται ἄβουλος δέκτης ἀπόψεων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ δευτέρην ομάδα βιβλίων, τὶς ἐφημερίδες καὶ τὸν περιοδικὸν τύπον, ἐκεῖνο ποὺ ἔχει νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς εἶναι ὅτι, ἐκτὸς ἐλαχιστοτάτων ἐξαιρέσεων, ἔχουν καταστήσει πειθήνια ὄργανα προπαγάνδας τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης πολιτικῆς φατρίας. Ἐπομένως τὰ βιβλία αὐτῆς τῆς ομάδας εἶναι ποὺ σκοτεινιάζουν τὸ μυαλὸν καὶ ὀδηγοῦν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖ ποὺ θέλουν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἀμφισβητήσῃ τὸ βραβεῖον γιὰ τὴν ἔγκαιρον καὶ ἐμπειριστατικὴν ἐνημέρωσιν γιὰ τὸ ὅτι συμβαίνει στὸν κόσμον.

Σὰ συμπέρασμα ὅλων ὅσων γράφθηκαν προηγουμένως ὑποστηρίζομε ὅτι τὸ βιβλίον εἶναι μᾶλλον φίλος τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν ἐχθρὸν τοῦ ἀνθρώπου μποροῦν, ἂν καὶ κάπως δύσκολα, νὰ ἐπισημανθοῦν καὶ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ χρῆσις τους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΙΑΛΛΟΤΡΟΣ, Ε' 1 πρ.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ

Ἡ ἐποχὴ μᾶς, ὅπως ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὰς διαπιστώνεται, διακρίνεται γιὰ τὴν ἀσταμάτητη δυναμικότητα ποὺ ἀδιάκοπα τρεῖναι νὰ ὑπερπηθῇ κάθε καθιερωμένη μορφή μὲ ἓνα συνεχῶς ἀξανακόμωτον ρυθμὸν ζοῦμε σὲ μιὰ ρευστότητα ὅπου ἓνα παράξενο πάθος μᾶς ἔχει κυριέψει καὶ μᾶς ὠθεῖ ἀδιάκοπα νὰ δημιουργήσομε νέες μορφὰς καὶ καταστάσεις. Αὐτὸς ὁ δυναμισμὸς ἐκδηλώνεται διαλυτικὰ γιὰ τὶς μέχρι πρόσφατα κεκτημέναις ἀξίαις μέσα στὶς ὁποῖες ὀλοκληρώθηκε ἡ ἱστορικὴ παρουσία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὶς ὑποβάλλει διαρκῶς σὲ μιὰ ἐντονη δοκιμασία γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀντοχὴν τοὺς στὶς νέες ἀνάγκαις ποὺ ἐμφανίζονται. Ὅμως, πολλὰς φορὰς, αὐτὸς ὁ δυναμισμὸς ὁ ὁποῖος ἔχει τόσο ἐκδηλὰ πιστοποιήσει τὴν παρουσία του καὶ ἔχει ἀποκτήσει μιὰ δική του αὐθιπότητα καὶ προσωπικότητα, ξεπερνώντας τὸ ἱστορικὸν καὶ λογικὸν παραδεκτὸν μέτρον, κινδυνεύει νὰ μᾶς παρασύρῃ σὲ ἀσυλλόγιστες καὶ παράλογες ἐνέργειαις ποὺ ὑποκαίπτουν ὀλοκληρὰ συστήματα ἀξιών καὶ ἀρχῶν, γιὰτὶ ἔχομε χάσει τὸν ἔλεγχον τῆς κίνησός του καὶ ἀκολουθοῦμε, παθητικὰ καὶ ἀδικαιολόγητα, τὸν ξέφρενον κάλπασμόν του. Γι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ σταθοῦμε ἀντιμέτωποι, πολλὰς φορὰς, μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴν ρευστότητα καὶ προβάλλοντας τὴν ἀνθρώπινον ἰδιότητά μᾶς — σὰν οἱ δημιουργοὶ αὐτῆς τῆς κατάστασης — ν' ἀναζητήσομε καὶ νὰ θεμελιώσομε πάγια ὀρισμέναις θέσεις καὶ βεβαιότητες γιὰ νὰ καταστήσομε ἐφικτὴ τὴν ζωὴ μᾶς.

Μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς μᾶς — ποὺ ὅπως εἶδαμε δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τοὺς παραχωρήσομε τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴν προτεραιότητα — πρέπει νὰ προσπαθήσομε νὰ δοῦμε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἔθνους καὶ νὰ παρατηρήσομε τὸ βαθμὸν ὑποχώρησός τους ἀπ' τὸν ἱστορικὸν τοὺς ρόλον καὶ τὶς προσαρμογὰς ποὺ πρέπει νὰ υἱοθετήσομε — ἂν πρόπη — γιὰ νὰ πραγματοποιήσομε μιὰ δυνατότητα ὑπεύθυνης ζωῆς.

Νομίζομε πὼς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ θέσεις ποὺ μποροῦν νὰ προβληθοῦν, γιὰ νὰ παρουσιά-

σουν τὶς καινοτομίας ποὺ πρέπει νὰ δεκτὴ ἡ ἔννοια, θέσεις, ποὺ προβαλλόμεναι μακροσκοπικότερα, ἀντικατοπτρίζουν τὸν ἀρνητικὸν καὶ θετικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς μᾶς: (α) ἀπόρριψιν τῆς ἔννοιαις τοῦ ἔθνους (ὀλοκληρωτικὰ ἢ κατὰ ἓνα βαθμὸν), γιὰτὶ ἡ στατικὴν, ποὺ τὴν χαρακτηρίζει, δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθῇ στὶς δυναμικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μᾶς, (β) ἡ προοδευτικὴ ἀντικατάστασις τοῦ ἔθνους ἀπὸ ἓνα ἴτερον ἔθνος καὶ ἡ κατάργησις τῶν ἐθνικῶν φραγμῶν γιὰ μιὰ παγκόσμιον κοινότητα.

Καὶ οἱ δύο αὐτὰς θέσεις προϋποθέτουν βασικὰ τὴν κατάργησιν τῆς μέχρι τώρα γνωστῆς ἔννοιαις τοῦ ἔθνους καὶ τὴν δημιουργίαν νέας. Κι οἱ δύο ἀξιοῦν ἀπὸ μέρους μᾶς νὰ ὑποκύνουμε σὲ μιὰν ὀριζοπλαστικὴν διάθεσιν καὶ προοπτικὴν. Ὅμως, δὲ θὰ πρέπει νὰ θυσιάσομε τὸ δεδομένον γιὰ μιὰ ἀσχημάτιστην προοπτικὴν, γιὰτὶ τὸ δεδομένον τοῦτο ἐνέχει στὴν ἐσωτερικότητά του τὰ στοιχεῖα μᾶς πιὸ ἀσφαλισμένης καὶ θετικῆς πραγματικότητος ποὺ τὸ χαρακτῆρα τῆς ἔχει ἀποδείξει ἡ Ἱστορία.

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ ἔθνους πρὸς τὸ παρὸν (ὄχι μὲ τὶς πιὸ πάνω τροποποιήσεις) γίνεται φανερὴ ἀπὸ μιὰ πληθώρα συντελεστῶν, ποὺ θὰ προσπαθήσομε νὰ καθορίσομε μὲ μιὰ ταυτέχρονον ἀναφορὰ καὶ στὸ λειτουργικὸν τοῦ ρόλου, ὅπου αὐτὸς ἀναπροσαρμόζεται στὴν ἀνάγκην ἀποδέσμευσής του ἀπὸ τὴν κατεστημένην μορφήν. Ὅμως, βασικὰ, ἡ οὐσία καὶ τὸ βαθύτερον περιεχόμενον τῆς ἔννοιαις παραμένει αὐτὸ ποὺ ἔχει ἱστορικὰ διαμορφωθῆ, μὲ μόνην πρόνοιαν νὰ γίνῃ ἐντονότερη ἡ παρουσία τῶν θετικῶν στοιχείων τοῦ διεθνιστικοῦ κινήματος, γιὰ μιὰ παγκόσμιον κοινότητα.

Ἡ κίνησις τῆς ἐποχῆς μᾶς στὴν ἐπιφάνειαν εἶναι τρομερὰ ἐπιταχυνόμενη καὶ μᾶς προκαλεῖ ἓνα ἴλιγγον καὶ φόβον γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀναζητήσομε ἓνα μέτρον ποὺ θὰ ἐλέγχῃ τὸν προσανατολισμὸν μᾶς καὶ θὰ διατηρῇ τὴν ἐμπιστοσύνην στὸ δυναμισμὸν μᾶς. Ταυτόχρονον ἀπαιτεῖται ν' ἀνακαλύψομε τὴν ἀρχὴν ἀπ' ὅπου θὰ ξεκινήσομε καὶ ἓνα σκοπὸν πρὸς τὸν ὁποῖον θὰ κινήσομε, γιὰτὶ, ἂν ἀγνοήσομε νὰ καθορί-

σοιμε τὰ ὄρια τῆς πορείας μας, θὰ ἔχουμε χάσει καὶ τὸ λόγο καὶ τὴν αἰτία πὸν ἐπιχειροῦμε μιὰ τέτοια προσπάθεια καὶ θὰ βρεθοῦμε μετέωροι στὸ κενό.

Ποῦ θὰ ἀναζητήσουμε λοιπὸν τὸ χρυσὸ κανόνα μὲ τὸν ὁποῖο θὰ κρατοῦμε τὸ δρόμο μας ἐν τῷ μέτρῳ; καὶ ποιά τὰ ὄροθέσιά μας, γιὰ νὰ χαράξουμε τὴν πορεία μας; Τὸ Ἔθνος σὰν φορέας τῆς παράδοσης, εἶναι ἱκανὸ νὰ μᾶς δώσει μιὰ τέτοια βεβαιότητα καὶ ἀσφάλεια. Καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὴν παράδοση εἶναι ὅ,τι μῶρεσε ν' ἀνθέξη καὶ νὰ δοκιμαστῆ γιὰ τὴν ἀριστη ποιότητά του ἀπ' τὴ φθοροποιὸ δύναμη, μὰ γιὰ τὴν εἶναι ἡ ἐκφραση τῆς βιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς συνέχειας πὸν μᾶς συνδέει μὲ τοὺς προκατόχους μας. Στέρηση αὐτῆς τῆς ὑπερχρονικῆς διαίσθησης καὶ τῆς ἀναγκαιότητας ν' ἀναζητήσουμε νὰ συνδέσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ τὸ παρελθὸν θὰ μᾶς στερήσει πρακτικὰ ἀπ' τὴν πολύτιμη πείρα καὶ θὰ μᾶς κρατήσει ξεκομμένους σ' ἕνα παράλογο σύμπαν' μὰ τὸ χειρότερο θὰ μᾶς ἀποστερήσει τὴν δυνατότητα ν' ἀνακαλύψουμε μιὰ φιλοσοφία ζωῆς. Ἡ βεβαιότητα τούτη πὸν ἔχουμε στὰ χέρια μας εἶναι ὅλο πολύτιμο γιὰ νὰ ἀντεπεξέλθουμε στὴν πίεση πὸν μᾶς ἀσπείρει ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου καὶ τῆς φθορᾶς καὶ νὰ ἀνεύρουμε τὴν πρώτη βεβαιότητα γιὰ νὰ δικαιολογήσουμε τὸν κύκλο τῆς ζωῆς.

Ἡ κάπως ἀφηρημένη τούτη διατύπωση, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, εἶναι ἡ πὸν συγκεκριμένη ἀνάγκη, γιὰ τὸ ὅπως ἔχει κόψει τὴν κάθε δεσμὸ μὲ τὸ μεταφυσικὸ στοιχεῖο καὶ ὅπως ἔχει μεταβάλει τὰ ἀξιολογικὰ κριτήρια, ἀντικαθιστώντας τα μὲ ὑποσυνειδητὲς καὶ μηδενιστικὲς τάσεις, ἡ μόνη συγκεκριμένη ἐκδήλωση τῆς πνευματικῆς του ὑπόστασης εἶναι τὸ Ἔθνος γιὰ τὸ ἐνσαρκώνει μιὰ ἰδιοκρατικὴ σύλληψη. Ἡ ἀποπνευματοποίηση τοῦ ἀνθρώπου ἐπομένως καὶ ἡ ἀπορρόφηση τοῦ ἀπὸ ἕνα μηχανιστικὸ καὶ ὕλιστικὸ σύμπαν ἀναστέλλεται, γιὰ τὸ μὴ προστὰ στὴν ἰδιοκρατικὴ αὐτὴ θεμελίωση τοῦ ἔθνους (ὑπερχρονικῆς, ὑπεραισθητικῆς) ἔχει ἀνακαλύψει πὸν ὁ πνευματικὸς τοῦ ἑαυτοῦς μπορεῖ κάλλιστα νὰ συγκεντροποιηθῆ στὴν οὐτότητα τοῦ Ἔθνους.

Ἡ κοσμοθεορία μας ἔχει ἀλλάξει, γιὰ τὸ ἔχει χάσει κάθε στέρεση μορφῆ καὶ κάθε πάγια συγκρότηση εἶναι μιὰ ρευστότητα πὸν διαρκῶς

κινεῖται καὶ ἐξελίσσεται μεταθέτοντας τὸ κέντρο βάρους σὲ μιὰ κλειστὴ περιοχὴ καὶ ἀνυψώνει διαρκῶς μπροστὰ καὶ γύρω μας τὰ τείχη τῆς ἰδιοτέλειας καὶ μιᾶς πὸν ὑπολογιστικῆς θεώρησης τῆς ζωῆς. ἔχουμε ἀρρωστήσει ἀπ' τὴν ἀποξένωση καὶ ἀπ' τὴν φυγὴ καὶ δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε γιατρειά, γιὰ τὴν ἡ δύναμή της εἶναι διαβρωτικὴ' διαρκῶς κλεινόμεστε περισσότερο στὸν ἑαυτὸ μας γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ δικαιολογήσουμε τὴν ὑπαρξή μας καὶ νὰ βάλουμε σὲ τάξη τὸν ἑαυτὸ μας, μὰ αὐτὴ ἡ μόνωση μᾶς σκοτώνει. Δὲ λέμε πὸν τὸ Ἔθνος εἶναι ἡ λυθία λίθος πὸν θὰ ἀλλάξει αὐτὴ τὴν τάση γιὰ φυγὴ καὶ νὰ μᾶς τὴν μετατρέψει σὲ παραδεισένια εὐδαιμονία, γιὰ τὸν πολλές φορὲς ἡ προσέγγιση στοὺς κόλπους τοῦ εἶναι ἐπίπλαστη καὶ τεχνητή. Ὅμως ἔχει τὴν δυνατότητα γιὰ τὸν συγκεντρώνει κάθε σπῆθα τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐνοποιήσει μὲ κατάλληλα μέσα ὅλες αὐτὲς τὲς ἰδιαίτερες τάσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς ὁδηγήσει σὲ μιὰ πὸν πλησιέστερη συνάντηση. Εἶναι γεγονός πὸν ἡ συναίσθηση τῆς κοινότητας καὶ τῆς ὁμοιότητας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν τὲς συνδέουν κοινοὶ δεσμοί, θὰ δημιουργήσῃ τὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ ξεφύγουν οἱ ἄνθρωποι ἀπ' τὴν μόνωσή τους, πὸν ἡ μεταβαλλόμενη ἐποχὴ μας, ἰδιαίτερα μὲ τὲς ἐπαναστατικὲς ἀλλαγὲς πὸν ἔγιναν στοὺς ὄρους ἐργασίας καὶ ψυχαγωγίας καὶ γενικὰ τὴν ἀλλαγὴ νοοτροπίας πὸν ἐπέφερε, καὶ νὰ διοχετεύουν μέσα στὰ δημιουργικὰ πλαίσια τοῦ Ἔθνους τὸν ἐσωτερικὸν δυναμισμό.

Ἀφοῦ τὸ ἄτομο ἀποκτήσῃ ἔτσι ἀσφαλὴ καὶ σίγουρα θεμέλια καὶ χωρὶς κανένα κίνδυνο μπορεῖ νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ζωὴ του, δίχως νὰ χάσει τὸν πραγματικὸν τοῦ ἑαυτοῦ καὶ ν' ἀπονεκρωθῆ θὰ μπορέσει νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κοινωνικὴν προσέγγιση καὶ τὴν καλύτερη ἀναζήτησιν τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας σὲ πὸν προοδευτικὲς καὶ παραγωγικὲς γραμμὰς. Τὸ Ἔθνος μ' ὅλο τὸ λειτουργικὸν τοῦ μηχανισμό καὶ μὲ τὸ αἶσθημα τῆς ὁμοιότητας πὸν θὰ διακατέχῃ τὰ ἄτομα θὰ μπορέσει ἔτσι νὰ ἀπαντήσῃ στὰ πρακτικὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου μ' ἕνα τρόπο σαφὴ καὶ ἄμεσον. Γιὰ τὴν μιὰ χωρὶς σύνορα ὀλοκληρωτικὴ λύση τοῦ προβλήματος εἶναι ἐπικίνδυνη, γιὰ τὴν ἀρχίζει καὶ κτίζει μόνο γιὰ τὸν κοινωνικὸν σκοπὸν, χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν μεγάλην τῆς παράλειψη:

πὸν εἶναι ἡ τέτοια ὑψὴ της (ἡ χωρὶς σύνορα διάσταση) πὸν τὸ ἀνθρώπινο ἄτομο στὴν ἀπεραντοσύνη τῶν κρατικῶν μηχανισμῶν καὶ στὴν μαζοποίησίν του θὰ χάσει τὴν ἐμπιστοσύνην στὴν ἀξιοπρέπεια καὶ στὸν ἑαυτὸ του καὶ ὅλο τὸ σχέδιο θὰ καταρρεύσῃ. Τὸ Ἔθνος μὲ τὴν περιορισμένην του ἔκταση καὶ τὴν τέλεια ὀργάνωση καὶ ἀκόμα ἐντονώτερα μὲ τὴν ἰδιοκρατικὴν προέλευσιν προσοδίδει στὸ ἄτομο μιὰ ἐπιβεβαίωση τῆς ἀτομικότητας καὶ τῆς ἀξίας του.

Μὰ καὶ ἡ πολιτιστικὴ πρόοδος καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνέλιξις τοῦ ἀνθρώπου πὸν χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν ὑπερεθνικὴν τῆς δραστηριότητα καὶ τὴν ἀπόλυτην ἄχωση καὶ ἄχρονην ἐπικράτησιν τοῦ πνεύματος δὲν μπορεῖ νὰ ἐξασφαλισθῆ δίχως πρῶτα νὰ ἔχουμε στραφῆ σὲ στέρεα καὶ γερὰ θεμέλια πὸν θὰ μποροῦν νὰ κρατήσουν ὅλο τοῦτο τὸ βάρος. Γιὰ τὸν ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος ἂν δὲν σκύβῃ πρῶτα νὰ δῆ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸν ἑαυτὸ τῶν προγόνων του, νὰ ἀποκτήσῃ ἔτσι τὸ στοιχειώδη σεβασμὸν γιὰ τὸν ἄνθρωπον μέσα ἀπὸ συγκεκριμένα δεδομένα πὸν θὰ ἐργασθῆ γιὰ μιὰ τόσο ἀφηρημένην σύλληψιν ὅσο ἡ ὑπερεθνικὴ κοινότητα. Καὶ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ, πὸν θὰ μπορέσει νὰ θρέψῃ τὴν ψυχὴν του γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δημιουργήσῃ ἂν δὲν σκύβῃ στοργικὰ στὸ δικὸν τοῦ ἐθνικὸν πολιτισμὸν νὰ τὸν καταλάβῃ καὶ νὰ τὸν αἰσθανθῆ; (γιὰ τὸν ἕνας πολιτισμὸς μιᾶς μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ψυχρῆς συνθέσεως τῶν ἀτόμων) Καὶ ἀφοῦ πιστοποιήσῃ ἔτσι ἐνσυνείδητα τὸν πνευματικὸν χαρακτήρα, βέβαιος πὸν γιὰ τὸν ἄνθρωπον, νὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ πέρα ἀπ' τὰ σύνορα τοῦ Ἔθνους τοῦ ἑθνοῦ. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Δάντης, ὁ Σαίξπηρ, ὁ Γκαίτε γιὰ νὰ περιοριστοῦμε σὲ πρόσωπα τῆς λογοτεχνίας, ξεκινώντας ἀπ' τὲς ἐθνικὲς τοὺς ρίζες δημιουργήσαν ὅ,τι σήμερον μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ κάθε ἄνθρωπον. Παράλληλα ἡ διαφοροποίησιν τούτη τῶν παραδόσεων θὰ παρέχῃ τὴν δυνατότητα νὰ ἐπέρχεται προσέγγισιν μεταξὺ τοὺς πὸν μέσα ἀπὸ ἀμοιβαῖες ἀφομοιωτικὲς λειτουργίαι θὰ δημιουργῆ νέα, ὁριμώτερα κατὰ σκευάσματα.

Ἀπὸ τὲς δύο ἐπαναστατικὲς θέσεις πὸν εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς ἔχουμε καθορίσει ἐπιβάλλεται νὰ δοῦμε ἂν τὸ θετικὸν στοιχεῖον πὸν πρεσβεύει ἡ ὑπερεθνικὴ πολιτικὴ πρέπει νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸ ἢ

ὄχι: ἡ ἐνοποίηση ὅλων τῶν ἀνθρώπων σὲ μιὰ παγκόσμιον κοινότητα. Θεωρητικὰ ἡ ἰδέα τούτη, πέρα ἀπ' τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ὑπεροχὴν τῆς, ἀποτελεῖ τὸ συναισθηματικὸν ὄνειρον καὶ τὸν πόθον κάθε ἀνθρώπου καὶ εἶναι φορέας μιᾶς πληθώρας θετικῶν συνεπειῶν (κατάργησιν πολέμων, ἐξοπλιστικῶν ἀνταγωνισμῶν, ἀνθρωπιστικὰ ἔργα κ.λπ.). Ὅπως πάντα ὅμως κάθε ἰδανικὸν καὶ ἔντονον ἐπιθυμῖαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστῆ πρακτικὰ καὶ τὸ περιεργὸν σ' αὐτὲς τὲς περιπτώσεις εἶναι πὸν ἰσχύει ὁ ἀκατανόητος τοῦτος νόμος: ὅσο περισσότερον μιὰ πραγματικότητα εἶναι θελκτικὴ καὶ θεωρητικὰ ἀνώτερη, τὸ παραμικρὸν λάθος στὴν πρακτικὴν τῆς ἐφαρμογῆς εἶναι θανάσιμος κίνδυνος πὸν ἀπειλεῖ νὰ ἀνατινάξῃ τὰ πάντα καὶ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὸ μηδὲν καὶ στὴν ἐξαφάνισιν. Γιὰ τὸν ὅ,τι τώρα μᾶς χαρακτηρίζει (ἐλλειψὴν ὁριμότητας καὶ ροπῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν) καὶ ὅ,τι ἡ προηγούμενη ἱστορικὴ πραγματικότητα μᾶς ἔχει ἐνσπείρει καὶ εἴτε τὸ θέλουμε εἴτε ὄχι, ἀναπνεύουμε καθημερινὰ τὸν ἀέρα τοῦ μὰ ἀκόμα περισσότερον ὅ,τι ἐπαναστατικὸν ἔχει ἐπιφέρει αὐτὴ ἡ διάλυσις καὶ ἡ ὑπέροτρα ἀνάπτυξις τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀναστασιακοὶ παράγοντες πὸν θὰ ματαιώσουν κάθε ἀπόπειρά μας γιὰ ὑπερεθνικὲς κοινότητες καὶ θὰ ὁδηγήσουν σ' ὅλες τὲς ἱμπεριαλιστικὰς καὶ δικτατορικὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ γενικώτερη σὲ κάθε σκοτάδι τῆς ψυχῆς του, πὸν μιὰ καὶ δὲ δεσμεύεται ἀπὸ τίποτα θὰ ξεχυθῆ λεύτερον γιὰ νὰ μᾶς καταστρέψῃ. Καὶ θὰ ἔχουμε γίνει θύματα τῶν πὸν εὐγενικῶν μας πόθων.

Ὅπως ὅμως τὸ ἕνα ἄκρον εἶναι ἐπικίνδυνον ταυτόχρονον ἂν περιοριστοῦμε στὸ ἄλλο ἄκρον καὶ κινησοῦμε τὸν ἐθνικὸν φανατισμὸν καὶ τὴν παράλογον ἀπομόνωσιν μέσα σὲ στενὰ καὶ ἐπιπόλαια ἐθνικὰ συστήματα πὸν ν' ἀπηχοῦν φυλετικὰς καὶ σωθινιστικὰς φαντασιώσεις, τότε τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι ἀκόμα πὸν καταστρεπτικὰ καὶ πέρα ἀπὸ κάθε δυνατότητα πρόβλεψίν τους, ὅπως οἱ πρόσφατοι πόλεμοι μᾶς ἔχουν ἀποδείξει. Τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀρετηρία' αὐτὸ θὰ μᾶς δώσει τὰ ἐφόδια καὶ τὲς βάσεις γιὰ μιὰ βεβαιότητα στὴν ζωὴν ποτὲ ὅμως δὲν πρέπει νὰ μᾶς στενέψῃ τὴν ματιὰ καὶ νὰ μᾶς ἀποκλείσῃ ἀπὸ μιὰ πὸν γενικὴν θεώρησιν τῆς πραγματικότητας. Ὁ προσανατολισμὸς μᾶς πρέπει νὰ κατευθύνεται σὲ μιὰ συλλογικὴ μορ-

φή ζωής που το Έθνος θα επιβεβαιώσει και θα σταθεροποιήσει και όχι να μας καταστήσει μωπικούς και απορροφημένους σε ένα στείο και νεκρό σωβινισμό δίχως καμιά δεκτικότητα και συγκατάβαση.

Έχουμε δει λοιπόν πώς, παρ' όλη τη μεταβλητότητα της εποχής μας και την απαίτησή της για προσαρμογές και ανακατατάξεις, ή έννοια του Έθνους (όπως την έχουμε διαγράψει) είναι απαραίτητη για να δώσει ένα υπεύθυνο νόημα στη ζωή μας. Βασικά ή ικανότητα τούτη βρίσκεται στη συγκεντρωτική ιδιότητα του Έθνους να κατευθύνει κάθε μορφή πνευματικής δραστηριότητας του ανθρώπου και να εξασφαλίσει με την τυποποίησή τους στους μηχανισμούς του την κοινωνική σκοπιμότητα. Το υπερεθνικό όραμα είναι βέβαια μια επιθυμητή μα προς το παρόν επικίνδυνη προσδοκία γι' αυτό πρέπει ν' αναζητήσουμε τη συγκρότη-

σή του σε μια εθνικιστική βάση. Κι αυτή ή συγκρότηση που θα έχει τη βεβαιότητα, τη διαύγεια και την αλήθεια του εθνικού χρώματος θα μας οδηγήσει σε μια γενικότερη και ουσιαστικότερη ανθρώπινη προσέγγιση και θα μας δώσει τη δυνατότητα ν' ανακαλύψουμε ξανά σοβαρό και ασφαλή τρόπο ζωής. Γιατί όπως ή ρευστότητα της εποχής μας κατέδειξε, μας είναι απαραίτητο για να ξανακαλύψουμε την ανθρώπινή μας την ταυτότητα και το κύρος της αξιοπρέπειάς μας. Μέσα στους κόλπους του Έθνους θα γεννηθώ μια καινούργια μορφή ζωής που ενώ στην εξωτερικότητα θα παρουσιάζει τον απαραίτητο δυναμισμό και κίνηση στην εσωτερικότητα θα κρύβει τους θησαυρούς μιας στέρεης και αμετακίνητης βεβαιότητας ζωής.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΡΙΠΤΙΔΗΣ, Στ' 1 πρ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΤΟΥ ΚΑΜΥ

« Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΣΙΣΥΦΟΥ »

1. Η θέση του Καμυ σε γενικές γραμμές.

Ποιά είναι τα εφόδια με τα οποία ο Καμυ μόρφωσε να διακρίνει πώς όλο τούτο το μυστήριο που ζώνει σιβυλλικά τον κόσμο είναι παράλογο, πώς είναι μια αντίφαση ανάμεσα στον κόσμο που μας προσφέρεται να ζήσουμε κι αυτό που οι ίδιοι μέσα μας νοσταλγούμε;

α) Η απλή παρατήρηση ή όπως ο ίδιος την αποκαλεί μια «περιγραφική λογική» που μπορεί να έχει την εξωτερική έλπιση του κόσμου δίχως να μπορεί να τον εξηγήσει. Χαρακτηρίζεται όμως σαν ή μόνη βεβαιότητα για την οποία ο άνθρωπος δικαιούται να μην έχει καμιά αμφιβολία.

β) Η δίψα της ενοποίησης, της αποσαφήνισης του νοήματος του κόσμου σε σχέση πάντα με μια συνείδηση με μια ύπαρξη, που ενέχει μέσα της όχι από μεταφυσική αναγκαιότητα όχι έντελεχειακά μα δομικά σαν την ένδοξη ουσία της, την ανάγκη για ένα Λόγο. Αυτό που χαρακτηρίζει την τοποθέτηση του προβλήματος είναι ή έλλειψη της τυπικής φιλοσοφικής διάκρισης περισσότερο μια συγκεκριμένη ακολουθία βιωμάτων και μιας υπαρκτής αγωνίας που αδιαφορεί για ορθολογισμένες προσεγγίσεις

και διεξόδους. Αισθανόμαστε μια ανθρώπινη μαρτυρική κραυγή που με ζεστασιά και από καθαρή πρακτική ανάγκη ωθείται προς τη λύση και τον προβληματισμό της αγέρωχα και δυναμικά δίχως καμιά πρόθεση να συμβιβαστεί με τον αφαιρετικό συλλογισμό. Δεν πρόκειται να δημιουργήσει ένα τέλει φιλοσοφικό σύστημα που να χαρακτηρίζεται από μια επιμελημένη και άκαμπτη συγκρότηση αλλά πρόκειται να εξετάσει κατά πόσο μέσα από τις δυο λειτουργικές ικανότητες του ανθρώπου καταξιώνεται ή λογικότητα της ζωής.

Η μη επάρκεια της εκτίμησης του ανθρώπου σαν γνωσιολογικής δύναμης.

Η άνησυχία του παράλογου δημιουργείται απ' τη διάσταση και ασυμφωνία που υπάρχει μεταξύ αυτού που ή αντικειμενική πραγματικότητα προσφέρει κι αυτού που αταμάματα νιώθω άκωντο μέσα μου. Η άνησυχία τούτη πρέπει μάλλον ν' αποδοθεί σε συναισθηματική έφεση παρά έγκεφαλική και διανοητική ροπή του ανθρώπου και τούτο γιατί και γενετικά το παράλογο έχει την προέλευσή του μέσα απ' τις συναισθηματικές ανθρώπινες αλλαγές και

γιατί αυτό που συντηρεί το παράλογο και το διατηρεί στη ζωή δεν είναι τόσο μια άρρηκτη λογική αναγκαιότητα αλλά μια ατέρμονη εσωτερική έπιταγή. Η δίψα της ενοποίησης και αποσαφήνισης από τη μια έχει λάβει μια όλοτετα συναισθηματική ύψη και επομένως στενόντας τον κύκλο απ' όπου άντλει την κυριαρχία της περιορίζει ταυτόχρονα και το προσωπικό της κύρος μα και από την άλλη ή χαρακτηριστική της είναι όλοτετα κριτικός και αξιολογικός: απλώς κρίνει και ελέγχει τους δυνατούς τρόπους και προσεγγίσεις του υπαρκτού προβλήματος. Η ίδια αυτή ικανότητα έστω κι αν εκδηλώνεται σε συνείδηση δεν ενέχει γνωσιολογικές προεκτάσεις αλλά είναι μόνο μια διάσταση που άξιοι συγκριτικά να καταδείξει πόσο εσφαλμένη είναι ή λογικοποίηση της ζωής και να καταξιώσει το παράλογο.

Όμως έγω, αρχίζοντας με μόνο όπλο, για να συλλέξω όλες τις «βέβαιες» πληροφορίες, την περιγραφική λογική και ύστερα να καταδείξω πόσο ασυμβίβαστες είναι με τις βαθύτερες μου αναζητήσεις αναγκαστικά περιορίζω την άκτινα έρευνας σ' ένα κόσμο που (όπως θα δούμε παρακάτω ή άλλοτε θεωρούμενη άκαμψία του στη νομοτέλεια έχει αντικατασταθεί απ' τη σύγχρονη επιστημολογία, απ' τη σχετικότητα ενός αριθμητικού συντελεστή και ή φοβερή αιτιοκρατία του έχει υποκύψει σε μια άδικαιολόγητη μα μυστήρια πιθανοκρατία) ή ανάγκη για αποσαφήνιση λαμβάνει μια επίγεια χοριά, συνταντίζεται με την νομοτέλεια του παρόντος κόσμου.

Όστε βλέπουμε πώς ή δίψα της ενοποίησης χαρακτηρίζεται από δυο έλλειπτικές ιδιότητες: α) ή λειτουργία της στο βασικό της σχήμα εκδηλώνεται αναλογικά με το πρότυπο που προσφέρει ή περιγραφική λογική. β) ή ίδια στερείται της ικανότητας να ευρύνει το πεδίο έρευνας ως προς την προσφορά «βέβαιων» πληροφοριών αντίθετα στην κριτική της ένεργει με βάσεις ώρισμένες αξιώσεις και κριτήρια που ξεπερνούν το καθαρά περιγραφικό στοιχείο και στρέφονται προς μια άνοτερη πραγματικότητα.

Θα προεκτείνουμε αυτές τις ιδιότητες ως τη φυσική απόληξη: πρώτα-πρώτα απ' τη σύγχρονη επιστημολογία (χρησιμοποιώ την επιστημολογία και όχι άλλη ανθρώπινη επιστή-

μη γιατί ακριβώς ή επιστήμη τούτη μορφοποιεί τους νόμους και την άλληλοεξάρτηση της έμπειρίας απ' την αυτοκυριαρχία της ανθρώπινης λογικής και γιατί είναι τέτοια ή φύση της περιγραφικής λογικής (άπόλυτα στα πρόοντα της συνφασμένη με το συγκεκριμένο και έμπειρικά δεδομένο που κάθε μετέωρος δογματισμός και a priori θεμελίωση θα ήταν άτοπη). Όπως ο Mach και άργότερα ο Einstein ήπιώτερα παραδέχτηκε, οι έννοιες που έχουμε αν και είναι αθαίρετες εφευρέσεις του μυαλού μας έντούτες στη μεταξή τους αντίστοιχία πρέπει απαραίτητα να ίσοδυναμούν με την αντίστοιχία αναλόγων έμπειρικών στοιχείων. Έτσι τα πρότυπα δράσης των έννοιων αναγκαστικά περιορίζονται να ικανοποιούν ώρισμένες εξωγενείς συνθήκες και χάνουν την αυτοτέλειά τους. Κι αυτό μπορεί μεν να ίσχύει για φυσικές έννοιες μα είναι τόσο στενό το πεδίο της «περιγραφικής λογικής» (χώρος, χρόνος, ύλη κ.λπ.) που εξαρτάται ουσιαστικά απ' την καταγωγή αυτών των έμπειριών. Έτσι λοιπόν και ή δίψα της ενοποίησης, της αποσαφήνισης που σε τίποτε άλλο δεν μπορεί ν' αποδοθεί όπως είδαμε, παρά στη θεμελιακή δομή της συνείδησης σαν αναπόσπαστο όργανικό μέλος της χαρακτηρίζεται απ' αυτήν την έλλειπτικότητα στην αυτοτέλεια.

Για το ότι ή συνείδηση με το να περιοριστή ή δραστηριότητά της σ' ένα νεκρό κριτικό έλεγχο υποβάλλεται σε μια άδικαιολόγητη άδρανα, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τη θρησκευτική και μεταφυσική της λειτουργία αλλά θα προχωρήσουμε πιο ρεαλιστικά. Η συνείδηση τούτη χαρακτηρίζεται από ώρισμένες ιδιότητες που δεν έχει ή περιγραφική λογική: α) Παραγωγικότητα: για τον υπαρκτό του λέει πώς μάταια αγωνίζεσαι γιατί δε θα βρής καμιά λογική σχέση σ' αυτό που πασιάζεις και άδικα σκοτώνεσαι: δεν υπάρχει έλπίδα για ό,τι τόσο έπιμονα προσπαθείς να καταξιώσης. Ο μηδενισμός της δεν παίζει ρόλο: αυτή από μόνη της μόρφωσε να λύσει σαν άλλος Οιδίπους το δύσκολο αίνιγμα: δεν υπάρχει λύση. Όμως ή απόκριση τούτη είναι μια λύση που μαρτυρά πώς είναι ικανή ν' αποκαλύπτει νέα πράγματα. Μπορεί ν' αναδιπλώσει τον έαυτό της σε άρνητικούς και θετικούς συλλογισμούς που αν και ή ρίζα τους βασικά είναι συναισθηματική (ή καλύ-

τερα ύπαρξιακή) έντούτοις είναι πραγματική μπορεί και δίδει αποκρίσεις. β) 'Ο μηχανισμός της και ή οργανικότητά της (μιά συγκριτική διάσταση πού δέ έντάσσεται στην «περιγραφική λογική» αλλά άκένωτα την έλέγχει) πού είτε άντλει από μία ξένη νομοτέλεια είτε από μία έσωτερική ανάγκη μπορεί να μάς πληροφορήσει πώς σ' αυτό τόν κόσμο υπάρχουν και άλλες άνεξάντητες δυνάμεις πού πέρα άπ' την προσφορά τους στη μηχανική έπαύξηση των άντικειμενικών δεδομένων οι ίδιες κινούνται δυναμικά σά ζωντανό οργανισμοί πού αδιάκοπα ζητούν να ίκανοποιηθούν. "Ωστε όχι τόσο τού ποιόν των κατακτήσεών της αλλά τού ποιόν του μηχανισμού της μάς πείθει πώς λειτουργεί σ' άνώτερα επίπεδα.

"Ωστε άναγκαστικά πρέπει να δεκτούμε πώς αυτή ή παράξενη δίψα πού μάς ζώνει, χωρίς να θελήσουμε να την ξεετάσουμε στην προέλευση, καταγωγή και λειτουργικότητα, άπλως και μόνο σάν κάτι τού ζωντανό και άστέρντο είναι μία μορφή γνώσης. Σάν τέτοιο όμως είναι μορφή νέας άνώτερης γνώσης γιατί ένέχει μέσα της τού στοιχείο της έννοποιούσας άρχης πού ή περιγραφική λογική δέν τού έχει (κι άπλούστατα γιατί για τόν ύπαρξιστή πρέπει κι αυτή ή βεβαιότητά του πού με τόσο εύαισθησία και μητρότητα προστατεύει θά έκφυλιζόταν σέ μία μοιραία άβεβαιότητα) μά και γιατί ή περιγραφική λογική έχει περισσότερες έμπειρικές προσθήκες άπ' τά άντικείμενά της και έτσι έχει χάσει τού βαθμό ύποκειμενικότητας πού πρέπει να περιλαμβάνη για να συνοψίσει την ανθρώπινη συνείδηση.

"Ως τώρα έχουμε δει πώς τή δίψα για έννοποίηση ή περιορισμός της στην αξιολόγηση των πορισμάτων της λογικής την καταστρέφει και την έξουθενώνει. 'Απαιτείται να της προσδώσουμε μία νέα δραστηριότητα για να μπορέσει να ξελιχθί γιατ βασιικά αυτό πού επιχειρεί ή θιασώτης τού παράλογου μπορεί να σχηματοποιηθί ως έξης: δέχομαι τόν άνθρωπο μονάχα σάν μέρος τούτου τού κόσμου γυμνό από κάθε διαφοροποίηση, άνήμπορο κι άνίκανο (έτσι μου τόν παρουσιάζει ή περιγραφική λογική) κι ύστερα προσπαθώ αυτή την εικόνα να την συμβιβάσω και να την ταυτίσω με μία άλλη λειτουργία πού γι' αυτήν υπάρχει ή έκλεκτική δυ-

νατότητα να δέχεται και ν' άπορρίπτει δυνατές προτάσεις. Είναι φανερό πώς έφ' όσον συλλαμβάνω τόν άνθρωπο έξω από κάθε σκοπιμότητα και προορισμό, άκνητοποιώντας άκόμα στατικά την ιστορική του πορεία πώς θά μπορέσω να άνεύρω μία βεβαιότητα άποσαφήνισης και λογικού προγραμματισμού;

Μιά σημαντική αντίρρηση είναι και ή άκόλουθη: ή συνείδηση είναι διλότεια ξένη από διαπιστώσεις και διατυπώσεις. Αυτή είναι μία έντονα συναισθηματική πραγματικότητα πού ένυπάρχει μέσα μας και μοναδικός της σκοπός είναι να μάς δίδη την ύπαρξη έξω από τόν όρισμό (δόγμα τού ύπαρξιστή) και έπομένως σάν τέτοια, να διαλέγεται δηλαδή μόνο με την ύπαρξη, μπορεί να την συμβιβάσει με τόν κόσμο ή να την διαχωρίσει. Τού πόρισμά της δέν είναι άποτέλεσμα της παραγωγικής διεργασίας της αλλά φυσικό άποτέλεσμα πού μάς δίδεται από την άντινομία αυτού τού κόσμου και τού έαυτού μας πρωταρχικά και θεμελιακά· δηλαδή όπως μάς δίνει την ύπαρξη μάς δίνει και την άντινομία. Καμιά άπόπειρα δέν έκαμε για να λύση τού μυστήριου της ζωής καμιά λύση δέν μπόρεσε να φανταστή και έπομένως ή άνικανότητά της μαρτυρά για τόν παραλογισμό κι όχι ή ίκανότητά της ν' άνευρίσκει μηδεμιστικές λύσεις. Μιά τέτοια ύπόθεση πέρα άπ' τού δογματισμό της (γιατ τού συναισθηματικό και ύπαρξιακό άγχος πού αισθάνεται κάθε άνθρωπος άπ' τόν πιο πιστό ως τόν πιο φανατικό θετικιστή τού έχει σάν πόρισμα και όχι σάν άξιωμα) ένέχει άκόμα μία δυσκολία πού άν και φαίνεται ιδεαλιστική έντούτοις είναι δοσμένη ρεαλιστικά: ή λειτουργικότητα μπορεί τώρα πιά να έχη ύποτακτ ή φύση της συνείδησης είναι πιά έξω άπ' τόν άντικειμενικό κόσμο, έξω άπ' τή βιολογική μας έντελέχεια, έξω άπ' τις τάσεις πού αναπτύσσονται ιστορικά: είναι μία δύναμη α priori πού μπορεί άρχότερα να φαίνονται τ' άποτελέσματα (άγχος) μά από πού ή ίδια έκπορεύεται και πού έδράζεται: "Αν ύποθέσουμε πώς είναι άναπόσπαστο στοιχείο της οργανικής μας εξέλιξης τού γεγονός ότι άρνείται τόν ίδιο τόν έαυτό της μπορεί να επιτείνη τόν παραλογισμό μά από πιο πριν τόν έχει διαλύσει γιατί ή αρχή της ταυτότητας είναι αρχή πού και ή ίδιος ή Καμύ σέβεται και διατηρεί. "Ωστε αυτή ή έσωτερική μας δύναμη

πού καιεί άσβεστα στα σπλάχνα μας άπαιτείται να έχη «άβέβαιη» καταγωγή.

Όσιαστικά αυτό πού ένέχει ή συλλογισμός μας είναι πώς ή δίψα για έννοποίηση είναι μία μεταφυσική δύναμη πού δέν μπορούμε να την δούμε άπομονωμένη αλλά να την αφήσουμε λεύτερη να μάς οδηγήσει στις ρίζες της. "Αν θελήσουμε να την αναγάγουμε στο βαθύ μυστήριο της ζωής και να τού παραλογοποιήσουμε, τού μυστήριο θά είναι τόσο βαθύ πού θά κλονίσουμε την έπαφή μας με την πραγματικότητα. Γιατ άς μη ξεχνάμε πώς και ή γύρω πραγματικότητα μπορεί να διαλέγεται προσαρμοστικά μαζί μας και ν' άντιδρά εύαίσθητα στις άνάγκες και έτσι ή μοναδική βεβαιότητά μας να είναι αυτό πού οι ίδιοι έχουμε μέσα μας κι άν τού άκολουθήσουμε όσο τού δυνατό καθαρότερα για να δούμε πού θά μάς κατευθύνη.

Στú πρόβλημα της συνείδησης από τή στιγμή πού θά την δούμε να μάς δίδεται έξωκοσμικά, έξω άπ' τις οργανικές μας ιδιότητες, είτε αυτή διψά για κάτι είτε άπλως μάς έπιβεβαιώνει την ύπαρξη, έχουμε ήδη ύψώσει τόν άνθρωπο σ' ένα άνώτερο επίπεδο· ή προνομιακή τούτη τοποθέτηση, όχι μόνο άπ' την ύπεροχή στην ίκανότητα, μά σάν πρωτογενώς δοσμένη πρέπει να τού δεκτούμε πώς είναι τού άποτέλεσμα μιας νομοτέλειας και σκοπιμότητας. Γιατ ή τύχη μπορεί να ύπεισέρχεται θεωρητικά στη βιολογική μας εξέλιξη μά δομικά δέν μπορεί να συμπράξει, γιατί ή δομική συγκρότηση γίνεται άχρονα και μάλιστα ή γένεση γίνεται μεταξύ έτεροειδών ουσιών της βιολογικής ύπαρξης και συνείδησης (στύν κόσμο δυό έννοιες χωράνε: είτε τύχη είτε σκοπιμότητα).

2. 'Η σημασία τού λογικού μέτρου για τήν παράλογη έρμηνεία τού κόσμου.

'Ο ύπαρξιστής τού παράλογου νομίζει ότι κατέχει καλά τά πράγματα· έχει βρει τή λυδία λίθο πού άν και δέν τού μετατρέπει την άγωνία σέ εύδαιμονία τουλάχιστον ξέρει πώς ούτε άγωνία ούτε εύδαιμονία χρειάζεται να ύπάρξουν άφου τού μόνο πού τόν έλκει είναι τού μεγάλο μηδέν.

Για ν' άποδείξω όμως ότι ή κόσμος είναι παράλογος, στη σύγκριση των όρων, άπαιτώ να «συγκρίνω τις συνέπειες τού λογισμού πού

με οδηγούν στο ν' άποδείξω μία πραγματικότητα και μ' αυτή τούτη την πραγματικότητα πού ύπάρχει». Για να δημιουργηθί τού παράλογο σ' αυτή τή διάσταση άπαιτείται λοιπόν να συσχετίσω τά δεδομένα μου και ν' άναζητήσω τή μορφή σύζευξης τους. 'Η μορφή σύζευξης θά καταξιοθί ή άπαξιοθί άν είναι λογική ή παράλογη· όμως συγκρίνοντας δυό όντότητες, δυό καταστάσεις με σκοπό να βγάλω συμπεράσματα για τή σχέση πού τις συνδέει, προσπαθώ να δώ τού ένα μες στο άλλο και να εκτιμήσω αυτή την κατάσταση. Για τήν περίπτωσή μας θά δώ τόν έαυτό μου μέσα σ' αυτό τόν κόσμο και θά αξιολογήσω αυτή την κατάσταση· πώς όμως, με πού κριτήρια θά άποφανθώ πώς ή κόσμος είναι παράλογος;

"Αν ύποθέσω πώς ή αρχή της έννοποίησης παρατηρεί ώρισμένα άσυγχώρητα κενά λογικής στις διαλεκτικές σχέσεις των άντικειμένων τού κόσμου και πορίζεται τόν παραλογισμό έχω περιπέσει σέ ένα κυκλικό συλλογισμό, γιατί πώς κατέχω τήν έννοια τού λογικού πριν να καταλάβω τόν παραλογισμό; Θά πη πώς πριν ν' άρχίσω τήν εξέτασή μου έχω μέσα μου δυό συγκριτικά πρότυπα τού κόσμου, τού ένα λογικό και τού άλλο παράλογο και με βάση αυτό τού έσωτερικό έφόδιο διαλέγομαι με τήν έξωτερική πραγματικότητα.

"Αν πάλι αξιολογώ από μία ψυχολογική πίστη και άδυναμία, από τού άγχος, χωρίς να χρειάζομαι συγκριτικές αναλογίες από μία έλλειψη σκοπιμότητας στύν προσωπικό προγραμματισμό, αυτό τούτο τού άγχος είναι τού συναισθημα τού παράλογου και αυτό θά κρίνω και θά ξεετάσω. Δηλαδή ή ψυχική κένωση πού νιώθουμε και ή έλλειψη προγραμματισμού στη φαινομενικότητα της ζωής μας τού ότι νιώθουμε ξένοι σ' αυτό τόν κόσμο είναι άποτέλεσμα τού ότι είμαι ίκανός να κρίνω πού είναι τού σωστό και ώφέλιμο και πού τού παράλογο και άσυμβίβαστο. Είναι άναγκαίο να είμαστε φορείς αυτού τού μέτρου, γιατί πάντα ή,τι μάς διαφοροποιεί άπ' τόν άντικειμενικό κόσμο συνηθίζουμε να τού βλέπουμε με καχυποψία και σκεπτικισμό, για να δικαιολογήσουμε κατά τή φράση τού Μονώ τού «σκάνδαλο της ζωής». Μά κι άν πάλι περιοριστώ σέ καθαρά συναισθηματικές λειτουργίες, τού συναισθηματικό μας περιεχόμενο είναι μία συνισταμένη των έμπειριών και

των προσωπικών αναγκών γι' αυτό θα μπορούσαμε να φανταστούμε άνθρωπο που οι συναισθηματικές του ανάγκες ήταν ατονισμένες να συμβιβάζεται με το κατεστημένο και να μην επαναστατή. Το ότι αισθανόμαστε μέσα μας μια αδιάκοπη ροπή να κινηθούμε δυναμικά και να ξεφύγουμε από κάθε πράγμα που μας περιβάλλει μπορούμε να το δούμε σε μια επιπρόσθετη επιβεβαίωση της εφρασης που έχουμε ν' ανακαλύψουμε μια λογικότητα που δεν μπορεί να είναι δοσμένη απ' έξω αλλά γεννημένη βαθιά στην ύπαρξή μας.

Η αναγκαιότητα τούτου του μέτρου δεν ακολουθεί το γνωστό νόμο των αντιθέτων: για να ξέρω την άρνηση πρέπει να κατέχω την θέση. Η περίπτωση μας είναι διαφορετική.

(α) Για να μπορώ να πω πώς ή σειρά αυτή των καταστάσεων είναι πιο παράλογη από την άλλη, σημαίνει ότι έχω ένα κριτήριο που όχι μόνο μου επιτρέπει την εξωτερική διαφοροποίηση που χαρακτηρίζει μια τεχνητή κατασκευή αλλά εσωτερικά πρωταρχικά ξέρω να διαφοροποιώ, π.χ. οι νόμοι των μαθηματικών είναι ένα δευτερογενές και επιπρόσθετο προϊόν της βασικής λογικής μας δομής που εξαρτώνται απόλυτα απ' την πνευματική μας κατάσταση και μπορούν ν' αναχθούν σ' αυτήν (όχι να γεννηθούν από καθαρά λογική αφαίρεση, γιατί οι άρχες των μαθηματικών υποβάλλονται σε τροποποίηση απ' τον εμπειρικό χώρο) και έξω απ' αυτήν οπωσδήποτε δεν θα είχαν δυνατότητα επιβίωσης. Όμως η ικανότητα μου να κρίνω το παράλογο όπως είδαμε δεν εξαρτάται απ' την έγκεφαλική μας κατασκευή αλλά μας δίδεται a priori ταυτόχρονα με την ύπαρξή μας κάπως μυστηριακά και μεταφυσικά. Η συναισθηματική αυτή ύψη του παράλογου είναι πέρα από κάθε τυπικότητα. Το μέτρο είναι δεμένο μαζί μας.

(β) Μπορώ να κρίνω με καθαρή αφαίρεση και όχι σε σχέση με την εμπειρία. Δε χρειάζεται να γνωρίσω απ' την εμπειρία την έννοια του παράλογου και του λογικού στις πιο απλές τους μορφές, γιατί ενώ για την υπόλοιπη προοδευτική κίνηση ή εξέλιξη προχωρεί με συνθέσεις που για να γίνουν απαιτούν την κατασκευή έννοιων και επομένως και των αντιθέτων, ή έννοια του παράλογου σαν ή πεμπουσία

και ή βαθύτητα της ζωής απαιτεί από μέρος μας, ανεξάρτητα των προσωπικών μας καταστάσεων, ένα κριτήριο και μια ευαισθησία ικανά να την εξασφαλίζουν. Η κατηγορία του παράλογου ένυπηχε και στη συνείδηση του πρωτόγονου ανθρώπου αλλά ο Λόγος ήταν ανώριμος να την εξωτερικεύσει. Ήταν μια άσχημάτιστη ρευστότητα που κινόταν παλινδρομικά ανάμεσα στο θρησκευτικό συναίσθημα και την έμφυτη φιλοσοφικότητα των μύθων.

Όστε βλέπουμε πώς η απαίτηση του μέτρου για να κρίνουμε τη φύση της ζωής μας είναι έντονη και μάλιστα δεν μπορεί να είναι δευτερογενές συμπέρασμα των κατακτήσεών μας. Αν αυτή τη στιγμή τρέφουμε τη ψευδαίσθηση του παράλογου, αν αυτή τη στιγμή πιστεύουμε πώς ή ζωή μας όπως είναι δεν έχει κανένα νόημα, τούτο δε σημαίνει πώς το παράλογο είναι μια πραγματικότητα. Όπως ή Θεολογία έχει διακηρύξει, η αδυναμία του ανθρώπου και το πεπερασμένο του σε σύγκριση με την απεραντοσύνη του Θεού μας κλονίζουν την εμπιστοσύνη μας σ' Αυτόν: νομίζω πώς αν παίρναμε ένα άνθρωπο και τον απομονώναμε ώστε να δέχεται κατά εξωτερική βούληση ώριμα έρεθίσματα και προνοούσαμε ώστε (1) μεταξύ των έρεθισμάτων να υπάρχουν και αντίθετα, (2) να υπάρχει σημαντικός αριθμός των έρεθισμάτων. Ο άνθρωπος τούτος, χωρίς να έχει ξεπεράσει την πνευματική κατάσταση των ζώων, θα μπορούσε να καταλάβει πώς το περιβάλλον του (όχι το συγκεκριμένο που τα βιολογικά έντοκα θα επαναστατήσουν) δεν του προσφέρει κανένα νόημα: γιατί αποκτώντας την έννοια του αντίθετου μπορεί να συγκρίνει και με την επανάληψη της ίδιας της πραγματικότητας αποκτά την ικανότητα να συνεχίζει και προεκτείνει την έννοια αυτού του κόσμου προς κάτι το καλύτερο και κάτι το χειρότερο, γιατί κάθε έννοια όσονδήποτε χαμηλά κι αν βρίσκεται στην αξιολογική κλίμακα μπορεί εξαιτίας της πληθώρας των εμπειριών να προεκταθεί θετικά ή αρνητικά. Όστε και στον παράδεισο να ζούσε ο άνθρωπος, αν το έξωτερο περιβάλλον ήταν τέτοιο που να του προσφέρει τα δυο πιο πάνω στοιχειώδη έρεθίσματα θα παραλογοποιούσε τον κόσμο. Τούτο δεν αντιφάσκει μ' αυτό που γράψαμε πιο πάνω πώς το παράλογο είναι έμφυτο, γιατί και το μέτρο είναι βα-

θια ριζωμένο μέσα μας; Στο δεύτερο πιο πάνω συλλογισμό μας έχουμε ένα κενό: ή ανάπλαση της πραγματικότητας δε θα γίνει έξω από το υποκείμενο αλλά μέσα σ' αυτό και όχι μόνο «θέσει» αλλά και λειτουργικά. Η προέκταση λοιπόν των έννοιων αναλογικά θα πρέπει ν' αποδοθεί σ' αυτή τη λειτουργία που επειδή ενέχει εκλεκτική προτίμηση θεωρείται μέτρο.

Φυσικά αυτή ή υπόθεση μπορεί ν' άγνοη τη σύγκρουση ιδεαλιστών και εμπειριστών και ν' ακολουθή ένα αγέρωχο δρόμο. Τον άνθρωπο τον βλέπουμε σαν ένα οργανικό σύνολο που μπορεί να διαπλάθει ελεύθερα και δημιουργικά την προσφερόμενη πραγματικότητα.

(γ) Η ύπαρξιακή συνείδηση και το μέτρο δεν είναι αποτέλεσμα της ιστορικής εξέλιξης.

Η νοοτροπία των πνευματικών τάσεων της εποχής μας έχει αναγωγικό χαρακτήρα και τείνει να υποκαταστήσει την έννοια άνθρωπος με μια δυναμική ιστορική εξέλιξη που ή ιδιομορφία της επιβαλλόταν από πρακτικές ή οργανικές ανάγκες. Και για τούτο βασικά είναι υπεύθυνη ή αλλαγή του τρόπου θεώρησης του ανθρώπου: έχουμε χάσει στην υπερβολική αντικειμενικοποίηση τον εαυτό μας και δεν τον αισθανόμαστε ν' άγγιξη στη σάρκα μας. Η ύπαρξιακή συνείδηση και το μέτρο είναι δυνατόν να θεωρηθούν ότι προέρχονται απ' την ιστορική εξέλιξη είτε σαν ψυχολογική υποσυνείδητη αντικατάσταση του άγχους είτε σαν πιο συγκεκριμένη αντίδραση σε φυσικές επιδράσεις;

Πρώτα-πρώτα πρέπει να δεκτούμε πώς οι ρίζες μας δεν έχουν γίνει γνωστές όχι μόνο σε έπουσιώδη σημεία μα και στο πιο βασικό σημείο κι αυτό δεν ισχύει μόνο για την πνευματική μας συγκρότηση και για την ίδια την βιολογική γένεση. Όμως μια ακαθόριστη διαισθητική δύναμη και μια λογική πρόβλεψη μπορούν να μας κατατοπίσουν στο θέμα:

(α) Το άγχος τούτο μπορεί να θεωρηθεί σαν ένδειξη της ώριμότητας και της ανάπτυξης της ευφύας μας; Συγκριτικά με τον πρωτόγονο αναμφισβήτητο, γιατί και ή ύπαρξιακή άγνοια είναι ένδειξη του ανθρώπου που βρίσκεται σ' υπεύθυνη έγρηγορη γύρω απ' τη ζωή μας. Όμως αν συγκρίνουμε τους εαυτούς μας με μόλις πρόσφατα ιστορικές περιόδους (το μέτρο της κλασικής αρχαιότητας ήταν κοσμοθεωρία που τροφοδοτούσε μ' απεριόριστο αίμα και αι-

σιοδοξία τους αρχαίους ή ή απεραντοσύνη του Ρωμαϊκού κράτους υπέτασε το άτομικό πρόβλημα σ' ευρύτερους κοινωνικούς προγραμματισμούς) που οι άνθρωποι είχαν μια ισοδύναμη ευφύα, θα δούμε πώς το άγχος είχε υποβιβαστή και μειωθή ή έντασή του. Θα πητε: μα δε συμβαίνει το ίδιο με τις θρησκείες; Όχι. Η διαφορά νομίζω είναι σημαντική: στο ζήτημα της θρησκείας ή παρατηρείται ολοκληρωτική άφροσύνη και άπορφωση απ' το μεταφυσικό νόημα ή ολοκληρωτική άρνηση (Μεσαίονας - ύλισμός). Ποτέ δε θα δούμε θρησκευόμενο να παρουσιάσει αύξομειώσεις ουσιαστικές στην ένταση του νοήματος: ή τυχόν αμφιβολία είναι κάτι το έξωτερο. Για τον πραγματικό πιστό είναι ένας φυσικός διάλογος που θα τον ενισχύσει, γιατί δεν υπάρχουν ενδιάμεσες κλιμακώσεις και τοποθετήσεις. (Το μόνο που μπορεί να μας διαφύσει είναι ένας έντεχνος ύπολογισμός και ιδιοτέλεια που ταυτόχρονα όμως θα εκμηδενίσουν και τη θρησκευτικότητα). Αντίθετα ποτέ το άγχος δε μας κυριεύει ολοκληρωτικά ή ποτέ δε μας εγκαταλείπει από μόνο του μάλιστα όταν μας κυριαρχήσει, επειδή είναι αδιέξοδο, θα περιορίσει τη δυνατότητα επιβίωσης του και θα νεκρωθή.

(β) Η ιστορική εξέλιξη και έφ' όσον δεκτούμε πώς ή διάρθωση της λογικής μας δομής έχει κατά ένα ύπολογισμό συντελεστή εμπειρική προέλευση είναι ικανή μονάχα να μας επηρεάσει το χαρακτήρα των έννοιων που μορφώνουμε: όμως δεν μπορεί να μας δικαιολογήσει όχι το χαρακτήρα αυτής ή της άλλης έκλογής άλλ' αυτή τούτη την έκλογή. Γιατί να δημιουργούμε ώριμα πρώτυπα στον έσωτερικό μας κόσμο και να τα χρησιμοποιούμε προοδευτικά στη ζωή μας; Δεν μπορούμε να δούμε το λόγο μέσα απ' τις δημιουργικές δραστηριότητες του περιβάλλοντος, γιατί θα παρατηρούσαμε μια αντίστοιχία των έσωτερικών μας αντιλήψεων με τα στοιχεία του περιβάλλοντος ως τις λεπτομέρειες, ενώ όχι μόνο δε βλέπουμε την έξωτερική όμοιότητα αλλά και την έσωτερική όμοιότητα δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε.

(γ) Η θαυμαστή ένότητα των έσωτερικών μας αντιλήψεων και τα πρώτυπα δράσης τους μαρτυρούν πώς αποτελούν ένα ενιαίο όλο, που ή οργανικότητα δεν μπορεί ν' αποδοθεί στις

προσθετικές επιδράσεις του περιβάλλοντος. Το πνεύμα μας ακολουθεί ώριμους εσώτατους νόμους (θέλει σύμβολα, προχωρεί παραγωγικά) ενώ η φύση σαν το σύνολο ανεξαρτήτων οντοτήτων που συνδέονται μόνο με στοιχεία έξω των εαυτών τους είναι ολότελα ξένη προς την πνευματική μας αντίληψη. 'Αντίθετα η δική μας αντίληψη δεν μπορεί να υποστηρίξει μια συνεχή κατάκτηση, γιατί θα χάσει το νόημά της: ανεξάρτητες οντότητες για μās δεν υπάρχουν. "Όλα τὰ βλέπουμε να είναι τμήματα μίας γενικώτερης παραγωγικής δύναμης που ενεργεί ασταμάτητα.

(δ) 'Η περιγραφική λογική είναι σχετική εν αντιθέσει με την αυτοδύναμη του πνεύματος.

'Η περιγραφική λογική είναι της ίδιας δυναμικότητας με τις οφθαλμοφανείς απαιτήσεις της λογικής: όμως οι τελευταίες όπως έχει καταδειχθεί ούτε βρίσκονται στον άγιο κόσμο των ιδεών του Πλάτωνα ούτε δημιουργούνται ολότελα απ' την έμπειρία μα ούτε ακολουθούν το συμβατισμό του Kant. Οι αντιλήψεις που έχουμε αυτή τη στιγμή είναι μερικές από τις πιθανές, που μπορούσαμε να δημιουργήσουμε και η έμπειρία μās τὸ ξεκαθαρίζει προσαρμόζοντας τες στα δεδομένα της. Πιθανές είναι όλες αυτές που η φαντασία μας (χωρίς άκόμα τις έμπειρίες της τωρινής ζωής) μπορεί να θεμελιώσει. "Ένα παράδειγμα: πολλοί αμφιβάλλουν στην έννοια του άπειρου και στην έμπειρική επιβεβαίωση του κι έτσι αρνούνται να δεχτούν ανάλογες μεταφυσικές ιδιότητες. "Όμως αν φανταστούμε πώς με την αλλαγή της καμπυλότητας του χώρου (θεωρητικά μπορεί να πάρη οποιαδήποτε τιμή φτάνει να μη μās σκοτώσει) τὴ δημιουργία μās τέτοιας κατάστασης που ένα δένδρο φαίνεται να προεκτείνεται ως τὸ άπειρο ἢ αν ὄχι να προεκταθῆ. Τότε αὐτοὶ οἱ άνθρωποι θὰ εἶχαν μιά επιβεβαίωση απ' τὴ φύση πὸς ὑπάρχουν ἀπεριόριστοι οντότητες. Θὰ πῆτε πὸς μόλις ἀνακαλύψουν τὴν ἀπάτη θὰ χάσουν κάθε ἐμπιστοσύνη στὴν πίστη τους: τὸ παράδειγμα εἶναι γιὰ νὰ καταδειχθῆ πὸς ἡ περιγραφική λογική πὸς μās δίδεται ὡς ἕνα σημεῖο ἐμπειρικά εἶναι ολότελα σχετική και ὁλότελα ἀβέβαιη. Θὰ πῆτε εἶναι τόσο μεγάλες οἱ διαφορὲς πὸς θὰ κλονίσουν τὴ μέχρι τώρα κατεστημένη ἀλήθεια. Οἱ διαφορὲς εἶναι ὁλό-

τελα μικρὲς (τὸ παράδειγμα τοῦ δένδρου εἶναι ἀστείο) μα ἐπειδὴ μεταβάλλουν τὰ θεμέλια τῆς γνώσης και τὰ «οφθαλμοφανῆ» ἀξιώματα τότε οἱ διαφοροποιήσεις στὴ ζωὴ εἶναι ριζοσπαστικότερες.

'Αντίθετα τὸ πνεύμα μας ἀνυπότακτο και ἀγέρωχο μπορεί νὰ συνομιλήσει με τὸν ἑαυτό του και ἔξω απ' τὴν έμπειρία, κι αν τὸ μυστικό μας εἶναι «λευκὸ χαρτί» τὸ πνεύμα μπορεί νὰ δημιουργήσῃ αἰθαίρετες ἀντιλήψεις και ν' ἀρχίσῃ τὸ παίγνιδι του με τῆς ἔννοιες και στὸ παίγνιδι του, δὲ χρησιμοποιεῖ κανόνες και νόμους ἔξω απ' αὐτὸ μα μονάχο του φροντίζει νὰ δημιουργῆ τὰ πάντα. Μέσα του ἔχει ἔμφυτες κλίσεις, τάσεις πὸς ἀποζητεῖ νὰ ικανοποιηθῆ: νὰ φανταζόμαστε ἕνα ἄνθρωπο ἀποκομμένο ἀπὸ βιώματα, θὰ μπορούσε ν' ἀναπτύξῃ ὅλες τῆς πτυχὲς τῆς ψυχικῆς και νοητικῆς του ἀνάγκης;

Γιὰ νὰ μπορέσει νὰ μιλήσῃ ὅμως χρειάζεται νόμους γιὰ νὰ πραγματοποιῆ τῆς ἀπαραίτητες συλλογιστικὲς λειτουργίες. Τὸ πνεύμα λοιπὸν ἐκδηλώνεται με μιά ἔφεση πρὸς τοὺς νόμους και πρὸς ἕνα σκοπὸ και ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενό της δὲν ξέρουμε ἀπὸ πὸς εἶναι δοσμένο μα εἴμαστε βέβαιοι πὸς διατηρεῖ τὴν αὐτοτέλειά του, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ στραφοῦμε νὰ τὸ ἐξετάσουμε (δὲν πρέπει νὰ ἐξετάσουμε τῆς διανοητικῆς μας κατακτήσεις στα ἀντικείμενα τοῦ ὕλικου κόσμου γιατί και ἡ διαλεκτικὴ κίνηση τοῦ "Έγγελου μās τὸ ἀπαγορεύει). "Όμως πὸς θὰ δοῦμε τὸ πνεύμα ἢ λειτουργῆ μόνο του και νὰ συνομιλῆ με τὸν ἑαυτό του; Θεωρητικά οὐδέποτε. Μα ὅσο βαθύτερα τὸ συλλαμβάνουμε, ὅσο πιὸ ἐσωτερικά τὸ ξεχωρίζουμε ἀποκοῦμε και μιά ἀνάλογη αἴσθηση τῆς λειτουργικότητάς του. Πρέπει νὰ στραφοῦμε νὰ κοιτάξουμε ἀπὸ πὸς πηγάζει ὅλη ἡ δραστηριότητά του πρὸς τὰ πὸς κινεῖται ὅλος ὁ δυναμισμός γιὰ νὰ δυνηθοῦμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ πρόβλημα με ὑπευθυνότητα.

Φυσικά μπορούμε νὰ θεωρήσουμε ἔστω κατὰ φαντασίαν ὅτι ἡ αὐτοδύναμη τοῦ πνεύματος γεννιέται ἀργότερα, ὅταν ὀριμάσουν οἱ μηχανισμοὶ τῆς λογικῆς μας ικανότητας: αὐτὸ ὅμως πὸς δὲν μπορούμε νὰ ἀρνηθοῦμε εἶναι ὅτι τὸ πνεύμα μπορεί νὰ δεθῆ και ν' ἀντιδράσῃ μαζί με τὸν κόσμο τῶν ἐμπειριῶν και ν' ἀκολουθήσῃ ἕνα

δικὸ του δρόμο στὴν ὁλοκλήρωση τοῦ συμπεράσματος.

Ποιά λοιπὸν εἶναι ἡ μεγαλύτερη βεβαιότητα; Τὸ μόνο πὸς μās συγχύζει εἶναι πὸς ἐπειδὴ δὲν κατέχουμε με διαύγεια και καθαρότητα τὰ σχήματα δράσης, ἐπειδὴ ἡ ἐπαφή με τοὺς μηχανισμούς δὲ γίνεται ἀπὸ τῆς διεργασίας μα ἀπὸ τὰ πορίσματα και ἐπειδὴ τέλος εἶναι πολὺ δύσκολο τὸ ὄργανο με τὸ ὁποῖο πραγματοποιοῦμε τὴν ἔρευνα ν' ἀνιχνεύῃ τὸ ἀντικείμενο, ἀμφιβάλλουμε νὰ δοῦμε τὸ πνεύμα ἀπὸ μόνο του. Πάντα ικανοποιούμαστε νὰ τὸ βλέπουμε νὰ ἐφαρμόζεται ικανοποιώντας τὴ νομοτέλειά του ἢ ἐφαρμογὴ τούτη στῆς μορφὲς τῆς ποιήσης σιγά-σιγά τὸ ἔχει συνταιριάσει και ἀφομοιώσει και ἔτσι τὸ πνεύμα μας ἔχει γίνει ἕνα ἐνιαῖο σύνολο χωρὶς τὴν ἀπαραίτητη ἀνεξαρτησία. Τὸ πνεύμα ὅμως και σὺν ἐγκεφαλικῆ μα περισσότερο σὰ μεταφυσικὴ οντότητα μās καταπλήσσει με τὴ θαυμαστὴ κινητικότητα και τὴ θαυμαστὴ νομοτέλειά του: πάνω του μπορούμε και ἀναπτύσσουμε ὅλη τὴν ἐμπιστοσύνη στὸν "Άνθρωπο.

"Ὡστε τὸ πνεύμα σὰ γνωσιολογικὴ δύναμη ἐνέχει παραπάνω βεβαιότητα και ἀσφάλεια απ' τὴν ἀπλή περιγραφή τῆς λογικῆς. Και τὸ πνεύμα δὲν μπορεί νὰ μὲν μόνο του, νὰ γεννιέται και νὰ τρέφεται με τὴν ἰδιά του τὴν ὑπόσταση: ὄχι πὸς ἡ αὐτογένεση ἀπαγορεύεται γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη. Μα και ἡ ἴδια ἡ φύση του ἀναζητεῖ τὴν ἀναγωγή απ' τὸ εἶδος στὸ γένος μα περισσότερο ἢ ἐξάρτηση του ἀπὸ ἕνα ἐνιαῖο ὄλο ἀπὸ μιά πανθειστικὴ οντότητα πὸς τὴν βρίσκουμε, γιατί εἶναι τὰ σημεῖα πὸς μās συνδέουν ἄρρηκτα με τοὺς συνανθρώπους και ὄχι ἡ βιολογικὴ ὁμοιότητα (ιστορικὴ συνέχεια, ἔρωτας, ἀγάπη κ.λπ.). Πρέπει λοιπὸν νὰ τὸ δοῦμε νὰ ὑπακούῃ σὲ μιά 'Ανώτερη 'Αλήθεια πὸς ἀναπόφευκτα στρέφεται νὰ τὴν γνωρίσῃ μα ἡ γήινη ἐπιμειξία τοῦ στερεῖ αὐτὴ τὴ δυνατότητα. Γι' αὐτὸ φροντίζει νὰ μās δείχνῃ πότρες διαφυγῆς, πὸς ἐπειδὴ εἶναι σκοτεινὲς και ἀκατάληπτες (γιατί, αν τὸ πνεύμα μπορούσε νὰ συλλαμβάνῃ με τὸν ἴδιο τρόπο και τὴν ὕλη γιὰ τὴν ἀπλότητα τῆς ζωῆς, θὰ εἴχαμε μιά κοινὴ λειτουργία στὴ δεκτικότητα και ἐπομένως σύγχυση) τῆς ἐκλαμβάνουμε σὺν «ἀκατανόητα ἄλλατα».

(ε) 'Η a priori δυσκολία γιὰ νὰ καταλάβου-

με τὸ παράλογο τῆς ζωῆς.

Συνήθως κάτι πὸς εἶναι παράλογο δὲν τὸ καταλαβαίνουμε καθόλου: και τότε τὸ ὀνομάζουμε παράλογο ἐπειδὴ δὲν τὸ καταλάβαμε. 'Υπάρχει ὅμως και μιά ἄλλη περίπτωση: αὐτὸ τὸ πράγμα τὸ καταλαβαίνω δὲν μπορεί νὰ εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ παράλογο. 'Η διαφορὰ στῆς δυὸ θέσεις ἔγκειται στὴν ἀξιωματικὴ και σύμφωνα μ' ἕνα ὀρισμὸ διαπίστωση στὴ δεύτερη περίπτωση, ἐνῶ στὴν πρώτη χαρακτηρίζουμε μιά νέα κατάσταση σὺν παράλογο.

'Απὸ τῆς δυὸ αὐτῆς θέσεις εἶναι φανερὸ πὸς ἡ δεύτερη δὲ γίνεται δεκτὴ, γιατί προϋποθέτει πὸς γνωρίζουμε ἕνα ἄλλο παράλογο κόσμο: ἐπομένως πρέπει, ἐπειδὴ δὲν καταλαβαίνουμε τίποτε απ' τὸν κόσμο, νὰ τὸν ὀνομάσουμε παράλογο. "Όμως ἐφ' ὅσον δὲν καταλαβαίνουμε τίποτε τὸ παράλογο δὲν εἶναι μονάχα ἡ μοναδικὴ λύση: και τὸ ὑπέρολο εἶναι μιά ἐξ ἴσου πιθανὴ ἀπάντηση, πὸς τουλάχιστον θεωρητικά οἱ δυὸ λύσεις εἶναι ἰσοδύναμες. 'Υπερολογικότητα τῆς ζωῆς ταυτίζεται με τὴν παραδοχὴ ἀπὸ μέρους μās μιάς ἄλλης κατάστασης πὸς μπορεί, κάτω ἀπὸ ἄλλες συνθήκες, νὰ μās ἀποκαλυφθῆ τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

'Η ἰσχὺς τοῦ πιὸ πάνω συλλογισμοῦ ἔγκειται στὸ ἐξῆς: "Όταν κρίνω κάτι παράλογο, τὸ κρίνω απ' ἔξω, δηλαδή με βάση ἕνα δεδομένο ἀριθμὸ ἐμπειριῶν πὸς εἶχα, πὸς ικανοποιῶν τὸ σχῆμα A αἰτία → ἀποτέλεσμα A βλέπω πὸς τὰ δεδομένα πὸς ἔχω A1, δὲ συνεπάγεται τὸ A1. 'Αντίθετα στὴν περιπτώσή μας αὐτὸ πὸς κρίνω βασικά δὲν εἶναι μεταξὺ δυὸ βασικῶν κόσμων ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὄλο πὸς χρησιμοποιήσα δηλαδή μέσα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Κι αν πῶ πὸς ἔχω πρότυπα, τὰ πρότυπά μου δημιουργοῦνται μέσα ἀπὸ αὐτὸ πὸς κρίνω και ἐξετάζω.

3. 'Η ρεαλιστικὴ ὑπέρβαση.

Αὐτὸ πὸς μās θαμβώνει απ' τὸ γύρω κόσμο και μās ὑποβάλλει μιά παράξενη ἀπορία εἶναι πὸς τὸ κάθε τι απ' τὰ γύρω φαινόμενα λειτουργεῖ ἔτσι ὥστε νὰ προβάλλῃ και νὰ καταξιώνῃ τὴν ἀνθρώπινη ἐλεύθερη ἀξιοπρέπεια. Κάθε μας ἀγῶνας γιὰ βεβαιότητα ποτὲ δὲν καταλήγει σ' ὁλότελα θετικὲς πραγματικότητες, ἀνεξάρτητες απ' τὸ ὑποκείμενο: βλέπουμε βασικά πὸς αὐτὸ πὸς ἐπιδιώκουμε προνοεῖ μιά ἀκαθόριστη δύναμη ὥστε νὰ μὴν τὸ δε-

πτούμε παθητικά και άβουλα αλλά να αναπτύχθῃ ένας διάλογος πού σὲ κάθε στιγμή υπάσχει ὁ κίνδυνος νὰ τ' ἀρνηθοῦμε. Ἐτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀμφιβολία τοῦ πιστοῦ· ὅμως αὐτὴ ἡ θαυμαστὴ λειτουργικότητα τῆς γύρω πραγματικότητας μὴπως δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι πάντα οἱ δραστηριότητες εἴτε ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα εἶναι ἀνθρωποκεντρικές; Ἐμεῖς ποθοῦμε, ἐμεῖς ἀντιμετωπίζουμε τὴν κατάσταση καὶ ἐμεῖς συμπεραίνουμε. Εἶναι κάτι περισσότερο ὅμως ἀπὸ μιὰ ἀδιάκοπη ἀπασχόληση μὲ τὸν ἑαυτὸ μας: εἶναι μιὰ ἐνασχόληση πού ὅσο πιὸ βαθειὰ προχωρεῖ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς ἐρεθίζεται καὶ μετακινεῖται πιὸ βαθειὰ καὶ αὐτό. Αὐτὴ ἡ κίνηση τῆς μεταφυσικῆς ἐλπίδας δὲν τὴν ἐξουθενώνει καὶ οὔτε τὴν ἀπογοητεύει μὰ ὁλοένα καὶ πιότερο τὴν συγκινεῖ· ἡ ἐλευθερία τούτῃ τῆς ἐκλογῆς, ἡ φοβερὴ ἐλευθερία τοῦ Κίρκεγκαντ καταδεικνύει πὼς πρέπει κάπου νὰ βοῆ ἀνακούφιση. Καὶ ὄχι μόνο γιατί πάντα ἡ ἐλευθερία συνοδεύεται ἀπὸ μιὰ ἐκλογὴ μὰ γιατί εἶναι τόσο δυνατὴ καὶ ἔντονη πού συνταυτίζεται μὲ τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ ζωὴ μπορεῖ μὲν νὰ μὴ μᾶς ἀποδεικνύῃ τὴ σκοπιμότητά της, μὰ τουλάχιστον ποτὲ δὲ μένει μετέωρη· πάντα ὀφείλει νὰ συμπληρώνῃ τὰ κενὰ καὶ νὰ δημιουργῇ σύνολα. Ὁ νόμος τούτος τῆς πληρότητας εἶναι δοσμένος καὶ ἀπὸ λογικὴ ἀναγκαιότητα, γιατί ἀναγκαστικά τὸ μὴ συμπληρωμένο θὰ ἐκφυλισθῇ· ἔτσι ἡ ἐλευθερία, πού τόσο ἔντονα προβάλλει τὴν παρουσία της, ἀν παραμείνῃ ἀκίνητη καὶ ἀνακηρυχθῇ ἡ πεμπουσία τῆς ζωῆς αὐτὸ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀρνηση της, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο πού ἐνῶ ἡ ζωὴ εἶναι παράλογη ἐντούτοις δὲν πρέπει νὰ αὐτοκτονήσουμε: ἀν ζοῦμε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ εἶμαστε ἐλεύθεροι, ἀν ἀγωνιζόμαστε γιὰ νὰ γάνουμε διαρκῶς κάθε βεβαιότητά μας, θὰ βρισκόμαστε πάντα στὸ μέσο ἐνὸς κύκλου ἀνικανοῦ νὰ προχωρήσουμε μπροστὰ ἢ πίσω. Ἡ ἐλευθερία δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ σὰ σκοπὸς καὶ οὐσία ἐνὸς ὄντος, γιατί μπορεῖ ταυτόχρονα νὰ τὸ ἀρνηθῇ· καὶ ἕνας τέτοιος κόσμος δὲν εἶναι οὔτε κἀν παράλογος· μόλις κάμῃ τὰ πρῶτα του δειλά βήματα θὰ διαλυθῇ.

Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν ὑπάρχει γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τί καὶ πού πρέπει νὰ στρέψουμε τὴν καρδιά· ἀν κάθε μου κίνηση γίνεται γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ πόσο ἐλεύθερος καὶ ἀδέσμευτος εἶμαι

καὶ ἀν ἡ ἐλευθερία ἀπὸ μόνῃ της δὲν μπορεῖ νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν αὐστηρὴ νομοτέλεια τοῦ κόσμου, αὐτὸ μαρτυροῦν πὼς πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἕνας προορισμὸς πρὸς τὸν ὁποῖο ἡ ἐλευθερία ἐντάσσεται ἡποτακτικά. Πρέπει νὰ πιστέψουμε πὼς ἡ ζωὴ ἀκολουθεῖ τὸ φυσικὸ της ρυθμὸ στὴν ἀπειραντότητα τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιλογες.

Αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο δικαιώνεται ἀπόλυτα ὁ Καμὺ εἶναι ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀπλότητα μὲ τὴν ὁποῖα πραγματεύεται τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ἡ φιλοσοφία, δταν κατατρίβῃ ἕνα τέτοιο θέμα μὲ τυπικὲς λεπτομέρειες καὶ τὸ ἀναλύῃ σὲ τεχνικὴς φύσης προβλήματα, ἴσως νὰ τὸ σκοτῶνῃ δίχως νὰ τοῦ δίνῃ τὴ δυνατότητα ν' ἀνεπτυχθῇ. Γι' αὐτὸ ὁ Καμὺ εἶναι μιὰ φωνὴ στὴ παραδοξότητα τοῦ κόσμου πού ζητᾷ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ συλλογιστοῦμε. Ὡς ἐδῶ ἡ δικαίωσή του εἶναι ἀπόλυτη.

Οἱ προηγούμενοι συλλογισμοὶ μας ἀν καὶ φαίνονται τυπικοὶ ἐντούτοις ἀν τοὺς δοῦμε κάπως οὐσιαστικότερα καὶ νὰ τοὺς ἀπογυμνώσουμε ἀπὸ κάθε περιττὸ καὶ ἀνοήσιο θὰ μιλήσουν ξεκάθαρα καὶ θὰ ποῦν τὸ μήνυμά τους ἀπ' τὴν καρδιά. Γιατί τὸ πρόβλημα τῆς ὑπαρξῆς εἶναι περισσότερο ζήτημα βίωσης καὶ ὄχι σχέσης καὶ ἀπαντώντας στὴ λύση τοῦ Καμὺ θὰ ποῦμε πὼς κλείοντας ὅλες τὶς πόρτες καὶ αὐτὲς πού πρέπει νὰ μείνουν ἀνοικτὲς καὶ περιμένοντας σιγὰ-σιγὰ τὸ θάνατο νὰ πλησιάσῃ εἶναι αὐτὸ μιὰ γενναιότητα καὶ τόλμη; Φανερόναι πὼς ἔχομε καταξιώσει τὴ ζωὴ μας ἀφοῦ ἀρνούμαστε νὰ τὴν δοῦμε γιὰ λίγο ν' ἀντικατοπτρίζεται σ' ἕνα φῶς· ἀν ὄχι τίποτ' ἄλλο τόσο ἀνθρωποῖ πριν ἀπὸ μᾶς τὸ ἔχουν νιώσει νὰ φωτίζῃ τὴν καρδιά τους. Τί σημαίνει τόλμη γιὰ ἕνα πού ξεχνᾷ πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα κυλινδρικό ὄν, μιὰ ὄντοτητα μὲ ἀπειρες διαστάσεις πού περιορίζεται νὰ φαίνεται αὐτὸ πού φαίνεται γιατί ὁ γύρω κόσμος πού μᾶς περιβάλλει δὲν ἐπιτρέπει τίποτ' ἄλλο;

Καὶ θὰ δοῦμε πὼς ἡ μεγάλη τόλμη εἶναι ἡ ἐλπίδα, πὸ μεγάλη ἢ πίστη, μὰ ἀκόμα ψηλότερη ἀπ' ὅλα ἡ ἀγάπη, πού θὰ σβύσῃ κάθε ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς μεταφυσικῆς γλώσσας σ' Αὐτόν.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΡΙΓΓΙΑΗΣ, Στ' 1 πο.

ΕΙΚΟΣΙ ΩΡΑΙΑ ΦΥΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΑΣΤΡΕΣ ΜΑΣ

1. *Senecio stapeliaeformis*

Κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ. Ἐχει χονδρὸ ὀφιοειδῆ βλαστὸ μὲ ὠραία χρώματα, ἀνοικτὸ καὶ σκοῦρο πράσινο, πού συνδυάζονται μὲ τὰ κόκκινα ἄνθη. Προτιμᾷ ἀμυγδαλέδες ἔδαφος καὶ ἀρκετὸ νερὸ κατὰ τὸ καλοκαίρι.

2. *Astrophytum myriostigma*

Κακτώδες φυτὸ ἀπὸ τὸ Μεξικὸ. Προτιμᾷ ἡλιόλουστο μέρος γιατί ὁ ἥλιος εἶναι πολὺ εὐεργετικὸς γιὰ τὴν αὐξησή του. Χρειάζεται ἀρκετὸ νερὸ τὸ καλοκαίρι καὶ δίνει ὠραία ἄνθη ἀν εἶναι φυτευμένο σὲ χονδρόκοκκο ἔδαφος στὸ ὁποῖο προσθέσαμε ἀρκετὸ φυτόχωμα.

3. *Coryphantha elephantidens*

Καὶ αὐτὸ κακτώδες ἀπὸ τὸ Μεξικὸ. Ἀπαραίτητες συνθήκες γιὰ καλὴ ἀνάπτυξη εἶναι ὅπως καὶ στὸ προηγούμενο φυτὸ.

4. *Schlumbergera gaertnerii*

Κακτώδες ἐπίφυτο ζῶντας μέσα στὰ τροπικὰ δάση τῆς Βραζιλίας κυρίως καὶ ἀναρριχώμενο μὲ ἐναέριες ρίζες πάνω στὰ δένδρα. Ἄγαπᾷ πολὺ τὴν ὑγρὴ καὶ σκιερὴ ἀτμόσφαιρα κατὰ τὸ καλοκαίρι. Χρειάζεται πλούσιο, ὄχι συμπαγὲς ἀλλὰ κοκκώδες ἔδαφος στὸ ὁποῖο προστίθεται ἀρκετὸ μαῦρο φυτόχωμα. Πρέπει νὰ ραντίζεται τακτικὰ ὥστε νὰ καθαρίζῃ τὸ φυτὸ ἀπὸ τὶς σκόνες. Ἀνθίζει συνήθως τὸ χειμῶνα σχηματίζοντας τὰ ἄνθη του στὶς ἄκρες τῶν φυλλοκλαδίων. Τὰ ἄνθη ἔχουν κοκκίνο-πορτοκαλλί χρώμα.

5. *Euphorbia splendens*

Ἀπὸ τὴ Μαδαγασκάρη. Φυτὸ μὲ γαλα-

κτώδη χυμὸ. Φυτεύεται σὰν μόνοςχευμα, πρέπει ὅμως νὰ περιμένουμε λίγες ὧρες ὥσπου νὰ σταματήσῃ νὰ ρεῖ ὁ χυμὸς αὐτός. Πρέπει νὰ ποτίζεται ἀπὸ κάτω γιατί κινδυνεύει νὰ σαπίσῃ. Τὸ πότισμα γίνεται ἀν θάλουμε τὴ γλάστρα μέσα σὲ λεκάνη μὲ λίγο νερὸ γιὰ 10-30 λεπτά ὥστε τοῦτο νὰ ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν τρύπα τῆς γλάστρας.

Ἐχει ὠραία κόκκινα ἄνθη.

6. *Delosperma echinatum*

Φυτὸ μὲ χονδρὰ ἀντίθετα φύλλα πού ἔχουν στὴν ἐπιφάνειά τους πολλὰ μικρὰ τριχίδια. Ἄνθη μικρὰ καὶ λευκά, ὄχι ὁμορφα. Τὸ φυτὸ ὅμως παρουσιάζεται ὠραῖο λόγω τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος πού ἔχει ὠραῖο πράσινο χρώμα. Πολὺ νερὸ εἶναι ὀφέλιμο τὸ καλοκαίρι.

Κατάγεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ.

7. *Kalanchoe tubiflora*

Εἶναι ἕνα ἀξιοπεριέργο φυτὸ ἀπὸ τὴ Μαδαγασκάρη. Σχηματίζει πολὺ μικροῦ μεγέθους «φυτάκια» (γονοφθαλμίδια) στὰ χεῖλη τῶν φύλλων του δίνοντας μιὰ ὠραία μορφή. Τὴν ἴδια πατρίδα καὶ τὰ ἴδια γονοφθαλμίδια ἔχουν ἀκόμη δύο φυτὰ τοῦ γένους *Kalanchoe* σχεδιασμένα ἐδῶ: *K. daigremontiana* (12) καὶ *K. fedtschenkoi* (20) πού ἔχουν, ὅμως φύλλα ἀντίθετα πλατιά ἐνῶ ἡ *K. tubiflora* ἀντίθετα σωληνοειδῆ καὶ ἄνθη διαφορετικοῦ χρώματος. Τὰ ἄνθη τους παρουσιάζονται τὸ χειμῶνα (Δεκέμβριος - Μάρτιος) σὲ θότρες μὲ ὠραία χρώματα καὶ διατηροῦνται γιὰ πολλὰς ἑβδομάδες.

Χαρακτηριστικὸ τῶν φυτῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν γονοφθαλμίδων πού μόλις ἔλ-

θουν σε έπαφή με υγρό έδαφος αναπτύσσονται και ριζοβολούν.

Είναι καλύτερη ή χρήση μικρών γλαστρών ώστε να μη μεγαλώνουν πολύ και έτσι να αναγκάζεται να γίνη ή άνησή τους σε μικρό χρονικό διάστημα.

8. *Crassula perforata*

Άπο την Ν. Άφρική με θλαστούς σκεπασμένους άπο παχειά και σαρκώδη φύλλα τοποθετημένα τó ξνα πολύ κοντά στο άλλο. Τó φυτό εϋδοκιμεί πολύ καλά σε χώμα εμπλουτισμένο σε άσβεστόλιθο και άν ποτίζεται καλά τó καλοκαίρι.

9. *Stapelia variegata*

Τó φυτό κατάγεται και αυτό άπο τή Ν. Άφρική και έχει θλαστό με 4 πλευρές και άνη πολύ μεγάλα, έξωτικά, με ώραιότατους κίτρινους και καφέ χρωματισμούς (σάν ραβδώσεις και στίγματα) και πεντάλοβα άλλα δύσοσμα ώστε να έλκουν μύγες και άλλα έντομα για να γεννήσουν τά ώά τους.

Τό έδαφος πρέπει να είναι πολύ πλούσιο σε φυτόχωμα και χονδροκοκκώδη άμμο γιατί άν είναι συμπαγές γρήγορα θά καταστραφή τó φυτό. Λίγη σκιά τó καλοκαίρι θά τó ώφελήσει άν συνοδεύεται με νερό. Τό χειμώνα όμως χρειάζεται μικρή, μόνο, ποσότητα νερού.

10. *Agave americana*

Τό φυτό έχει πατρίδα του τó Μεξικό.

Δύναται να ύποφέρει έντελώς τήν έλλειψη φροντίδας. Με λίγη φροντίδα όμως αναπτύσσεται και γίνεται ώραιότατο. Σε γλάστρες οϋδέποτε άνθίζει, άν είναι μικρές, άλλα παρουσιάζει πολύ έλκυστικό φύλλωμα. Τά φύλλα είναι πλατιά και σαρκώδη, πράσινα με κίτρινα περιθώρια και έχουν άκανθες και καταλήγουν σε αίχημή.

11. *Hoya carnosa*

Βρίσκεται κυρίως στήν Ίνδονησία.

Τά πολλά και μικρά άνη φαίνονται ψεύτικα, πλαστικά. Ζή καλά και σε σκιερό μέρος, αυξάνεται όμως πολύ.

12. *Kalanchoe daigremontiana*

Άπο τή Μαδαγασκάρη (ιδέ 7).

13. *Oscularia deltoides*

Έχει σαρκώδη παχειά φύλλα και έξαιρετα λαμπρά άνη κάπως μεγάλου μεγέθους.

Χρειάζεται πολύ νερό τó καλοκαίρι.

14. *Cotyledon orbiculata*

Ώραίο φυτό τής Άφρικής με πλατιά σαρκώδη αντίθετα φύλλα. Έλκυστικό φυτό έπειδή μεγαλώνει εύκολα δίνοντας άνη σαν μικρά καμπανάκια με πορτοκαλλι-ρόδινο χρώμα, κατά τó καλοκαίρι ή φθινόπωρο, πάνω σε μακρούς μίσχους σαν βότρες. Χρειάζεται μεγάλες γλάστρες και όσο τó δυνατό περισσότερο νερό άπο οποιοδήποτε άλλο φυτό κατά τó καλοκαίρι. Ό ήλιος βοηθεί πολύ στο να φέρουν τά άνη εύκολα τó ώραίο τους χρώμα.

15. *Euphorbia neriifolia*

Φυτό άπο τήν Άφρική με γαλακτώδες υγρό.

Μεγαλώνει πάρα πολύ και γίνεται ώραίο, παρουσιάζοντας φύλλα και μικρές μαϋρες άκανθες. Τά άνη του όμως είναι πολύ μικρά, άσημα.

16. *Lampranthus conspicuus*

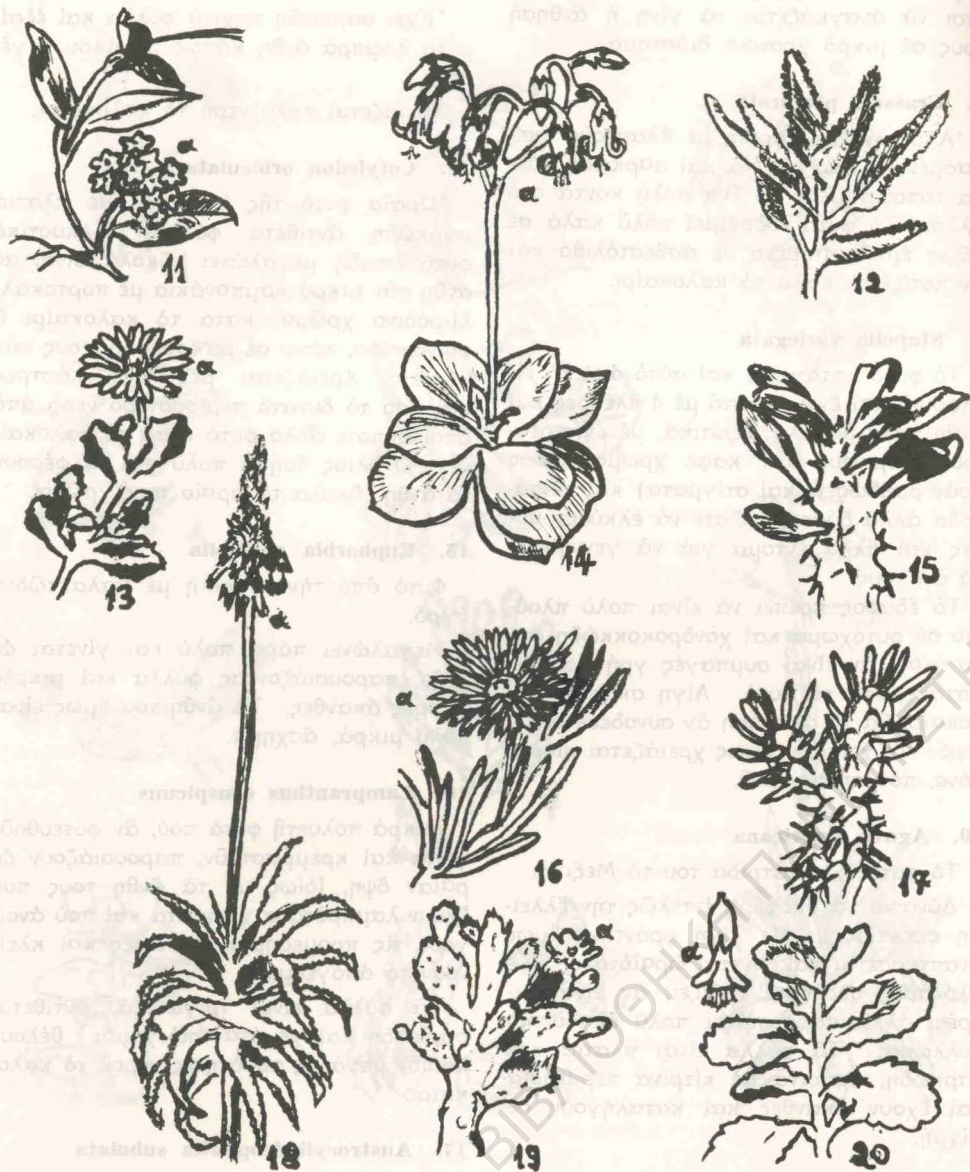
Μικρά πολυετή φυτά πού, άν φυτευθοϋν ψηλά και κρεμμαστοϋν, παρουσιάζουν ώραϊαν όψη, ιδίως με τά άνη τους πού έχουν λαμπρότατα χρώματα και πού ανοίγουν τις προμεσημβρινές ώρες και κλείνουν τó άπόγευμα.

Τά φύλλα είναι τριγωνικά, αντίθετα, σαρκώδη και γεμάτα άπο χυμό: θέλουν λοιπόν μεγάλες ποσότητες νερού τó καλοκαίρι.

17. *Austrocylindropuntia subulata*

Είναι ψηλός κυλινδρικός κάκτος άπο τó Περού. Έχει φύλλα κυλινδρικά πού παραμένουν στο φυτό για ώρισμένο διάστημα ένω για τó ύπόλοιπο ρίχνονται.

Έκείνο πού χρειάζεται για να αναπτύ-

χθρή καλά είναι τροφή στο έδαφος με άφθονο νερό το καλοκαίρι και άπλετο ήλιο φως.

18. Aloe arborescens

Ώραίο φυτό με προμήκη οξύληκτα φύλλα που φέρουν οδοντώσεις και με πολλά άνθη σε μακρύ μίσχο. Άγαπα τον καθαρό αέρα και πρέπει να τοποθετείται έξω. Θέλει άρκετο νερό το καλοκαίρι και λίγο το χειμώνα.

Κατάγεται από την Ν. Άφρική.

19. Brasilopuntia brasiliensis

Συναντάται στη Βραζιλία, Περού, Βολιβία και Άργεντινή. Είναι κάκτος με πλατιά σαρκώδη φυλλοκλάδια που ανθίζουν νωρίς αν είναι φυτευμένος σε ξέβαθη γλάστρα που περιέχει μεγάλη ποσότητα φυτοχώματος και σκληρή άμμο και αν τον βλέπη καλά ο ήλιος.

Ο καρπός είναι χυμώδης, ώσειδής και τρώγεται.

20. Kalanchoe fedtschenkoii

Άπο τη Μαδαγασκάρη (ιδέ 7).

ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ ΗΛΙΟΔΩΡΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΩΝ)ΝΟΣ ΚΩΝ)ΝΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΛΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΑΝΤΗΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

A'2

Σχέδια ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΥΡΙΝΟΣ
(καθηγητής Φυσιολογικών)

Η ΕΝΑΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Όλες οι συμφωνίες του Μπετόβεν είναι άριστουργήματα. Άπο τις έννεά συμφωνίες του ξεχωρίζουν ή τρίτη, πέμπτη και ένάτη. Καί οι τρείς αυτές συμφωνίες έχουν ιδιαίτερα όνόματα χαρακτηριστικά γι' αυτές, με τά όποια είναι και περισσότερο γνωστές στο πλατύ κοινό. Τά όνόματα αυτά τους δόθηκαν, είτε ένεκα του λόγου γιά τόν όποιον έγράφησαν είτε ένεκα κάποιου ειδικού στοιχείου τό όποιον περιέχουν.

Η τρίτη όνομάθηκε από τόν Μπετόβεν «ήρωική» γιά τό ήρωικό και φιλελεύθερο περιεχόμενό της, ή πασίγνωστη πέμπτη σαν «συμφωνία του πεπρωμένου» λόγω του γνωστού μοτίβου της, που από τόν

Μπετόβεν παρομοιάστηκε με τή μοίρα του κτυπά τις πόρτες των ανθρώπων και τό άποκορύφωμα των όκτω συμφωνιών, ή ένάτη ή άλλιώς «χορωδιακή» από τό τέταρτο μέρος της τό χορωδιακό, τό πιό ώραίο μέρος από τή συμφωνία και ένα από τά πιό αγαπητά κομμάτια του συμφωνικού ρεπερτορίου.

Η ένάτη συμφωνία του Μπετόβεν απέτέλεσε επανάσταση στα χρονικά τής μουσικής φιλολογίας, ξεπερνώντας σ' έκταση και πάθος κάθε προηγούμενο συμφωνικό έργο.

Είναι γνωστό ότι ό Μπετόβεν έφερε τήν κλασική μουσική στο πιό ψηλό σκαλί, ένώνοντας με τό έργο του τόν κόσμο του

ρομαντισμού με τον κόσμο του κλασικισμού, συνθέτοντας τὰ έργα του κατά τον τρόπο που ο ίδιος ήθελε, λαμβάνοντας πολύ λίγο υπ' όψιν του, ή και καθόλου τους κανόνες για τὴ μουσική σύνθεση κάθε ἔργου, που εἶχαν θεσπισθῆ καὶ ἀκολουθηθῆ ἀπὸ προηγούμενους μεγάλους συνθέτες.

Οἱ ἀπαιτήσεις τῆς φόρμας στὴ σύνθεση τῆς ἐνάτης, κατασκεύασαν ἕνα τεῖχος ἐμποδίων μπροστὰ στὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Μπετόβεν, ὁ ὁποῖος, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὰ ἰσπέδωσε ὅλα λαμβάνοντας μόνο υπ' ὄψιν του τὴν αἰσθητικὴ καὶ τὴν ἔμπνευση του. Πραγματικὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τῆς συμφωνίας, θλέπουμε ὅτι ὁ Μπετόβεν συμμορφώθηκε ἀπλὰ καὶ μόνο μ' ὅσα τὸ θέμα του τοῦ ὑπαγόρευε νὰ κάνει, γιὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν ἐξωτερικὴ δομὴ τοῦ ἔργου.

Τὰ προσχέδια γι' αὐτὴν τὴ συμφωνία ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ 1798. Τὸ ἔργο ὅμως ὀλοκληρώθηκε στὸ χρονικὸ διάστημα, ἀπὸ τὸ 1817 ἕως τὸ 1824, ἀνήκει δηλ. στὴν τρίτη καὶ τελευταία περίοδο τῶν ἔργων τοῦ «τιτάνια τῆς μουσικῆς» ὅπως ὁ Μπετόβεν πολὺ δίκαια ὀνομάστηκε.

Τὸ «Allegro ma non troppo» μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ Μπετόβεν ἄρχισε τὴ συμφωνία, δίνει στὸν ἀκροατὴ σὰν πρώτη ἐντύπωση ὅτι ἡ συμφωνία ἀναδύεται ἀπὸ τὸ χάος. Καὶ πραγματικὰ ὁ συνθέτης γράφοντας τὸ μέρος αὐτό, προσπαθοῦσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀνησυχία γιὰ τὸ πεπρωμένο, τὴν τάξη που διέπει τὴ δημιουργία καὶ τὸ ἀνεξερεύνητο ὄνειρο. Ἐδῶ ἡ δυστυχία ἐναλλάσσεται μετὰ τὴν εὐτυχία, ἡ κόλαση μετὰ τὸν παράδεισο, ὁ τρόμος μετὰ τὴ γαλήνη.

Ἡ ἀντίθεση ὅμως αὐτὴ που παρατηρεῖται σ' αὐτὸ τὸ μέρος τῆς συμφωνίας μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι δὲν εἶναι ἡ μοναδική. Ὁ ἀκροατὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἄκουσε γιὰ ἀρκετὲς φορές τὴ συμφωνία, ἀφομοίωσε τὸ περιεχόμενο τῆς, θὰ κατάλαβε τὸ θαυότερο νόημα που ὑπάρχει στὴν ἀντίθεση μετὰ τῶν διαφόρων μερῶν τῆς συμφωνίας, ἰδιαίτερα δὲ μετὰ τῶν δευτέρου καὶ τρίτου μέρους καὶ τοῦ τρίτου

καὶ τετάρτου μέρους τοῦ χορωδιακοῦ.

Ἀναφέροντας τὸ θαυότερο νόημα τῆς ἀντιθέσεως αὐτῆς, θέλω νὰ διευκρινίσω ὅτι αὐτὸ που παρατηρεῖται δὲν εἶναι κάτι τὸ συμπτωματικὸ καὶ ἐπιφανειακὸ που ὀφείλεται στὴ συγκεκριμένη ἀρχιτεκτονικὴ κατασκευὴ τῆς συμφωνίας.

Ὅλα αὐτὰ πηγάζουν ἀπὸ προσωπικὴ μου ἐμπειρία σ' αὐτὰ που περιγράφω, ἡ γνώμη μου δὲ εἶναι ὅτι ἡ παρατηρουμένη ἀντίθεση εἶναι προῖον τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Μπετόβεν που ὡς γνωστὸν δὲν ἔγραφε τὰ ἔργα του γιὰ τὴν τέρψη καὶ ἐξυπηρέτηση τῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποιοδήποτε ἄνθρωπο.

Καὶ ἡ περίφημη ἐκείνη «μοναξιά» που ἐνοιώθη ὁ Μπετόβεν, ὀφειλόταν στὸ ὅτι ἐνοιώθη καὶ καταλάβαινε ὅτι οἱ προσωπικὲς του δυνατότητες στὴ μουσικὴ καὶ ἰδέες γιὰ τὸ φιλελευθερισμὸ καὶ τὴ δημοκρατία, δὲν μπορούσαν νὰ βροῦν τὴν πρέπουσα διακίωση στὴν ἐποχὴ του ἀλλὰ ἀνήκαν σὲ μιὰ ἄλλη ἐποχὴ, μετὰ πολὺ διαφορετικὴ κατάσταση πραγμάτων καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐρχότανε πολὺ ἀργότερα καὶ στὴν ὁποία ὁ ἴδιος δὲν θὰ ἦταν πιά στὴ ζωὴ.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Μπετόβεν ἡ μουσικὴ δὲν ἔθεωρεῖτο μιὰ αὐτόνομη τέχνη, ἀλλὰ μόνο μιὰ διακοσμητικὴ τέχνη, ὑποταγμένη στοὺς ἰσχυροὺς. Γι' αὐτὸ ὁ Μπετόβεν προσπάθησε καὶ τὸ πέτυχε ἡ μουσικὴ του νὰ θγαίνῃ μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κοινωνία, νὰ ἐρμηνεύῃ τὶς διακυμάνσεις τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ γενικὰ στὰ ἔργα του νὰ ὑπάρχῃ ὁ παράγων «ἄνθρωπος» μ' ὅλα τὰ πάθη καὶ τὶς ἀνησυχίες του. Ἔτσι μετὰ τὴ νεωτεριστικὴ, γιὰ τὴν ἐποχὴ που ζοῦσε, μουσικὴ του ἐξέφραξε τὶς προσωπικὲς του πεποιθήσεις, τὶς ὁποῖες δὲν μπορούσε νὰ πραγματοποιήσει λόγω τῶν συνθηκῶν που ἐπικρατοῦσαν. Ἀφοῦ δὲν μπορούσε νὰ φέρῃ τὴ μουσικὴ του κοντὰ στὶς λαϊκὲς μάζες, ἔφερε, ἐγκατέστησε καὶ ἔκαμε τὸν παράγοντα «ἄνθρωπο» τὸν κυριώτερο παράγοντα στὴ μουσικὴ του.

Μ' αὐτὴ τὴν παρένθεση προσπαθῶ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἐπίδραση τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος στὴ μουσικὴ τοῦ Μπετόβεν

καὶ εἰδικότερα στὴν ἐνάτη συμφωνία του.

Ὁ Μπετόβεν, θέλοντας τὸν «Ἕμνο στὴν Χαρά» νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ σκοπὸ του, νὰ ὑμνῆ δηλ. τὴ χαρὰ, δημιούργησε χρησιμοποιώντας τὴν ἀντίθεση ἀλληλοσυγκρουόμενα συναισθήματα στὸν ἀκροατὴ, που ἀφοῦ τοῦ φέρνουν μιὰ ψυχικὴ ἀναστάτωση στὸ τέλος ἐρχεται ἡ γαλήνη, ἡ ἡρεμία καὶ περισσότερο ἡ χαρὰ μετὰ τὸν «Ἕμνο στὴν Χαρά» νὰ τοῦ δημιουργήσουν μιὰ εὐχάριστη ψυχικὴ κατάσταση κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας σκέφτεται μόνο τὴν εὐχάριστη πλευρὰ τῆς ζωῆς.

Προχωρώντας στὸ δεύτερο μέρος τῆς συμφωνίας «Molto vivace» θυμούμαστε τὴν πέμπτη συμφωνία μετὰ τὴν ἴδια δαιμονιακὴ καὶ φανταστικὴ ἀτμόσφαιρα. Τὰ στοιχεῖα ὅμως ἐδῶ εἶναι πολὺ πιὸ μεγαλόπρεπα καὶ ἐπιβλητικὰ ἀπ' ὅτι στὴν πέμπτη συμφωνία.

Τὸ τρίτο μέρος τὸ «Adagio molto Cantabile», ἀλλάζει μετὰ μιὰς τὸ χαρακτῆρα τῆς συμφωνίας, ψάλλοντας τὸν ἔρωτα. Τὰ θιολιὰ ἀναπτύσσουν ἕνα ἀργὸ μελωδικὸ καὶ γεμάτο ἡρεμία θέμα, ὅλα δὲ τὰ ἔγχορδα συμπληρώνουν μετὰ τὸ δικὸ τους ἦχο τὴν ἀτμόσφαιρα. Τὸ μέρος αὐτὸ μαγεύει πραγματικὰ τὸν ἀκροατὴ, ἀπὸ τὴ μαγεία ὅμως τοῦ μέρους αὐτοῦ μᾶς ἀποσποῦν τὰ κρουστά καὶ μᾶς ξαναφέρνουν στὴ σκληρὴ πραγματικότητα.

Καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου μέρους, ἐρχόμαστε στὸ περίφημο «χορωδιακὸ» ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστὰ καὶ ἀγαπητὰ κομμάτια τοῦ συμφωνικοῦ ρεπερτορίου ὅπως ἀνάφερα καὶ στὴν ἀρχὴ. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος «Presto» ὑμνεῖται ἡ χαρὰ, δὲν εἶχε δὲ προβλεφθῆ στὴν ἀρχὴ. Ἐδῶ ὁ Μπετόβεν ἀφοῦ παραθέτει στὴν ἀρχὴ μιὰ δυνατὴ καὶ ἐπιβλητικὴ εἰσαγωγή, ἀναπτύσσει τὸ θέμα του δίνοντας το στὰ ἔγχορδα καὶ πνευστὰ ἐναλλάξ. Κατόπιν ὀλοκληρῆ ἡ ὀρχήστρα τὸ παρουσιάζει στὴν πιὸ τέλεια καὶ ὀλοκληρωμένη μορφή του. Ξαφνικά, μιὰ ἀπότομη παύση παρεμβαίνει ἐνῶ τὰ πνευστὰ προαναγγέλουν κάτι τὸ πρωτάκουστο. Μιὰ δεύτερὴ μουσικὴ παύση παρεμβάλλεται γιὰ νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἀκούγεται ἀπὸ τὸ βάθος τῆς σκηνῆς, ἡ φωνὴ ἐνός βαρυτόνου που ψάλλει τὸν «Ἕμνο στὴ

Χαρά», θασισμένο στὸ ὁμώνυμο ποίημα τοῦ Σίλλερ. Τὸ ὅτι ὁ Μπετόβεν δὲ διάλεξε ἕνα ποίημα τοῦ Γκαίτε που τόσο ἐκτιμοῦσε καὶ θαύμαζε, ἀλλὰ τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Σίλλερ, μετὰ τὸν ὁποῖον ἦταν μὲν φίλος, ἀλλὰ ὄχι τόσο στενὸς ὅσο μετὰ τὸν Γκαίτε, ὀφείλεται μόνο σὲ μιὰ νεανικὴ ἀναπόληση. Τὸ θέμα ἀναπτύσσεται· τὸ παίρνει ὁ χορὸς καὶ τὸ μεταδίδει στὴν ὀρχήστρα. Ἀκολουθεῖ μιὰ παραλλαγή γιὰ νὰ ἀκουστῆ μετὰ ἡ περίφημη φούγκα. Οἱ φωνὲς τοῦ κουαρτέτου ἐναλλάσσονται μετὰ τὶς φωνὲς τοῦ χοροῦ καὶ τὰ μουσικὰ ὄργανα. Τότε, ἀφοῦ ἀναπτύχθῃ ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὲς του, δίνεται κατόπιν σὰν σύνολο στὴν πρώτη του διάρθρωση γιὰ νὰ ἐκτελεστῆ ἀπὸ τὴν ὀρχήστρα καὶ τὸ χορὸ. Ἡ συμφωνία τελειώνει κάτω ἀπὸ δυνατὲς συγχορδίες τῶν ἐγχορδῶν καὶ πνευστῶν που ὑπογραμμίζονται ἀπὸ τὰ τύμπανα καὶ κρουστά τῆς ὀρχήστρας.

Ἡ συναυλία τῆς ἐνάτης συμφωνίας δόθηκε τὴν 7η Μαΐου τοῦ 1824 καὶ ἀπετέλεσε μέγα θρίαμβο.

Τὸ κοινὸ παραληροῦσε τραγουδώντας τὸν Σιλλερικὸ ὕμνο καὶ τὸν ἀπεθέωνε, ἐκδηλώνοντας κάθε στιγμή τὸν ἐνθουσιασμὸ του καὶ ἡ συμφωνία ἔληξε μετὰ δαιμονιώδεις ἐπευφημίες.

Ὁ Μπετόβεν μ' ὄλο που δὲν μπορούσε νὰ ἀκούσῃ τὸ κοινὸ που τὸν ἀποθέωνε, τὸ ἔβλεπε, καὶ διαμέσου ἐκείνου τοῦ ἀκροατηρίου, εἶδε μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀνθρώπων κάθε χώρας που θὰ χειροκροτοῦσαν καὶ θὰ χειροκροτοῦν μέσα στοὺς αἰῶνες ἐκείνη τὴ μουσικὴ, σὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ὑψηλὲς ἀνθρώπινες νίκες. Ἔμαθε δὲ, πὼς γιὰ ἀκόμη μιὰ φορά, τὸ ἔργο του ἦταν πολὺ ἰσχυρότερο ἀπὸ τὴ συμφορὰ που τὸν ἐπληξε καὶ πὼς τὸ μεγάλο του μῆνυμα τὸ εἶχαν ὑποδεχθῆ καὶ τὸ εἶχαν νοιώσει οἱ ἄνθρωποι.

Κατάλαβε, ὅτι εἶχε ἐπὶ τέλους πραγματοποιήσει, τὸ σχέδιο τῆς ὄλης του πολυτάραχης, δυστυχισμένης ζωῆς· νὰ ὑμνήσῃ τὴ χαρὰ που καταβλήθηκε σὲ θάρος τῆς λύπης, τῆς χαρᾶς που ἀπελευθερώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν φέρνει κοντὰ στὸ θεό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ, Δ' κλ.

ΜΙΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΙΔΡΥΤΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΒΑΡΝΑΒΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ

Η Μορφή του Ἀποστόλου Βαρνάβα.

Ἡ Ἁγία Γραφή στὸ βιβλίον τῶν «Πράξεων» διασώζει πὼς τὸ ἀρχικὸ ὄνομα τοῦ Βαρνάβα ἦταν Ἰωσῆς καὶ οἱ ἀπόστολοι τὸν ὀνόμασαν Βαρνάβα. Τὸ ὄνομα αὐτὸ στὴν Ἑλληνικὴ σημαίνει «υἱὸς παρακλήσεως». Ὁ Βαρνάβας κατάγεται ἀπὸ τὴν Κύπρο ἀπὸ Λευϊτικὴ οἰκογένεια, πού κατοικοῦσε στὴ Σαλαμίνα. «Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει». (Πράξ. Δ' 36). Ὁ νεαρὸς Ἰωσῆς πῆγε στὴν Ἱερουσαλήμ γιὰ σπουδὲς στὸ μεγάλο διδασκαλο Γαμαλιήλ, ἔχοντας συμφοιτητὴ τὸν Παῦλο. Ἡ ἐκεῖ παραμονὴ του συνέπεσε μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ. Σὰν θαθὺς γνώστης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶδε στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ τὸν ἀναμενόμενο Μεσσία καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ ἔγινε μαθητὴς του, πρῶτος στὸν κύκλο τῶν ἑβδομήκοντα.

Ἡ Ἀποστολικὴ του Δράση.

Ὁ Βαρνάβας διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στὴ ζωὴ τῆς πρωτοχριστιανικῆς ἐκκλησίας. Οἱ «Πράξεις» ἀναφέρουν χαρακτηριστικὰ τὴν οἰκονομικὴ συμβολὴ του. Γιὰ τὴν ἐκκλησίαν πώλησε τὸν ἀγρὸ πού εἶχε στὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πρόσφερε τὰ χρήματα. «Ἐνεκα τῆς χειρονομίας του αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ σημαντικό, ἐπειδὴ στήριζε στὴν πίστη τὰ νέα μέλη τῆς ἐκκλησίας, πῆρε τὴν ἐπωνυμίαν «υἱὸς παρακλήσεως». Ὁ διωγμὸς τῶν μαθητῶν μετὰ τὸ λιθοβολισμὸ τοῦ Στεφάνου ἀνοίγει νέους ὀρίζοντες δράσεως στὸν ἀγαθὸ Λευΐτη. Οἱ ἀπόστολοι τὸν ἐξέλεξαν σὰν τὸ μόνον ἰκανὸ καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν Ἀντιόχεια γιὰ νὰ στηρίξη τὴ νεοσύστατη ἐκεῖ ἐκκλησία. «Ὅταν πῆγε ἐκεῖ «ιδὼν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐχάρη καὶ παρεκάλει πάντας τῆ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ Κυρίῳ». Τὴν ἀποστολὴν του αὐτὴ τὴν ἔφερε σὲ «αἴσιον πέρασ», γιατί «ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου καὶ

πίστεως». (Πράξ. 1Α' 23—24).

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος πολλὰ ὀφείλει στὸ Βαρνάβα πού ἂν ἔλειπε, ἴσως τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Θεοῦ νὰ ἔμενε στὴν ἀφάνεια. Οἱ ἀπόστολοι δὲν πίστευαν ὅτι ὁ φοβερὸς διώκτης τους ἔγινε τώρα ὀπαδὸς τοῦ Ἰησοῦ, χάρις ὅμως στὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔτρεφαν στὸ μεσολαβητὴ Βαρνάβα καὶ στὴν πειστικότητα τῶν λόγων του ὁ Παῦλος γίνεται δεκτὸς στὸν ἀποστολικὸ κύκλο.

Ὁ Βαρνάβας ἐργάζεται ἀδιάκοπα στὴν Ἀντιόχεια, στηρίζοντας τοὺς πιστοὺς καὶ προσελκύνοντας πλῆθος ἄλλων. Τὸ φιλελεύθερον ὅμως πνεῦμα του δὲ θεωρεῖ τὸ Χριστιανισμὸ ἀπλὴ παραφυάδα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἀντελήφθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴ μεγάλη ἀξία τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἀνησυχεῖ νὰ τὴν διαδώσῃ «εἰς πάντα τὰ ἔθνη», νὰ τὴν καταστήσῃ θρησκείαν παγκόσμια. Μὲ αὐτὲς τὶς βλέψεις ἔρχεται στὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας καὶ ἀνευρίσκει τὸν κρυβόμενον Παῦλο καὶ τὸν φέρνει στὴν Ἀντιόχεια γιὰ νὰ μοιραστοῦν τὶς χαρὲς καὶ θλίψεις τοῦ ζυγοῦ τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Βαρνάβας γνώριζε πολὺ καλὰ τὸ χαρακτήρα τοῦ Παύλου, ἤξερε πὼς οἱ σκέψεις του ἦταν καὶ ἐκείνου σκέψεις, ἤξερε τί κρυβόταν κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα Παύλος. Ἀκούραστοι τώρα καὶ οἱ δύο καθιστοῦν τὴν Ἀντιόχεια ὀρμητήριον τῶν ἀποστολικῶν τους περιοδειῶν.

Ἡ μεγάλη ὥρα ἔφθασε· τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοὺς καλεῖ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀποστολή τους. «Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον — Παῦλον — εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς». Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἔρχεται νὰ ἐπισφραγίσῃ τὶς σκέψεις τοῦ Βαρνάβα καὶ προτρέπει τοὺς πιστοὺς μέσῳ ἀνδρῶν μὲ προφητικὸ χάρισμα νὰ τοὺς ἀποστείλουν στὸ ἔργο γιὰ τὸ ὁποῖον προορίστηκαν.

Βρισκόμαστε ἤδη στὸ 45ον ἔτος μ.Χ. καὶ οἱ δύο ἐκλελεγμένοι ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου ξεκινοῦν νὰ κατακτήσουν λαοὺς ὄχι

μὲ πολεμικὰ ὄπλα παρὰ μόνον, μὲ μόνον ὄπλο, τὴ θεία διδασκαλία τοῦ Ἐσταυρωμένου Ναζωραίου. Πρῶτη χώρα γιὰ κατὰκτηση εἶναι τὸ νησί μας, ἡ πατρίδα τοῦ Βαρνάβα. «Καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμίῃ κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ... διήλθον δὲ τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου». (Πράξ. 1Γ' 5). Ἀπὸ αὐτὰ εἶναι εὐκόλο νὰ καταλάβουμε τὴν ἀποστολικὴν περιοδείαν πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα καὶ καταλήγει στὴν Πάφο. Στὸ κήρυγμα εἶχαν βοηθὸ τὸν Ἰωάννη — Μάρκο — γιὸ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Βαρνάβα, Μαρίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονός πού συνέβη στὴν Πάφο. Ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς κάλεσε τοὺς δύο ἀποστόλους νὰ ἀκούσῃ τὴ διδασκαλίαν τους. Ἐνας Ἰουδαῖος ὅμως ψευτοπροφήτης ἐπενέβαινε καὶ διέστρεφε τὸ κήρυγμα. Ὁ Παῦλος ἀγανακτισμένος ἐπικαλέστηκε τὴ θεία χάρι καὶ τὸν τύφλωσε. Ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς θλέποντας τὸ θαῦμα πίστεψε στὴ χριστιανικὴ διδασκαλίαν. Ἔτσι ὁ Χριστιανισμὸς ἀρχισε νὰ ἀπλώνῃ τοὺς πλοκάμους του καὶ στὶς ἀνώτερες τάξεις.

Ἀπὸ τὴν Πάφο πλέουν στὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀποβιβάζονται ἐκεῖ καὶ ἀρχίζουν ἕνα δύσκολο καὶ τραχὺ ἔργο στὴ χώρα αὐτή, πού καμιά ἀσφάλεια δὲν παρείχε. Ἰδρυσαν σὲ διάφορες πόλεις ἐκκλησίες καὶ ἐπέστρεψαν, μετὰ ἀπὸ τὴν κοπιώδη περιοδείαν τῶν τεσσάρων ἐτῶν, στὴν Ἀντιόχεια. Ἀμέσως ὅμως μὲ τὴν ἐπιστροφή τους, ἕνα σοβαρὸ θέμα προέκυψε στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Ποία θὰ εἶναι ἡ σχέση τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο. Συγκαλεῖται λοιπὸν ἀποστολικὴ σύνοδος στὴν Ἱερουσαλήμ τὸ 49 μ.Χ. στὴν ὁποία οἱ ἀκούραστοι αὐτοὶ ἐργάτες μετέχουν ἐνεργῶς. Δηγοῦνται τὴ μεταστροφή τῶν ἐθνῶν καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ πού ἔγιναν μέσο τους. Δὲν εἶναι σωστὸ λέγουν νὰ ἐπιβαρύνουμε τοὺς πιστοὺς μὲ περιττὰς διατάξεις. Δὲν πρέπει ὁ Χριστιανισμὸς νὰ ἐπισκιαστῇ μὲ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο, ἀλλὰ νὰ μείνῃ ἀνεξάρτητος. Οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι συμφωνοῦν μὲ τὶς ἀπόψεις τους καὶ ἀποφασίζουν νὰ διατηρήσουν αὐτοτελῆ τὸ Χριστιανισμὸ, χωρὶς νὰ ἐπιφορτίζουν τοὺς πιστοὺς μὲ πε-

ριττὰ βάρη. Ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποστολικῆς συνόδου μεταφέρεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους Βαρνάβα καὶ Παῦλο στὴν Ἀντιόχεια ὅπου εἶχε γεννηθῆ τὸ ζήτημα.

Μὲ τὴ σοφὴ καθοδήγησι τοῦ Βαρνάβα ὁ Παῦλος ὀριμάζει πλέον καὶ ἀρχίζει μόνος του, μὲ ἄλλους συνεργάτες, νέαν περιοδείαν στὴ Μικρὰ Ἀσία, ἐνῶ ὁ Βαρνάβας μὲ τὸν ἀνεψιὸν του Μάρκο ἔρχεται στὴν Κύπρο. Ἐργάζεται μὲ ζῆλο καὶ διοργανώνει συστηματικὰ τὴν Κυπριακὴ Ἐκκλησίαν, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πατρίδος του. Ἀπὸ ἐδῶ ἐπεχείρησε καὶ διάφορες ἐξορμήσεις πρὸς τὴ Βόρειον Ἀφρικὴ καὶ ἀκολουθώντας αὐτὸ τὸ δρόμο ἔφθασε μὲχρι τὴ Ρώμη, ὅπου διωργάνωσε τοὺς διασκορπισμένους πιστοὺς σὲ χριστιανικὴ κοινότητα, στὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος ἀργότερα ἀπευθύνει τὴν «πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν» του.

Ὁ Θάνατός του.

Ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐρίζωσε πιά στὴν Κύπρο καὶ μὲ ἥσυχον τρόπο ἀπλωνε τὶς ρίζες παντοῦ. Ὁ μεγαλοπρεπὴς στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ Βαρνάβας δὲν ἔπαυε νὰ στηρίζῃ καὶ νὰ προσελκύῃ πιστοὺς. Αὐτὴ τὴ γρήγορη ἐξάπλωσις ὁ Ἐλύμας τὴν ἔθλεπε μὲ μίσος, γι' αὐτὸ ὀργάνωσε συστηματικὴ δίωξι τοῦ Βαρνάβα. Ὁ φιλήσυχος αὐτὸς ἄνδρας μὲ τὴ θεία χάρι πού ἦταν προικισμένος, προέβλεψε τὴ σύλληψιν καὶ τὸ μαρτύριόν του. Τὸ καλοκαιρινὸ ἐκεῖνο βράδυ τοῦ Ἰουνίου τὸ 58 μ.Χ. πού μιλοῦσε στὴ Σαλαμίνα, ἔλειπε ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ Εὐαγγέλιον πού ὁ ἴδιος ἀντέγραψε ἀπὸ τὸ Ματθαῖον. Τὸ Εὐαγγέλιόν του τὸ βαστοῦσε ὁ ἀνεψιὸς του Μάρκος. Τοῦ τὸ ἔδωσε γιὰ νὰ τὸ σώσῃ ἀπὸ τὰ θάρβαρα χέρια. Ἐνῶ λοιπὸν τὰ πλήθη ἄκουαν καταμαγευμένα τὰ γλυκὰ, παρηγορητικὰ καὶ σωτήρια λόγια τοῦ Βαρνάβα, θόρυβος διατάραξε τὴ γαλήνη. Μιὰ ομάδα Ἰουδαῖοι ὄρμησαν καὶ ἄρπασαν τὸ δάσκαλο καὶ μὲ ταχύτητα τὸν ὀδήγησαν σ' ἕνα σκοτεινὸ κελλί. Ὅταν πιά ἡ νύχτα προχώρησε μέσα στὸ σκοτάδι ἔσυραν βίαια τὸ Βαρνάβα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν στὸν ἵπποδρομο καὶ ἐκεῖ μὲ ἄγριο λιθοβολισμὸ τὸν

σκότωσαν. Ἀτάραχος δὲ ὁ Βαρνάβας καὶ γαλήνιος, ὅπως ἦταν πάντοτε, ὑπέμεινε καρτερικὰ τὸ μαρτυρικό του τέλος, γιὰ νὰ ποτίση καὶ μὲ τὸ αἷμα του τὸ νιοφυτευμένο δένδρο τοῦ χριστιανισμοῦ, πού ὁ ἴδιος φύτεψε πρὶν δεκατρία χρόνια. Ἡ μανία καὶ τὸ μίσος πού ἔτρεφαν κατὰ τοῦ Βαρνάβα οἱ δολοφόνοι του τοὺς ὠθήσε νὰ ἀνάψουν φωτιά νὰ κάψουν τὸ νεκρὸ σῶμα, ὁμῶς «προνοία Θεοῦ ἀκήρατον ἔμεινε τὸ σῶμα τοῦ Ἀποστόλου». Τοὺς δολοφόνους ἀκολούθησε καὶ μιὰ ὁμάδα συνεργάτες τοῦ Βαρνάβα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Μάρκο, πού χωρὶς νὰ γίνουν ἀντιληπτοὶ κρύφτηκαν σὲ κάτι θάμνους καὶ μὲ πόνου ψυχῆς εἶδαν τὸ θάνατο τοῦ δασκάλου τους. Ὁταν οἱ δολοφόνοι ἔφυγαν νομίζοντας ὅτι θὰ καὶ τὸ ἀποστολικὸ σῶμα, ὁ Μάρκος μὲ τοὺς ἄλλους τὸ πῆραν ἀνέπαφο ἀπὸ τίς φλόγες καὶ τὸ ἔθαψαν σ' ἓνα πρόχειρο τάφο πού θρῆκαν ἐκεῖ ἔτοιμο. Πάνω στὸ στήθος ὁ Μάρκος ἔβαλε καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, πού τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ θεὸς του προηγουμένως. Ἐπειδὴ ἐφοβοῦνταν οἱ συνεργάτες του καὶ τὴ δική τους διώξη ἔφυγαν ἀπὸ τὸ νησί.

Εὕρεση τοῦ Λειψάνου του. Τὰ Προνόμια τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας.

Πέρασαν τέσσερις αἰῶνες καὶ ἦταν ἄγνωστο πού τάφηκε τὸ σῶμα τοῦ Βαρνάβα. Ἡ γῆ ὅμως νιώθουσα σεβασμὸ πρὸς τὸν ἄνδρα πού θαστοῦσε στὰ σπλάγχνα της, εὐνόησε τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς χαρουπιᾶς πάνω ἀπὸ τὸν τάφο, πού στὸν ἴσκιο της ἐγίνονταν πολλὲς θεραπείες ἀσθενῶν, χωρὶς νὰ εἶναι γνωστὴ ἡ αἰτία πού τίς προκαλοῦσε καὶ ἔτσι ὁ τόπος ὀνομάστηκε «τόπος ἰάσεως».

Ἐνα βράδυ τοῦ 488, πού ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας Σαλαμίνας κοιμήθηκε πολὺ στενοχωρημένος, γιὰ τὸ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἤθελε νὰ ὑπαγάγη τὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ὑπὸ τὴ διοίκησή του, μὲ τὴν πρόφαση ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ μεταδόθηκε ὁ Χριστιανισμὸς στὴν Κύπρο καὶ ἐπειδὴ πολιτικῶς ἡ Κύπρος ἦταν ὑπήκοος τῆς Ἀντιοχείας, εἶδε στὸ ὄνειρό του τὸ Βαρνάβα νὰ τοῦ

φανερῶν πού εἶναι ὁ τάφος του. Εἶναι δὲ ἀξιοσημείωτο τὸ ὅτι ὁ Βαρνάβας καὶ νεκρὸς προσπαθεῖ νὰ σώση τὴν Ἐκκλησία του ἀπὸ ἐπίβουλες ἐνέργειες. Ὁ Ἀνθέμιος μετὰ τὴ θεία αὐτὴ ἀποκάλυψη ἐρεύνησε καὶ θρῆκε πράγματι τὸ ἱερὸ λείψανο καὶ στὸ στήθος του τὸ ἰδιόγραφο τοῦ Βαρνάβα κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο. Σημαντικὸ τὸ γεγονός στὴν ἱστορία τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας! Ὁ Ἀνθέμιος, γεμάτος ἀπὸ χαρὰ μὲ τὸ ἀνεκτίμητο θησαυρὸ πού ἀνεκάλυψε, ἀναχώρησε γιὰ τὴ Βασιλεύουσα. Δώρισε τὸ Εὐαγγέλιο στὸν Αὐτοκράτορα Ζήνωνα καὶ τοῦ ζήτησε νὰ στερεώσῃ τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας του, πού ἐπιβουλεύονταν οἱ Ἀντιοχείς. Ὁ Ζήνων ἀντάξια τοῦ δώρου πού πῆρε τίμησε κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του τὸν ἀρχιεπίσκοπο μὲ τὰ ἐξῆς προνόμια:

- α) Νὰ ντύνεται μὲ «βασιλικὸν ἐρυθροῦν μανδύαν».
- β) Νὰ θαστῶ «βασιλικὸν σκῆπτρον» ἀντὶ τῆς ποιμαντορικῆς ράβδου.
- γ) Νὰ ὑπογράψῃ «δι' ἐρυθρᾶς μελάνης».
- δ) Ἐπεκύρωσε μὲ βασιλικὸ διάταγμα τὸ Αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου.

Τὰ προνόμια αὐτὰ τὰ διατηρεῖ μέχρι σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας.

Ἡ Ἰδρυση τῆς Μονῆς.

Σὲ μιὰ τέτοια μεγάλη προσωπικότητα, ὅπως ἦταν ὁ Βαρνάβας, ἀξίζε ἓνα ἀφιέρωμα, ἓνας λαμπρὸς ναὸς. Ὁ αὐτοκράτορας ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προνόμια πρόσφερε καὶ σεβαστὸ χρηματικὸ ποσὸ γιὰ τὸ ναὸ πού θὰ κτιζόταν πρὸς τιμὴ τοῦ Ἀποστόλου. Καὶ πραγματικὰ ὁ ναὸς πού ἀηγέρθηκε μὲ τίς ἐνέργειες τοῦ Ἀνθemiου ἦταν «λαμπρὸς τοῖς μηχανήμασι, λαμπρότερος τῆ ποικιλίᾳ τῆς διακοσμῆσεως, ἐμβόλοις ἔξωθεν περιεσφιγμένος», βασιλικοῦ ρυθμοῦ, παρουσίαζε τὴν ἐπιβλητικότητα τῆς χριστιανικῆς τέχνης, πού τὴ μαρτυροῦν τὰ κιονόκρανα πού εἶναι ἐντοιχισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στὸ σημερινὸ ναὸ καὶ τὸ ἀρχαῖο Ἅγιο Βῆμα. Στὸ νότιο ἡμικύκλιο τοῦ Βήματος τοποθετήθηκε ἡ μονὴ πού ἔμοια-

ζε μὲ μικρὴ πολίχνη καὶ ἔγινε τὸ κέντρο προσκυνήματος τῶν Κυπρίων.

Ὁ περικαλλῆς αὐτὸς ναὸς δὲν εἶχε τὴν τύχη νὰ ζήσῃ περισσότερο ἀπὸ δυὸ αἰῶνες, γιὰ τὴ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή τῆς Σαλαμίνας ἀπὸ τὸν Ἀραβὰ Μωαβιὰ τὸ 646 μ.Χ. περιέλαθε καὶ αὐτὸν μὲ τὴ γύρω μονή, ἡ ὁποία λεηλατήθηκε καὶ καταστράφηκε. Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν καταστροφή χάνεται ἡ ἱστορία της γιὰ πολλοὺς αἰῶνες, χωρὶς νὰ ξέρουμε τί ἀπέγινε μέχρι τὸ 1674, ὅποτε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰλαρίων Κιγάλας ἔκτισε πάνω στὶς θάσεις τοῦ ἀρχαίου ναοῦ θυζαντινὸ τρίτρουλο ναὸ. Καὶ ὁ ναὸς αὐτὸς γνώρισε νέα καταστροφή, ὄχι ὅμως ὀλοκληρωτικὴ, ἄγνωστο ὑπὸ ποιὲς συνθήκες. Δηλαδή καταστράφηκε ὁ τροῦλος πού κάλυπτε τὸ Ἅγιο Βῆμα καὶ οἱ μετέπειτα διόρθωσαν αὐτὸν πού ἀπέμεινε χωρὶς νὰ ἀνεγείρουν τὸν κατεστραμμένο τροῦλο.

Ἡ μονὴ ἀνακαινίστηκε πιὸ ὕστερα τὸ 1744 ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Φιλόθεο. Δὲ γνώρισε ποτὲ πιά τὴν αἴγλη πού εἶχε πρὶν τὴν Ἀραβικὴ καταστροφή. Σ' αὐτὸ συνέτειναν πολὺ οἱ δύσκολες μέρες πού διερχόταν τὸ νησί μας, καθὼς καὶ ἡ θέση της, πού γινόταν εὐκόλη λεία τῶν ἐχθρῶν. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός δὲν ἐπέτρεψε οὔτε καὶ τὴ διαφύλαξη τῶν ἱερῶν κειμηλίων, πολὺ περισσότερο τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, πού τὰ ἴχνη του χάνονται μὲ τὴν πρώτη καταστροφή.

Ἡ Μονὴ σήμερα.

Ὅταν ὁ Φιλόθεος ἀνακαίνισε τὴ μονὴ λίγο προσωπικὸ τὴν ἐπᾶνδρωσε. Μὲ τὴν ἔναρξη ὅμως τῆς Μεγάλῆς Ἐθνεγεσίας τοῦ 21 καὶ πάλιν ἐγκαταλείπεται καὶ οἱ ἐκάστοτε ἀρχιερεῖς τὴν ἐνοικιάζουν σὰν «τασιλίκι» σ' ἓνα ἐνοικιαστή, πού τὴν χρησιμοποιεῖ σὰ δική του κατοικία, τῶν ζώων του καὶ ἀποθήκη τῶν γεωργικῶν του προϊόντων.

Τὸ 1917 τρεῖς κατὰ σάρκα ἀδελφοὶ μοναχοὶ, Χαρίτων, Στέφανος καὶ Βαρνάβας ἐγκαταστάθηκαν στὴ Μονὴ κατόπιν ἀδείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυρίλλου τοῦ Γ'. Ἡ ἐκεῖ παρουσία τους τὴν ἔσωσε ἀπὸ τελειώ-

τικὴ καταστροφή. Τὸ 1963 ἀνέλαβαν τὴν ἐξ ὀλοκλήρου ἀνακαίνιση τῶν κελιῶν, ἀφοῦ προηγουμένως «ιδίαις δαπάναις» ἔκτισαν κωδωνοστάσιο στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ.

Τὸ 1964 μὲ τὴ χειροθεσία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς ὡς ἡγουμένου τῆς Μονῆς, μὲ προσωπικὸ ὀκτῶ μοναχῶν, ἀναγνωρίζεται μετὰ τῶν ἐπισήμων μονῶν τῆς Κύπρου. Τὸν ἴδιο χρόνο κατόπιν συνοδικῆς ἀποφάσεως θὰ ἐγίνονταν λαμπροὶ ἑορτασμοὶ μὲ τὴ συμπλήρωση 1900 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, ἀλλὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα τῆς Τουρκικῆς ἀνταρσίας ματαίωσαν τοὺς ἑορτασμοὺς.

Ὁλόκληρο τὸ κτηριακὸ συγκρότημα, κυρίως ὁ ναὸς, εἶναι ἀρχαιολογικὸ μνημεῖο. Ὁ ναὸς δέχθηκε κατὰ καιροὺς διάφορες ἐπιδιορθώσεις ἀπὸ τὸ τμήμα ἀρχαιοτήτων, πού ἀνοίξε ξανά μάλιστα τὰ παθάρυρα τὰ ὁποῖα προηγουμένοι ἔκλεισαν, ἴσως γιὰ στερεοποίηση τοῦ ναοῦ. Ἡ τελευταία ἐπιδιορθωση ἔγινε τὸ 1964 κατὰ τὴν ὁποία ἐξωτερικὰ ὁ ναὸς στερεοποιήθηκε μὲ σιδεροσυνδέσεις καὶ τσιμεντοκονίαμα καὶ ὑπάρχει προοπτικὴ νὰ ἀνοικοδομηθῇ καὶ ὁ τρίτος τροῦλος, καθὼς ἐπίσης καὶ γενικὴ ἐπισκευή.

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἄλλο ἀξιοσημείωτο εἶναι τὸ Ἅγιο Βῆμα, ἀκριβῶς πίσω ἀπὸ τὸ σημερινὸ, τὸ ὁποῖο ἀνακαλύφθηκε τὸ 1936 ἀπὸ ἀνασκαφῆς τοῦ κ. Γ. Σωτηρίου μὲ τὴ συνεργασία τοῦ τμήματος ἀρχαιοτήτων. Ἐδῶ σώζεται ὁ τόπος στὸν ὁποῖο ὁ Ἀνθέμιος τοποθέτησε τὸ ἱερὸ λείψανο τοῦ Βαρνάβα καθὼς καὶ ὁ τάφος τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Σώζεται ἐπίσης τμήμα τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθημα. Λίγα μέτρα ἀνατολικά τῆς Μονῆς εἶναι ὁ τάφος τοῦ Ἀποστόλου πού τάφηκε ἀπὸ τὸ Μάρκο.

Τὰ μόνια κειμήλια πού ὑπάρχουν εἶναι οἱ εἰκόνες τοῦ εἰκονοστασίου στὸ ναὸ χρονολογούμενες ἀπὸ διακοσίων ἕως τριακοσίων ἐτῶν καὶ τὰ λειτουργικὰ θιβλία πού ἀφιερῶθηκαν ἀπὸ τὸν Ἐθνομάρτυρα Κυπριανὸ τὸ 1816, φέροντα ἀφιέρωση καὶ τὴν ὑπογραφή του δι' ἐρυθρᾶς μελάνης.

Ἡ Μονὴ βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δύο ἀρχαιολογικούς χώρους, τὴ Σαλαμίνα καὶ τὴν Ἀλάσια. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς προσκυνητὲς συγκεντρώνει καὶ μεγάλ-

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΛΑΩΝ

Ἡ ψυχοσωματικὴ διάπλαση τοῦ ἀνθρώπου ἐπιβάλλει ὄχι μόνον ὑλικὴ τροφή ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ, ἀπαραίτητη νὰ σταθεροποιήσῃ τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴ δημιουργία, στὸν ὑλικὸ δηλαδὴ καὶ πνευματικὸ κόσμον. Ἡ θρησκεία δέ, γέννημα ἑνὸς ἐνστίκτου πού ὑπάρχει καὶ στοὺς πιὸ θάρβαρους λαούς, εἶναι βασικὸ εἶδος πνευματικῆς διατροφῆς, γιατί ἀποτελεῖ μέσο ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ κάτι τὸ ἀνώτερο, τὸ μεγαλειώδες, τὸ ὑπερφυσικό. Καὶ θρησκεία εἶναι ἡ ἔκφραση — ἡ ποικιλότροπη ἔκφραση — τῶν τόσων αἰσθημάτων πού πηγάζουν ἀπὸ τὸ θαυμασμό πρὸς τὰ μεγαλεῖα τῆς φύσης, ἀπὸ τὸ μυστήριο τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὴν ἀντίληψη ὅτι ὑπάρχει μιὰ ἀνώτερη δύναμη πού ἐξουσιάζει τὰ πάντα, μαζί κι αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἀνάγκη ἐκφράσεως ὄλων αὐτῶν τῶν αἰσθημάτων ὥθησε τὸν ἄνθρωπον στὴ δημιουργία τῆς θρησκείας καὶ τῆς λατρείας, πού ποικίλλουν ἀνάλογα μὲ τὴν πνευματικὴ στάθμη κάθε λαοῦ καὶ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔζησε.

Ἡ διαφορὰ αὐτὴ στὴ θρησκεία εἶναι ἀντιληπτὴ στοὺς ἀνατολικούς λαούς, τοὺς δημιουργοὺς τῶν ἀρχαιοτέρων πολιτισμῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι, λαὸς μὲ ἀνεπτυγμένη φαντασία, ὑπέτασαν τὴ θρησκεία στὴ φαντασία τους καὶ τὸ ἔλεος τῶν πολιτικῶν γεγονότων. Ἡ πρώτη φάση τῆς θρησκείας τους ἦταν τοτεμικὴ. Τοτέμ λέγεται μιὰ δύναμη ὑπερφυσικὴ, μυστικὴ καὶ ἀπρόσωπη, δύναμη ζωῆς καὶ γονιμότητος, πού ἔχει τὴν ἕδρα τῆς σ' ἕνα ζῶον, σπανιότερα σ' ἕνα φυτὸ ἢ ἕνα πράγμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ πρωτόγονη κοινωνικὴ ὁμάδα (κλάν) πιστεύει ὅτι κατὰγεται καὶ τὸ χρησιμοποιοῖ σὰ δικό τῆς ἔμβλημα καὶ σὰ συλλογικὸ ὄνομα. Ὅ,τι προσδιορίζει

τὸ τουριστικὸ ρεῦμα λόγῳ τοῦ ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος πού παρουσιάζει καὶ λόγῳ τῆς θέσης τῆς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δ' κλ.

τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἐνότητα τῆς πρωτόγονης ὁμάδας, δὲν εἶναι ὁ σύνδεσμός τῆς μὲ τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ ἡ κοινὴ πίστη ὅτι τὰ μέλη τῆς πρωτόγονης συλλογικότητος ἔχουν τὸν ἴδιο τοτεμικὸ γενάρχη καὶ ἐπομένως κοινὸ μεταξὺ τους ἀδελφικὸ αἷμα.

Ἡ δοξασία ὅτι ὁ Φαραὼ εἶχε θεϊκὸ αἷμα ἦταν κληρονομία τοτεμικῶν δοξασιῶν. Ζῶα πού ἀνήκαν στὸ εἶδος τοῦ τοτέμ ἦταν ἱερά.

Ὅταν ἡ Αἰγυπτιακὴ κοινωνία ἔγινε ἀπὸ νομαδική, ἐδραία καὶ γεωργικὴ, τὰ τοτέμ διατηρήθηκαν σὰν ἔθνικα σύμβολα στοὺς νομούς. Ὁ μεταξὺ τῶν νομῶν πόλεμος κατέληξε στὴν ἐπικράτηση τοῦ νομοῦ τοῦ Ἰέρακος καὶ τὸ τοτέμ αὐτὸ κατέστη τὸ κύριον ἔθνικὸ σύμβολο ὅλης τῆς Αἰγύπτου, τὸ ἔμβλημα τοῦ Θεοῦ Ρά καὶ τοῦ Θεοῦ Ὡρου. Ὁ βασιλιάς, πού διαδέχθηκε τὰ τοτέμ στὴ γῆ, κληρονόμησε τὴ μορφή τους, τὸ αἷμα του καὶ τὶς ἐξουσίες του στοὺς ἄνθρώπους. Ὁ λαϊκὸς Θεὸς Ὡσιρις ἀποτελεῖ ἐξέλιξη γεωργικοῦ τοτέμ.

Ἀκολουθεῖ ὁ ἡλιακὸς κύκλος (τῆς θρησκείας). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πέμπτης δυναστείας τὸ ἱερατεῖο τῆς Ἡλιούπολης εἶχε συνθέσει ἕνα κοσμογονικὸ σύστημα καὶ εἶχε δημιουργήσει γύρω ἀπ' αὐτὸ μιὰ λειτουργικὴ κι ἕνα συμβολισμό, τοῦ ὁποῖου τὰ ἐξωτερικὰ σήματα ἀπευθύνονταν στοὺς πολλοὺς ἐνῶ ἡ κατανόηση τῆς ἐσωτερικῆς του σημασίας παρέμεινε προνόμιον τῶν μνημόνων. Κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ βασίλευσαν στὴν Αἴγυπτον, πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους, τρεῖς οἰκογένειες θεῶν, μὲ ἑννέα μέλη κάθε μιὰ, τρεῖς ἑννεάδες. Ἡ χώρα ὠφείλε σ' αὐτὲς τὴ φυσικὴ τῆς διάπλαση, τὸν κοινωνικὸ τῆς σχηματισμὸ καὶ τοὺς θεσμούς τῆς. Μᾶς εἶναι γνωστὸ ὅτι τὴν πρώτη ἑννεάδα ἀπετέλεσαν οἱ φυσικὲς δυνάμεις τῆς Αἰγύπτου πού προσωποποιήθηκαν στοὺς ἀκόλουθους θεοὺς: Ἡλιος-

Ρά, Ἀέρας-Σοῦ, καὶ Τεφνέτ, Γῆ-Γκέμπ, Οὐρανός-Νούτ, Νεῖλος-Ὡσιρις, Καρποφοροῦσα γῆ-Ἰσις, Ἐρημος-Σέθ, Γῆ-Νέφθους. Μεταξὺ αὐτῶν παίχτηκε τὸ πρῶτο δράμα τῆς δημιουργίας τοῦ Κόσμου: Ὁ Ρά εἶναι αὐτοδημιουργητός. Δημιούργησε τὸν κόσμον μὲ τὴν ἀπαγγελία τοῦ Λόγου του. Ἀπ' τὸ σιωπηλὸ χάος ὁ ἦχος του ἔκαμε ν' ἀναπηδήσῃ τὸ φῶς, ὁ ἀέρας, ἡ γῆ, τὸ νερό, ἡ βλάστηση, ἡ ἔρημος. Ὁ Λόγος τοῦ Ρά κατέβηκε στὴ γῆ, ζυμώθηκε μὲ τὴν ἰλὺ τοῦ Νεῖλου καὶ δημιούργηθηκαν τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, καὶ οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Λόγος στὸ σῶμα τοῦ Φαραὼ εἶναι δυναμικὴ κι ἀθάνατη πνοή. Ὁ θάνατος τοῦ Φαραὼ ἀποτελεῖ τὴν κάθαρση τοῦ κοσμογονικοῦ δράματος καὶ τὸ τέλος τῆς πορείας τοῦ θείου Λόγου στὸν κόσμον τῆς ὕλης.

Καὶ ἀκολουθεῖ ὁ Ὡσιριακὸς κύκλος πού εἶναι ἀφιερωμένος στὸν Ὡσιρι τοῦ ὁποῖου ἡ ζωὴ συμβολίζει τὴ φυσικὴ περιοδικὴ ἀναδημιουργία, τὸ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Νεῖλου. Εἶναι, ὁ Ὡσιρις, ὁ ὀργανωτὴς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ ἐξημερωτὴς τῶν ζῴων, ὁ δάσκαλος τῶν ἀνθρώπων. Σὺζυγὸς του εἶναι ἡ ἀδελφὴ του Ἰσις καὶ σύντροφοί του στὸν ἐκπολιτιστικὸ ἀγῶνα ὁ Θῶτ (θεὸς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ ὁ Ἄνουβις (θεὸς τῆς στρατιωτικῆς τέχνης). Στὴ γλυπτικὴ κρατᾶ ποιμαντορικὴ ράβδον καὶ βουκολικὸ μαστίγιον — ἐχθρὸς του εἶναι ὁ ἀδελφὸς του Σέθ πού συμβολίζει τὴν ἔρημον, τὴν ξηρασίαν, τοὺς παγετῶνες. Μὲ τὸ χεῖμῶνα ὁ Σέθ δολοφονεῖ τὸν Ὡσιρι καὶ τὸν διαμελίζει. Ἡ Ἰσις τὸν ἐπανασυναρμολογεῖ καὶ ὁ Ἄνουβις τὸν ταριχεύει καὶ μαγικά, τὸν ἀνασταίνει γιὰ νὰ γίνῃ βασιλιάς τοῦ Κάτω Κόσμου. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνοιχῆς. Ἡ Ἰσις γεννᾷ ἀπ' τὸν Ὡσιρι τὸ θεὸ Ὡρο καὶ ἡ πρώτη ἀγία τριάς τῆς Αἰγυπτιακῆς οἰκογενείας δημιουργεῖται. Ὁ Ὡρος, σὰ μεγαλώνει ζητᾷ ἐκδίκηση ἀπὸ τὸν Σέθ τὸν ὁποῖον τελικὰ νικᾷ χωρὶς ὄμως νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ θεοῦ Θῶτ ὁ Ὡρος καὶ ὁ Σέθ συμβιβάζονται. Ὁ πρῶτος κρατεῖ τὴ βασιλείαν τοῦ Δέλτα καὶ ὁ δεύτερος τῆς κοιλάδας.

Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν μῦθον ἐλπίδας, μῦθον πού ὑπόσχεται τὴν αἰωνιότητα. Στὴ θρησκεία τῶν Αἰγυπτίων εἶναι βασικὸ στοιχεῖο ἡ πίστη στὴ μετεμψύχωση, κάτι πού ἐπηρέασε πολλοὺς μεταγενεστέρους ἀνθρώπους. Τὴν πίστη αὐτὴ ἀποδεικνύει ἡ καταπληκτικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ τους ταρίχευση τῶν νεκρῶν Φαραῶ καὶ ἡ τοποθέτησή τους στοὺς τεράστιους τάφους (τὶς πυραμίδες) μὲ θαυμασιὰ κτερίσματα πού ἀποτελοῦν σήμερα βασικὴ πηγὴ τῆς ἱστορίας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Στὴ συνέχεια οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι ἔχουν κάτι τὸ εἰδικότερο, τὸ πιὸ συγκεντρωμένο. Πρῶτὴ θρησκεία τους εἶναι ἡ δαιμονολατρεία τῶν Σουμερίων. Ἡ θρησκεία αὐτὴ ὑπέστη συνεχεῖς μεταβολὲς μέχρις ὅτου κυριάρχησε σ' αὐτὴ τὸ ἡλιακὸ σύστημα.

Ὁ «κατ' ἐξοχὴν θεὸς» εἶναι ὁ Βάαλ (Βῆλος). Χαρακτηριστικὸ δὲ τῆς Βαβυλωνιακῆς θρησκείας εἶναι ἡ ταύτιση τῶν θεῶν μὲ τ' ἀστέρια. Ἡ λέξη θεὸς στὴ σφηνοειδῆ γραφὴ δηλοῦται μὲ ἄστρο. Ἡ τέτοια ἀποθέωση τοῦ ἑναστρου στερεώματος ὀδήγησε στὴν ἀστρολογία. Πέντε ἀπὸ τοὺς πλανῆτες ἀπετέλεσαν μαζί μὲ τὸν ἥλιο καὶ τὴ σελήνη τὸν ἱερὸ ἀριθμὸν ἑπτὰ, τοῦ ὁποῖου ἡ ἱερότητα μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν Χαλδαίαν σ' ὅλο τὸν Κόσμον. Ἀπὸ τὴ θρησκεία αὐτὴ προήλθαν ἀξιόλογες ἀστρονομικὲς μελέτες (ψηλοὶ ναοὶ — ἀστεροσκοπεῖα).

Ἐκτὸς ἀπ' τὴ ψαλμικὴ ποίηση ἀναπτύσσεται στοὺς Βαβυλωνίους καὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τὸ ἔπος (θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος). Περίφημον εἶναι τὸ περισωθὲν ἔπος Νεβρώδ ἢ Ἰσδουβάρ. Γενικὰ ἡ θρησκεία στοὺς Βαβυλωνίους δὲν ἀπέβη τὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ ὅπως στὴν Αἴγυπτον, τὴν Περσίαν, τὴν Ἰουδαίαν, τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ ἂν ἡ ζωὴ τῶν Βαβυλωνίων ἔμεινε ἐλεύθερη καὶ ἀδέσμευτη ἀπὸ πιεστικὴ θρησκευτικὴ ἐπίδραση (ὅπως αὐτὸ συνέβη στὴν Αἴγυπτον) ὄμως δὲν προήχθη ἡ ζωὴ των ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ.

Ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ ζωὴ, ἡ ἱστορία, ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἑβραίων ἦταν συνυφασμένα

μέ τη θρησκεία τους που βασίζεται στην Παλαιά Διαθήκη. Η θρησκεία τους δεν ήταν μονοθεϊστική απ' την αρχή. Η επίδραση των λαών της Μεσοποταμίας στη διαμόρφωση της πρώτης Έβραϊκής θρησκείας είναι αναμφισβήτητη (από επιγραφές, άνασκαφές). Επίσης υπέστησαν επίδραση από τους Κρήτες, τους λοιπούς Αιγύπτιους και τους Μικρασιάτες. Οι μεταναστεύσαντες στην Παλαιστίνη απ' τη Μεσοποταμία Έβραίοι είχαν σά θρησκεία την άστρολατρεία των Βαβυλωνίων.

Κατά τους πρώτους χρόνους διαμορφώσεως έθνικής θρησκείας στον Έβραϊκό λαό ο θεός λατρευόταν πάνω σε λόφους ή κάτω απ' τα δένδρα ή κοντά στις πηγές και πρόσφεραν σ' αυτόν καρπούς και κατοικίδια ζώα. Οι τύποι όμως αυτοί διεστράφησαν μετά την παραμονή των Έβραίων στην Αίγυπτο. Μεγάλος νομοθέτης των είναι ο Μωϋσής και αξιόλογοι ηγέτες των οι Άβραάμ, Ίησοϋς του Ναυή, Δαβίδ και Σολομών.

Στις δέκα έντολές ο Θεός είναι ένας και μόνος, παντοδύναμος, προστάτης των Έβραίων, θεός Έθνικός.

Για πολλά έτη η θρησκευτική αρχή των Έβραίων ήταν συνενωμένη προς την πολιτική έξουσία. Καθιερώθηκε απ' αυτούς ειδική ιερατική τάξη για τη λατρεία του Θεού και καταρτίστηκε λεπτομερής κώδικας της λατρείας στο ναό. Τη διαμόρφωση της θρησκείας των Έβραίων επηρέασαν και οι προφήτες, οι οποίοι έσωσαν το έθνος σε στιγμές αδυναμίας.

Ο Μωσαϊκός νόμος όμως άρχισε με το χρόνο να παραμεληθεί απ' τους Έβραίους ως ότου, μετά την Βαβυλωνία αιχμαλωσία δημιουργήθηκαν νέες θρησκευτικές γιορτές και κτίστηκε νέος ναός.

Στην Έβραϊκή θρησκεία η ιδέα του κακού εκπροσωπείται από το διάβολο. Σ' όλες τις δύσκολες περιστάσεις του Έβραϊκού έθνους η θρησκεία των Ίσραηλιτών χαρακτηρίζεται από την πίστη στο Μεσσία που θα λυτρώσει τον περιούσιο λαό του.

Η θρησκεία των Φοινίκων παράλληλα ήταν αίσθητικής φύσεως, κύριο χαρακτη-

ριστικό της οποίας ήταν η κοσμογονική προσωποποίηση των στοιχείων της φύσης. Ο Βάαλ και η Άσάρωθ, οι κύριες θεότητες των Φοινίκων ήταν ο ήλιος και η σελήνη. Ο Βάαλ μάλιστα, κατά τους ύστερότερους χρόνους λατρευόταν σαν ο ύπέρτατος, σαν ο Δίας των Έλλήνων. Ίδρύονταν προς τιμήν του ιερά και θυσιάζονταν σ' αυτόν άνθρωπινες υπάρξεις, έπιως και στον Μολώχ και έτελούντο όργιαστικές λατρείες με φανατικούς αλλαγμούς των λατρών και αυτοπληγώσεις των με ξίφη και δόρατα. Η Άσάρτη παρίστανε τη σελήνη, ήταν σύζυγος του Βάαλ και παριστάνονταν με κεφάλι «δαμάλεως» και κέρατα σε μορφή ήμισελήνου. Ο Ηρόδοτος λέει ότι η κύρια έδρα της λατρείας της ήταν η Σιδών. Άλλος θεός ήταν ο Άδωνις, που πληγώθηκε από κάπρο στο Λίθινο και λατρευόταν στην Άφάκα ή Άκη κοντά στον δμώνυμο ποταμό. Άλλος θεός ήταν επίσης ο Melkarth (Μελικέρτης - βασιλιάς της πόλης) που λατρευόταν στην Τύρο και η Όνουα, η Άθηνά των Φοινίκων. Θαλάσσιοι θεοί ήταν εκτός απ' τον Ποσειδώνα, που λατρευόταν στη Βηρυτό και οι Κάθειροι, των οποίων η προτομή τοποθετείτο στις πρώρες των φοινικικών πλοίων, οι οποίοι θεωρούνταν γιοι του Ηφαίστου ή του Αιγυπτίου Φθα. Εκτός από άλλα παράδοξα θρησκευτικά έθιμα οι Φοίνικες έκαναν και την περιτομή την όποιαν έμαθαν απ' τους Αιγυπτίους.

Στους Πέρσες, τέλος, επικρατούσα θρησκεία ήταν ο Ζωροαστρισμός, ο οποίος τιμούσε και τους αρχαίους θεούς και ήρωες, αφού τους μετέτρεψε σε πιστούς βοηθούς του αγαθού, του Άχούρα Μάσδα (Ώρομάσδου). Πίστευαν οι Πέρσες ότι ο κόσμος είναι στην έξουσία των δύο δυνάμεων: του καλού και του κακού, που θρίσκονται σε συνεχή διαμάχη. Ο θεός του αγαθού, ο Άχούρα Μάσδα, είναι ο δημιουργός του κόσμου και έχει βοηθούς στο έργο του τους άγγέλους και τους ένάρητους ανθρώπους. Το κακό, ο θεός Άριμάν, άκολουθείται από πονηρά πνεύματα και έργο του είναι η καταστροφή του κό-

σμου. Άποτέλεσμα της συνεχούς διαμάχης μεταξύ τους είναι η νίκη του αγαθού.

Κύριον στοιχείον της λατρείας των Περσών είναι η φωτιά και από αυτό η θρησκεία τους ονομάστηκε πυρολατρεία. Οι προσευχές γίνονταν σε ψηλά όρη, στο ύπαιθρο. Οι δέ θεοί τους δεν είχαν ούτε ναούς ούτε άγάλματα. Ίερό τους θιβλίον είναι η Ζένδ-Άθέσταν στην όποιαν περιέχεται η διδασκαλία του Ζαρατούστρα.

Ίερείς της Ζωροαστρικής θρησκείας ήταν οι μάγοι, τους όποιους ο Ηρόδοτος άπαριθμεί μεταξύ των μηδικών γενών. Προσθέτει επίσης ότι οι μάγοι χρησίμευαν και σαν όνειροκρίτες των βασιλέων, προλέγοντας το μέλλον σε στιγμές κρίσιμες για το κράτος. Οι Πέρσες πίστευαν ότι ο Ώρομάσδης (Άχούρα Μάσδα) έδωκε σ' αυτούς την κυριαρχία όλου του κόσμου. Ώς σήμερα ο ηγεμόνας των ονομαζόταν «βασιλεύς βασιλέων» (και σήμερα άκόμη «Σαχινσάχ»). Είχαν την πεποίθηση ότι ήταν άνώτεροι από τους άλλους, τους όποιους δεν έχουν ανάγκη να φοβούνται.

Η μελέτη κατά κάποιον τρόπο αυτή της θρησκείας των αρχαίων ανατολικών λαών μας οδηγεί σε όρισμένα συμπεράσματα όσον άφορα τη σχέση θρησκείας και έπιστή-

μης, θρησκείας και πολιτισμού και τη διαπίστωση ότι όλοι αυτοί οι λαοί έχουν — με τη θρησκεία — να μας διδάξουν θεάθεις έννοιες οι όποιες άπασχολούν τον άνθρωπο από τη στιγμή της δημιουργίας του, με τη δική τους γνώμη και διδασκαλία φυσικά.

Για τη σχέση θρησκείας και έπιστήμης παρατηρούμε ότι συμβαδίζουν και οι δύο στον ίδιο όδρομο με τον ίδιο σκοπό: την κατάκτηση του άνώτερου, του άπέραντου. Και τότε η μιά γίνεται αίτία να άναπτυχθή η άλλη και άλλοτε η δεύτερη παρουσιάζεται σά σημαντικό στοιχείο για τη δημιουργία της πρώτης.

Ο δέ πολιτισμός, το πνευματικό επίπεδο, κάθε λαού είναι συνδεδεμένο άμεσα με τη μορφή της θρησκείας που επικρατεί.

Γενικά μας προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι τόσο αρχαίοι λαοί άνέπτυξαν τόσο πολύπλοκα συστήματα για τη κοσμογονία κι έδωσαν τόσο ζωη κι ένεργητικότητα στον κάθε θεό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

Λεξικόν Ήλιου, τόμοι 1, 3, 4, 9, 15, 18.
Περιοδικόν Ίστορία, τεύχη 23,33
Άρχαία Ίστορία, Χρίστου Μαλλιάρου.

ΜΑΡΙΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ, Δ'2 πρ.

Ο ΓΙΑΝΝΟΣ ΓΚΑΜΑΡΟΣ ΤΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ «ΤΟ ΓΙΟΥΣΟΥΡΙ» ΚΑΙ ΟΙ ΣΗΜΕΡΙΝΟΙ ΝΕΟΙ

Το διήγημα αυτό του Καρκαβίτσα με την άνάγλυψη παρουσίαση των γεγονότων και των προσώπων, την έσωτερική συνάφεια, την πρωτοτυπία, την δύναμη του λόγου, την επικότητα και το συγκρατημένο λυρισμό, σε θυθίζει πράγματι σε συλλογισμούς και προβληματισμούς. Σ' οδηγεί σε σκέψεις και συγκρίσεις του μοναδικού σχεδόν πρωταγωνιστή με χειροπιαστές πραγματικότητες του σήμερα και του περασμένου, με τον έαυτό σου ή τους τριγύρω σου, και ιδίως με τους σημερινούς όρ-

γισμένους νέους, που παρ' όλον που οι σκοποί τους βασικά είναι καλοί και θεάρεστοι, έντούτοις για να τους επιτύχουν ή για να διαμαρτυρηθούν για τον πόλεμο, για την άδικία, και τις διακρίσεις κατέληξαν στην άρνηση παραδεδεγμένων και άπαραιτήτων ιδανικών. Αυτή την τελευταία σύγκριση θα προσπαθήσουμε να κάνουμε.

Πολλοί ίσως να βλέπουν στο πρόσωπο του Γιάννου Γκάμαρου ένα νέο υπέροπτη, έ-

γωϊστή, υπερβολικά φιλόδοξο, αλαζόνα, επαναστάτη και όνειροπόλο, ουτοπιστή. Μάλλον όμως πρέπει να τοποθετηθεί σε κάποιο διαφορετικό πλαίσιο, γιατί διακρίνει κανείς στις πράξεις του, στο χαρακτήρα του, τον ιδανικό τύπον του νέου και κατ' έξοχήν του Έλληνα νέου, του πεισματάρη, του επίμονου, που προσπαθεί να επιτύχει κάτι προσφέροντας όλες του τις δυνάμεις πνευματικές και σώματικές, του τραγικού θάλλεγε κάποιος που προσπαθεί να επιτύχει το ακατόρθωτο, το υπερανθρώπινο, να γκρεμίσει την παράδοση που τη δούλεψαν και μορφοποίησαν οι αιώνες. Συγχρόνως διαπιστώνουμε και τις διαμετρικές διαφορές που παρουσιάζει ο Γιάννος Γκάμαρος αντιπαραβαλλόμενος με τους άρνητές νέους του έξωτερικού κυρίως.

Ο Γιάννος Γκάμαρος διέκρινε από μικρός μια τάση υπερβολής και παραλογισμού σε μια παράδοση του νησιού του που για γενιές ολόκληρες πιστευόταν και καμιά προσπάθεια, έκτος από ελάχιστες εξαίρεσεις που κατάληξαν κι αυτές σ' άποτυχία, δε γίνονταν για ν' αποδειχθεί ή αλήθεια ή η πλάνη της. Μιλούσε για κάποιο μεγαλόκορμο, άμετακίνητο δέντρο, «το γιούσουρι», που θρικόταν γερά στερεωμένο με τις χοντρές ρίζες του στο θυθό της θάλασσας. Θέτει σα σκοπό της ζωής του, σαν ιδανικό του, σα φιλοδοξία του έστω, να εργαστεί προσφέροντας στον άγωνα αυτό όλες του τις δυνάμεις, για να αποδείξει ότι η παράδοση αυτή είναι λαθεμένη. Δεν υπολογίζει τις δυσκολίες του επιχειρήματος. Προσβλέπει μόνο προς το τέλος του και τα καλά που θα φέρη. Έδω μπορεί κάποιος να θγάλη το συμπέρασμα, ότι ο Γκάμαρος κακώς δεν έστάθμισε πρώτα τις δυσκολίες και μετά να αποφασίσει, αν έπρεπε να δώσει τη μεγάλη μάχη. Μάλλον όμως όλα αυτά θα πέρασαν από το νοῦ του. Άλλά όταν ανακαλύψει ότι κάτι είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί ή και ακόμη ανθρωπίνως αδύνατον θα το εγκαταλείψει; Αντιθέτως πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές σου έστω κι αν είναι φανερό πως θα αποτύχει

στον τελικό σκοπό. Σίγουρα κάτι όχι ευκαταφρόνητο θα επιτευχθεί. Για παράδειγμα ένας νέος θέλει να ακολουθήσει τα άχνάρια που χάραξε κάποια μεγάλη φωτεινή μορφή της ιστορίας. Μπορεί γι' αυτόν και τα προσόντα που διαθέτει να είναι αδύνατον. Με την προσπάθεια όμως και τη συνεχή έμμονή προς τον αρχικό σκοπό θα επιτύχει κάτι, καλύτερο μὲν από το ιδανικό τους καλύτερο όμως από το τίποτα. Ο χριστιανός δεν μπορεί φυσικά να γίνει όμοιος προς το Χριστό. Προσπαθώντας όμως κερδίζει την αιώνια ζωή. Έπομένως αν ο Γιάννος Γκάμαρος δεν υπελόγισε τις δυσκολίες είναι δείγμα ήρωισμού και όχι επιπολαιότητας.

Ο ήρωας του διηγήματος έχει τις φιλοδοξίες του, (αλόιμονο στο νέο που δεν φιλοδοξεί καθόλου), έμμονή και αγωνιστική διάθεση, δεν τ' αβάζει κάτω με την πρώτη άποτυχία. Έργάστηκε σκληρά έναντιον του κατεστημένου, όπως πρέπει όμως, και πέτυχε κάτι. Φανέρωσε τουλάχιστον ότι το «γιούσουρι» κόπηκε και ίσως, αν ήταν περισσότερο τυχερός, να πετύχαινε να το μεταφέρει στο νησί του.

Οί σημερινοί νέοι, και έννοῶ τους νέους του κόσμου ολόκληρου και όχι μόνο αυτού της μικρής μας κοινωνίας, αγωνίζονται κι αυτοί για να διορθώσουν υποτίθεται το κατεστημένο, να βάλουν πάνω σε νέα θεμέλια τον κόσμο. Άλλά οι τρόποι με τους οποίους εργάζονται, ή φιλοσοφία πάνω στην οποία στηρίζουν τις πράξεις τους, και ο χαρακτήρας τους είναι ολότελα διάφορα με τα αντίστοιχα του Γιάννου Γκάμαρου.

Ο Γιάννος Γκάμαρος αγωνίζεται να ξεριζώσει το «γιούσουρι». Άλλά κατά τη διάρκεια του άγωνα του αυτού δεν έχασε καθόλου την αισιοδοξία του, ούτε κλονίστηκε ή πίστη του προς τις παραδομένες αιώνιες αρχές, το θεό λόγου χάριν. Άπό την άλλη μεριά οι νέοι της εποχής μας άρχισαν καλά την κοινωνική τους επανάσταση. Έθεσαν ιερούς σκοπούς μπορεί κανείς να πη, αλλά δυστυχώς προχωρώντας προς την πραγματάωσή τους έ-

χασαν κάθε αισιοδοξία, πίστεψαν σε έδωλα και, προσπαθώντας να ξεφύγουν από την πικρή γι' αυτούς πραγματικότητα, κατάργησαν κάθε είδους ήθικό φραγμό και κατέφυγαν στην πρόσκαιρη μὰ ψυχοφθόρα ικανοποίηση των ναρκωτικών. Άπό όλα αυτά, θγαίνει το συμπέρασμα ότι ο Γιάννος Γκάμαρος και οι σημερινοί νέοι παρ' όλες τις ομοιότητες των σκοπών τους έχουν διαφορετικούς. Πόσο διαφορετικά και ώραία θάταν στ' αλήθεια αν η «επαναστατημένη» νέα γενιά προσπαθούσε να πραγματοποιήσει τους πραγματικά ανθρωπιστικούς σκοπούς της χρησιμοποιώντας την άστειρευτη, έφ' όσον θέβαια δεν άποκοιμίζεται με τὰ ναρκωτικά, δύναμή της και την άκμαία ζωτικότητα της, αναπτύσσοντας θετική δραστηριότητα οδηγώντας την ανθρωπότητα προς την ειρήνη, που τόσο λατρεύουν και έξυμούν! Άφου άργά ή γρήγορα ή διακυβέρνηση του κόσμου θα άνατεθι σ' αυτούς, όταν παρέλθη ή παρούσα γενιά των ώριμων,

γιατί σπέρνουν τη διαφθορά μεταξύ τους; Μήπως για να άποδείξουν ότι στην πραγματικότητα είναι χειρότεροι άπ' αυτούς που μέμφονται τόσο επίμονα; Ο Γιάννος Γκάμαρος δε μεταχειρίστηκε τη διαφθορά για να κλονίσει την παράδοση. Μένοντας αυτός που ήταν, στην έξωτερική εμφάνιση και στην ψυχή, άγωνίστηκε σκληρά και σιωπηλά, χωρίς κανένα να κατηγορή και τελικά πέτυχε να την κλονίσει.

Έτσι λοιπόν κάθε νέος που νοιώθει μέσα του να σιγοκαίη ή έπιθυμία της επιτυχίας πρέπει να έχη υπ' όψιν του αυτόν τον ήρωα που σάρκωσε ο Καρκαβίτσας. Να άγωνισθι με τὰ μέσα που έχει στη διάθεση του, μέχρι και στο τελευταίο σημείο που μπορούν να τον οδηγήσουν οι δυνάμεις του, όσο μακρυνός και κακοτράχαλος κι αν φαίνεται ο δρόμος που οδηγεί σ' αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΙΑΛΛΟΥΡΟΣ, Ε'1 πρ.

Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΧΡΕΟΣ

Κοσμοϊστορικό γεγονός μεγάλης σημασίας για την παγκόσμια ιστορία, είναι ή άλωση της Κωνσταντινούπολης. Άπό πολλούς θεωρείται σαν ή πιό τραγική από όλες τις ιστορικές συμφορές, γιατί δεν έπεσε μόνο μια πόλη, δεν έπεσε μόνο ένα βασίλειο, αλλά για πολύ χρονικό διάστημα έπισκιάστηκε ο κόσμος ολόκληρος. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι οι Εύρωπαϊκοί λαοί θέτουν σαν αρχή της νεώτερης ιστορίας τους τη μέρα εκείνη που έπεσε ή πύλη του Ρωμανού.

Όταν ψυχορραγούσε ο Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος, μαζί του πέθαινε το Βυζάντιο κι ο κόσμος όλος, κι άς γιουχαΐζαν από τη χαρά τους οι καλοθελητάδες της Δύσης. Η Κωνσταντινούπολη υπήρξε για αιώνες το πολεμικό, πολιτικό, έμπορικό και πολιτιστικό κέντρο της γής. Αντιμετώπισε πολλούς βαρβάρους και γνώρισε άρκετές πολιορκίες. Πάντα όμως κυμάτι-

ζε περήφανα στους πύργους της ο δικέφαλος άετός. Όταν έφτασε ή ειδηση της πτώσης στην Εύρώπη, και πέρασαν οι πρώτες χαρές, τότε όλοι ένιωσαν μικροί, αδύνατοι και φοβισμένοι. Το σταθερότερο προπύργιο στο οποίο για 1000 και περισσότερα χρόνια ξεσπούσαν και διαλύονταν τὰ κύματα της Άνατολής, χάθηκε. Μια βαθιά πληγή άνοιχτηκε στα πλευρά της Εύρώπης και έπρεπε οι ίδιοι οι δυτικοί να την κλείσουν. Η άπειλή του Τουρκικού κινδύνου, σκόρπισε παντού την παραλυσία, τον πανικό.

Άν για τους άλλους λαούς το γεγονός αυτό είναι αντικείμενο προς ιστορική μελέτη, για τους Έλληνες είναι βίωμα και πραγματικότητας.

Ο Έλληνισμός άρνήθηκε να πιστέψη πως ή Βασίλισσα των πόλεων έπεσε. Γι' αυτό έπλασε τους γνωστούς μύθους, οι όποιοι σώζονται σήμερα στην παράδοση, με

κυριώτερο εκείνο του μαρμαρωμένου βασιλιά.

Η τρομακτική είδηση, γράφτηκε ανεξίτηλα στη μνήμη του έθνους. "Όλοι τὸ ἤξεραν τώρα, μὰ κανείς δὲ δεχόταν νὰ τὸ παραδεχθῆ. Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας μέρα τῆς ἄλωσης, πολλοὶ σκέφτονταν τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ μπορούσε ἡ Κωνσταντινούπολη νὰ ξαναγίνῃ Ἑλληνική. Καὶ περιέμενε τὸ ἔθνος, ὑπομένοντας φρικτὰ μαρτύρια, μὰ πάντα πιστὰ προσηλωμένο στὸ ὄνειρο τῆς ἐπανάκτησης. Ὄταν μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἦρθε ἡ ἀπελευθέρωση καὶ δημιουργήθηκε ἕνα ἀσήμαντο, μὰ ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ βασίλειο, τότε τὸ ὄνειρο πῆρε τὴ μορφή μιᾶς Ἰδέας, μιᾶς μεγάλης Ἰδέας. Ἀπὸ τὸ 1830 μέχρι τὸ 1922 πάλεψε ἄλλοτε κατὰ κράτος ἡττημένη καὶ ἄλλοτε τροπαιοφόρος γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ συντριπτική ἡττα τοῦ 1922 ποὺ μετάρτησε τὴν Μεγάλη Ἰδέα ἀπὸ θίωμα σὲ χίμαιρα.

Σήμερα ἀποτελεῖ στοιχειωδέστατο καθήκον κάθε Ἑλληνα ἢ λεπτομερειακὴ γνώση τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς Πόλης. Δυὸ κόσμοι πάλευαν. Ὁ κόσμος τοῦ πνεύματος καὶ ὁ κόσμος τῆς ὕλης. Ὁ Κωνσταντῖνος στηριζόταν στὸ θρίαμβο τοῦ δικαίου, ἐνῶ ὁ Μωάμεθ στὴν ὕλική του δύναμη. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά ποὺ ἡ Ἀνατολή ζητᾶ νὰ κυριαρχήσῃ στὴ Δύση. Κι οἱ Πέρσες δοκίμασαν νὰ προχωρήσουν μὰ ὁ Μαραθῶνας, οἱ Θερμοπύλες κι ἡ Σαλαμίνα ἔσωσαν τὸν κόσμο. Οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους δὲ νίκησε καὶ αὐτὴ τὴ φορά τὸ δίκαιο, δὲ θὰ ἀναφερθοῦν γιατί εἶναι πολλοὶ καὶ ἡ ἀνάλυση τους πολὺ πλοκή.

Ὄταν ὁ αὐτοκράτορας ἀπαντοῦσε στὰ μηνύματα τοῦ Σουλτάνου, εἶχε μπροστὰ του τὰ φωτεινὰ παραδείγματα τῶν προγόνων, εἶχε ἕνα χρέος ποὺ τὸ ὤφειλε σ' ὅλους τοὺς μέχρι τότε νεκροὺς τοῦ Βυζαντίου. Τὸ χρέος αὐτὸ δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ παραδώσῃ τὴν πόλη ἀλλὰ τοῦ ἐπέβαλε νὰ πολεμήσῃ ὡς τὸ τέλος, ἂν καὶ ἤξερε πῶς τὸ τέλος αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ δικό του.

Ἐμεινε σταθερὸς γιατί πίστευε στὴν ἀξιοπρέπεια τῆς δικαιοσύνης καὶ ἔπρεπε σὰν τὸν τελευταῖο στρατιώτῃ πολεμώντας στὴν πύλη τοῦ Ρωμανοῦ. Μαζί του ἔμειναν καὶ οἱ χιλιάδες τῶν ἡρωϊκῶν ὑπερασπιστῶν τῆς κοσμο-πρωτεύουσας. "Όλοι αὐτοὶ μὲ τὴ θυσία τους, γιατί θυσία εἶναι τὸ νὰ πολεμᾷς ἐνῶ εἶσαι βέβαιος γιὰ τὴν ἡττα σου, πρόσθεσαν ἕνα κρίκο στὴν ἀλυσίδα τῶν προσφορῶν τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν ἐλευθερία.

Συνέχισαν τὸ χρέος τῶν προγόνων καὶ τὸ παράδωσαν στὶς ἐπόμενες γενιές σφραγισμένο καὶ μὲ τὴ δική τους προσφορά. Νὰ συνεχίζουν τὸν ἀγώνα γιὰ τὸ δίκαιο, ἔστω κι ἂν μάχωνται 1 πρὸς 20, ἔστω κι ἂν ξέρουν πῶς θὰ σκοτωθοῦν.

Τὸ χρέος αὐτὸ τὸ πλήρωσε καὶ ἡ Κύπρος μὲ τὴν θυσία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ καὶ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀἰξεντίου. Ὁ ἀγώνας τῆς Κύπρου δὲν τέλειωσε, μὰ ἀκόμα συνεχίζεται. Ἡ μεγάλη τοῦ Κωνσταντῖνου μορφή δημιουργεῖ σ' ὅλους εὐθύνες ἀπέναντι στὰ ἔθνικα ἰδεώδη. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά στέλνουν οἱ νεώτεροι Μωάμεθ τὰ ἀπειλητικά τους μηνύματα φθερίζοντας μὲ εἰσβολή. Ἄν γιὰ μιὰ στιγμή νιώσουμε ἀδύνατοι, τότε ἄς στραφοῦμε πρὸς τὸ δραματικὸ μεγαλεῖο τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης τοῦ Μάη τοῦ 1453, γιὰ νὰ πάρουμε πίστη καὶ νὰ ἀντλήσουμε δύναμη.

«Ἡ πόλη δὲν ἀνήκει σὲ μένα γιὰ νὰ μπορῶ νὰ σοὺ τὴν παραδώσω», εἶπε ὁ Παλαιολόγος στὸ Μωάμεθ. Τὸ ἴδιο ἄς ποῦμε καὶ μεῖς γιὰ τὴν Κύπρο. Ἡ Κύπρος ἀνήκει στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ 3.000 χρόνια καὶ κανείς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ τὴν παραδώσῃ. Πρέπει ὁ ἀγώνας νὰ συνεχιστῆ μέχρι τέλους.

Ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τοὺς προγόνους τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων» τοῦ Σολωμοῦ, ἀπὸ τὴν ἐνδοξη πτώση τῆς Κωνσταντινούπολης, ἄς σηκώσουμε τὸ σταυρὸ τῆς μαρτυρικής Κύπρου, βέβαιοι ὅτι θὰ φτάσουμε στὴν πολυπόθητη ἀνάσταση: τὴν Ἑνωσὴ μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα.

ΜΑΡΙΟΣ ΣΙΑΚΑΛΛΗΣ, ΣΤ' 1 πρ.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΑ

Ὁ Αἰσχύλος ἔχει θεμελιώσει οὐσιαστικά τὸ γνωστὸ ἀπόφθεγμα «πάθει μάθος» ποὺ ἐφαρμόζεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σὲ μιὰ ὀρθολογιστικὴ ἐρμηνεία τῆς τραγωδίας. Ἄν ἐπιχειρήσουμε ὅμως νὰ τὸ προσαρμόσουμε στὴ δική μας περίπτωσι, νὰ τὸ δοῦμε σὰν τὸν κινήτριον μοχλὸ τῆς καθήλωσης τοῦ Οἰδίποδα θὰ δοῦμε πῶς εἶναι κάπως ἀδύνατο. Βασικὰ οἱ συμφορὲς καὶ οἱ δυστυχίες τοῦ Οἰδίποδα ἀρχίζουν ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ τοῦ δίδεται ὁ πρῶτος χρησμός, πῶς θὰ σκοτώσῃ τὸν πατέρα του. Τὸ μόνο ἔγκλημά του, ὁ φόνος τοῦ Λαῖου, δὲν εἶναι ὑβριστικὸ (ἢ ὑβρις ἐμφανίζεται πολὺ ἀργότερα, κατὰ τὸν ἀγῶνα ν' ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθεια) μὰ οὔτε καν ἔχη τὴ σφραγίδα ἔντονα τῆς ἐλευθέρως πράξης μιὰ καὶ ἔχει πλὴν πλεκτητὴ στὸ προκαθορισμένο δίκτυο. Καὶ ὁ Σοφοκλῆς δὲν εἶναι ὁ ἐπαναστάτης Εὐριπίδης ποὺ ἔσπαζε τὴν κατεστημένη φόρμα καὶ τὸν ἰδεολογικὸ συντηρητισμὸ γιὰ νὰ προβάλῃ τὸ φιλοσοφικὸ σκεπτικισμὸ του. Ἐχομε μείνει μετέωροι: ἀπὸ τὴ μιὰ ὁ Αἰσχύλος δὲ μᾶς προμηθεύει μὲ τίποτα μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ ἴδιος ὁ Σοφοκλῆς ζητᾶ ἐπίμονα μιὰ ἐξισορρόπηση. Ποιὸ εἶναι τὸ ἀντίβαρο στὴν τραγικὴ πτώση τοῦ ἥρωα;

Ὁδηγοῦμε ἀπὸ τὴ φυσικὴ τούτῃ ἀπορία (ἂν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὀμιλεῖ περὶ σφάλματος ὄχι ὅμως ἠθικοῦ) ἀφήνουμε τὴν ἐρμηνεία τούτῃ γιὰ νὰ εἰσαχθοῦμε ἀβίαστα στὸ ρῶτημα μας: εἶναι ἡ μοίρα ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν κλασσικὴ ἰσορροπία; Καὶ ἐπειδὴ ἡ παρουσία τῆς μοίρας εἶναι ἔντονα φανερὴ καὶ ἀναμένουμε καταφατικὴ ἀπάντησι, μᾶς ἀπομένει νὰ ἐξετάσουμε τὸ βαθμὸ ἐλευθερίας τοῦ Οἰδίποδα μέσα σ' αὐτὸ τὸ περιθώριον.

Ἄς ἀπομυζήσουμε παρατηρήσεις ἀπὸ τὸ ἔργο:

(α) Ἡ καταπληκτικὴ ἰδιότητα τῶν συμπτώσεων ποὺ κατορθώνουν μὲ θαυμαστὴ δεξιότητι νὰ ὀλοκληρώσουν ὄλα τὰ σπα-

σμένα κομμάτια τοῦ μύθου, μὲ παράξενη συγκυρία, νὰ δημιουργήσουν φυσικὰ γεγονότα καὶ μέσα σ' αὐτὰ νὰ προωθήσουν τὸ σκοπὸ τους. Ἡ συνέπεια, ἡ φυσικότητα καὶ ἡ ἔντεχνη παρουσίασι πίσω ἀπ' ὅλες τοῦτες τὶς μεταβολές (ἀκόμα καὶ ὅταν ἔχουν τελειώσει ἡ κλασσικὴ περιπέτεια στὸ διάλογο Οἰδίποδα Ἰοκάστης μᾶς φαίνεται πῶς δὲν ἀντέχει στὸ βάρος αὐτῆς τῆς κυρίαρχης καὶ ἐπιβλητικῆς ὀρμῆς καὶ λυγίζει ἀνεπιφύλακτα) μιᾶς μυστικῆς καὶ ἀπόκρυφης νομοτέλειας ποὺ δὲν ἀφήνει νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ χαρακτήρα τῆς (τὸ λόγος θὰ τὸ δοῦμε παρακάτω).

(β) Ἡ ἰσχυρὴ καὶ ἀνεξάρτητη προσωπικότητα τοῦ Οἰδίποδα (περιφρόνησι στοὺς θεοὺς χρησμούς, σύγκρουσι μὲ τὸ Λαῖο, Κρέοντα, Τειρεσία, προσβολὴ του στὸ συμπόσιον τῆς Κορίνθου, ἐπιμονὴ του νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴ γαλήνη στὴ χώρα μετὰ τὸ λοιμὸ) μαρτυροῦν πῶς ἀσκούσε ὀρθολογισμένη κριτικὴ στὴ ζωὴ, δὲν μπορούσε νὰ παρασυρθῆ εὐκολα καὶ νὰ ὑποκύβῃ σ' ὀρισμένες τυφλές ἀκαθόριστες σκοτεινὲς δυνάμεις. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὑποκύπτει μαρτυρᾶ τὸ βαθμὸ τῆς δέσμευσης.

(γ) Ἡ τέλεια συνάφεια καὶ ἡ καταπληκτικὴ ἀνθεκτικὴ δύναμις τοῦ ὄλου μύθου: μιὰ σύνθεσι, μιὰ πλοκή ποὺ ἡ μοίρα περνᾶ ἀνάλαφρα (καὶ ὅμως ὑστερώτερα ἀποδεικνύεται τόσο ἔντονα) καὶ συμπλέκεται μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ στὰ σημεῖα προσέγγισις δὲν παρατηρεῖται κανένα σημάδι τεχνητῆς ἐπέμβασις, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἔχουν συνταιριασθῆ μὲ κάθε αἰσθητικὴ καὶ λογικὴ πληρότητα.

(δ) Ἡ μετασχηματιστικὴ τῆς δύναμις νὰ λαμβάνῃ ποικίλες μορφές καὶ νὰ παρουσιάζεται σὰν τὴν Ὀμηρικὴ Ἀθηνᾶ ἢ τὴν Ἀθηνᾶ τοῦ Αἴαντα καὶ νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸ ρόλο στὰ γεγονότα, χωρὶς νὰ δημιουργῆ παραισθητικὲς ἐπενέργειες στοὺς ἥρωες, ἐπαυξάνει τὸ βαθμὸ παρουσίας τῆς, (σὰν

χρησμοί — σάν έρεθίσματα στο σύμπόσι, στο τρίστρατο — σά συμπόνια κ.λπ).

“Ομως όταν ένεργη ό Οιδίποδας δέν αισθάνεται στα πνευμόνια του ένα άερα έλευθερίας, μιá ανεξαρτησία, μιá ψυχική δύναμη άπερίοριστη; ‘Ασθμαίνει άπό τό καταθλιπτικό θάρρος της μοίρας του ή άκόμα συνειδητοποιεί τό διδακτικό περιεχόμενο των πράξεων του; ‘Εδω είναι τό μυστήριο. ‘Η μοίρα είναι μιá άέρινη άναγκαιότητα που δέ δεσμεύει άπόλυτα άλλά θέτει όρισμένες πτυχές και προσανατολίζει με τέτοιο τρόπο τις δυνάμεις, ούτως ώστε να ύπακούουν στην έκπλήρωση τους όχι άπό μιá τυφλή μοιρολατρική άναγκαιότητα άλλά άπό τις ένεργειες των ίδιων των ήρώων ύπαγορευμένες άμεσα άπ’ αυτούς. Τό παράδοξο τουτο συνοψίζεται: ύπάρχει μοίρα άλλ’ όχι μοιρολατρία. Οί ήρωες ποτέ δέν ξεπέφτουν, άλλ’ αντίθετα ή ώθηση που τους παρέχει ή μοίρα ή τους αφήνει άμετακίνητους ή τους οδηγεί στην πτώση μá πέφτουν ήρωικά και γενναία άφου ό εφιάλτης και οί Μήδοι πρέπει στο τέλος να διαθούνε. Είναι δύσκολο να έπισημάνω την παρατήρηση, γιατί και οί περισσότεροι άπ’ όσους πίστευαν στη μοίρα ποτέ δέν καταλάβαιναν έντονα την παρουσία τους άλλ’ εκ των ύστερών την συνειδητοποιούν. ‘Αλλά τό ότι ό Οιδίποδας και όλο τό περιβάλλον ξέρουν άπό τόν πρώτο χρησμό δολόκληρο τό δράμα τό ότι είναι άγέρωχη ήρωική μορφή και τό ότι και όταν ύποψιάζονται πώς ή πτώση τους είναι θεβαία δέ φοβίζονται άπ’ τη μοίρα μá στέκονται κατάντικρύ της γενναία και την άψηφοδν, νομίζω πώς διαφοροποιεί ριζικά τις δυό αναλογίες. “Ας έπιμείνουμε άκόμα λίγο σ’ αυτό τό ρόλο της μοίρας, να στέκεται ταυτόχρονα έξω και μέσα στο έργο, να έχθρεύεται και να καταστρέφει μá και ταυτόχρονα να συμπαχί και να έξανθρωπίζει τους ήρωες της (ή έλευθερία που δίδει στον ήρωα της να την ανακαλύψει μόνος του και μάλιστα να την άγνοήση ήρωικά προσωρινά (Οιδίποδας) ή να συμβιβάσθι άγνοώντας την σε μιá δουλική άποσιώπηση (‘Ιοκάστη), είναι μιá ιδιορρυθμία παράξενη, που μäs θυ-

μίζει διαλεκτική προσωκρατικής φιλοσοφίας. Φυσικά, τελικά ή θρησκευτικότητα και ή μεταφυσική έγνοια του Σοφοκλή δέ συμφωνούν για τη συνέχιση μιäs τέτοιας σχέσης. “Ετσι ό χορός έρχεται να τη διακόψη με τη διακήρυξη της ύπεροχής της μοίρας στην έπίγεια τούτη πραγματικότητα και την κυριαρχία της στην ανθρώπινη δραστηριότητα.

‘Ο τραγικός ήρωας δέν πρέπει να είναι έλεύθερος; Μπορεί ένα πρόσωπο να είναι τραγικό άπ’ τη στιγμή που έχει χάσει ή μάλλον έχει καθυποτάξει την έλευθερία σε μιá όποιαδήποτε δέσμευση; ‘Αναμφισβήτητα όχι. ‘Η ούσία της έννοιας του τραγικού άπαραίτητα ένέχει μέσα της έξ όρισμού τό στοιχείο τουτο. ‘Επομένως ό Οιδίποδας είναι έλεύθερος και μάλιστα άφου είναι τόσο τραγικό πρόσωπο θα πρέπει ταυτόχρονα να έχη και άνάλογο βαθμό έλευθερίας; ‘Εδω πραγματικά θρισκόμαστε σε δίλημμα. ‘Η τραγωδία όμως του ήρωα δέν έγκείται στο ότι έχη πράξει άνόσιες και άνιερεις πράξεις στην άγνοιά του’ αυτή άν και είναι μιá «τραγική» πραγματικότητα δέν τραγικοποιεί τόν ήρωα’ ό ήρωας έξακολουθεί και έξωτερικά για τόν μη γνώστη θεατή ν’ άποτελή μιá άτυχη και μοιραία περίπτωση, όπου ως έδω κάθε κίνηση είναι άπόλυτα πιστή και τυφλή στη μεγαλοδυναμία της μοίρας. ‘Η τραγικότητα εκδηλώνεται στον άγώνα που κάμνει για την αυτοκαταστροφή του, όπου εκεί εκδηλώνεται στο άπερίοριστο άγχος του και στην άδιάκοπη προσπάθειά του ή έλευθερία του σαν τραγικού ήρωα. “Ωστε βλέπουμε πώς ή έλευθερία δέν άπουσιάζει άπ’ τόν τραγικό ήρωα μá ακριβώς μιá τέτοια τοποθέτηση αντιθετική μεταξύ της σφοδρότητας της μοίρας και της όρμης του ήρωα για την άλήθεια δέν κάνει τίποτα άλλο παρά να άνυψώνη τη δύναμη και τό μεγαλείο του ήρωα μπροστά σε κείνο της μοίρας. Δυό λοιπόν είναι οί δυνάμεις που τραγικοποιούν τόν ήρωα, δυό έξέχωρες δυναμικές όνότητες που ή διαλλακτικότητά τους μäs ύπενθυμίζει την προηγούμενη σημείωση.

Αυτό που μäs κάμνει τη μεγαλύτερη

έντύπωση άπό όλο τό έργο είναι ή θαύτερη φύση, ή εσώτατη ύψη της μοίρας. ‘Η γένεση της έννοιας της μοίρας πρέπει να έχη θρησκευτική προέλευση σε συνδυασμό με τις μυθικοθρησκευτικές άνάγκες των ‘Ελλήνων. “Ηταν μιá άνώτερη ύποτακτική δύναμη δοσμένη a priori ή μάλλον έντελεχειακά, που έχη τό δικαίωμα να έπεμβαίνη σ’ όλη τη ζωή και σ’ όλες τις λειτουργίες ύποτακτικά’ είχε τό γενικό έλεγχο κάθε δραστηριότητας και την έποπτεία του σύμπαντος. Βλέπουμε δηλαδή μιá όντολογική και κοσμογονική δύναμη που ή πρακτικότητα την άπαιτούσε. Στο έργο όμως αντιπροσωπεύει την αιώνια τάξη του κόσμου, μιá μυστήρια δύναμη που δέν έπιτρέπει τίποτα να ξεφεύγη άπ’ τόν καθιερωμένο κύκλο του, διατηρεί μιá τέλεια ίσορροπία μεταξύ όλων των έπίγειων δυνάμεων. Κοινωνικοποιούμενη με περισσότερη θαρύτητα στο θέμα του δικιου, που έπέρχεται σά μιá κάπως πολιτικότερη και συγκεκριμένη ύπόσταση στο νέο της ρόλο, στην τραγωδία δέν πλανιέται σ’ άκαθόριστα μεταφυσικά έπίπεδα άλλά προσγειώνεται με τη θρησκευτική έλαστικότητα της (άπαίτηση του Σοφοκλή) και προσαρμόζεται σε μιá κοινωνική άναγκαιότητα άπαραίτητα δεμένη στο σύνολο του κόσμου. “Όλες οί μεταβολές και οί μεταπτώσεις του έργου εύρίσκονται μέσα στον κύκλο της και άποδεικνύουν άπό τη μιá την ένταση της παρουσίας της και άπό την άλλη την ύπερλογικότητα των ένεργειών της. “Εχει πια μεταπηδήσει άπ’ τό στάδιο του ανθρωπομορφικού συμβολισμού όντολογικά σε μιá φιλοσοφικότερη πιό άφηρημένη σύλληψη της αιώνιας τάξης που διέπει τό σύμπαν και μάλιστα παρ’ όλη τη δυστυχία και συμφορά που έπιφέρει, δέ δημιουργεί κανένα κλίμα άπαισιοδοξίας σαν τό ύποκατάστατο του δόγματος του Σοπενγχάουερ, μá σκορπίζει τό γλυκό και ευχάριστο άρωμα μιäs παγκόσμιας τάξης που επιβάλλεται άναγκαία και άρκεί για να έρμηνεύση την παραδοξότητα του κόσμου.

‘Η άνάγκη αυτή, για την έξασφάλιση αυτής της λογικότητας στο ξετύλιγμα του

έργου, δέν ένέχει μόνο λειτουργικότητα στο ίδιο τό έργο για να έξεκαθάρση όλα τα ξεκομμένα νήματα και να τα οδηγήση με μιá ένότητα άρμονική και φυσική, μá προβάλλει μακρότερα τό φιλοσοφικό βάθος του δημιουργού και τις ιδεολογικές του πεποιθήσεις που άναζητούσε στους κλυδωνισμούς της ‘Αθηναϊκής δημοκρατίας, όπου είχε πάθει ένα καταστροφικό έκφυλισμό στην έξωτερική και έσωτερική πολιτική στα χρόνια της άθηναϊκής ήγεμονίας και των δημαγωγών, που είχε χάσει πια την ίδια ταυτότητα της και άναζητούσε την αιώνια τάξη της μοίρας να της δώση τα φτερά τα πρωτινά της τα μεγάλα.

Οί δυνάμεις και τα μέσα της μοίρας δέν ανήκουν σε καμμιά μυθολογική κοσμογονία μá ένσαρκώνονται στις διαθέσεις και τις έπιθυμίες των ήρώων. Ποτέ μας δέν αντικρύζομε μιá παράλογη χρήση έξωγενών παραγόντων και έξανθρωπίνων δυνάμεων μá κάθε ένεργεια συντελείται μέσα στις πράξεις των ήρώων. Καί αυτό δέ γίνεται γιατί οί άνθρωποι είναι τα αντικείμενα του παιχνιδιού της μοίρας και άποδεικνύει άπό τη μιá την άμοιβαιότητα της μοίρας του ανθρώπου (ή μοίρα έξω άπό τόν άνθρωπο άποκτá ένα παραλογισμό, γιατί ό άρχαίος είχε συνειδητοποιήσει τη στείρότητα του έμπειρικού κόσμου) και άπό την άλλη ένα λογικό ρυθμό που άρχίζει και δουλεύει ύπακούοντας στη νομοτέλεια μετά άπό τόν αυθαίρετο πρώτο χρησμό του φόνου του Λαίου.

Την παρατήρηση (δ) που έχουμε δη πιό πάνω ως τη δοιμε λίγο βαθύτερα’ ή μοίρα παίζει ένα πολύμορφο παιχνίδι με μιá παράξενη σοβαρότητα που χαρακτηρίζεται με τέτοια ευαισθησία που άν και συντρίβει κυριολεκτικά τόν ήρωα έχη τέτοια πλαστικότητα που να μporή να μεταμορφώνεται στις πιό άπιθανες ιδεολογικές και ύπηρεσιακές μεταμφιέσεις ώστε να καθιστά την παρουσία της άνάλαφρη και παρ’ όλη τη πίστη που άσκει στους ήρωές της να φαίνεται πώς ή ίδια ή έλευθερία τους τους έχη καταστρέψει. ‘Η μοίρα δέν είναι έννοια στατική ύποταγμένη σ’ ένα στείρο και νεκρό καταναγκασμό μá με την

έρεθιστικότητα ενός ζωντανού οργανισμού κινείται και εξελίσσεται αναλογικά στο έργο προσαρμόζοντας τον τόνο της με το υπόλοιπο χρώμα του περιβάλλοντος.

‘Η μοίρα για τον ίδιο τον ήρωα δεν κάμνει μεγαλόπρεπη την εμφάνιση της μάκι ούτε ο ίδιος αισθάνεται την ανάγκη να διαμαρτυρηθεί ενάντια στις συμφορές, μά μόνο στο τέλος, όταν πια έχουν όλα γίνει ξόστερα και καθαρά (και εκεί ακόμα δταν ο Οιδίππους φτάνει στο ζενιθ της τραγικής ανάστασης του έχει μια έλπιδα όπως λέει ο ίδιος, γιατί πιστευόταν πως είναι ληστές και όχι ένας ληστής που έχει διαπράξει το φόνο) αισθάνεται την παθιασμένη τύχη του. Προηγούμεως έχουμε μια μετάθεση του θέματος πάνω σ’ άλλα προβλήματα (συνωμοσία Κρέοντα, οικογενειακά προβλήματα με την Ίοκάστη) με τελικά τη φοβερή την πτώση. Αυτή την έλλειψη του ένστικτου τούτου ως την αποδώσουμε στην ύποταγή της διαισθητικής ικανότητας για γνώση σ’ ένα στυγνό σκεπτικισμό ή μάλλον καλύτερα ρασιοναλισμό· το κλασικό δεν μπορεί να βασιστεί σ’ ένορατικές έλλειψεις, θέλει τις ρίζες τους βαθειά χωμένες στο χώμα και ν’ αναπνέουν γήινο άερα. ‘Η μοίρα που κάθε ολοκληρωμένη κατανόησή της προϋποθέτει ικανότητα μετακίνησης απ’ το συγκεκριμένο τρόπο σύλληψης σ’ ένα είδος μυστικιστικής διαίσθησης δέν πλακώνει άσφυκτικά τους ήρωές της γιατί τὰ έργα τους τὰ κτίζουν με συνέπεια και με έντονη τάση να ανταποκριθούν στο δεδομένο.

Το πρόβλημα είναι αρκετά πλατύ· πολλές από τις προηγούμενες παρατηρήσεις έχουν μεγαλοποιηθεί· αυτή όμως ή υπερβολή σκοπό έχει ν’ άνεύρη μια περισσότερο δικαιολογίσιμη θέση της μοίρας συμβιβασμένη μάλιστα με τις ανάγκες της τέχνης και της έποχής. ‘Ενα τέτοιο έργο τέχνης είναι θησαυρός που τ’ αληθινά του διαμάντια, τὰ αιώνια υποβάλλονται στο δημιουργό όχι από την άμεσότητα της σκέψης του μά από δευτερεύου-

σες πνευματικές λειτουργίες και έτσι σκορπίζονται σ’ όλο το έργο στη φαινομενικότητα και την ουσία. Και το θέμα τούτο, της μοίρας, είναι μια από τις βασικότερες μεταφυσικές έννοιες που είχε συλλάβει ο έλληνικός νοός, ενώ ή έλευθερία ήταν ένα από τὰ καυχήματα και τις άρετές της αθηναϊκής δημοκρατίας.

‘Η παρουσία της μοίρας είναι αναντίρρητα έντονη στο έργο, ιδιαίτερα στο τμήμα του μύθου που δέν καλύπτει τὰ όρια της τραγωδίας. ‘Ομως ο ήρωας είτε ένσυνειδητα ζή σ’ ένα άερα έλευθερίας είτε για την πολυμορφία με την όποία παρουσιάζεται ή μοίρα που ένέχει και ρόλο επιδοκιμασίας και συγκατάθεσης για τον ήρωα είτε για την κοινωνικοποίησή της σά μια νόμιμη έκφραση της τάξης των πραγμάτων είτε για το δυναμικό της χαρακτηριστήρα που εύκολα μεταλλάσσεται, κ.λπ. ‘Ετσι, ο τραγικός ήρωας μπορεί εύκολα να τραγικοποιηθεί χάρις στον έλεύθερο άγώνα του μά ταυτόχρονα ο λογικός συνειρμός που άπαιτήσαμε στον πρόλογο να μη χαθή αλλά να έξασφαλιστή μ’ αυτή την καινοτομία· βλέπουμε δηλαδή πως δυο αντίφατικές φαινομενικές επιδιώξεις μπόρεσαν να συγκεραστούν άρμονικότερα με μια κατάλληλη τομή στο μύθο του έργου (έκμετάλλευση μιας μικρής πτυχής της δυστυχίας του Οιδίποδα που έχει συμπυκνώσει τόσο έντεχνα και αισθητικά την τραγωδία), και με τη λεπτή απόχρωση που δίδει στις διάφορες ψυχικές αντιδράσεις και σκηνικές εικόνες. ‘Η λυδία λίθος έχει βρεθεί και μπορεί μια δέσμευση της μοίρας να τη μεταβάλλει στο χωνευτήρι της σέ μια πιο θετική κατάσταση που ο τραγικός ήρωας φαίνεται σάν κυρίαρχος και που αυτή ή μετάβαση είναι υπεύθυνη για την εύμενη άπήχηση που έχει στο θεατή το τραγικό έργο. Γιατί τελικά ή μοίρα φαίνεται σά μια άναγκαιότητα, δημιουργήμα του ίδιου του ήρωα και της χρήσης της έλευθερίας του, ενώ τὰ πράγματα έχουν άκριβώς μια διαλεκτική θέση αντίθετη.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΡΙΓΓΙΔΗΣ, Στ’ 1 πρ.

ΤΑ «ΔΩΔΕΚΑΜΕΡΑ» ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΥΠΑΙΘΡΟ

‘Ο λαός της Κυπριακής υπαίθρου σέβεται και τιμά εύλαβικά τις μεγάλες γιορτές του Χριστιανισμού που περιζέονται σ’ όλο το χρόνο. ‘Ιδιαίτερα τιμά τις γιορτές του Δωδεκαήμερου με τραγούδια και χαρές, με ήθη και έθιμα, που το ένα παρελαύνει μετά το άλλο.

Πρώτη γιορτή του κύκλου αυτού είναι τὰ Χριστούγεννα. Οί οικοκυρές φροντίζουν πριν τη μεγάλη αυτή γιορτή να καθαρίσουν τὰ σπίτια, άπορίζοντάς τα και στολίζοντάς τα, για να υποδεχτούν το νεογέννητο βρέφος της Βηθλεέμ, όχι μόνο με τη δική τους καθαριότητα και άπλότητα, αλλά και με καθαρά τὰ σπίτια τους. ‘Ακολουθεί έπειτα το ψήσιμο των «κουλουριών» και «γλυσταριών». Τὰ καλοζυμωμένα και ιδιαίτερα φροντισμένα κουλούρια τὰ στολίζουν με πολλές παραστάσεις της άγροτικής και ποιμενικής τους ζωής. Οί άνδρες άφου κουβαλήσουν πλούσια ξυλεία στο σπίτι για το «πύρωμα του φούρνου» θά πρωτοστατήσουν στη σφαγή ενός ζώου, με ιδιαίτερη έκτροφή, που θά χρησιμεύσει για την καλή τροφή της οικογένειας τις γιορτάσιμες μέρες.

‘Ενα ιδιαίτερο στολίδι του σπιτιού είναι και το Χριστουγεννιάτικο δένδρο. Το έθιμο βέβαια αυτό φαίνεται να έχει την προέλευσή του από τη Δύση. ‘Ο λαός μας όμως το προσάρμοσε στα δικά του πλαίσια. ‘Ετσι συναγωνίζονται μάλιστα μεταξύ τους ποιός θά στολίσει το καλύτερο δένδρο.

‘Από τὰ βαθειά χαράματα όλοι βρίσκονται στο πόδι και ντυμένοι στα γιορτινά τους πάν να παρακολουθήσουν τη χαρούμενη Χριστουγεννιάτικη λειτουργία μετά την όποία τους περιμένει ένα πλούσιο και καλοστρωμένο τραπέζι. ‘Ολη ή οικογένεια θά καθίσει και θά απολαύσει με χαρά και όρεξη τὰ καλομαγειρωμένα φαγητά.

Τη Χριστουγεννιάτικη χαρά διαδέχεται ή χαρά της Πρωτοχρονιάς. Κέντρο της γιορτής αυτής είναι ο ‘Αι-Βασίλης και ο καινούργιος χρόνος.

Γύρω από το πρόσωπο του ‘Αι-Βασίλη είναι συσφασμένα πολλά έθιμα. ‘Η έντύπωση του πολύπλευρου έργου του μεγάλου ‘Αγίου έμεινε άθάνατη στις συνειδήσεις όλων των γενεών, σέ όλες τις κοινωνικές τάξεις, και γι’ αυτό ο καθένας τον βλέπει να διαδραματίζει ρόλο και στη δική του ζωή.

Οί γεωργοί και οί τσοπάνηδες τον δέχονται σά γεωργό και ποιμένα. Το βράδυ της Πρωτοχρονιάς θά πάνε να περιποιηθούν τὰ ζώα τους, να τούς καθαρίσουν τις κατοικίες τους και να τούς δώσουν καλή τροφή, γιατί, όπως πιστεύουν, θά έλθη τη νύκτα ο ‘Αι-Βασίλης να τὰ έρωτήσει αν είναι εύχαριστημένα από τον κύριό τους.

‘Ο ‘Αγιος Βασίλειος εύλογεί και την οικογένεια. Στο άγροτικό σαλόνι το βράδυ της Πρωτοχρονιάς καθαροστρώνεται ένα τραπέζι. Πάνω ύπόκει ένα πιάτο κόλλυβα, ένα ρόδι, ή βασιλόπιττα και ένα «κολότσι» γεμάτο κρασί και πλάι έχει το πουγγί του νοικοκύρη. Δυό ή τρία κεριά ανάβουν σέ κηροστάτη για να φωτίζουν την αίθουσα. Σίγουρα, όταν ή οικογένεια θά είναι βυθισμένη στον ύπνο, ο μεγάλος ‘Αγιος θά έλθη κατά τὰ μεσάνυχτα να εύλογήσει το σπίτι. ‘Οταν μηθ στο σαλόνι θά ταμπήση λίγα κόλλυβα, θά πιη λίγο κρασί και θά εύλογήσει το πουγγί να είναι πάντα γεμάτο.

Πριν όμως ή οικογένεια πάη για ύπνο, καθισμένοι όλοι γύρω στο τζάκι σιγοκουβεντιάζουν.

‘Η μεγάλη κόρη θέλοντας να της φανερώσει ο ‘Αγιος αν ο καλός της ανταποκρίνεται στη

δική της αγάπη ρίχνει στα κάρβουνα ένα ξερόφυλλο έλιās σιγοψιθυρίζοντας:

«Αϊ-Βασίλη βασιλιά
καί γούμενε του Δαμαλά
δπου γυρίζεις τόν ντουλιάν
έβγα σε τούτην τήν έλιάν
κι εδλόγα τούτην τήν δουλειάν,
ό καλός μου αν μ' αγαπά
δειξε το καί φανέρωσε το».

“Αν τὸ ξερόφυλλο πάνω στή φωτιά σηκωθεί ὀρθοῖ καί γυρίσει ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, προτοῦ καὶ, σημαίνει ἀληθινὴ ἀγάπη, ἂν ὅμως καὶ χωρὶς νὰ κινηθῆ, τότε οἱ νέοι πέφτουν σὲ μελαγχολία, γιατί δὲν τοὺς ἀγαπᾶ τὸ πρόσωπο πὸν ἔχουν ὑπ' ὄψη. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ μεγάλος γυιὸς γιὰ νὰ δῆ ἂν τὸν ἀγαπᾶ ἡ καλὴ του. Καὶ μόνο ὁ Ἅγιος μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ξερόφυλλου τῆς ἐλιάς θὰ τοὺς φανερώσει τὴν ἀλήθεια.

Τὴν πρώτη τοῦ χρόνου γίνεται τὸ κόψιμο τῆς βασιλόπιτας. Ἡ βασιλόπιτα κατασκευασμένη ἢ σὰ ψωμί, ἢ σὰ γλύκισμα περιέχει ἓνα νόμισμα καὶ ὁποῖος τὸ βρῆ θὰ εἶναι ὁ τυχερὸς τῆς χρονιάς.

Μετὰ τὴ Θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μιὰ ομάδα παιδιά γυρίζουν σπίτι μὲ σπίτι καὶ τραγουδοῦν τὰ κάλαντα τῆς Πρωτοχρονιάς.

Τελευταία γιορτὴ τοῦ Δωδεκαημέρου εἶναι τὰ Φῶτα. Καὶ ἡ μέρα αὐτὴ ἔχει νὰ παρουσιάσει πλούσια ἔθιμα καὶ δοξασίες μὲ ἐπίκεντρο τοὺς «σκαλαπώνταρους». Ἡ δεισιδαιμονία αὐτῆ τῶν καλικαντζάρων φαίνεται νὰ ἔχη τὴν προέλευσή της ἀπὸ τὴν ειδωλολατρεία. Ὁ λαὸς φαντάζεται τοὺς καλικαντζάρους μὲ πολλὴ ἄσχημη, μαύρη μορφή. Πιστεύει ὅτι εἶναι τὰ ἀβάφιστα παιδιά, ἢ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι πὸν στοιχίωσε ἡ ψυχὴ τους. Σ' αὐτοὺς ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ βγαίνουν στὴ γῆ μόνο κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ Δωδεκαημέρου. Παραμένουν σὲ ἔρημα καὶ γρομμισμένα σπίτια καὶ προκαλοῦν πολλὰς ἀνομιλίες στοὺς ἀνθρώπους. Φεύγουν τὴν παραμονὴ τῶν Φῶτων, μετὰ τὸν ἁγιασμὸ τῶν «υδάτων» ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θέλησε φαι-

νεται νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ αὐτὴ τους τὴ δεισιδαιμονία. Ὅσο ὅμως εἶναι στὴ γῆ εἶναι πολλὴ ἐνοχλητικοί. Μπαίνουν συνήθως στὰ σπίτια ἀπὸ τὶς καπνοδόχους. Ἄν βροῦν τὰ ἐρμάρια ἀνοικτὰ γεννοῦν τὰ μικρὰ τους στὰ ἀσπρόρουχα καὶ τὰ λερώνουν.

Οἱ νοικοκυρὲς γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν γρηγορώτερα ἀπὸ τοὺς ἐνοχλητικοὺς «σκαλαπώνταρους» πῆνουν ξεροτήγανα καὶ μὲ λίγο λουκάνικο τὰ πετοῦν στὰ κεραμῦδια λέγοντας συγχρόνως:

Τιτοῖν, τιτοῖν λουκάνικον
μαχαίρι μαυρομάνικον,
κομματίν ξεροτήγανον
νὰ φᾶτε καὶ νὰ φύετε
νὰ πᾶτε στὸν ἀγύριστον.

Οἱ καλικαντζάρου χοροπηδώντας τρῶνε τοὺς ὀφθαλμοὺς μεξέδες. Ξαφνικὰ ὅμως βλέπουν νὰ ἔρχεται ὁ πατὴρ μὲ τὴν ἁγιαστούρα του καὶ φοβισμένοι τρέχουν καὶ κρύβονται στὸ κάτω μέρος τῆς γῆς, γιὰ νὰ ἐπανέλθουν τὸν ἐπόμενο χρόνο.

Ἡ περίοδος τοῦ Δωδεκαημέρου στὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια ἦταν περίοδος προετοιμασίας τῶν ἀτόμων πὸν θὰ βαπτίζονταν τὴν ἡμέρα τῶν Φῶτων. Ἐπειδὴ δὲν ἐγίνονταν βαπτίσεις σ' ὅλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα, γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς κατηχήσεως, ὁ λαὸς θεώρησε ὅτι μὲ τὴν παρουσία τῶν πονηρῶν πνευμάτων, καὶ στὰ νερὰ ἀκόμα, δὲν γίνονταν βαπτίσεις. Γι' αὐτὸ μέχρι σήμερα διατηρεῖται τὸ ἔθιμο νὰ μὴ βαπτίζονται στὰ Δωδεκάμερα.

Γυναίκα λεγὼ δὲν πρέπει νὰ μείνῃ μόνη, ἀλλὰ νὰ συντροφεύεται ἀπὸ κάποιον ὄλο τὸ Δωδεκάμερο, μὴπως κάποια «καλικαντζαρού», «καλὴ γυναίκα» ὅπως λέγουν, ἀλλάξῃ τὸ νεογέννητο μὲ τὸ δικὸ της.

Μὲ αὐτὰ τὰ κυριώτερα ἔθιμα ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τῆς Κύπρου γιορτάζει τὰ Δωδεκάμερα. Ὅσοι αἰῶνες κι ἂν πέρασαν τὰ διατήρησε σχεδὸν ἀνόθευτα. Ἄν στὶς λεπτομερείες τους ὀφισμένα ἦθη διαφέρουν ἀπὸ τὸν ἄλλο Ἑλληνικὸ κόσμον, στὶς γενικὲς γραμμὲς μοιάζουν πολὺ μεταξὺ τους, ἔτσι πὸν νὰ δείχνουν τὴ στενὴ συγγένεια τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ μὲ τὸν ὑπόλοιπο Ἑλληνισμό.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δ' κλ.

«ΓΗΤΕΥΜΑΤΑ»

Στὰ περασμένα χρόνια, ὅταν οἱ ἐπιστῆμες καὶ γενικὰ ὁ πολιτισμὸς ἀκόμα δὲν ξαπλώθηκε σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Κύπρου, ὁ λαὸς γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει τὰ διάφορα τραύματα καὶ κυρίως τὶς ἀρρώστειες, βοήθη διάφορα βοτάνια καὶ εὐχές. Τὶς εὐχὲς διάβαζε μὲ τὸν κατάλληλο τρόπο ὁ λεγόμενος «γητευτής». Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ μὲ τὴν τελειοποίηση τῆς λατρικῆς, οἱ «γητευτὲς» ἄρχισαν νὰ παραγωνίζονται καὶ νὰ χάνουν τὴν ἀξία τους. Ἐν τούτοις ὅμως σὲ μερικὰ ἀπόμερα χωριά, οἱ κάτοικοί τους πιστεύουν ἀκόμα στὰ «γητεύματα». Τὰ παρακάτω «γητεύματα» πὸν θὰ παραθέσω εἶναι καθ' ὑπόθεσιν τῆς γιογιᾶς μου Βασιλοῦς Χριστοδοῦλου, ἐτῶν 71.

Αὐτὰ εἶναι γιὰ τὸν πόνο τῶν ἐντέρων, τὸν πονοκέφαλο τοῦ ἀνδρα, τὸ «κουρτζιοῦνιν» τῶν μωρῶν, τὸ λαμπροπύρωμα, τὴν ὀδοντοφυλία, τὸ «ζανίν», καὶ τέλος γιὰ τὸν πόνο τῶν βοδιῶν.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΤῶΝ ΕΝΤΕΡῶΝ

Ὁ γητευτὴς ἀπαγγέλλει:

Στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

(Πρῶτη παραλλαγή):

Πέντ' ἐλιὲς εἰς τὸ κουτέλλι
τζιαὶ ψουμὶν κορτὶν καμῆνον
τζιαὶ κρομμῦδι σαπιμένον
τζιαὶ προσσιέφαλον πετρένον
φύγε πόνε τῶν ἐντέρων
τζι' ὁ Χριστὸς σὲ κατατρέχει
μὲ τὸ δίστομον μαχαίριν
τζιαὶ τὴν χρυσὴν τὴν λόγχην.

(Δεύτερα παραλλαγή):

Ἄμε πόνε τῶν ἐντέρων
τζιαὶ ὁ Χριστὸς σὲ κατατρέχει
μὲ τὴν ἄργουρη τὴν μάχη,
πονερὸς ὁ νοικοκύρης,
πονερὴ ἡ νοικοκυρά,
λάρδον ἐμαίρηνκεν
φᾶνον ἐπαρασιῶνων
πέντ' ἐλιὲς εἰς τὸ κουτέλι

τζιαὶ κορτὶν ψουμὶν καμῆνον
τζιαὶ κρομμῦδι σαπιμένον.

Νῦν καὶ αἶε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμήν.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟ ΤΟΥ ἈΝΔΡΟΣ

Ὁ «γητευτὴς» ἀπαγγέλλει:

Στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄμήν.

Ὁρξίζω σε στὸν Παντοκράτορα Θεὸν ὁ ποιήσας ἐν δακτύλῳ καὶ γράφας τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, φεῦγε πόνε τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ἡμικράνου αὐτοῦ χεῖρ Κυρίου σὲ διώκει μετὰ ὀξυκαλάμου τρεῖς σὲ ἄγιο κρατοῦν Πατῆρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα ἀπέχῃς ἀπὸ τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ (τάδε), νῦν καὶ αἶε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμήν.

ΤΟ «ΚΟΥΡΤΖΙΟῦΝΙΝ» ΤῶΝ ΜΩΡῶΝ

Γιὰ νὰ θεραπεύσει τὰ μωρὰ πὸν εἶναι ἄρρωστα ἢ φοβήθηκαν ἀπὸ κάτω, ὁ «γητευτὴς» κάνει τὰ ἀκόλουθα:

Παίρνει μιὰ «κούππα» μὲ νερὸ καὶ βάζει μέσα ἓνα χρυσὸ δακτυλίδι. Ὅλη τὴ νύκτα τὴν ἀφήνει ἔξω στ' ἄστρο, καὶ τὸ πρωὶ ἀφοῦ πάρε τρεῖς φύλλα ἐλιάς τὰ σταυρώνει στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς... καὶ τὰ βάζει σὲ καινούργια «κούππα». Μετὰ παίρνει «σκάγια» μολυβένια καὶ τὰ λυνώνει σὲ κουτάλι. Ἄφοῦ βάλει τὴν «κούππα» στὸ κεφάλι τοῦ μωροῦ, χύνει τὰ λυωμένα «σκάγια» μέσα, λέγοντας: «Ἐτσι τζιαὶ πᾶσα κακόν». Τὸ ἴδιο κάνει καὶ στὴν κοιλιά καὶ στὰ γόνατα τοῦ μωροῦ, δηλ. βάζει τὴν κούππα στὰ μέρη αὐτὰ καὶ χύνει τὰ «σκάγια», ἀφοῦ τὰ ξαναλιώσει. Στὸ τέλος καπνίζει τὸ μωρὸ μὲ τρεῖς φύλλα ἐλιάς. Ὅστερα κάνει τρεῖς σταυροῦς, μὲ τὰ δάκτυλά του τὰ τρεῖς, ἀφοῦ τὰ ἔχει βρέξει στὸ νερὸ τῆς κούππας, τὸ κεφάλι, τὴν κοιλιά καὶ τὰ γόνατα τοῦ μωροῦ. Καὶ τελικὰ χύνει τὸ δυναμικὸ νερὸ τῆς «κούπ-

πας» πάνω από το μωρό ανάποδα, δηλ. από μπροστά.

Το γήτευμα τούτο ονομάζεται «κουρτζιούνιν», διότι τὰ μωρά αφού θεραπευθούν γίνονται «κουρτζιούνια» δηλ. δυναμώνουν πολύ.

ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΜΠΡΟΠΤΩΜΑ

‘Ο γητευτής διαβάσει - απαγγέλλει:

Στό όνομα του Πατρός και του Υιού και του ‘Αγίου Πνεύματος. ‘Αμήν.

‘Ο τήν βάτον φυλάξας άλώθητον και έν τῷ ὄρει Σινᾶ συλλαλήσας τῷ Μωϋσει. Κύριε κατάσβεσον και τούτου τό κεφαλοπύρωμα, κοκκινοπύρωμα, πρασινοπύρωμα, γλυκοπύρωμα, ιοπύρωμα, άνιθοπύρωμα και καρδοπύρωμα. Κόβω τās 70 φλέβας του πυρώματος από τόν δούλον του Θεου (τάδε). Στῶμεν καλῶς, στῶμεν καλῶς, στῶμεν καλῶς μετά φόβου και έλέου Θεου ἡμῶν, νῦν και άει και εις τούς αιώνας τῶν αιῶνων. ‘Αμήν.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΝΙΘΟΤΥΦΛΙΑΣ

Είναι άσθένεια τῶν ματιῶν και εκείνος που πάσχει άπ’ αυτήν δέν μπορεί να διακρίνη τίποτε μετά τή δύση τοῦ ἡλιου, δηλ. άφου «τζιηθιάσουν (κοιμηθοῦν) οί ὄρνιθες (έξ οὔ και τό όνομά της). ‘Εκείνος που πάσχει άπ’ αυτήν, πρέπει να καλέση σπίτι του τόν άνθρωπο που έχει μοναδικό όνομα στό χωριό (συνήθως ὁ Πρόεδρος του χωριου), και άφου τόν βγάλει στό πιο ψηλό μέρος του σπιτιου του, να φωνάξει ὁ Πρόεδρος του χωριου:

«Πέριμιον Ισραωθοῦν οί ὄρνιθες τζιαί ν’ άμπλέμη ὁ (τάδε)».

ΠΩΣ «ΓΗΤΕΥΚΟΤΝ ΤΟ ΤΖΑΝΙΝ»

‘Η άσθένεια αυτή γίνεται άντιληπτή από τὰ κίτρινασιμένα μάτια του άρρώστου. Γι’ αυτό

παίρνει μιὰ μπουκάλα με κουμανδαρία και λέγει:

Ποτζιεϊθθε δῶθθε του γιαλου, αντίπερα του ποταμου,

τζίτρινον δεντρον έδλάστησεν, τζίτρινον κορμόν έφαλεν,

τζίτρινους κλάδους έφαλεν, τζίτρινα φύλλα έφαλεν,

τζίτρινον πουλλιν επέτασεν τζιαί στο δεντρον έκατσεν

τζίτρινην φουλιάν έχτισεν, τζίτρινα αυκά έγέννησε,

τζίτρινα πουλιά έφαλεν, τζίτρινα φτερά είχασιν,

τζίτρινα μάθκια είχασιν, τζίτρινη μούττην είχασιν,

τζίτρινα πόδια τζιαί νύσια είχασιν.

‘Ετρεσιεν ὁ ‘Ιορδάνης ποταμός, τό δέντρον έξεριζῶσεν’ ὡπως έξεριζῶσεν τό δεντρον έτσι να ξεριζωθῆ τζιαί ἡ άρρώστια του (τάδε). Στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του ‘Αγίου Πνεύματος. ‘Αμήν.

Τό «γήτευμα» τούτο γίνεται τρεις φορές και ὁ πάσχων φυσᾶ κάθε φοράν στό μπουκάλα με τήν κουμανδαρία.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΤΩΝ ΒΟΔΙΩΝ

‘Ο ιδιοκτήτης τῶν βοδιῶν ἢ ὁ «γητευτής» διαβάσει:

Στό όνομα του Πατρός και του Υιού και του ‘Αγίου Πνεύματος. ‘Αμήν.

‘Ημουν παιδκιος τζιαί παιδιν τζιαί παλληκάριν, έβοσκα του παππου μου τούς βουβάλλους τζιαί τῆς στετές μου τῆς βουβαλλίνες. ‘Ο βοῦς μου ὁ καλλίτερος άπτή(δ)ησεν στο περβόλιν τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας· θέλεις χόρτον έφαεν, θέλεις χορτολίβανον, τζιαί ὁ βοῦς μου ὁ καλός έπεσεν χαμαί τζιαί μουγγαρολόαν’ έτρεξεν ἡ Παναγιά τζιαί του εἶπεν: Εἶντα ‘παθες

παιδιν τζιαί παλληκάριν τζιαί κλαίεις τζιαί δέντρα μαρανίσκεις; ‘Ημουν παιδκιος τζιαί παιδιν τζιαί παλληκάριν, έβοσκα του παππου μου τούς βουβάλλους τζιαί τῆς στετές μου τῆς βουβαλλίνες. ‘Απτή(δ)ησεν ὁ βοῦς μου ὁ καλλίτερος στο περβόλιν τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας. Θέλεις χόρτον έφαεν, θέλεις χορτολίβανον, έπε-

ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Μεταξὺ τῶν σημερινῶν Κυπρίων, γερόντων και μεσοκόπων, λέγονται και πιστεύονται οί προλήψεις. Βέβαια ἡ σημερινή νεολαία οὔτε καν δίνει σημασία σ’ αυτές, θεωρώντας τες ὡς άπλές δεισιδαιμονίες.

‘Υπάρχουν αρκετές άπ’ αυτές τῆς προλήψεις, άπ’ τῆς ὁποῖες γράφω τῆς ακόλουθες δέκα:

- 1) Πιστεύουν λοιπόν ὅτι, ὅταν «άφιουριστῆς» κάποιος γνωστός σου σέ συναφέρει δηλ. άναφέρει κάτι για σένα.
- 2) ‘Όταν κινεῖται «γέλλεται» τό μάτι κάποιου, τότε αυτός πρόκειται να πάθη κάποιο κακό.
- 3) ‘Ό,τιδήποτε ζητήση κάποιος, τῆ στιγμή που ένα άστρο σχίζει τόν ουρανό, γίνεται.
- 4) ‘Όταν κάποιος κάθεται κάπου και κουνά τὰ πόδια του τότε — λέγουν — πῶς θάρθουν οί χροοφειλέτες του να ζητήσουν τήν πληρωμή τῶν χρεῶν.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

‘Όπως σ’ ὅλα τὰ ‘Ελληνικά μέρη υπάρχουν τὰ δίστιχα, έτσι και στην Κύπρο υπάρχουν δίστιχα που άναφέρονται, εἴτε στην καθημερινή ζωή του άργότη, εἴτε στην ξενιτειά ἢ ακόμα στην άγάπη.

Παραθέτω 15 Κυπριακά δίστιχα:

- 1) Σ’ ένα δεντρον άκούμπησα να πῶ τὰ βάσανά μου τζι’ ἦταν ξερόν τζιαί άνθισε από τὰ δάχρυά μου.
- 2) Πέμπω σου σιαρετίσματα μ’ έν’ άργυρό παγών

σεν χαμαί τζιαί μουγγαρολόα.

Εἶπεν του ἡ Παναγία: «Πιάσε βέγκαν στερατζιάν τζιαί μασιαρίων μαυρομάνικον τρικάρφιν δός του βοῦ στο τζιέρρατον, δός του βοῦ στη ράσιην, πές του να σηκωστῆ να πάη στα ταίρικα του· νῦν και άει και εις τούς αιώνας τῶν αιῶνων. ‘Αμήν.

5) ‘Όταν εις ένα τραπέζι, τήν ίδια ὦρα κάποιος πίνει νερό και άλλος κρασί, τότε ένας από τούς δυο θα πάθη κακόν.

6) Πιστεύουν επίσης ὅτι εκείνοι, που μεταφέρουν τό νεκρό πρὸς τό νεκροταφειον, εάν γυρίσουν πίσω και κοιτάξουν θα έχουν τήν ίδια τύχη με τό νεκρό, δηλ. θα πεθάνουν.

7) ‘Όταν τό γάλα βράξη και χυθῆ πιστεύουν πῶς θα άσθενήσουν οί μαστοί του ζῶου από τό ὁποῖον προέρχεται τό γάλα.

8) ‘Όταν μιὰ κουκουβάγια περνᾶ από πάνω σ’ έναν άνθρωπο και δέν κλαίει τότε κάτι πολὺ δυσάρεστο θα πάθη αυτός· ὅταν ὅμως κλαίη τότε κάτι καλό θα του συμβῆ.

9) ‘Όταν μιὰ γάτα γλύφεται, τότε θα έχης επισκέψεις.

10) ‘Όταν ένας σκύλλος κλαίη τῆ νύχτα κάπως παρᾶξενά, τότε θα «φάη» τόν κύριό του.

τζιαί πάνω στ’ άργυρά φτερά γράφω πῶς εἶμαι ‘γιώνι.

3) Θάλασσα μαυροθάλασσα τζιαί μαυροκιματούσα πολλές μανίες έκαμες τζιαί μαῦρα έφοροῦσαν.

4) Γράμμα μου σίσε τὰ βουνά πήαινε σάν τήν σφαίρα τζιαί πήαινε στην άγαπῶ τζιαί πές της: «Καλημέρα».

5) ‘Η βρόση τῶν Πεγιάτισσων έμ’ με τό σιεντρουβάν

- ἀπόσει ἀγάπην στήν καρδιάν ἄς πάη τζιεί
νά γιάνη.
- 6) Μιά πέρτικα πού τό πωρονόν ἔκλαιε λυπη-
μένα
γιατ' εἴσιεν τή φουλιὰ μακρά τζιαί τὰ
φτερά κομμένα.
- 7) Περιστεράκι πού πετάς δῶσε μου τὰ φτε-
ρά σου.
νά πάω στήν πατριδα μου τζιαί πάλε νᾶδ
δικά σου.
- 8) Ἐν νά τραουδήσω τζιαί νά πῶ τὰ πάθη μου
τραουδία
τζιαί νά ξεράν' ἡ μαύρη γῆ νά μὲν βκάλη
λουλούδια.
- 9) Ξενητεμένον μου πουλλὴν ἔλαβα τή γραφή
σου.
τζι' ἔβαλά την στήν τζέπη μου τζι' εἶπα:
«Καρδιά δροσίσου».
- 10) Ξενητεμένον μου πουλλὴ τζι' ὠραίο μου
γεράτζιν
ἔσοῦ 'σαι εἰς τήν ξενηδικιάν τζι' ἐγὼ πίνω
φαρμάτζιν.

Ο ΓΑΜΟΣ

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου, τρεῖς ἕως
πέντε μέρες, ἔκοβαν μακαρόνια, τὰ ὁποῖα χρη-
σίμεναν γιὰ τὸ γάμο. Τὰ ξήραιναν στὸν ἥλιο.
Ὁ γάμος ἀρχίζε τὸ Σάββατο τ' ἀπόγευμα καὶ
συνεχίζοταν κάθε μέρα τὸ δειλινὸ καὶ τὴ νύ-
κτα. Τὴ Δευτέρα οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ «πιολά-

ΤΟ ΘΕΡΙΣΜΑ

Τὸ θέρισμα ἀρχίζε κατὰ τὸν Μάιο καὶ διαρ-
κοῦσε ἕως τὸν Αὐγούστο. Στὴν ἀρχὴ θέριζαν
τὰ δημητριακά, σιτάρι, κριθάρι, ρόδι κ.ἄ. Τὰ
ἔδεναν σὲ δεμάτια καὶ τὰ κουβαλοῦσαν στὸ ἄ-
λώνι μὲ τὸ κάρο πού τὸ ἔσερναν βόδια ἢ γαι-
δοῦρια. Στὸ ἄλώνι ἔλυναν τὰ δεμάτια καὶ τὰ
ἄπλωναν. Μετὰ «ἔζεχναν» τὰ ζῶα καὶ τρα-
βοῦσαν τὴ «βουκάνη» (ὀρθογώνιο ξύλο μὲ μι-

- 11) Πατῶ στὸ σόνι καίομαι τζιαί στή φωτιά
πα(γ)ώνω
βκαίνω στὸν ἥλιο βρέχομαι τζιαί στὸ νερὸ
στεγνώνω.
- 12) Ποῦ νᾶβρω τόσον σίερον τὴ θάλασσα νά
ζῶσω
νά κάμω σιερόδρομο νᾶρω νά σ' ἀντα-
μώσω.
- 13) Στέλλω σου σιαιρετίσματα τρακόσια τὴν
ἡμέρα
μὲ τὰ πουλιὰ στοὺς οὐρανοὺς πού πᾶμ μὲ
τὸν ἀέρα.
- 14) Ὁ Πλάστης μ' ἀλησμόνησε δικὸ πρόματα
νά κάμη
γιοφύρι μὲς τὴ θάλασσα τζιαί σκάλα μὲς
τὸν Ἄδη.
- 15) Καλημερίζω μιὰ μηλιά μὲ τ' ἄνθη, μὲ τὰ
μῆλα
τζιαί μὲ κλωνιά γουσόκλωνα, τζιαί κρυ-
σταλένια φύλλα.

MAMA Σ ΚΩΣΤΗΣ, Ε' κλ.

ρηες» ἐγύριζαν τὸ χωριὸ καὶ μάζευαν ὄρνιθες
καὶ ψωμιὰ γιὰ τὸ γάμο. Ὁ γάμος διακοῦσε
τρεῖς, πέντε καὶ ἑπτὰ μέρες πιὸ παλιά. Τὴν
τελευταία ἡμέρα τοῦ γάμου τὸ ἀνδρόγυνο ἔ-
καμνε τὴν «τάβλα» πού ἦταν τὸ τραπέζι πού
ἔκαμνε τὸ ἀνδρόγυνο γιὰ τοὺς συγγενεῖς μόνον.

κρές, σκληρὲς καὶ κοφτερὲς πέτρες στὴ μιὰ
πλευρά). Ἔτσι ἀλώνιζαν τὰ δημητριακά. Με-
τὰ τὰ μάζευαν σὲ σωροὺς καὶ τὰ ἀνέμιζαν μὲ
τὸ «θερνάτζιν» (ξύλινο ἐργαλεῖο σὲ σχῆμα
«πελιοῦ»). Μὲ τὸ ἀνέμισμα χώριζε τὸ σιτάρι ἀ-
πὸ τὸ ἄχυρο. Τὰ ἔβαζαν σὲ σακκοῦλες καὶ τὰ
ἔπαιρναν στὰ σπίτια τους, ἀπὸ τὸ ἄλώνι.

Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Ὅλα τὰ σπίτια εἶχαν ἀργαλειοὺς (ἀρχα-
σῆρα). Τὸν καιρὸ πού δὲν εἶχαν δουλειὰ κά-
θιζαν στὸν ἀργαλεῖο ὅπου ὑφαιναν. Στὴν ἀρχὴ
ἔβαζαν στὰ νήματα «ψύση», ζυμάρι εἰδικό,
καὶ μετὰ τὰ «κάννιζαν» μὲ τὴν ἀνέμη καὶ τὸ
«δουλάπι» πάνω σὲ κανιά. Στὴ συνέχεια ἔ-
βαζαν τὰ κανιά στὴ «γλιάστρα» (ξύλο ἐπίμηκες

μὲ 20 σπόντες μισὸ πόδι ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.
Ἐβαζαν καρφιὰ ξύλινα στὸν τοῖχο καὶ ἔκα-
μναν τὰ νήματα θηλιές. Μετὰ τὰ τοποθετοῦ-
σαν στὸν ἀργαλεῖο. Ὑφαιναν διάφορα εἶδη
ὑφασμάτων, ὅπως, μάλλινα, μεταξωτά, καμα-
τερά, ταϊστά, κλπ.

MARINO Σ MARINOT Ε' 2 πο.

ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

(Ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ παράδοση).

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια οἱ Ἕλληνες τῆς
Κύπρου συνεχίζουν ἀκόμη τὶς παραδόσεις τους.

Μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι καὶ ὁ γάμος. Μπορεῖ
κανεῖς νά ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ μυστήριό τοῦ γά-
μου πολλὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα. Αὐτὰ
μπορεῖ νά τὰ δῇ σὲ ὀρισμένα μέρη τῆς Κύπρου
καὶ ἰδίως στὰ χωριά τῆς ἀκριτικῆς Πάφου πού
συνεχίζουν ἀκόμη τὰ ἔθιμα αὐτά, ἢ νά τὰ ἀκού-
σῃ ἀπὸ τὰ στόματα ἀνθρώπων πού τὰ ἔξη-
σαν.

Κατ' ἀρχὴ γινόταν τὸ «προξένισμα» γιατί οἱ
νέοι σπάνια γνωρίζονταν μόνον τους. Μποροῦσε
ὁ ἕνας νά εἶναι ἀπὸ μιὰ πόλη καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ
ἄλλη. Ὁ προξενητὴς πήγαινε στὸ σπίτι τοῦ
πατέρα καὶ ἔλεγε σ' αὐτὸν ὅτι γνωρίζει, παρα-
δείγματος χάριν, τὴν τάδε κοπέλλα ἀπὸ τὸν
τάδε τόπον πού εἶναι καλὴ, φρόνιμη καὶ καλὴ
νοικοκυρά. Ἐπειδὴ δὲν γνώριζαν ὅμως τὴν κο-
πέλλα τοὺς ἔλεγε ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν τάδε γε-
νεὰ. Ἐὰν ἤθελαν οἱ γονεῖς νά συνεχίσουν τὴ
δουλειὰ αὐτὴ ἐπὶ γαίαναν στὸ σπίτι τῆς κοπέ-
λλας. Ἐκεῖ γνωρίζονταν οἱ στενοὶ συγγενεῖς,
παρεορίσκονταν δὲ οἱ νουνοὶ τῶν νέων, οἱ
παπποῦδες τους καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀδελφία
τους. Ἐὰν τοὺς ἄρεσαν ὄριζαν τὴν ἡμέρα
γιὰ «χάρτωμα» πού γινόταν μετὰ ἀπὸ λίγες
μέρες. Ἐδῶ ὄριζαν τὰ λεγόμενα «χαρίσματα»
(χωράφια, σπίτι, χρήματα κλπ.). Ἐὰν συμ-
φωνοῦσαν ἔκαναν χειραφρία, σῆμα τῆς συμφω-
νίας, καὶ ἐπονομάζονταν συμπεθεροί. Μετὰ
γινόταν τὸ προικοσύμφωνο, ὅπου ἔγραφαν μέσα
τὰ «χαρίσματα» καὶ τέλος ὄριζαν τὴν ἡμερο-
μηνία τοῦ γάμου.

Μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου ὁ γαμπρὸς δὲν
μποροῦσε νά πάρη τὴ νύμφη μαζί του, παρὰ
μόνον μὲ τὴ συνοδεία τῶν γονιών τῆς ἡ τῶν
ἀδελφῶν τῆς.

Ὁκτὼ μέρες πρὶν τὸ γάμο γινόταν τὸ κά-
λεσμα. Αὐτὸ ἦταν ὀλόκληρη διαδικασία. Οἱ
γονεῖς τῶν νέων, ἔστελλαν τὴν πρόσκληση γρα-
πτὴ ἢ προφορικὴ συνοδεύοντάς τὴν μὲ τὰ λε-
γόμενα «κανίσσια» δηλαδή, κουλλούρια, «γυρι-
σταριές» στολισμένες μὲ σχέδια μὲ λουλούδια
κ.ἄ. Μαζὶ μὲ τὸ «λαμπάιν» λαμπάδα, καὶ ὄλ'
αὐτὰ μέσα στοὺς «τσέστους». Ἐπίσης τοὺς
ἔοιχναν ροδόσταγμα μὲ τὴ λεγόμενη «μερρέχα».

Τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου, κοπέλλες, συνήθως
συγγενεῖς τῶν νέων, ἔπαιρναν στὴ βρύση τοῦ
χωριοῦ σιτάρι γιὰ νά τὸ πλύνουν καὶ νά καθα-
ρίσῃ ἀπὸ τὰ πύτουρα. Μετὰ τὸ ἔπαιρναν στὸ
σπίτι τῆς νύμφης καὶ τὸ ἔβαζαν πάνω σὲ ὑφα-
μα καὶ τὸ κτυποῦσαν μὲ τὶς λεγόμενες «φα-
οῦτες». Ὅταν τελείωναν τὸ ἔβαζαν μέσα σὲ
δύο «χαρτσιά».

Τὸ ἕνα περιεῖχε νερὸ καὶ ἔβραζε μὲ φωτιά
ἀπὸ κάτω ἐνῶ τὸ ἄλλο περιεῖχε μόνον νερὸ ζε-
στό. Τοποθετοῦσαν σ' αὐτὸ ἕνα κομμάτι
«λαρδί» τοῦ χοίρου καὶ μετὰ σιτάρι, λαρδί κ.ο.κ.

Μετὰ ἔβαζαν ἀπὸ κάτω κάρβουνα χωρὶς
αλόγα γιὰ νά διατηρεῖται σταθερὴ ἡ θερμοκρα-
σία. Ἐὰν τὰ κάρβουνα ἦσαν μὲ φλόγα τότε τὸ
«ρέσι», ἔτσι λεγόταν τὸ φαγητὸ αὐτὸ, δὲ γινό-
ταν καλὸ. Αὐτὸ τὸ πρόσφεραν μετὰ τὸ μυ-
στήριό τοῦ γάμου. Ὁ μάγειρας ὅμως πρὶν
ἀνοίξῃ τὸ «χαρτζίν» φώναζε τοὺς γονεῖς καὶ
ζητοῦσε ἀπὸ αὐτοὺς ἕνα ὀρισμένο ποσό. Ἐὰν
δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσαν, δὲν ἄνοιγε τὸ «χαρτζίν».

Τὸ Σάββατο γινόταν ὁ «πρόγαμος» στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Ἐκεῖ διασκέδαζαν οἱ συγγενεῖς καὶ συντοπίτες τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύμφης.

Τὴν Κυριακὴ κατ' ἀρχὴν γινόταν τὸ «γέμισμα» καὶ «πλούμισμα» τοῦ κρεββατιοῦ.

Ἔβαζαν τὸ κρεββάτι πάνω σ' ἕνα τραπέζι ἢ σὲ μιὰ ψάθα. Ἀπὸ κάτω ὑπῆρχε ἕνα σεντόνι καὶ ἀπὸ πάνω ἕνα ἄλλο. Τὸ ράβανε ἑπτὰ μονοστεφάνωτες κοπέλλες «κουμέρες» καὶ τραγουδοῦσαν τὰ «παστοπήγια». Τοποθετοῦσαν τέσσερις σταυροὺς στὰ τέσσερα «καντούνια» κόκκινους καὶ τραγουδοῦσαν:

Ἦρα καλὴ τζι' ὦρα ἀγαθὴ
τζι' ὦρα εὐλογημένη
τούτ' ἢ δουλειὰ π' ἀρκέσαμε
νὰ βκῆ (εὐλογημένη) στερεομένη
ποὺ τὸν ἀφέντην τὸν Χριστὸν
νᾶναι εὐτυχιμένη.
Βάλτε τοὺς τέσσερις σταυροὺς
στὰ τέσσερα καντούνια
νὰ πέφτουσιν νὰ τζοιμηθοῦν
σὰν τὰ φιλικουτούνια.

Ὅταν τελειῶνε τὸ «ράφιμο» τοῦ κρεββατιοῦ τότε ἔβαζαν ἕνα «μωρὸ» μέσα γιὰ νὰ φέρε ἡ «γούρι». Τέλος τρεῖς ἄνδρες χορεύουν μὲ συνοδεία βιολιοῦ καὶ λαούτου τὸ «χορὸ τοῦ κρεββατιοῦ».

Ἀκολουθοῦσε μετὰ ἡ λεγόμενη «μανάσα». Δηλαδή οἱ γονεῖς τῆς νύμφης δείχνουν στοὺς καλεσμένους τὰ προικιά της καὶ ὅλα τὰ πράγματα ποὺ ἔκανε μόνη της γιὰ νὰ δείξουν μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο πόσον φρόνιμη καὶ προκομμένη κοπέλλα εἶναι. Οἱ καλεσμένοι μὲ τὴ σειρά τους «πλούμιζαν» τὴν κόρη.

Μετὰ οἱ κοπέλλες τραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τῆς «Μανάσας».

Φωνάξετε τὶς νόστιμες
πῆτε τους μὴν ἀργήσουν.
Μανάσαν ἕν πὸν κάμνουμεν
γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν.
Φωνάξετε τῆς μάνας της
νὰ φέρῃ τ' ἀνοικτάριν
νᾶβρετε τὰ παπλώματα
τὰ διπλοτριπλωμένα

ποὺ τὰ ἐδιπλοτριπλωσε
μὲ τὰ δικὰ της χέρια.

Ἔνα ἄλλο τραγούδι λέγει:

Ἄγια Μαρίνα σύντρεξε
τζι' Ἄγια Φανερωμένη
τούτη δουλειὰ π' ἀρκέσαμεν
νᾶναι εὐλογημένη.

Στὴ συνέχεια γινόταν τὸ λουτρὸ τῆς νύμφης. Αὐτὸ γινόταν πρωτὶ-πρωτὶ, ὅπου κοπέλλες καθάριζαν τὰ μαλλιά τῆς νύμφης. Αὐτὴ δὲ πνιγμένη ἀπὸ συγκίνηση ἀφήνει νὰ τῆς φύγουν τὰ ἔξῃς:

Φωνάξετε τῆς μάνας μου
εὐτζιὴ νὰ μοῦ χαρίση
τὸ γάλα ποὺ μὲ βύσασε
νὰ μοῦ τὸ χαλαλήση.
Ἄφέντη μου τζιὰ μάνα μου
μεγάλο τ' ὄνομά σας
χάλαλο νὰ μοῦ κάμετε
τὸ βυζανάγιωμά σας.

Στὴν ἄλλη πλευρὰ γινόταν τὸ λουτρὸ τοῦ γαμπροῦ καὶ τὸ ξύρισμα. Κατὰ τὸ λουτρὸ ὁ πατὴρ «σταυρώνει» τὰ ροῦχα τοῦ κανακάρη καὶ ὁ πατέρας του καμαρώνει τὰ γαμπριάτικα τοῦ παιδιοῦ του.

Τὸ ξύρισμα γινόταν ἀπὸ τὸν «παρέρη» μὲ συνοδεία μουσικῆς:

Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανὸς
σήμερα λάμπει μέρα
σήμερα στεφανώνεται
ἀετὸς τὴν περιστέρα.
Γαμπρέ, τὴ νύμφη ν' ἀγαπᾶς
νὰ μὴ τὴν ἐμαλλώνης
σὰν τὸ Ἑλληνικὸ σπαθὶ
νὰ τὴν ἐκαμαρώνης.

Ὅταν τελειώσουν ὅλ' αὐτὰ ὅλα εἶναι ἔτοιμα γιὰ τὴν ἐκκλησία. Ἐὰν ὁ γαμπρὸς κατὰγεται ἀπὸ ξένον χωριό, δηλαδή εἶναι «ξενοχωρίτης», τότε «καβαλλιτζιεύκει» πάνω στὸ ἄλογο καὶ μὲ συνοδεία μουσικῆς ὁδηγεῖται στὸ χωριὸ τῆς νύμφης. Πάνω στὸ λαμὸ τοῦ ἄλογο δέ-νεται ἕνα κόκκινο μαντήλι. Ὅταν φθάσῃ στὰ μισὰ τοῦ δρόμου τότε κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ἄλογο καὶ ὁδηγεῖται πεζός. Αὐτὸ γινόταν γιὰτὶ ἔαν ὁ γαμπρὸς εἰσερχόταν στὸ χωριὸ καβαλλά-ρης τότε πιστευόταν ὅτι θὰ «σιεπάσῃ» τὸ χωρ-

κὸ» δηλαδή θὰ γίνῃ κύριος τοῦ χωριοῦ. Σὲ περίπτωση ποὺ ὁ γαμπρὸς δὲν κατέβαινε ἀπὸ τὸ ἄλογο, ὅταν θὰ ἔφτανε στὸ χωριό, μπορούσε νὰ σκοτωθῇ ἀπὸ τοὺς χωριανούς. Ἐπάρχουν δὲ πολλὰ τέτοια παραδείγματα.

Φθάνοντας στὸ χωριὸ ὁ γαμπρὸς ὁδηγεῖται ἀπὸ τοὺς γονεῖς του καὶ τοὺς συγγενεῖς του στὴν ἐκκλησία μὲ μουσικὴ καὶ ἡ νύμφη ἀντιστοίχως μὲ τοὺς γονεῖς της καὶ τοὺς συγγενεῖς της μὲ συνοδεία μουσικῆς.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μυστηρίου καὶ ὅταν ὁ ἱερέας λέγει τὸ «Ἡσαῖα χόρευε...» ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύμφη ραίνονται ἀπὸ ροδοπέταλα, σιτάρι, βαμβακόσπορο, ἀμύγδαλα, κολουρακία, γρόσια κ.ἄ. Τελειώνουν ὅλα αὐτὰ μὲ ἀρκετὰ κτυπήματα πάνω στὴν πλάτη τοῦ γαμπροῦ. Μετὰ ὁδηγοῦνται στὸ σπίτι τῆς νύμφης. Ἐκεῖ πρὶν εἰσελθεῖν ἀπὸ τὴν πόρτα ρίχνουν ρόδι, καὶ σιτάρι γιὰ νὰ ἔρθῃ εὐτυχία. Μετὰ οἱ γονεῖς τῆς νύμφης καὶ εἰδικώτερα ἡ μητέρα κἀπνίζει τοὺς καλεσμένους ἔτσι γιὰ νὰ μὴ πιάσῃ «τ' ἀμάτι». Ἐκεῖ δέχονται τὰ συγχαρητήρια τῶν γονιῶν τους, τῶν συγγενῶν τους, τῶν φίλων τους. Μετὰ οἱ καλεσμένοι διασκεδάζουν καὶ χορεύουν. Ὁ μάγειρας ἀνοίγει τὸ «ρέσι» καὶ σερβίρεται μετὰ τὸ φαγητό. Αὐτὸ συνεχίζεται μέχρι τὶς 3 μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἐνῶ οἱ

νεόνυμφοι ἀποσύρονται στὴν κάμαρά τους.

Τὸ πρωὶ οἱ γονεῖς πηγαίνουν καὶ ξυπνοῦν τοὺς νεόνυμφους καὶ ὁ γαμπρὸς διαβεβαιώνει τὴν ἀγνότητα τῆς νύμφης ρίχνοντας ἕνα πυροβολισμό.

Τὴ Δευτέρα συνεχίζεται τὸ γλέντι. Κατὰ τὶς δέκα τῆς νύκτα χορεύει τὸ «ἀνδρογόνο» καὶ οἱ γονεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλοι πλουμίζουν τοὺς νεόνυμφους.

Κατὰ τὸ χορὸ αὐτὸ λέγεται καὶ τὸ ἔξῃς τραγούδι:

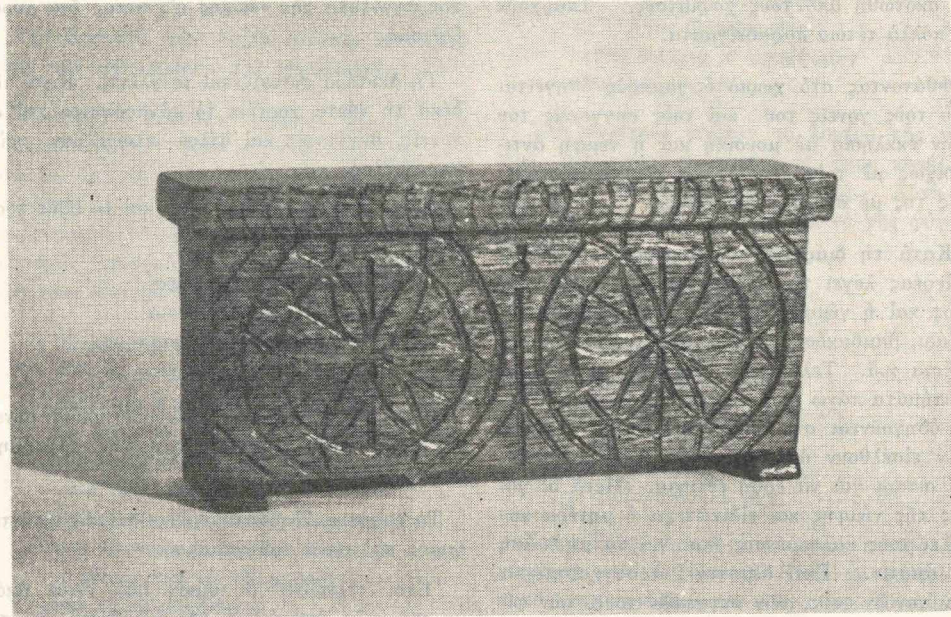
Χόρευκε νύμφη χόρευκε
νὰ λιώσης τὰ παπούτσια
τζι' ἄς ἔν καλὰ ὁ νιόγαμπρος
νὰ σοῦ κάμη τζιαινούρα.

Μετὰ τὸ χορὸ τοῦ ἀνδρογόνου τὸ γλέντι συνεχίζεται. Αὐτὸ διαρκεῖ μέχρι τὴν «Τετράη» Τετάρτη.

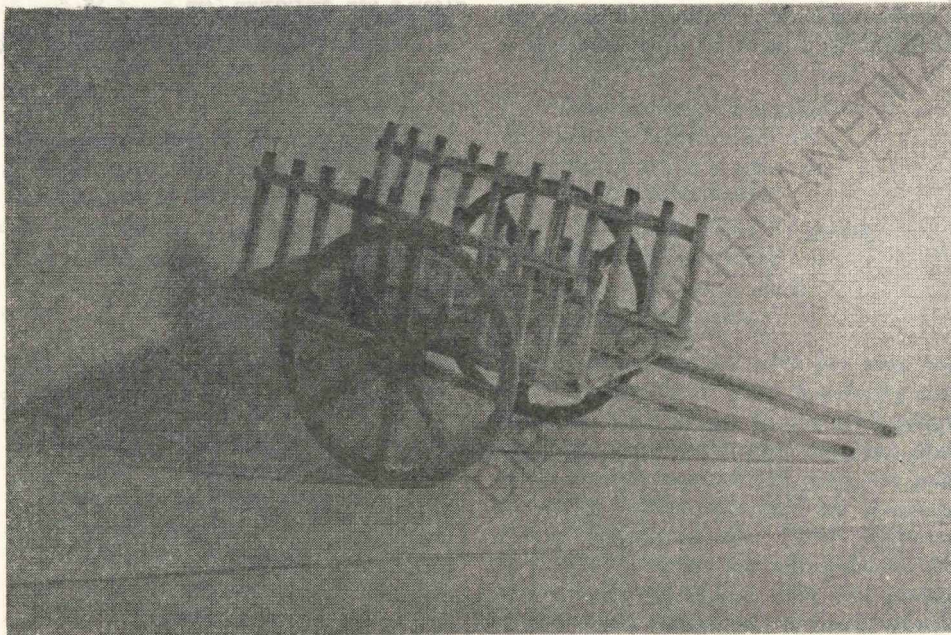
Τὸ ἐπόμενο Σαββατοκυριακὸ γίνεται ὁ ἀντίγαμος στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Ἔτσι τελειώνει ὁ γάμος ποὺ εἶναι ἀκόμη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπαίθρου κάτι τὸ συγκινητικὸ, κάτι τὸ ἰδιαίτερο, καὶ ἀρχίζει πλέον ἡ νέα σπιτιάτικη ζωὴ.

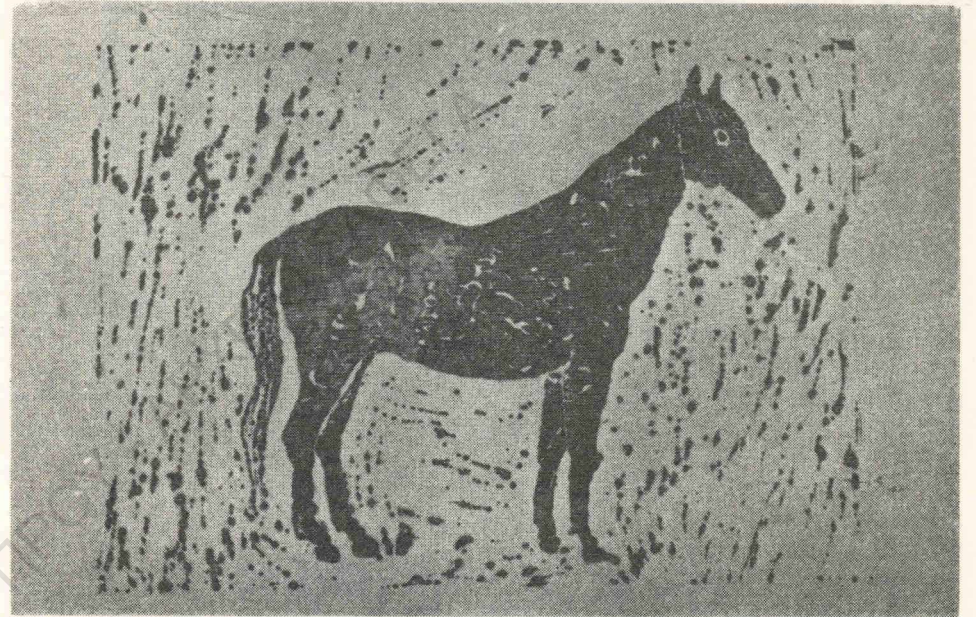
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΥ, Ε' 2 πρ.

«Ξεντούκι». ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Α' 3.

«Τὸ ἀμάξι». ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, Α' 3.

«Ἄλογα». Λινοτυπία. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΟΥΜΑΖΗΣ, Α' 3.

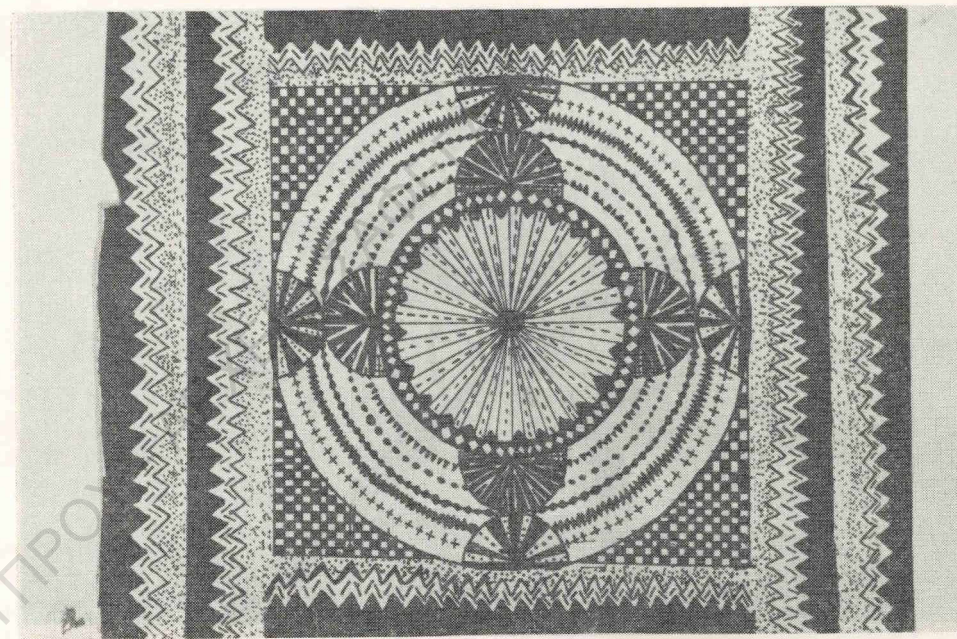
«Ἄλογα». Λινοτυπία. ΣΟΛΩΜΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ, Α' 3.

«Ό Άγιος». Μελάνι. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Α΄ 1.

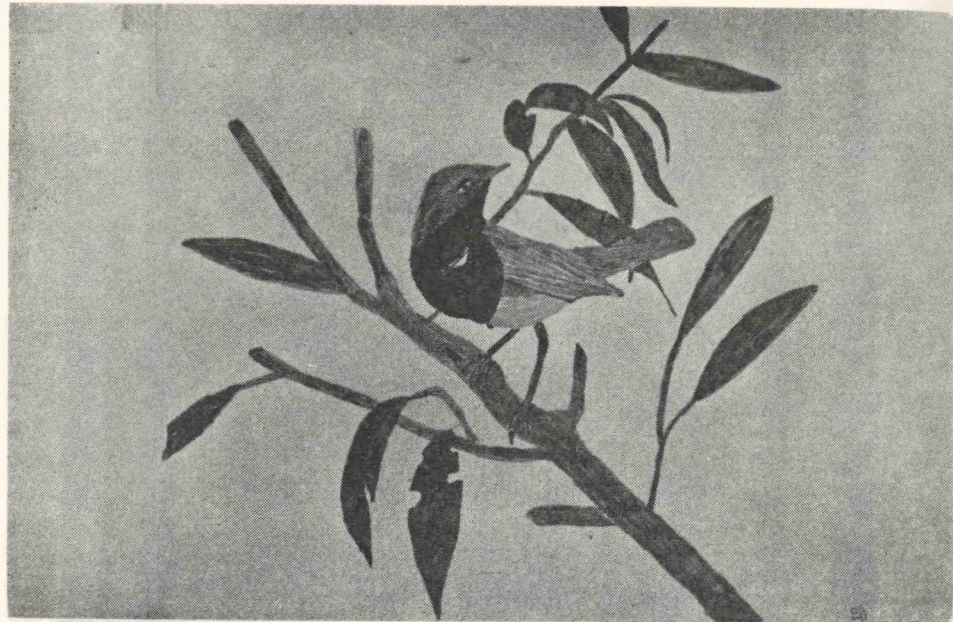
«Έκκλησία». Λινοτυπία. ΒΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Α΄ 2.

«Γεωμετρικό». Μελάνι. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ, Α΄ 3.

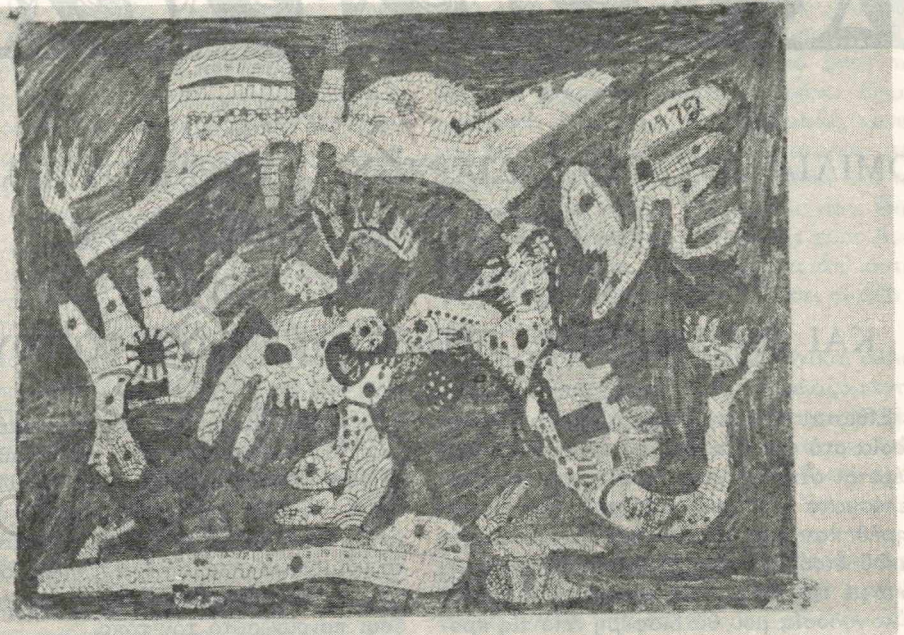
«Ήλιοβασιλευμα». Μελάνι. ΙΑΚΩΒΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ, Α΄ 2.

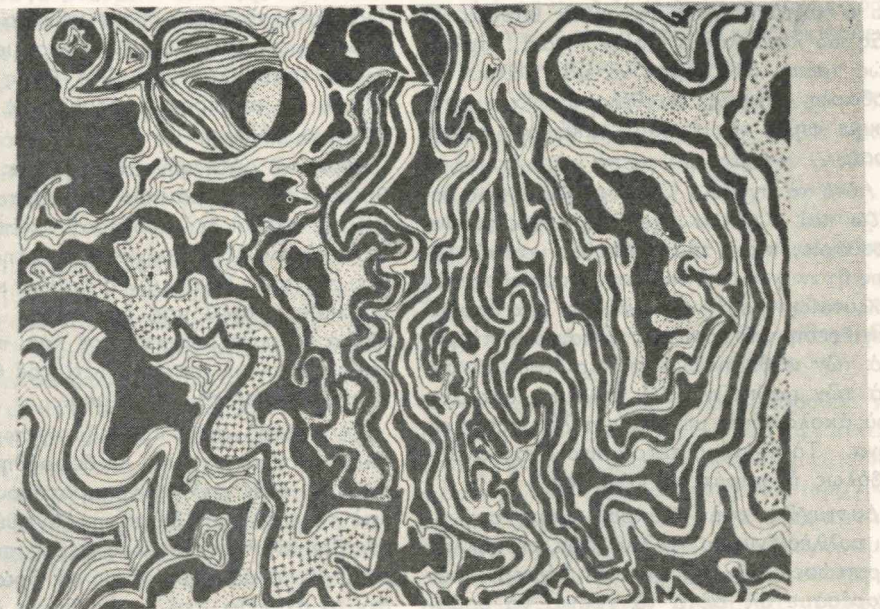
«Τό σπουργίτι. Μελάνι. ΝΙΚΟΣ ΑΝΔΡΕΟΥ, Α' 1.

«Στά' λουλούδια». Μελάνι. ΧΡΗΣΤΟΦΗΣ ΧΡΗΣΤΟΦΗ, Α' 1.

«'Αφηρημένο». Μελάνι. ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΕΤΗΣ, Α' 1.

«'Αφηρημένο». Μελάνι. ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Α' 3.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ κ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΛΗΣΗ ΕΠΙ ΤΗ ΛΗΞΕΙ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1971 - 1972 ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΥΣ

Εϊθισται ὁ γυμνασιάρχης νὰ κάνη λογοδοσίαν στό τέλος κάθε χρονιάς καί ν' ἀναφέρεται στήν ἐργασία πού ἔγινε, σ' ἀποτελέσματα καί στίς ἐλλείψεις πού παρατηρήθηκαν καθ' ὅλη τή διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Φέτος ἡ χρονιά δέν ἦταν ἡ ἴδια μέ τίς ἄλλες. Γ' αὐτό καί, ἐν μέρει, ἡ λογοδοσία μου θά διαφέρει ἀπό τίς προηγούμενες.

Δυό σοβαρά γεγονότα ἀλλοίωσαν τή σχολική ἐργασία καί πιό πολύ τὸ ἦθος τῶν μαθητῶν μας: 1) ἡ πολιτική διαμάχη καί 2) ἡ ἀπεργία τῶν καθηγητῶν. Πάνω σ' αὐτά τὰ δυό γεγονότα θάθελα νὰ σᾶς πῶ λίγα λόγια ἀπόψε, γιατί, νομίζω, πῶς πρέπει ὄλους μας νὰ μᾶς βάλουν σέ σοβαρές σκέψεις, ἂν θέλουμε νὰ κρατήσουμε ψηλά τήν ἐκπαιδευτική μας παράδοση.

Αὐτό τὸ σχολεῖο λειτούργησε, ὅπως νομίζω καί τ' ἄλλα σχολεῖα, μέχρι τὸ Φεβρουάριο, κατὰ τρόπο ὑποδειγματικό. Ἴσως ἦταν ἡ πλεον ἀποδοτική περίοδος τῶν τελευταίων χρόνων. Ὑπῆρχε μιὰ θαυμαστή ἔφεση γιὰ ἐργασία, τόσο ἀπὸ τὴ μεριά τῶν καθηγητῶν, ὅσο καί ἀπὸ τὴ μεριά τῶν μαθητῶν. Ἡ πολιτική διαμάχη πού ἀκολούθησε μετέβαλε τελείως τὴν εἰκόνα. Τὸ δεύτερο τετράμηνο ἦταν ἀναμφιβόλως ἡ χειρότερη περίοδος.

Δυστυχῶς, στήν Κύπρο, ἔχομε συγχύσει πολλές ἔννοιες. Ἀλλάξαμε, σέ πολλές περιπτώσεις, τὴ σημασία τῶν λέξεων. Δέν μπορέσαμε ὄλ' αὐτά τὰ χρόνια νὰ σοβαρευτοῦμε λιγάκι καί νὰ πάψουμε τίς ἀνό-

ητες χειρονομίες καί τὰ φουσκωμένα λόγια. Ξεκινοῦμε ὄλοι ἀπὸ μιὰ ἀγαθὴ προαίρεση ἀπὸ τὴν ἀγάπη μας γι' αὐτὸ τὸν τόπο. Ὅμως, δυστυχῶς, θέλουμε ἀνεύθυνα νὰ μονοπωλοῦμε αὐτὴ τὴν ἀγάπη καί νὰ νομίζουμε πῶς μονάχα ἡ δικὴ μας ὁδὸς εἶναι ἡ σωστὴ καί μονάχα αὐτὴ βαδίζουν ὄσοι πονοῦν αὐτὸ τὸν τόπο.

Ἡ μεγαλύτερη σύγχυση ἔγινε στήν ἔννοια «ἐθνικός» κι ὄλα τὰ συνώνυμα καί τὰ σύνθετά της. Ἀκριβῶς, αὐτὴ ἡ ἔννοια δοκιμάστηκε ἀφάνταστα σ' αὐτὸ τὸν τόπο ἐφέτος. Εἶπαμε πολλά λόγια, ὑψώσαμε στή διαπασῶν τὸν τόνο τῆς φωνῆς μας, χειρονομήσαμε πολλές φορές, φτάσαμε σέ φοβερές ἀντεγκλήσεις καί ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ νὰ μὴ προχωρήσουμε σέ ἀνοιχτὸ ἐμφύλιο πόλεμο.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα διαθρώθηκε τὸ ἐθνικὸ φρόνημα ἀφάνταστα. Ὅσα αἰῶνες πολλοὶ δέν μπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν, τὰ πετύχανε λίγα χρόνια ἀνεξαρτησίας καί πρὸ πάντων, λίγοι μῆνες παθῶν καί προσωπικῆς μεταξύ μας διαμάχης. Δέν θά ἤθελα νὰ συνεχίσω πάνω σέ κάτι πού καθ' ὑπερβολὴν μὲ πονεῖ, γιατί δὲ θέλω νὰ ἠδονίζομαι μὲ τὸν πόνο μου.

Τὸ φοβερό στήν προκείμενη περίπτωση εἶναι γιατί τὸ σχολεῖο δὲ θεωρήθηκε ἄθραστο ἱερό, ἔτσι πού νὰ τὸ κρατήσουμε ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτικὴ διαμάχη. Ἀντιθέτως, ὄλοι βρῆκαν πῶς τὸ μόνον μέρος πού μποροῦν μὲ τὸ ἀζημιώτό τους νὰ δράσουν ἦταν τὸ σχολεῖο, καί διοχετεύσανε ὄλη τὴν κομματικὴ τους δραστηριότητα σ' αὐτό.

Αὐτὸ εἶχε φοβερές, φοβερώτατες συνέπειες. Τὸ σχολεῖο ἀπὸ παιδαγωγοῦν ἴδρυμα κατήντησε πολιτικὴ κούρστρα. Οἱ καθηγητὲς ἔργο ἐθνικὸ δέν μπορούσανε πιά νὰ κάνουνε. Ἡ καθοδήγηση πιά δέν ἦταν στὰ χέρια τους. Ἄλλοι, μὲ πιό πειστικὰ λόγια, μὲ πιό ζωντανές χειρονομίες, εἰλικύσαν τούς μαθητὲς μας. Πῶς νὰ ἐνσταλάξῃς στίς ψυχὰς αὐτῶν τῶν ζωηρῶν παιδιῶν συναίσθηση εὐθύνης, ὅταν εὐθύνη σημαίνει περισυλλογὴ καί στροφήν εἰς ἑαυτόν; Πῶς θά καθοδηγήσης σὲ ἐθνικὰ βιώματα καί ἐθνικὴ αὐτογνωσία, ὅταν λείπη ἀπὸ τὸν καθοδηγούμενο ἡ σκέτη αὐτογνωσία; Πῶς θά βρῆς τὴ βαυτεριὰ οὐσία τοῦ ἑλληνισμοῦ καί τὸ ὑπέροχο κάλλος του, ὅταν σοῦ τυφλώνῃ τὰ μάτια, ἀπαστράπτουσα, ἡ ἐπιφάνεια καί σὲ κουφαίνει ὁ ἠχηρὸς καί ρυθμικὸς θόρυβος τοῦ ἐπαλαμθανόμενου συνθήματος;

Τὸ δεύτερο, ἐξ ἴσου σοβαρὸ, γεγονός τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἦταν ἡ ἀπεργία τῶν καθηγητῶν, πού βάσταζε πιό πολύ ἀπὸ ἓνα μῆνα. Κι αὐτὸ τὸ γεγονός εἶναι φαινόμενο τῆς τροπῆς πού πήραν τὰ πράγματα στὸν τόπο μας σ' αὐτὲς τίς δύσκολες μέρες πού περνοῦμε. Δέν ἐξετάζω πού βρίσκεται τὸ δίκαιον καί πού τὸ ἀδικο. Περιγράφω τὸ γεγονός καί ὑποδεικνύω τί πρέπει νὰ γίνῃ, ἴσως, στὸ μέλλον. Τὸ ὅτι ἡ ἀπεργία εἶναι νομικὰ κατοχυρωμένη πρέπει νὰ μᾶς κάνῃ νὰ σκεφτοῦμε πολὺ ἂν καβέρνηση καί καθηγητὲς ἦταν ἠθικὰ καλυμμένοι νὰ ὀδηγήσουν τὰ πράγματα ὡς ἐκεῖ.

Οἱ καιροὶ μας εἶδαν πολλές ἀξίες νὰ κατακρημνίζονται. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὠραίων ἀξιῶν χάθηκε καί ἡ ἀξία τῆς ἀφοσιώσεως. Ἄν ἡ κοινωνία στὸ σύνολό της ἔχη πάψει νὰ ἀφοσιώνεται σὲ ὑψηλὰ ἰδανικά, ἂν οἱ πολῖτες δέν μποροῦν νὰ θυσιάσθουν ἀνιδιοτελῶς, ἂν τὸ ἀτομικὸ συμφέρον καί ἡ ἰδιοτέλεια ἔχουν πάρει τὴ θέση τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος καί τῆς ἀτομικῆς ἀνιδιοτελείας, πῶς ἀπαιτεῖ ἡ κοινωνία ἀπὸ μιὰ μονάχα τάξη της ν' ἀρθῇ πάνω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ της καί νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ μένῃ προσκολλημένη σὲ χρόνους παρωχημένους, ὅπου τὸ ἔργον τὸ παιδευ-

τικὸ λίγο ἢ πολὺ ἦταν καί ἔργο ἀποστολικό; Καί μάλιστα, πῶς θά μπορέσῃ νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστη σ' ἓνα τόπο ὅπου τὸ ἀτομικὸ συμφέρον τίθεται ὑπὲρ ὄλων καί ὅπου ὁ πλοῦτος σκανδαλωδῶς κάνει τὴν ἐπίδειξή του, ὅπου καί νὰ στρέψῃ τὰ μάτια σου; Στὸ κάτω κάτω εἶναι καί οἱ ἐκπαιδευτικοὶ παιδιὰ τῆς ἐποχῆς μας. Θάλεγα πῶς ἀκόμη δέν φθαρῆκαμε τόσο ὅσο ἴσως θά περίμενε κανεὶς ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ φοβερὴ καθίζηση, πῶς θά πάθει οἱ ἀξίες στίς μέρες μας.

Κι ὅμως γιὰ νὰ ἐπιζήσουμε ἐθνικά, ἀλλὰ καί σὰν ἠθικὲς ὑποστάσεις, χρειαζόμαστε καί θά χρειαζόμαστε δασκάλους, ἠθικὲς καί ὀλοκληρωμένες προσωπικότητες. Αὐτοὺς τοὺς δασκάλους πρέπει νὰ βρεθῇ τρόπος νὰ τοὺς ἐπιστρατεύσουμε. Νὰ κρατήσουμε ὅσους ὑπάρχουν καί νὰ φροντίσουμε τὴν ἀγαθὴ μερίδα τῶν μαθητῶν μας νὰ τὴν ὀδηγήσουμε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνο ἂν δώσουμε πιό πολλὴ σημασία στήν παιδεία καί στὸ ἔργο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ. Τὸ κράτος, ἀλλὰ καί οἱ πολῖτες, ἄς ἀναλάβουν στήν προκείμενη περίπτωση τίς εὐθύνες τους. Ὅσο ἀδιανόητο εἶναι νὰ κατέρχεται σ' ἀπεργία ὁ ἐκπαιδευτικός, ἄλλο τόσο ἀδιανόητο εἶναι νὰ ὀδηγῇ τοὺς ἐκπαιδευτικούς τὸ κράτος σ' ἀπεργία.

Παραμένει ὅμως ἓνα τὸ γεγονός: Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπεργίας. Καί τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀπεργίας ὑπῆρξαν ὀλέθρια γιὰ τὴν παιδεία. Δέν εἶναι οἱ λίγες ἢ πολλές μέρες μαθημάτων πού χάθηκαν. Μέσα στὸν ὄλο κύκλο τῆς μορφώσεως τοῦ μαθητοῦ αὐτὰ παίζουν ἀσήμαντο ρόλο. Ὅμως ἐκεῖ πού βλέπω ζημιὰ εἶναι στὸ ἦθος, καί στὸ ἦθος τόσο τῶν καθηγητῶν ὅσο καί τῶν μαθητῶν, κυρίως αὐτῶν.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ προαπεργιακὴ καί μετααπεργιακὴ ἐποχὴ. Ἐχει διασαλευθῇ μιὰ καθορισμένη καί ἀδιασάλευτη τελετουργικὴ τάξη. Ὁ μαθητὴς παύει πιά ν' ἀντιμετωπίζει τὸ σχολεῖο σὰν ἓνα καλὸ διαρθρωμένον παιδευτικὸ ἴδρυμα, ὅπου θά τοῦ παρασχεθοῦν μὲ συνέπεια ὀρισμένες βασικὲς γνώσεις καί ὀρισμένες βασικὲς ἀξίες πάνω

στις οποίες θα δομήση την προσωπικότητά του. Ἡ ὑποχρέωση παύει νά'ναι ὑποχρέωση. Ἡ φοίτηση δὲν μπορεῖ νά σημαίνει πιά τὸ ἴδιο. Τὸ ὅποτε θέλω καὶ τὸ ὅ,τι θέλω μπορεῖ νά εἶναι αὐριο ἢ ἐπιδίωξη τοῦ μαθητοῦ. Ἄπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ἡ ζημιὰ πού ἐπενέχθηκε στὴν παιδεία εἶναι ἀνυπολόγιση.

Τὸ σχολεῖο εἶναι πρωτίτως κοινωνία καὶ ἡ κοινωνία αὐτὴ ἔχει τὴ δική της διάρθρωση καὶ τὴ δική της ἱεραρχία. Ὑπάρχει ἄγραφος κώδικας πέραν ἀπ' τοὺς σχολικοὺς κανονισμοὺς πού διέπει τὴν ὅλη ζωὴ του. Θὰ ἐπανελάβωμε τὸν Θουκυδίδη στὴν περίπτωση αὐτή. Ἡ παράβαση αὐτοῦ τοῦ ἄγραφου κώδικα πρέπει νά φέρη «ὀμολογουμένην αἰσχύνην». Ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἄγραφος κώδικας, πού ἔχει μιὰ ἀένανη μεταλλαγή, γιατί εἶναι ζωντανὸς ὀργανισμὸς, δὲν πρέπει σὲ καμμιά περίπτωση νά κινδυνεύσῃ. Εἶναι αὐτὸς πού δίνει τὸ ἦθος τῆς Παιδείας.

Μὲ αὐτὸ δὲ θέλω νά ξεμοναχιάσω τὸ σχολεῖο ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ἄν θέλουμε νά προετοιμάζουμε τοὺς μαθητὲς μας γιὰ τὴ ζωὴ, πρέπει πάντοτε ν' ἀνοίγουμε ἕνα διάλογο μὲ τὴν εὐρύτερη κοινωνία. Αὐτὴ ὅμως ἡ διαλεκτικὴ σχέση δὲν πρέπει ποτὲ νά καταντῆσῃ ἑτεροθαρή, καί, πρὸ πάντων, δὲν πρέπει ἡ κοινωνία νά ἐπεμβαίνει βανάουσα στὸ παιδευτικὸ ἔργο.

Σὲ μιὰ πολὺ δύσκολη ἐποχῇ, ὅπου ραγδαία μεταβάλλονται καὶ μεταποιοῦνται τὰ πάντα, ὅπου τὸ ξεθεμέλιωμα βασικῶν ἀξιῶν ἄφησε τὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων ἀνοχύρωτες, ὅπου ἡ ἀνθρωπότης δὲν μπορεῖ νά πιαστῇ ἀπὸ κάπου σταθερό, γιατί ὅ,τι πιστεῦει σήμερα αὐριο εἶναι παρωχημένο, σὲ μιὰ ἐποχῇ ὅπου ἡ περιρέουσα ἀτμόσφαιρα δημιουργεῖ ὀλοένα καὶ σοβαρώτερα ψυχικὰ προβλήματα σ' ὄλους μας, τὸ ἔργο τῆς παιδείας μας καθίσταται, χρόνο μὲ χρόνο, πῶς δύσκολο καὶ πῶς ἐξουθενωτικό. Ἐκεῖνο πού μπορεῖ μονάχα τὸ σχολεῖο νά ζητήσῃ ἀπὸ τὴν κοινωνία εἶναι νά τοῦ δώσουν τὰ ὑλικά ἐφόδια καὶ πρὸ πάντων νά τὸ ἀφήσουν ἡσυχὰ νά κἀνῃ τὴ δουλειά του. Καὶ πάλι ἐδῶ πρέπει νά τονίσω ὅχι νά μεταβληθῇ

τὸ σχολεῖο σὲ ἀπομονωτήριον ἢ μοναστήριον. Χρειαζέται σημεῖα ἐπαφῆς μὲ τὴν κοινωνία. Καὶ κυρίως συμπάθεια καὶ ἀρωγὴ ἀπὸ τὸν καθένα, φθάνει αὐτὴ ἢ ἀρωγὴ καὶ αὐτὴ ἢ συμπάθεια νά δίνεται ἀπὸ ἀνθρώπους πού πράγματι πονοῦν τὴν παιδεία καὶ πράγματι συμπάσχουν μὲ τοὺς εκπαιδευτικούς γιὰ τὸ παιδευτικὸ ἔργο.

Ἄπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία καὶ ὁ Σύνδεσμος Γονέων τοῦ Γυμνασίου σταθῆκανε καλοὶ ἀρωγοὶ σ' αὐτὲς τὶς δύσκολες ἡμέρες πού περάσαμε φέτος. Εἶναι καλὸ νά βλέπῃς πὼς τὸ ἔργο σου τὸ παρακολουθεῖ ὀλόκληρη ἡ κοινότης. Εἶναι πολὺ προτιμότερο αὐτὸ παρά ἡ τέλεια ἀδιαφορία. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται στὴ προκειμένη περίπτωση εἶναι μιὰ πλεον συνδυασμένη προσπάθεια καὶ περισσότερος συντονισμὸς γιὰ τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα. Τὸ ὅτι σὰν ἄτομα θὰ ἔχουμε ὀρισμένες διαφορετικὰ ἀντιλήψεις γύρω ἀπὸ προβλήματα παιδείας δὲν μπορεῖ νά σταθῇ ἐμπόδιο στὴν ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων καὶ στὴν εὐρεση τῆς χρυσῆς μέσης ὁδοῦ, γιὰ ἕνα προγραμματισμὸ πλεον ὑπεύθυνο, πού νά ἐρεῖται σὲ εὐρύτερη θάση.

Πάνω ἀπ' ὅλα χρειάζεται νά συνειδητοποιήσουμε ὅλοι τὴν ὑψιστὴ ἀξία τῆς Παιδείας. Τουλάχιστο δὲν μπορῶ νά φαντασθῶ κάτι ἄλλο πού νά μπορῇ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ σχολεῖο στὴν ὀρθὴ διαπαιδαγώγησιν τῶν ἐφήβων μας. Δίχως παιδεία ὑπὸ μιὰ πῶς βαθεῖα θεώρησιν, θὰ μείνουμε νεόπλουτοι ἀρχοντοχωριάτες, ἐπιδιώκοντας συνεχῶς νά αὐξήσουμε τὰ κέρδη μας, νά ὑψώσουμε τὸ βιοτικὸ μας ἐπίπεδο, ἀδιαφορώντας γιὰ πολλὰ ἄλλα οὐσιώδη, πού χαρακτηρίζουν, βασικώτερα, τὴν ἔννοια ἀνθρώπου. Εἶναι αὐτὴ τὴν τάση πού πολὺ φοβοῦμαι. Φοβοῦμαι πὼς θὰ ἔχη, ἂν δὲ ἔχη καὶ ὅλας, ὀλέθρια ἀποτελέσματα πάνω στοὺς ἔθνικούς μας προσανατολισμοὺς. Καὶ οἱ ἔθνικοι προσανατολισμοὶ εἶναι βασικὰ πνευματικὴ ἀξία. Δὲν μποροῦμε νά νίθουμε τὰ χέρια μας καὶ νά στεκόμαστε παθητικὸι θεατές. Οὔτε μπορεῖ νά νομίζουμε πὼς ἐκτελοῦμε ἔθνικὸ προσηλυτισμὸ, φωνασκοῦντες καὶ γεμίζοντας τοίχους, πεζοδρόμια καὶ δρόμους μὲ

συνθήματα, ἀνορθόγραφα πολλὰς φορὰς καὶ κακογραμμένα. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι νά συνειδητοποιήσουμε τὶς ἀξίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αὐτὸ χρειάζεται μὴ κόπο καὶ κόπο, γιατί εἶναι ἀνάγκη νά στραφούμε εἰς ἑαυτοὺς, νά στραφούμε στὴν ἱστορία μας, στὸ δικὸ μας πολιτισμὸ. Αὐτὸ μονάχα μιὰ σωστὴ παιδεία ἀπὸ κάθε ἀποψη μπορεῖ νά τὸ δώσῃ.

Μὰ γιὰ νά πετύχῃ μιὰ τέτοια παιδεία χρειάζεται ὑπερβολικὴ ἀγάπη, ὑπερβολικὴ κατανόηση καὶ ἰώθειος ὑπομονὴ στὶς σχέσεις ὄλων μας πρὸς τὴν παιδαγωγούμενη γενιά. Πρέπει νά καταβάλουμε πολλὰ προσπάθεια νά μπουμὲ στὴ θέση αὐτῶν τῶν νέων, πού βομβαρδίζονται κυριολεκτικὰ μέρα καὶ νύχτα ἀπὸ φοβερὰς προπαγάνδης, ἀπὸ ἕνα ἀφύσικο τρόπο ζωῆς, ἀπὸ μιὰ καθαρὰ ὕλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Ἄν θέλουμε νά καθοδηγήσουμε τοὺς μαθητὲς μας (καὶ ὅχι ἀπλῶς νά τοὺς ἐμφυτεύσωμε ὀρισμένες γνώσεις ἢ νά τοὺς προικίσουμε μὲ ὀρισμένες δεξιότητες) πρὸς ὀρισμένες βασικὰ καὶ θεμελιώδεις ἀξίες, πρέπει νά κατέβουμε στὸ δικὸ τους ἐπίπεδο, νά μπουμὲ στὴ δική τους θέση. Δὲν εὐκολύνεται μ' αὐτὸ ἡ θέση μας, ἀλλὰ, τουλάχιστο, μποροῦμε καὶ κατανοοῦμε τὴ φύση τῶν προβλημάτων τους. Μπορεῖ νά μᾶς ἀπογοητεύουν πολλὰς φορὰς μὲ τὸν ἀμοραλισμὸ τους, μπορεῖ νά πικραθοῦμε πολὺ γιατί δὲν εἶναι οἱ νέοι πού θὰ ἠθέλαμε νά εἶναι, ὅμως δίχως νά γίνῃ αὐτὸ θὰ μᾶς εἶναι ἀδύνατο νά βροῦμε σημεῖο ἐπαφῆς. Καὶ ὄντας ξένοι οἱ μαθητὲς μας ἀπὸ μᾶς (ἐννοῶ καθηγητὲς, γονεῖς, εὐρύτερη κοινωνία) εἶναι ἀδύνατο νά σημαίνῃ κάτι γι' αὐτοὺς ἢ παιδεία. Ἄπλως θὰ κοροιδεύουμε ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους πὼς κάνουμε παιδευτικὸ ἔργο, ἐνῶ στὴν οὐσία θεατρινοῦμε, ἀπαγγέλλοντας ὀρισμένες ἠθικὰς ἀρχὰς, πού φτάνουν μονάχα στ' αὐτὰ τῶν μαθητῶν μας καὶ δὲν εἰσχωροῦν βαθύτερα ν' ἀναταράξουν λιγάκι τὰ σπλάχνα τους. Γι' αὐτὸ τὸ ἔργο χρειάζεται καθ' ὑπερβολὴν νά ὀλιστοῦμε μὲ ἀγάπη καὶ νὰ τὴν δαπανήσωμε ἀφειδώλευτα.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα φροντίσαμε καὶ

φέτος νά κινηθῇ τὸ σχολεῖο. Παρόλες τὶς ἀντίξοες συνθήκες πού ἀνάφερα πῶς πάνω δὲν ξεμακρύνουμε ποτὲ ἀπὸ τοὺς στόχους μας καὶ μπορῶ νά πῶ κερδίσαμε τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἀγάπη τῶν παιδιῶν μας. Εἶναι νά θαυμάζῃς, πολλὰς φορὰς, τὴν πλειονότητα τῶν μαθητῶν, πού μποροῦν καὶ ἀνθίστανται στὰ θεσπέσια σειρήνια ἄσματα τῆς ἐποχῆς μας, καὶ συγκεντρώνονται στὸν ἑαυτὸ τους, προσπαθοῦν νά χτίσουν λιθαράκι λιθαράκι τὸ οἰκοδόμημα τῆς γνώσεως καὶ νά καλλωπίσουν τὸν ἑαυτὸ τους μὲ ὀρισμένες βασικὰς ἀξίες. Ἀκόμη καὶ ἡ πρόδοός τους, παρόλη τὴ φουρτούνα, ὑπῆρξε πολὺ ἱκανοποιητικὴ. Τὸ λέω αὐτὸ ὅχι γιατί θγαίνει σὰν πόρισμα ἀπ' τ' ἀποτελέσματα, ἀλλὰ γιατί στὶς ἐξετάσεις τους εἶχαν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ καί, ὅπως πιστεύω, ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα θὰ ἔχουν καὶ στὶς διάφορες ἐξετάσεις πού δίνουν αὐτὲς τὶς μέρες. Τ' ἀποτελέσματα προόδου δὲν δίνουν τὴν ἀντικειμενικὴ κατάστασι. Δὲν εἶναι δυνατὸ, μὲ τὸ εκπαιδευτικὸ μας σύστημα πού ἔχουμε, νά μένουν ἀπὸ χίλιους σχεδὸν μαθητὲς 38 μόνον ἀνεξεταστοὶ καὶ κανένας στάσιμος. Αὐτὰ τ' ἀποτελέσματα εἶναι πλασματικά. Τοῦ χρόνου πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ σοβαρὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ὅτι ὑπῆρξε μιὰ μειονότητα μαθητῶν πού δὲν μπορέσαμε νά τοὺς κερδίσουμε αὐτὸ εἶναι ἀναμφίβολο. Εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι οἱ μαθητὲς πού τὸ σχολικὸ ἔργο δὲν σημαίνει γι' αὐτοὺς τίποτε καὶ ἡ μαθητικὴ ζωὴ γι' αὐτοὺς ταυτίζεται μὲ ἐκείνη τοῦ ἀνεύθυνου καὶ ρεμπέτη νεανίσκου τῆς ἐποχῆς μας. Αὐτοὶ ἐκμηδενίζονται στοὺς ὁμαλοὺς καιροὺς καὶ ξεμυτοῦν σὲ καταστάσεις ἀνήσυχης καὶ χαίρονται καὶ πρωτοστατοῦν στὴν ἀπειθαρχία, ὅπως χαίρεται καὶ πρωτοστατεῖ ὁ λύκος στὴν ἀναπομπούλα. Κάποτε τὸ κράτος πρέπει νά σκεφτῇ πολὺ σοβαρὰ τὴ διάρθρωση τῆς Παιδείας μας, γιατί, ἂν ἕνα μικρὸ μονάχα ποσοστὸ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τῆς γ' τάξεως, μπόδιστῇ νά προχωρήσῃ πῶς πέρα καὶ γίνῃ μιὰ κάπως αὐστηρὴ καθάρσι, εἶμαι βέβαιος πὼς ἡ πρόοδος τῶν σχολείων μας θὰ ἔναι ἀξιοθαύμαστη.

Ἄν ἔρχομαι τώρα καὶ μπορῶ νὰ στέκωμαι σ' αὐτὸ τὸ βῆμα καὶ νὰ λέγω πὼς τὸ σχολεῖο λειτούργησε ἱκανοποιητικά, παρόλες ἐπαναλαμβάνω τις ἀντίξοες συνθήκες, τοῦτο, ἐν πολλοῖς, ὀφείλεται στὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τῶν συναδέλφων. Δίχως αὐτὴ τὴ συμπαράσταση τὸ ἔργον τοῦ σχολείου ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ καρποφορήσῃ πολὺ δὲ περισσότερο ἐφέτος.

Γι' αὐτὸ τις πιὸ θερμῆς μου εὐχαριστίες ἀπευθύνω πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μου βοηθοὺς ἐν τῇ διευθύνσει, τὸν κ. Γιαννάκο, τὸν κ. Νικολάου καὶ τὸν κ. Πιερῆ. Οἱ εὐχαριστίες ἐπεκτείνονται καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστο τῶν λοιπῶν συναδέλφων καὶ πρὸς τὸ γραμματειακὸ καὶ βοηθητικὸ προσωπικόν. Ὅλων ἡ συμβολὴ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ σχολείου ἦταν πολὺ ἐποικοδομητικὴ καὶ ἐπωφελής. Ἀκόμη κατὰ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμὴ θέλω νὰ εὐχαριστήσω τὴ Σχολικὴ Ἐφορεία γιὰ τὴ βοήθεια ποὺ δίνει στὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς πόλεως, οἰκονομικὴ καὶ ἠθικὴ. Τὸν Σύνδεσμο Γονέων τοῦ Γυμνασίου ποὺ μὲ τις δραστηριότητές του ἐξασφάλισε οἰκονομικοὺς πόρους ἐτσι ποὺ νὰ δυνηθῇ πλουσιοπάροχα νὰ βοηθήσῃ τὴ μαθητικὴ πρόνοια τοῦ Γυμνασίου καὶ νὰ πλουτίσῃ μὲ ἐποπτικὰ μέσα τὸ Γυμνάσιο γιὰ τὴν καλύτερη καὶ ἀποδοτικώτερη λειτουργία του. Ἀκόμη, εὐχαριστῶ ὅλους ἐκείνους ποὺ εἰσέφεραν μικρὰ ἢ μεγάλα ποσὰ στὸ ταμεῖο προνοίας τοῦ σχολείου. Ἐπαναλαμβάνω τις εὐχαριστίες μου σὲ παλιούς δωρητὲς τοῦ Γυμνασίου, στὸ ζεῦγος Πτολεμῆ Γαλανοῦ, στὴν κ. Ἀφροδίτη Μαζούλα, στὸν κ. Παρασκευᾶ Λόρδο καὶ περιμένω τὸ παράδειγμά τους νὰ θρῆ μιμητές, γιὰ νὰ μὴν λένε οἱ ἄλλες πόλεις πὼς ἡ Ἀμμόχωστος ἐνδιαφέρεται μονάχα γιὰ οἰκόπεδα καὶ πολυκατοικίες, ἀλλὰ πὼς στὴν Ἀμμόχωστο τὸ χρῆμα μπορεῖ νὰ μετατραπῇ καὶ σὲ ἀγαθοεργὸ πρᾶξι.

Ἀκόμη εὐχαριστῶ τὴν Κυβέρνηση τῆς Μητρὸς Πατρίδος γιὰ τὴν μεγίστην ἀρωγὴν, οἰκονομικὴ καὶ ἄλλη, ποὺ προσφέρει στὴν Παιδεία τῆς θυγατέρας τῆς.

Τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ ποὺ πάντοτε, σὰν καλὸς Σαμαρείτης, προστρέχει στὴ βοήθεια τῶν σχολείων, καταβάλλοντας τὰ δι-

δακτρα πολλῶν μαθητῶν καὶ ἐπιδαφιεύοντας τις εὐλογίες τῆς στοὺς διδάσκοντες καὶ στοὺς διδασκομένους τῶν ἐκπαιδευτηρίων μας.

Εὐχαριστῶ ἀκόμη θερμὰ τοὺς συναδέλφους διευθυντὲς τῶν ἄλλων σχολείων τῆς πόλεώς μας κ.κ. Καλλῆν, Σαμάραν, καὶ Τσιάλην γιὰ τὴν ἀγαπῆτη συνεργασία ποὺ εἶχαμε. Πρέπει νὰ εἶμαστε, σ' αὐτὸ τὸν τομέα τοῦλάχιστο, ὑπόδειγμα γιὰ τις ἄλλες πόλεις.

Τέλος, εὐχαριστῶ ὅλους ὄσους μὲ τὸν ἕνα ἢ ἄλλο τρόπο βοηθήσαν τὸ ἔργο τοῦ γυμνασίου καὶ ὅλους ἐσᾶς, κυρίες καὶ κύριοι, ποὺ εἶχετε τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νὰ τιμῆσετε μὲ τὴν παρουσίαν σας τὴν ἀποφινὴν μας γιορτῆ.

Τώρα νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ λίγα λόγια στὰ παιδιὰ ποὺ σὲ λίγο θὰ δωρίσῃ τὸ σχολεῖο αὐτὸ στὴν κοινωνία.

Ἀγαπητοί μου τελειόφοιτοι,

Ἐνα ὀλόκληρο χρόνο μιλήσαμε μαζί σὰν καλοὶ φίλοι. Εἶπαμε πολλά, ἄλλα ἀσήμαντα καὶ μερικὰ καίρια-σημαντικώτατα. Ἐτυχε νὰ σᾶς καθοδηγήσω νὰ δῆτε τὸ ἦθος πολλῶν ἐποχῶν καὶ κυρίως τὸ ἦθος τῆς ἐποχῆς μας. Τὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας καὶ κυρίως τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου ἦταν μιὰ συχνὴ καὶ πολὺ ἐνδιαφέροντα περιδιάβαση.

Εἶπαμε πὼς ζοῦμε σὲ μιὰ πολὺ δυναμικὴ ἐποχὴ, πολὺ ρευστὴ. Πὼς ζοῦμε σ' ἕνα ραγδαῖα μεταβαλλόμενο κόσμον. Πὼς ἀξίες ποὺ κρατήσανε τὴ ζωὴ γενεῶν πολλῶν καὶ τις παιδαγωγῆσαν πρὸς συνθετικούς τρόπους συμβίωσης ἔχουν χάσει τὴ λάμψη τους καὶ τὴ μαγευτικὴ τους ἱκανότητα. Πὼς ὑπάρχει μιὰ σύγχυση πολλὴ γύρω ἀπὸ ἔννοιες ἠθικῆς, ρυθμιστικῆς τῆς καθόλου ζωῆς μας. Ἀκόμη, πὼς λείπει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας ἕνα σταθερὸ σημεῖο, ὅπου ὁ ἄνθρωπος θὰ μπορούσε νὰ στηριχθῆ γιὰ νὰ θεασθῆ τὸ ὅλον καὶ ὄχι τὸ μέρος, τὴν αἰωνιότητα καὶ ὄχι τὸ κλάσμα ποὺ λέγεται παρόν, ἢ παρούσα ζωὴ. Γιατὶ δίχως αὐτὴ τὴ θέαση τοῦ ἐνοποιουμένου χρόνου, τοῦ παρελθόντος τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, εἶπαμε πολλές φορές

πὼς ἡ ζωὴ μας δὲν παίρνει κανένα νόημα καὶ ἀκόμη θὰ μᾶς στερέψῃ ἡ πηγὴ τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπον, γιὰ τὰ ἔργα του, γιὰ τὴν ἱστορία του. Καὶ ἀκόμη, δίχως αὐτὴ τὴ θέαση, θὰ μᾶς λείψῃ ἡ μεγαλοψυχία, ἡ ἀρχαία μεγαθυμία, γιατί δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε πὼς πάνω σ' αὐτὸ τὸν τόπον δὲν εἶμαστε οἱ πρῶτοι ποὺ κακοῦμε κι' οὔτε ἀσφαλῶς, ἂν δὲν αὐτοκτονήσῃ ἡ ἀνθρωπότης, οἱ τελευταῖοι.

Ἀκόμη μαζί εἶδαμε τὰ προβλήματα, τὰ μερικώτερα, ποὺ μᾶς γεννᾷ αὐτὴ ἡ ἀτίθαση καὶ ἀλόγιστη τεχνολογικὴ ἐξέλιξη. Αὐτὴ ἡ φοβερὴ μόλυνση τοῦ πλανήτη μας. Τὰ προβλήματα ποὺ γεννᾷ ἡ ταχύτητα, ἡ ἀστικοποίηση, τὸ ξεκόλλημα ἀπὸ τὴ γῆ μητέρα μας: τὸ ἀγχος καὶ τὴν ἀποξένωση.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν κοινωνία εἰσέρχεστε ἀπὸ σήμερον. Δὲν μπορεῖτε νὰ τὴν ἀρνηθῆτε. Ὅποιος ἀρνιέται τὴν ἐποχὴ του δὲν μπορεῖ νὰ δημιουργῆσῃ ἱστορία καὶ ἐπομένως δὲν μπορεῖ νὰ ἐκπληρῶσῃ τὸν προορισμὸ ποὺ τοὺς ἔταξε ὁ Δημιουργός. Ἄν ἔχω νὰ περηφανεύωμαι σὲ κάτι γιὰ σᾶς εἶναι γιατί ποτὲ δὲν σᾶς ὀδήγησα στὴν μοιρολατρία, ἀλλὰ στὴν ἀγωνιστικότητα. Πιστεύω πὼς ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔπαυε νὰ ἦταν ὄν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλου δόξη καὶ τιμὴ ἐστεφανωμένον, ἂν τοῦ ἔλειπε αὐτὴ ἡ ἀγωνιστικότης. Κι ἀκόμη, θέλω νὰ πιστεύω πὼς, μὲ τις λίγες δυνάμεις ποὺ εἶχα, προσπάθησα νὰ σᾶς κάνω νὰ συνειδητοποιήσετε πὼς δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε τίποτε σὰν δεδομένο. Πὼς πρέπει, μένοντας σ' ἀνθρώπινα μέτρα, νὰ ζοῦμε μὲ τὴν κάθε ἀξία, σὰν νὰ τὴν δημιουργοῦμε ἐμεῖς καὶ ἀκόμη καὶ στὸ ἀπλὸ ἀπλούστερο ἀνθρώπινο δημιουργημά νὰ βλέπουμε τὸ μὶσθὸ τοῦ ἀνθρώπου, τις ἀγωνίες του καὶ τὴ χάρὰ τῆς δημιουργίας.

Θὰ μῆπτε, λοιπόν, σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία γεμάτοι αἰσιοδοξία καὶ θὰ παλέψετε μέσα σ' αὐτὸ τὸ πέλαγος τῆς μικροψυχίας, τῶν συγκρουομένων συμφερόντων, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἰδιοτελείας. Μὴ ἐγκαταλείψετε ποτὲ τὸν ἀγῶνα, μὴ λιπομυχήσετε. Τουλάχιστο, ἀπὸ μιὰ ἀποψη, τὸ σχολεῖο σᾶς παραδίνει ἀρκετὰ ὀπλισμένους γι' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα. Μπορεῖ πρὸς στιγμὴ νὰ μὴν

ἀντιλαμβάνετε τὴ σιγουριά αὐτῆς τῆς πανοπλίας ἢ καὶ τὴ χρησιμότητά της. Οἱ ἐλληνικὲς ἀξίες καὶ ἡ χριστιανικὴ πίστη εἶναι οἱ κλωστὲς μὲ τις ὁποῖες ὑφάνθηκε. Ὅμως, ὅταν θὰ δῆτε πὼς ἄλλα ὄπλα καθόλου δὲν εἶναι ἀποτελεσματικά, θὰ στραφῆτε σ' αὐτὸ τὸ παραδοσιακὸ ὄπλο καὶ θὰ δῆτε πὼς ἔχει πραγματικὰ μαγικὲς ἱκανότητες καὶ μπορεῖ καὶ ὀρθοτομεῖ τρόπο ζωῆς. Γιατὶ πιστεύω πὼς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔζησε δίχως μεταφυσικὴ, δίχως σταθερὸ σημεῖο, θὰ γυρίσῃ ξανά στὸν ἑαυτὸ του στὰ παλιὰ σταθερὰ σημεῖα, ποὺ δὲν παλιώσανε, οὔτε θὰ παλιώσουνε, ἀλλὰ εἶναι καὶ θὰ εἶναι πάντοτε αἰώνια, γιατί πιστεύω πὼς αὐτὰ εἶναι τὰ μέτρα γιὰ νὰ μετᾶμε τὴν ἀνθρωπιά μας καὶ ἀκόμη, θάλλεγα, αὐτὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν ἐλληνικότητα εἶναι ποὺ θέλω νὰ προβάλλω πάντα. Κι αὐτὴν πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε πολὺ, γιατί, στὶς μέρες μας, πολλὰ πράγματα ἔχουν νοθέψῃ τὸ καθαρό της πρόσωπο. Χρειάζεται, λοιπόν, πολὺ κόπος καὶ μεγάλη προσπάθεια ν' ἀνακαλύψετε μέσ' ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια τὴ βαθύτερη οὐσία τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆ μεγαλωσύνη τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἑλλάδα καὶ Χριστιανισμὸς εἶναι δύσκολα, πολὺ δύσκολα ἀθλήματα. Ἄν δὲν τὰ κατακτήσετε μὲ ἀγῶνα πολὺ καὶ ἂν δὲν τὰ ἐπαναβεβαιώνετε συνεχῶς, κινδυνεύει νὰ μείνετε μόνον ἀντικείμενα μηχανιστικὰ γιὰ νὰ ἐπαναλαμβάνετε ὡς ἡχείαι, λέξεις, λέξεις, λέξεις, κατὰ τὸν ποιητὴ, δίχως οἱ λέξεις αὐτὲς νὰ ἔχουν ἔστω καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο ἀντίκρουσμα.

Αὐτὸς ὁ χώρος, ὁ ἐλληνικὸς ἀπὸ τὸ λίκνο τῆς ἱστορίας του, χρειάζεται, στὶς μέρες μας, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε, ἀκέραιους, ὀλοκληρωμένους καὶ συνειδητοὺς Ἑλληνες. Πρόκειται ὄχι ἀπλῶς ἀπὸ κάποια ρομαντικὴ διάθεση ποὺ τὰ λέγω, οὔτε ἀπὸ ρηχοὺς συναισθηματισμοὺς. Εἶναι ἀπὸ τὴν τετράγωνη λογικὴ ποὺ κινούμαι. Δίχως αὐτὸς ὁ τόπος νὰ ἀποτινάξῃ λιγάκι τὸ χρυσοῦφαντο πέπλο τῆς ὑλιστικῆς εὐμάρειας καὶ νὰ ἐνδιαφερθῇ τῶ ὄντι γιὰ πνευματικὲς ἀξίες καὶ πρωτίστως γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ ἐπαναβεβαιώσῃ καὶ νὰ συνει-

δητοποιή την ελληνικότητά του κινδυνεύει ή ίδια ή υπόστασή του.

Πρός την αποτίναξη αυτής της νάρκης εργασθήτε μ' όλο το σφρίγγος σας, μ' όλο το νεανικό σας ιδεαλισμό, σάν στρατιώτες αὔριο, σάν φοιτητές και σάν ελεύθεροι πολίτες ἀργότερα. Μ' αυτές τις προϋποθέ-

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΥΠΟ ΤΟΥ ΤΕΛΕΙΟΦΟΙΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΓΕΩΡΚΑΤΖΗ

Φτάνοντας στο τέλος τους τὰ ἔξη χρόνια τῆς φοίτησης μας στο Γυμνάσιο μᾶς βρίσκουμε στο δρόμο τοῦ ἀπολογισμοῦ, γιατί τὸ τέλος εἶναι ὥρα ἀναλογισμοῦ και συνειδητοποίησης.

Ἐλλόγιμε κ. Γυμνασιάρχη,
Σεβαστοὶ μας καθηγητές,

Αὐτὴ τὴν ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ αἰσθανόμαστε τὴν καρδιά νὰ πάλῃ ἐντονώτερα γιὰ τὰ ἰσχυρὰ συναισθήματα ποῦ κυριαρχοῦν στὶς ψυχές μας. Ἡ ἀγωνία τοῦ μέλλοντος συνθλίβει τὴ χαρὰ ποῦ μᾶς δίδει ἡ πνευματικὴ νίκη, ποῦ ἀποτελεῖ τὸ ἐπισημασμένο τῆς ἀρετῆς και τοῦ μόχθου μας.

Τὰ ἔξη χρόνια τῆς γυμνασιακῆς μας ζωῆς ἔχουν θέσει ἀνεξίτηλη τὴ σφραγίδα τους σὲ κάθε στοιχεῖο και σὲ κάθε πτυχή τοῦ ἑαυτοῦ μας. Στὰ ἔξη αὐτὰ χρόνια ἐφοδιαστήκαμε μὲ μιὰν ἀνθρωπιστικὴ μορφωση, καλλιιεργήσαμε και λεπτόναμε τὸ πνεῦμα μας. Γιὰ ἔξη ὀλόκληρα χρόνια ἐμεῖς μυσταγωγούμενοι και σεις μυσταγωγοὶ δέσαμε τὶς ψυχές μας πιστεύοντας σὲ ὠρισμένες αἰώνιες και ἀκατάλυτες ἀξίες.

Μεταβάλλοντας τὴν αἶθουσα διδασκαλίας σὲ ἱερὸ τέμενος και κολυμβήθρα ἀναβαπτίσεως ἐπλάσατε ψυχές ἐλληνοχριστιανικές, ποῦ εἶναι ταυτόχρονα ἀληθινὰ ἀνθρώπινες. Μᾶς δώσατε τὸν ὀρθὸ φρονηματισμὸ και μᾶς προβληματίσατε μὲ τὴ σοφία σας. Μᾶς καταστήσατε προσεκτικοὺς στοὺς ὕφαλους, δευδερκεῖς στοὺς σκοπέλους. Μὲ τὴν πιξίδα τῆς ἀρετῆς πάντοτε θὰ βρίσκουμε τὸ δρόμο τῆς εὐθύνης και τοῦ καθήκοντος μακριὰ ἀπὸ μηδενιστικὲς και ὀλιστικὲς τάσεις.

σεις μπορεῖ νὰ ἐκπληρωθοῦν προαιώνιοι πόθοι και ὄνειρα.

Μὲ πίστη σὲ σᾶς οἱ καθηγητές σας και ἐγὼ προσωπικά σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν ἀποφοίτησή σας και εὐχομαι ὁ Θεὸς νὰ ὀδηγή πάντοτε τὰ θήματά σας.

Μᾶς κάνατε νὰ συνειδητοποιήσουμε τὰ πιὸ εὐγενῆ ἰδανικά, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἰσότητα και πάνω ἀπ' ὄλα τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα. Μᾶς διαμορφώσατε ἔτσι, γνήσιο ἐθνικὸ χαρακτήρα και ἐθνικὴ συνείδηση. Πρέπει νὰ εἴστε ὑπερήφανοι γι' αὐτὸ, γιατί ὅταν ἔλθῃ ἡ μέρα τῆς Ἐνώσεως τῆς Κύπρου μὲ τὸν Ἐθνικὸ κορμὸ θὰ δώσατε στὴν Ἑλλάδα ἀκέραιους Ἑλληνες και Χριστιανούς.

Ἰδιαιτέρη εὐγνωμοσύνη χρωστοῦμε σὲ σᾶς, κ. Πλησῆ, γιατί κάτω ἀπὸ τὴ δική σας ἐπίβλεψη μὲ στοργὴ και ἀγάπη ἀνδρωθήκαμε. Ἀποδείξατε μὲ ἔργα πὼς πραγματικά φροντίζετε και ἀγαπάτε τοὺς νέους. Ἐπιδιώξατε ἀκόμα νὰ γνωρίσετε τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς σάν ξεχωριστὴ προσωπικότητα, δημιουργώντας ἔτσι μιὰν ἀτμόσφαιρα ζεστασιᾶς και ἀσφάλειας. Τὸ ταραχῶδες αὐτὸ ἔτος ἐδείξατε γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ πόσο πολὺ ἀγαπάτε τὴν Ἑλλάδα και τὸν ἄνθρωπο.

Ἀγαπητοὶ συμμαθητές και συμμαθήτριες,

Τούτες τὶς στιγμές τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο νοιώθουμε ὀλοκληρωμένοι, γιὰ νὰ ριχτοῦμε σὲ νέες ἀναζητήσεις, καινούργιους προβληματισμούς. Ἐδῶ μάθαμε πὼς ἕνας ὀλοκληρωμένος πολίτης εἶναι αὐτὸς ποῦ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς πατρίδος του και τὴν ἐλευθερία. Μπροστὰ στὴ δυστυχία τῆς πατρίδας ἡ ἐλπίδα μᾶς κυριεύει και ἡ καρδιά μας ποθεῖ τὴ λύτρωση. Ἡ ἀγάπη μας γιὰ τὴν πατρίδα και ὁ πόθος μας γιὰ λύτρωση θὰ γίνουν δράση και τούτῃ ἡ δράση θὰ δώξῃ τὴν ἀπελπισία και μέρες γιορτῆς και χα-

ρᾶς γιὰ τὸ ἑλληνικὸ μας νησί θὰ ἀνατεῖλουν.

Στὰ ἔξη τούτα χρόνια φιλιώσαμε τὸ σῶμα μας μὲ τὴ ψυχὴ μας και ἔτσι φιλιωμένα θὰ παλέψουμε, χωρὶς νὰ κλυδωνιζόμαστε στὶς φουρτούνες τῆς ζωῆς. Θάμαστε βράχοι ποῦ δὲ θὰ μεριάζουμε μπροστὰ στοῦ κύμα.

Μέσα στὰ ρεύματα τοῦ σύγχρονου τεχνολογικοῦ ὀλιστικοῦ κόσμου τὸ πνεῦμα μας θάνα φτερωμένο, τὸ ἠθικὸ μας ἀνυψωμένο και τὸ βλέμμα μας στραμμένο στὸν ἄνθρωπο. Θὰ μείνουμε πιστοὶ και δὲ θὰ προδώσουμε τὴν ἀνθρωπιά. Θὰ προσπαθήσουμε νὰ κρατήσουμε τὴν προσωπικότητα ἐλεύθερη. Δὲ θὰ ὑποταξόμαστε στὴ μοῖρα, μὰ θὰ δημιουργοῦμε, σκορπίζοντας τὴ χαρὰ, τὴν εὐτυχία, τὴν πνευματικὴ ζωὴ, τὴν ἰσορροπημένη κοινωνική και οἰκογενειακὴ ζωὴ.

Θὰ δημιουργήσουμε μιὰ κοινωνία στὴν ὀποία θὰ βασιλεύῃ ἡ ἀσφάλεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ εἰρήνη και ἡ εὐτυχία. Θὰ φτεριά-

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1971—72

29.9.71

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων ἐτελέσθη ἀγιασμὸς ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Χωρεπισκόπου Κωνσταντίας κ. Χρυσοστόμου. Μετὰ τὸν ἀγιασμὸν ὀμίλησε πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ Γυμνασιάρχης κ. Κυριάκος Πλησῆς και ὁ Θεοφιλέστατος Χωρεπίσκοπος Κωνσταντίας ἐπεδαψίλευσε τὰς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας.

17.10.71

Ἐθνικὸν μνημόσνον τοῦ ἤρωος τῆς Ε.Ο.Κ.Α. Παναγιώτῃ Θ. Τουμάζου. Ἡ χοροδία τοῦ Α' Γυμνασίου ἔβαλε διάφορα ἄσματα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἡλία Ἡλία.

21.10.71

Ἐορτασμὸς ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν Ὀκτωβριανῶν. Ἐν ἀρχῇ ἐτηρήθη μονόλεπτος σιγὴ εἰς μνήμην τῶν πεσόντων κατὰ τὸ κίνημα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Γυμνασιάρχης κ. Κ. Πλησῆς ὀμίλησε διὰ τὸ νόημα τῆς ἡμέρας.

ζοῦμε μιὰ πολιτεία στὴν ὀποία ὁ κάθε πολίτης εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἐκφράσῃ τὴ γνώμη του χωρὶς νὰ κινδυνεύῃ ἡ ζωὴ του. Στὴν πολιτεία τούτῃ δὲ θὰ ἔχη θέση ἡ βία και ἡ ἄρνηση. Ἐχοῦμε δημιουργήσει μιὰ προσωπικότητα ποῦ τὴν κατέχει ἡ αἰσιοδοξία και ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ.

Ἄς μετατοπίσουμε, λοιπὸν ἀγαπητοῦ μου, τὰ διδάγματα και τὰ θερμοῦργὰ προστάγματα τῶν καθηγητῶν μας στοῦ δρόμο μιᾶς κοσμογονικῆς δημιουργίας ποῦ ὀδηγεῖ στὴν αἰωνιότητα.

Σὲ σᾶς σεβαστὲ Γυμνασιάρχῃ και ἀγαπημένοι καθηγητές, μὴ μπορώντας νὰ προφέρουμε ἄλλη λέξη τούτῃ τῇ στιγμῇ, ἀρκούμαστε νὰ ψιθυρίσουμε ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ. Τὸ εὐχαριστῶ τῆς λατρείας και τῆς εὐγνωμοσύνης. Σᾶς εὐχαριστοῦμε, γιατί σεις ἀναλάβατε τὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἐξανθρώπισης τῶσων ψυχῶν. Σᾶς εὐχόμαστε ὀλοψυχα τὴν εὐδωση τῶν εὐγενικῶν σας ἔργων και σᾶς ὑποσχόμαστε πὼς θὰ γίνουμε και μεῖς μεταλαμπαδευτὲς τῶν ἰδίων ἰδανικῶν.

27.10.71

Τὸ Α' Γυμνάσιον συμμετέσχεν εἰς τὸν ὑπὸ τῶν Δημοσίων Σχολῶν Μέσης και Τεχνικῆς Ἐκπαίδευσως Ἀμμοχώστου τελεσθέντα κοινὸν ἑορτασμὸν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ ἱστορικοῦ ΟΧΙ. Ὁ ἐκ τῶν φιλολόγων τοῦ Α' Γυμνασίου κ. Ἀνδρέας Ἰακωβίδης ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. Ἡ χοροδία τοῦ Α' Γυμνασίου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἡλία Ἡλία ἔτραγούδησε τὸ τραγούδι «ἡ σημαία».

4.11.71

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 25ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Οὐνέσκο ὀμίλησε πρὸς τοὺς μαθητὰς ὁ καθηγητὴς κ. Χρῖστος Πετάσης. Εἰς τὴν ὀμιλίαν του ὁ κ. Πετάσης ἐτόνισε τὴν σημασίαν τῆς ἐπετείου καθὼς και τὴν ὄλην προσφορὰν τῆς Οὐνέσκο εἰς τὴν πολιτιστικὴν ἀνοδὸν τῶν λαῶν. Ἀνεγνώσθη ἐπίσης μήνυμα τοῦ Ἐπιτροπικοῦ Παιδείας κ. Φοῖβου Πετροῦδη. Ἀκο-

λούθως ό μαθητής Α. Γιωρκάτζης ανέπτυξε την προσφοράν της Ούνεσκο προς την Κύπρον κατά τὰ τελευταία έτη.

9.11.71

Α' εκπαιδευτική και ψυχαγωγική έκδρομή του Σχολείου.

13.11.71

Κοινός έκκλησιασμός των μαθητών των Α' και Β' τάξεων κατά την πρώτην διδακτικήν περίοδον.

20.11.71

Αντί της πρώτης διδακτικής περιόδου έγένετο κοινός έκκλησιασμός των μαθητών των Γ' και Δ' τάξεων.

10.12.71

Έορτασμός επί τη ημέρα διακηρύξεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμιλησαν οί μαθηταί Χρ. Ριφής της Στ' 1 πρ. διά τὰς φυλετικές διακρίσεις και ό Π. Μουάμης της Στ' 1 πρ. επί του τρόπου λειτουργίας των διαφόρων όργανων των Ένωμένων Έθνών διά τὰ ανθρωπίνια δικαιώματα.

12.12.71

Έτελέσθη εις Στύλους έθνικόν μνημόσυνον του ήρωος της Ε.Ο.Κ.Α. Γ. Χατζηθεοδοσίου. Τόν έπιμνημόσυνον λόγον έλεπεν ό Γυμνασιάρχης του Α' Γυμνασίου κ. Κ. Πλησής.

15.12.71

Έπραματοποιήθη έν τη αίθούση της Βιβλιοθήκης του Α' Γυμνασίου συγκέντρωσις των γονέων και κηδεμόνων των μαθητών. Εις όμιλίαν του ό κ. Γυμνασιάρχης έτόνισε τὰ αγαθά, τὰ όποια προκύπτουν έν της στενής συνεργασίας γονέων και Σχολείου. Ακολούθως οί γονεΐς και κηδεμόνες συνητήθησαν μετά των κ. καθηγητών και ένήμερόθησαν επί της προόδου των τέκνων των.

18.12.71

Χριστουγεννιάτικη έορτή.

Μέρος Α'

Η Βυζαντινή χορωδία του Α' Γυμνασίου υπό την διεύθυνσιν του καθηγητού της Θεολογίας κ. Χρίστου Ψάλτη έψαλε τούς κάτωθι ύμνους.

1) Έκ του κανόνος των Χριστουγέννων
'Ωδή Α' «ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ,

ΔΟΞΑΣΑΤΕ...»

'Ωδή Θ' «ΝΗΓΕΝΕΣ ΜΑΓΩΝ
ΛΕΓΟΝΤΩΝ...»

2) Τό 'Απολυτίκιον των Χριστουγέννων

«Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΣΟΥ, ΧΡΙΣΤΕ
Ο ΘΕΟΣ ΗΜΩΝ...»

3) Τό Κοντάκιον της έορτής των Χριστουγέννων «Η ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΤΟΝ ΥΠΕΡΟΥΣΙΟΝ ΤΙΚΤΕΙ...»

Μέρος Β'

«ΔΥΟ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ»

(Μονόπρακτο του Πάνου Ίωαννίδη)

Διδασκαλία υπό του κ. Ζήνωνος Ζαννέτου.

Τὰ π ρ ό σ ω πα :

ΝΙΝΟΣ ΦΑΝΤΑΖΗΣ :

Χριστάκης Ριφής Στ' 1 πρ.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ :

Χαρίλαος Χαριλάου Ε' 2 πρ.

ΔΙΕΤΘΤΝΤΗΣ :

Γεώργιος Τσαγκαράς Δ' 3 πρ.

Συνεργείον Σκηνηκών :

Ρίτα Χριστοδοούλου Δ' 3 πρ.

Σώτος Χατζηπροκοπίου Ε' 2 πρ.

Φάνος Χριστοφόρου Ε' 3 πρ.

'Αντωνάκης Χριστοφορίδης Ε' 3 πρ.

Κώστας Παπαγεωργίου Στ' κλ.

Μέρος Γ'

Η χορωδία του Α' Γυμνασίου υπό την διεύθυνσιν του κ. Ήλίας Ήλίας έξετέλεσε τὰ κάτωθι τραγούδια :

1) ΤΟ ΕΛΑΤΟ

2) ΕΛΑΤΕ ΜΕ ΠΙΣΤΗ

3) ΧΑΙΡΕ Η ΓΗ

Μέρος Δ'

ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΔΩΡΩΝ

23.12.71

Ο Κοινωνικός Όμιλος και ή Χορωδία του Α' Γυμνασίου συνοδευόμενοι υπό των καθηγητών Η. Ήλίας, Ν. Παπανικολάου, Έλλης Λαγούδη, Π. Αλεξάνδρου και Μ. Δαμιανίδη έπεσκέφθησαν τούς άσθενείς του Νοσοκομείου της πόλεως μας. Ο Κοινωνικός Όμιλος διειοίρα-

σε δώρα εις τούς άσθενείς και ή χορωδία έψαλε διάφορα άσματα.

15.1.72

Έπ' ευκαιρία της έπετείου του Ένωτικού Δημοσηφίσματος όμιλησε προς τούς μαθητάς ό Γυμνασιάρχης κ. Κ. Πλησής.

29.1.72

Υπό των όργανώσεων Ο.Ε.Λ.Μ.Ε.Κ — Ο.Λ.Τ.Ε.Κ. (Άμμοχώστου) έτελέσθη έν τη αίθούση τελετών του Δημοτικού Σχολείου Άγίου Ίωάννου ή έορτή των Γραμμάτων. Ο Γυμνασιάρχης του Α' Γυμνασίου κ. Κ. Πλησής όμιλησε με θέμα: «Προβλήματα Παιδείας — Άναζητώντας σταθερόν σημείον».

30.1.72

Έπ' ευκαιρία της έορτής των Γραμμάτων έγένετο έν τη αίθούση τελετών του Α' Γυμνασίου κοινός έορτασμός των Δημοσίων Σχολίων Μέσης Έκπαιδύσεως Άμμοχώστου. Η Βυζαντινή Χορωδία του Α' Γυμνασίου υπό την διεύθυνσιν του κ. Χρ. Ψάλτη έψαλε διάφορα άσματα.

6.2.72

Έθνικόν μνημόσυνον του ήρωος της Ε.Ο.Κ.Α. Π. Γιάλουρου. Τόν έπιμνημόσυνον λόγον έλεπεν ό έκ των φιλολόγων του Α' Γυμνασίου κ. Αλέξανδρος Μαυρομμάτης.

11.3.72

Συμμετοχή εις την έορτήν του πορτοκαλιού

δι' ενός άρματος. Έλαβε τó τρίτον βραβείον.

24.3.72

Κοινός έορτασμός των Δημοσίων Σχολίων Μέσης και Τεχνικής Έκπαιδύσεως Άμμοχώστου επί τη ένδόξω έπετείω της 25ης Μαρτίου 1821. Η χορωδία του Α' Γυμνασίου υπό την διεύθυνσιν του κ. Ήλίας Ήλίας έψαλε διάφορα άσματα.

31.3.72

Κοινός έορτασμός των Δημοσίων Σχολίων Μέσης και Τεχνικής Έκπαιδύσεως Άμμοχώστου επί τη έπετείω της 1ης Άπριλίου 1955. Η χορωδία του Α' Γυμνασίου υπό την διεύθυνσιν του κ. Ήλίας Ήλίας έψαλε τó άσμα «Στην Κύπρο».

13.4.72

Έπ' ευκαιρία των έορτών του Πάσχα, ό Κοινωνικός Όμιλος συνοδευόμενος υπό των κ. Γεωργίου Χατζηκωνσταντίνου και Μ. Δαμιανίδη έπεσκέφθησαν τούς έν τῷ Νοσοκομείω της πόλεως μας άσθενείς και διειοίρασαν εις αυτούς Πασχαλινά δώρα.

8.7.72

Τελετή επί τη λήξει των έργασιών του Σχολικού έτους 1971—72.

Μ. Η. ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ
Φιλόλογος.

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ 1971 - 1972

Η άθλητική κίνηση στο Γυμνάσιό μας κατά τó σχολικόν έτος 1971—72 όχι μόνο δέν ύστέρησε σε σύγκριση με τὰ προηγούμενα χρόνια, αλλά σε όρισμένους τομείς ξεπέρασε κάθε προηγούμενο και δημιούργησε άθλητική παράδοση και παράλληλα μεγάλη ευθύνη στους γυμναστικούς.

Τό Γυμνάσιό μας κέρδισε και φέτος τó Παγκύριο Πρωτάθλημα Πετοσφαίρας χωρίς καμιά ήττα και δημιούργησε έτσι μιá αναμφισβήτητη παράδοση στο άθλημα αυτό, αφού στα πέντε χρόνια που διεξάγεται τó Παγκύριο Πρωτάθλημα ή ομάδα του Γυμνασίου μας ανακηρύχτηκε τέσσερις φορές πρωταθλήτρια. Οί έκλεκτοί και άξιοι συγχαρητήριων μαθητές που

άποτέλεσαν την ομάδα στην Πετόσφαιρα είναι οί Χατζηδημητρίου Δημήτριος (άρχηγός), Οικονομίδης Γλαύκος, Χατζημιχαήλ Σάββας, Γιωρκάτζης Γεώργιος, Βασιλείου Γεώργιος, Σεργίου Σέργιος, Άγγελίδης Άγγελος, Θεοχάρους Παναγιώτης, Κοντογιώργης Άνδρέας και Μακρῷ Σταύρος. Από αυτούς οί Χατζηδημητρίου Δημήτριος, Οικονομίδης Γλαύκος και Θεοχάρους Παναγιώτης άποτέλεσαν τόν πυρήνα της μικτής ομάδας μαθητών Κύπρου, που έλαβε μέρος στο Πανελλήνιον Πρωτάθλημα στη Θεσσαλονίκη, όλη δε ή ομάδα του Γυμνασίου μας αντιπροσώπευσε την Κύπρο στο Πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα που έγινε στο Ίσραηλ την 3ην και 4ην Ίουλίου, σάν πρωταθλήτρια ομάδα Κύπρου 1971—72.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ *

Πρόεδρος

Ἄνδρέας Μιχαηλίδης

Ἀντιπρόεδρος

Δημήτριος Μαραγκός

Γραμματεὺς

Μιχαὴλ Κιαγιάς

Ταμίας

Μιχαὴλ Μέρτακας

Μέλη

Ἄνδρέας Κουνᾶς
Θεόφιλος Τουμάζος
Γεώργιος Χατζηγιώργης
Διονύσιος Τουμαζής
Γεώργιος Δημητρίου

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Γυμνασιάρχης

Κυριάκος Πλησής
(Φιλολόγος)

Βοηθοὶ Διευθυνταὶ

Χριστοφής Γιαννάκος (Χημικός)
Θεοδόσης Νικολάου (Φιλολόγος)
Πιερῆς Πιερῆ (Μαθηματικός)

Φιλολόγοι

Αἰκατερίνη Τσικουρή
Χρῖστος Πετάσης
Ἄνδρέας Ἰακωβίδης
Χρυσόστομος Χρυσόστομος
Ζήνων Ζαννέτος
Κυριάκος Χατζηλουκάς
Μαρία Παναγίδου
Μιχαὴλ Δαμιανίδης
Ἀλέξανδρος Μαυρομάτης
Σάββας Κούππας
Πολυξένη Ἀλεξάνδρου

Φυσιογνώσται

Γεώργιος Σταυρινός
Γεώργιος Σταυράκης
Ἀγγλικῶν
Γεώργιος Λοϊζίδης
Δημήτριος Ἀθανασιάδης
Μιχαὴλ Γερολέμου
Ἑλλη Λαγούδη
Παναγῆς Παναγῆ

Μαθηματικοὶ

Παναγιώτης Ἐλευθερίου
Ἄνδρέας Χριστοφίδης
Χριστάκης Βασιλείου
Μενέλαος Ἱερωνυμίδης
Κώστας Παπαναστασίου
Γεώργιος Οἰκονόμου

Φυσικοὶ

Παναγιώτης Παπαζαχαρίου
Ἡλίας Ἀνδρονίκου
Γεώργιος Ζαχαριάδης
Γεώργιος Χατζηκωνσταντίνου

* Εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν πινάκων πολῦτιμος ὑπῆρξεν ἡ συνδρομὴ τοῦ γραμματέως κ. Ἀνω-
νίου Κυριάκου καὶ τῶν βιβλιοθηκαρίων κ.κ. Δήμητρας Σκούρου καὶ Γεωργίας Ποσπορῆ.

Θεολόγοι

Νίκος Παπανικολάου
Χρῖστος Ψάλτης

Γαλλικῶν

Ρεβέκκα Κουκκίδου
Μιχαὴλ Χατζηκωνσταντῆς

Τεχνικῶν

Γεώργιος Μπισκίνης
Ἑλλη Ἰωάννου
Θάλεια Μιχαηλίδου

Μουσικῆς

Ἡλίας Ἡλία
Χρῖστος Χατζηευτυχίου
Ἀθηνᾶ Χατζηκωνσταντίνου

Γυμνασταὶ

Νικόλαος Νικολάου
Ἀνδρέας Πανταζής
Παναγιώτης Ἰακώβου
Γεώργιος Φιαλάς
Μάρω Χασάπη

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Γραμματεῖς

Ἀντώνιος Κυριάκου
Βαλεντίνη Σιδεραῖ

Ἐπιμελητῆς

Χρῖστος Κυριαζής

Εἰσπράκτωρ

Ἀβραάμ Χριστοφῆ

Βιβλιοθηκᾶριοι

Δήμητρα Σκούρου
Γεωργία Ποσπορῆ

ΤΟ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΓΟΝΕΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Γιρόεδρος

Μίκης Ἀργυρίδης

Ἀντιπρόεδρος

Χρυστάλλα Ριφῆ

Γραμματεὺς

Γεώργιος Πούρος

Β. Γραμματεὺς

Μίκης Λακαταμίτης

Ταμίας

Νικηφόρος Νικηφόρου

Β. Ταμίας

Χρῖστος Χ' Ἀθανασίου

Σύμβουλοι

Μάγδα Ψαθά
Νίτσα Παναγιώτου
Μάχη Ἀναστασιάδου
Δώρα Σωτηριάδου
Τάκης Χριστοδουλίδης
Χαρῶλαμπος Κουμῆς
Μαρούλλα Ἀναστασιάδου
Εὐτυχία Κίτσιου
Σαβέρας Σαβθίδης
Ἡρα Ἀδάμ
Λουκῆς Σαβθίδης
Παναγιώτης Γιοκαρῆς
Ἀναστάσης Φιλίππου
Νίτσα Ἀτταλίδου
Λητῶ Σαβθίδου
Μαρούλλα Πιερίδου
Στέλλα Κανίκλη
Πέτρος Θεοδοσίου
Μιχαλάκης Ἡλιοδώρου

ΑΡΙΣΤΕΤΣΑΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΑΙ

Σχολικόν έτος 1971 - 72

A/A	ΤΜΗΜΑ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ ΜΑΘΗΤΟΥ	ΕΠΙΔΟΣΙΣ
1.	A1	Άγγελιδης Φίλιος του Σόλωνος	19. 1/11
2.	A1	Δημητρίου Δημήτριος του Ζαχαρίου	18. 6/11
3.	A1	Ζωδιάτης Άναστάσης του Μιχαήλ	19. 2/11
4.	A1	Παπαλεοντίου Χρύσης του Λεοντίου	19
5.	A1	Παπαναστασίου Ευάγγελος του Γιάννη	19
6.	A2	Παπαλλής Κυριάκος του Άνδρέου	18. 6/11
7.	A2	Προκοπίου Ίωάννης του Γεωργίου	19. 1/11
8.	A2	Σάντης Γεώργιος του Πέτρου	18.10/11
9.	A3	Γεωργίου Σταύρος του Φλουρέντζου	19. 4/11
10.	A3	Γεωργούδης Γεώργιος του Νίκου	19. 3/11
11.	A3	Σωφρονίου Σωφρόνης του Χαραλάμπους	18.10/11
12.	A3	Τουμαζής Άντώνιος του Χαραλάμπους	19. 7/11
13.	A3	Φλουρή Μάριος του Παναγιώτου	18.10/11
14.	A4	Άσιώτη Παναγιώτης του Γεωργίου	19. 5/11
15.	A4	Πούννα Μύρων του Παναγιώτου	18. 7/11
16.	A4	Σταύρου Ήλίας του Εύστρατίου	18.10/11
17.	A4	Φιλίππου Άνδρέας του Άναστάση	18. 7/11
18.	A5	Γεράνης Κυριάκος του Παναγιώτου	18. 7/11
19.	A5	Μαντζούρα Κίκης του Τάκη	19. 2/11
20.	A5	Σαββίδης Γεώργιος του Λουκά	19. 1/11
21.	A5	Σωτηριάδης Πάμπος του Κλείτου	18. 8/11
22.	A6	Κουρκουτάς Άνδρέας του Χριστοδούλου	18. 6/11
23.	A6	Πετρόπουλος Πέτρος του Σόλωνος	18. 6/11
24.	B1	Νικηφόρου Μιχαλάκης του Νικηφόρου	19. 3/11
25.	B1	Χατζηαναστάση Χριστάκης του Άναστάση	18.10/11
26.	B1	Χατζηκυριάκου Άναστάσης του Ίακώβου	18. 8/11
27.	B1	Χατζηκυριάκου Γεώργιος του Άνδρέου	18. 5/10
28.	B1	Χριστοδουλίδης Δημήτριος του Νίκου	19. 3/11
29.	B2	Ψάριος Μάριος του Θεοδώρου	19. 2/11
30.	B2	Άναστασιάδης Τιμολέων του Κωστάκη	18. 9/11
31.	B2	Κάρουλλας Νικόλαος του Άνδρέου	19. 4/11
32.	B2	Μακρής Σταύρος του Άνδρέου	19. 8/11
33.	B2	Παπαπροδρόμου Ίωάννης του Προδρόμου	18. 6/11
34.	B3	Σάββα Μάριος του Μηνά	18. 7/11
35.	B3	Τσίγγης Χριστάκης του Άνδρέου	19. 4/11
36.	B4	Παναγίδης Δημητράκης του Παναγιώτου	19. 3/11
37.	B4	Τήλλυρου Παναγής του Χρίστου	18. 6/11
38.	B5	Θεοδοσίου Ίάσων του Πέτρου	18. 6/11
39.	B5	Κουζαρίδης Τώνης του Τάκη	18. 6/11
40.	B5	Λοιζίδης Μιχαλάκης του Γεωργίου	18. 7/11
41.	B5	Παπακώστας Στέλιος του Πιερή	18.10/11
42.	B5	Σωτηριάδης Άλκης του Διομήδους	19. 3/11
43.	Γ1	Γιαννάκης Άναστάσιος του Ίωάννου	18. 6/12
44.	Γ1	Έλληνας Δημητράκης του Προκοπίου	19. 4/12
45.	Γ1	Θεμιστοκλέους Χριστάκης του Μιχαήλ	19. 7/12
46.	Γ1	Θεοδώρου Θεόδωρος του Άνδρέου	19
47.	Γ1	Ίωάννου Κυριάκος του Γεωργίου	18. 6/12
48.	Γ1	Παπαμιχαλόπουλος Μιχαλάκης του Λουκά	18. 9/12
49.	Γ2	Γεωργούδης Ξενοφών του Νίκου	19
50.	Γ2	Παπανικολάου Άνδρέας του Άλεξάνδρου	18. 6/12
51.	Γ3	Κελίρης Παντελής του Χριστοφόρου	19. 1/12
52.	Γ4	Κάρουλλας Λάμπρος του Άνδρέου	18. 8/12

53.	Γ4	Σάντης Γεώργιος του Κύπρου	19. 1/12
54.	Γ4	Σωτηρίου Σταύρος του Βασιλείου	19. 5/12
55.	Γ4	Χατζηχριστοφής Στελλάκης του Κώστα	19. 5/12
56.	Γ4	Χρίστου Χριστάκης του Άνδρέου	18.6/12
57.	Δ κλ.	Γεωργίου Μιχαλάκης του Γεωργίου	18. 8/12
58.	Δ κλ.	Καραγιάννης Βασίλειος του Άντωνίου	18. 7/11
59.	Δ1 πρ.	Ίωαννίδου Φοίβη του Μιχαήλ	18. 6/12
60.	Δ1 πρ.	Λειθαδιώτου Χρυστάλλα του Χρίστου	19. 4/12
61.	Δ1 πρ.	Παπαμιχαλοπούλου Δάφνη του Ίωάννου	18. 7/12
62.	Δ1 πρ.	Πρασίτου Εύθυμία του Νίκου	19
63.	Δ2 πρ.	Άντωνίου Άντωνίος του Γεωργίου	18. 7/12
64.	Δ2 πρ.	Δημητρίου Σωτηρίας του Μιχαήλ	18. 6/12
65.	Δ2 πρ.	Κοναρής Άναστάσιος του Γεωργίου	18. 7/12
66.	Δ2 πρ.	Βασιλειάδου Μαρία του Φιλίππου	20
67.	Δ2 πρ.	Ήλια Άντρη του Ήλια	19.10/12
68.	Δ2 πρ.	Λαζαρίδου Άνδριανή του Παγκάλου	19. 2/12
69.	Δ2 πρ.	Νικολαΐδου Άνδρούλα του Γεωργίου	19. 1/12
70.	Δ2 πρ.	Σαρρή Έλενα του Ξάνθου	18.11/12
71.	Δ3 πρ.	Πογιατζή Άναστάσης του Δημητρίου	18. 9/12
72.	Δ3 πρ.	Ταπεινός Άνδρέας του Σοφοκλέους	18. 6/12
73.	Δ3 πρ.	Χατζηαθανασίου Χαράλαμπος του Γεωργίου	19
74.	Δ3 πρ.	Γεωργίου Χαρίκλεια του Γεωργίου	18. 6/12
75.	Δ3 πρ.	Μάρκου Σοφία του Άνδρέου	18. 7/12
76.	Δ3 πρ.	Παπαδοπούλου Μάρω του Σωκράτους	18.10/12
77.	Δ3 πρ.	Τσιάρτα Μαρία του Κωνσταντίνου	18. 9/12
78.	Δ3 πρ.	Χριστοφίδου Μυρτώ του Γενεθλίου	18. 6/12
79.	Ε κλ.	Κωστή Μάμας του Μιχαήλ	19. 5/12
80.	Ε1 πρ.	Γιάλλουρος Ίωάννης του Έλευθερίου	19
81.	Ε1 πρ.	Κακουρή Λουκία του Άνδρέου	19
82.	Ε1 πρ.	Λουτσίου Σοφία του Ίωάννου	18.11/12
83.	Ε1 πρ.	Μιχαηλίδου Αικατερίνη του Νικολάου	19
84.	Ε1 πρ.	Νεοφύτου Σοφία του Άνδρέου	18. 6/12
85.	Ε2 πρ.	Δημητριάδου Αικατερίνη του Φιλίππου	18.10/12
86.	Ε2 πρ.	Κοντογιώργη Αικατερίνη του Ίωάννου	18. 6/12
87.	Ε2 πρ.	Τσιάρτα Έλένη του Κωνσταντίνου	19. 7/12
88.	Ε2 πρ.	Χατζηγιώργη Χριστιάνα του Γεωργίου	18. 8/12
89.	Ε3 πρ.	Νικολάου Νικόλαος του Ίακώβου	18.10/12
90.	Στ κλ.	Ζωγράφου Νίκος του Άνδρέου	18. 9/14
91.	Στ1 πρ.	Νικολάου Παναγιώτης του Συμεού	18.13/14
92.	Στ1 πρ.	Τουμαζής Δημήτριος του Ίωάννου	19. 1/14
93.	Στ' 1 πρ.	Τριγγίδης Μιχαλάκης του Χρίστου	19.11/14
94.	Στ1 πρ.	Έργατούδη Άθηνούλα του Παναγιώτου	18.11/14
95.	Στ' 2 πρ.	Δημητρίου Φώτιος του Σωτηρίου	18.11/14
96.	Στ' 2 πρ.	Ψαρά Παναγιώτα του Κυριάκου	18. 9/14

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ:

Κατηγορ.	Βιβλ.	A 1	A 2	A 3	A 4	A 5	A 6	B 1	B 2	B 3	B 4	B 5	Γ 1
	000	2	2	3	3	4	18	3	3	6	3	7	4
	100	4		1		1	18		1	1			1
	200	3	3	4	5	2	25		4	2		1	1
	300						5	1	1	1			
	400												
	500		1			1		5				1	
	600	1					1						
	700						11						
	800	6		7	1	3	13	3	3	4	5	8	6
	810	28	10	13	11	30	55	9	23	6	5	5	15
	820	24	3	9	7	24	57	4	99	28	3	9	54
	830	4		1		1	8	2	1	4	4	4	2
	840	34	27	33	14	52	70	9	39	9	13	28	36
	850												
	860	3					2	1					
	870												
	880	4	5	1	1	2	10	2	5	3	3	1	1
	889	119	57	113	51	91	296	27	50	42	43	37	45
	900	7	3	14	1		5	38	2	7	2	5	8
	910	7	4	6	1	5	5			2			1
	B = 920	3		2	2	6	11	2	4	3	3	5	2
	Σύνολον	249	115	207	97	222	610	105	235	119	84	111	176

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1971 - 1972

Γ 2	Γ 3	Γ 4	Δ1 κλ.	Δ1 πρ.	Δ2 πρ.	Δ3 πρ.	Ε1 κλ.	Ε1 πρ.	Ε2 πρ.	Ε3 πρ.	Στ1 κλ.	Στ1 πρ.	Στ2 πρ.	Σύνολον
1	2	2		4		3	1	2	2		1	5	5	86
				6		4			5			1	1	44
								1	1					52
			1	13	2	2		5	2	9	2	1	5	50
				2				3		15		3	6	29
1			2	35	7	30	6	23	14	6		59	42	233
			1	1	2	4		1					3	14
1			3	3	2	2		2		3		3		30
5	2		3	15	1	32		8		2		3	3	133
29	1	3	2	23	5	26	4	2	5	4	5	4	2	325
81	7	2	16	41	45	51	6	4	5	11	6	6	4	606
			1	6	4	6		2			2	1	2	55
22	11		10	22	13	13	1	6	4	6		3	1	476
				3	2	3		3						11
				5	5	5		3						24
1	3	1		2	5	5	1	2				25	13	96
63	35	29	53	179	107	96	1	78	28	68	34	73	47	1862
9	4	5	3	4	6	1	3					4	2	133
					1	3		3	9			3	1	51
1		1	1	10	5	9		14	3	7		10	13	117
214	65	43	96	374	212	295	23	162	78	131	50	204	150	4427

ΒΡΑΒΕΙΑ ΑΠΟΝΕΜΗΘΕΝΤΑ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ 1972

ΒΡΑΒΕΙΑ ΒΑΣΕΙ ΓΡΑΠΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1. «ΑΝΟΡΘΩΣΕΩΣ» έκ £20.— 'Αθλοθετηθέν υπό του Σωματείου «ΑΝΟΡΘΩΣΙΣ» εις μνήμην τῶν ἡρωϊκῶς πεσόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸν ἐπικὸν ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ. Ἐκθεσις ἐπὶ θέματος ἀναφερομένου εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ (1955—59), διὰ τὴν Στ' τάξιν. Θέμα δοθέν: «Ἡ Συμβολὴ τῶν Σχολείων Μέσης Ἐκπαίδευσως εἰς τὸν Ἀπελευθερωτικὸν Ἀγῶνα (1955—1959)». Ἐθραβεύθη τὸ δοκίμιον ὑπ' ἀρ. 33333 καὶ μερῶν «Πάν μέτρον ἄριστον» ἀνήκον εἰς τὸν μαθητὴν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

2. «ΦΩΤΕΙΟΝ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς Π.Ο.Ε.Δ. εἰς μνήμην τοῦ ἥρωος διδασκάλου Φώτη Πίττα. Ἐκθεσις ἐπὶ θέματος εἰλημμένου ἐκ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἀλλὰ σχετιζομένου πρὸς τὴν Κυπριακὴν διὰ τὴν Στ' τάξιν. Θέμα δοθέν: «Οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τῆς Κύπρου ἀποδεικνύουν τὴν ἐλληνικότητά τῆς». Ἐθραβεύθη τὸ δοκίμιον ὑπ' ἀρ. 33333 καὶ μερῶν «Πάν μέτρον ἄριστον» ἀνήκον εἰς τὸν μαθητὴν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

3. «ΧΡ. ΛΟΥΙΖΟΥ» έκ £50.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῶν οἰκογενειῶν τῶν κ.κ. Μιχαλάκη Μιχαηλίδη, Ἰωάννου Ἀναγνωστοπούλου, Σάββα Πρασίτη, Γεωργίου Χατζηκώστα καὶ τῆς Κυρίας Μάρως Π. Ναθαναήλ εἰς μνήμην Χριστοῦ Λουίζου. Ρητορικὸς διαγωνισμὸς ἐπὶ θέματος ἀναφερομένου εἰς τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας διὰ τὴν Στ' τάξιν. Θέμα δοθέν: «Ἡ ἔνοια τοῦ ἔθνους στὸν σημερινὸ μεταβαλλόμενον κόσμον».

ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ ὡς ἑξῆς: 1) Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (£25.—) 2)

Νικολάου Παναγιώτην τοῦ Συμεοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (£15.—) 3) Χατζηθασίλην Κωστάκην τοῦ Γεωργίου τῆς Στ' 1 πρ. (£10.—) καὶ ἔπαινος εἰς τὴν Ψαρά Παναγιώταν τοῦ Κυριάκου τῆς Στ' 2 πρ. καὶ εἰς τὸν Γιωρκάτζην Ἀνδρέαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 2 πρ.

4) «ΣΙΜΟΥ ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς κ. Χρυσάνθης Συμεωνίδου εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς. Διαγωνισμὸς με θέμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον Νεοελλήνων Λογοτεχνῶν, διὰ τὴν Στ' τάξιν. Ἐφέτος ὁ διαγωνισμὸς διεξήχθη ἐπὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀντώνη Σαμαράκη. Ἐθραβεύθη τὸ δοκίμιον ὑπ' ἀρ. 33333 καὶ μερῶν «Πάν μέτρον ἄριστον» ἀνήκον εἰς τὸν μαθητὴν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

5) «ΜΑΡΑΓΚΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῶν κ.κ. Γεωργίου καὶ Δημητρίου Μαραγκοῦ εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς των. Διαγωνισμὸς ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς αἰσθητικῆς τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, διὰ τὴν Στ' τάξιν. Ἐθραβεύθη τὸ δοκίμιον ὑπ' ἀρ. 33333 καὶ μερῶν «Πάν μέτρον ἄριστον» ἀνήκον εἰς τὸν μαθητὴν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

6) «ΙΑΤΡΟΥ ΣΙΜΟΥ ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ ἱατροῦ καὶ τῆς κυρίας Γεωργίου Ἠλίας εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς των. Διαγωνισμὸς ἐπὶ γενικῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνῶσεων, διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Στ' τάξεως. Ἐθραβεύθη τὸ δοκίμιον ὑπ' ἀρ. 343421 καὶ μερῶν «Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ» ἀνήκον εἰς τὸν μαθητὴν Πρωτοπαπᾶν Ἀνδρέαν τοῦ Φιλίππου τῆς Στ' 2 πρ.

ΒΡΑΒΕΙΑ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ — ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1971 - 72

1) «ΜΙΚΗ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ» έκ £5.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Μίκη Μιχαηλίδη εἰς μνήμην Σάββα καὶ Νικῆ Μιχαηλίδη, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ὅστις ἔχει ἀνεπιλήπτον ἦθος καὶ συγκεντρώνει τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν κατὰ τὰ 6 ἔτη τῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 66/73).

2) «ΛΟΥΕΙΟΝ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Εὐαγγέλου Λουὴ Λουίζου εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του. ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν με τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ Ἑλληνικά, Μαθηματικά καὶ Ἱστορίαν κατὰ τὰ 6 ἔτη τῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 23/24).

3) «ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΟΡΔΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Παρασκευᾶ Λόρδου. ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ὅστις ἔχει ἦθος ἀνεπιλήπτον καὶ τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ Μαθηματικά. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (20).

4) «ΑΔΑΜΑΝΤΕΙΟΝ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό φίλων καὶ ἐκτιμητῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἀδάμ Ἀδάμαντος, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ὅστις σημειώνει ἐπίδοσιν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

5) «ΚΕΑΝ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς ΚΕΑΝ εἰς μνήμην Κώστα Παπαντωνίου, ἀπονέ-

μεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ἢ μαθήτριαν ὅστις ἐπιδεικνύει τὸ καλύτερον ἦθος καὶ συγκεντρώνει γενικὴν βαθμολογίαν τοῦλάχιστον ἴαν καλῶς. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ ἐξ ἴσου εἰς τοὺς: Ζωγράφου Νίκου τοῦ Ἀνδρέου τῆς Στ' Κλ. καὶ Σταύρου Χριστόφορον τοῦ Βασιλείου τῆς Στ' 1 πρ.

6) «ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΟΥΝΝΑ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῶν ἀδελφῶν Κουννᾶ εἰς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ των Δημητρίου Κουννᾶ διὰ τὸν μαθητὴν τῆς Ε' Πρακτικοῦ τὸν ἔχοντα τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ Μαθηματικά. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ ἐξ ἴσου εἰς τοὺς: Τσιάρτα Ἐλένην τοῦ Κωνσταντίνου τῆς Ε' 2 πρ. (20) καὶ Γιάλουρον Ἰωάννην τοῦ Ἐλευθερίου τῆς Ε' 1 πρ. (20).

7) «ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΝΝΑ» έκ £50.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Γεωργίου Κουννᾶ, ἀπονέμεται εἰς τοὺς τρεῖς μαθητὰς τῆς Στ' τάξεως τοῦ Πρακτικοῦ Τμήματος τοὺς συγκεντρώνοντας τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν γενικῆς ἐπίδοσεως καὶ ἔχοντας διαγωγὴν κοσμιωτάτην. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ εἰς τοὺς: 1) Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/14) £25.—) 2) Τομαζῆν Δημήτριον τοῦ Ἰωάννου τῆς Στ' 1 πρ. (19 1/14) £15.—) 3) Νικολάου Παναγιώτην τοῦ Συμεοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (18 13/14) £10.—

8) «ΛΑΪΟΝΣ» έκ £5.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ Συνδέσμου ΛΑΪΟΝΣ, ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Στ' Πρακτικοῦ τὸν συγκεντρώνοντα τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ εἰς τὸν: Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/14).

9) «ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς κ. Κυριακῆς Λεοντιάδου, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ὅστις κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του διακρίνεται εἰς τὰ μαθήματα καὶ εἰς τὴν διαγωγὴν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ εἰς τὸν: Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 32/38).

10) «ΛΟΥΚΑ ΛΟΥΚΑ» έκ £5.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς Δ)νίδος Κίκας Παναγιώτου εἰς μνήμην τοῦ μαρτυρικῶς θανόντος μαθητοῦ τῆς Ε' τάξεως τοῦ Γυμνασίου μας Λουκᾶ Λουκᾶ, ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Ε' τάξεως ὅστις συγκεντρώνει τὴν μεγαλύτεραν βαθμολογίαν εἰς τὰ Ἀρχαῖα καὶ Νέα Ἑλληνικά, Ἱστορίαν, καὶ Φιλοσοφικά. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ ἐξ ἴσου εἰς τὰς: Κακουρή Λουκίαν τοῦ Ἀνδρέου τῆς Ε' 1 πρ. (19 3/4) καὶ Τσιάρτα Ἐλένην τοῦ Κωνσταντίνου τῆς Ε' 2 πρ. (19 3/4).

11) «ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΟΡΔΟΥ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Γεωργίου Λόρδου ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Γ' τάξεως ὅστις ἔχει ἦθος ἀνεπιλήπτον καὶ τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὴν Ἱστορίαν, Γεωγραφίαν καὶ Ἀγγλικά. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Σάντην Γεώργιον τοῦ Κύπρου τῆς Γ' 4 (20).

12) «ΕΥΑΓΟΡΕΙΟΝ» έκ £10.— 'Αθλοθετη-

θέν υπό τῆς κ. Κλειοῦς Εὐαγόρα Σαθβίδη εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς, ἀπονέμεται εἰς τὸν καλύτερον εἰς ἦθος καὶ ἐπίδοσιν μαθητὴν τῆς Γ' τάξεως. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Θεμιστοκλέους Χριστάκην τοῦ Μιχαῆλ τῆς Γ' 1 (19 7/12).

13) «ΗΡΑΚΛΗ ΣΠΥΡΟΥ ΑΡΑΟΥΖΟΥ» έκ £50.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς κ. Αἰμιλίας Ἡρακλῆ Ἀραούζου, ἀπονέμεται εἰς ἕνα ἄπορον καὶ ἐπιμελῆ ἄπατα διὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως τοῦ τελειόφοιτον μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τοῦ Γυμνασίου, ὅστις κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου εἶναι ὁ καλύτερος ὡς πρὸς τὸ ἦθος. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὴν Ἐργατούδη Ἀθηνούλαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 1 πρ.

14) «ΑΡΑΟΥΖΕΙΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ Προσωπικοῦ τοῦ Οἴκου ΧΑΛΛ—ΜΠΛΑ—ΥΘ ΑΡΑΟΥΖΟΣ ΑΤΔ., εἰς ἔνδειξιν ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν ἀείμνηστον Ἡρακλῆ Σπύρου Ἀραούζου, ἀπονέμεται εἰς τὸν πρωτεύοντα εἰς τὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τῆς Στ' τάξεως καὶ ἔχοντα διαγωγὴν κοσμιωτάτην εἰς πάντα τὰ διήμηνα τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ.

15) «ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΙΧΑΗΛΟΥΔΗ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς κ. Ἰωάννας Μιχαηλοῦδης εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς, ἀπονέμεται κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ἄριστον εἰς τὸ ἦθος καὶ ἐπίδοσιν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὴν Ἐργατούδη Ἀθηνούλαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 1 πρ. (18 11/14).

16) «ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΥΡΟΥΔΗ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τῆς κ. Παρθενόνης Μαυρουδῆ καὶ τῶν οἰκογενειῶν Χριστοδούλου Μαυρουδῆ, Ἰακώβου Χατζηκυριάκου, Κώστα Ἰωαννίδη καὶ Ἀδάμου Πρασίτη εἰς μνήμην τοῦ συζύγου καὶ πατρὸς τῶν ἀθλοθετῶν, ἀπονέμεται εἰς ἕνα ἐκ τῶν πέντε πρώτων εἰς ἐπίδοσιν τελειόφοιτον μαθητὴν ὅστις ἐκτός τῆς ἐπίδοσεως εἶναι ἀνεπιλήπτου ἦθους καὶ ἄπορος. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: ἐξ ἴσου εἰς τοὺς: Δημητρίου Φώτιον τοῦ Σωτηρίου τῆς Στ' 2 πρ. (18 11/14) καὶ Ψαρά Παναγιώταν τοῦ Κυριάκου τῆς Στ' 2 πρ. (18 9/14).

17) «ΤΑΚΗ ΣΑΝΤΑΜΑ» έκ £10.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Νίκου Ι. Στυλιανοῦ εἰς μνήμην τοῦ ἀναδόχου του Τάκη Σανταμά, ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Στ' Πρακτικοῦ ὁ ὁποῖος συγκεντρώνει τὴν μεγαλύτεραν βαθμολογίαν εἰς τὰ Ἀρχαῖα, Νέα, Μαθηματικά καὶ Φυσικὴν κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/12).

18) «ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΕΙΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ» έκ £30.— 'Αθλοθετηθέν υπό τοῦ κ. Χαμπῆ Χατζηχαμπῆ εἰς

μνήμην τῶν γονέων του. Κατανέμεται εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ Τμήματος Θετικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἀπονέμεται εἰς τοὺς μαθητὰς τοὺς συγκεντρώνοντας τὴν μεγαλύτεραν βαθμολογίαν εἰς τοὺς κλάδους τῶν Μαθηματικῶν καὶ τῶν Φυσικῶν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τοὺς Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (20,20) ἐξ ἴσου εἰς τοὺς: Γιάλλουρον Ἰωάννην τοῦ Ἐλευθερίου τῆς Ε' 1 πρ. (20,20) καὶ Τσιάρτα Ἐλένην τοῦ Κωνσταντίνου τῆς Ε' 2 πρ. (20,20) καὶ Βασιλειάδου Μαρίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Δ' 2 πρ. (20 20).

19) «ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΧΗΜΕΙΑΣ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κώστα Τσίμου, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον τοῦ Τμήματος Θετικῶν Ἐπιστημῶν τὸν συγκεντρώνοντα τὸν μεγαλύτερον βαθμὸν εἰς τὸ μάθημα τῆς Χημείας κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 7/10).

20) «ΚΩΣΤΑΚΗ ΖΑΒΟΥ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Ζαβοῦ εἰς μνήμην τοῦ υἱοῦ τοῦ Κωστάκη, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν τὸν ἔχοντα τὴν μεγαλύτεραν γενικὴν ἐπίδοσιν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/14).

21) «ΙΑΤΡΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΠΟΥΡΓΟΥΡΙΔΗ» ἐκ £15.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Κυριακοῦ Πουργουρίδη, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τοῦ Τμήματος Θετικῶν Ἐπιστημῶν ὅστις συγκεντρώνει τὴν μεγαλύτεραν κατὰ μέσον ὄρον ἐπίδοσιν εἰς τὰ Μαθηματικά, Φυσικά, Χημείαν καὶ Βιολογίαν. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (10).

22) «ΕΥΡΗΚΑ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ΕΥΡΗΚΑ, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν τοῦ Τμήματος Θετικῶν Ἐπιστημῶν, ὅστις ἔχει τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὸ μάθημα τῆς Χημείας κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19. 11/15).

23) «ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΗΣΙΜΟΥ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ καὶ τῆς κυρίας Νίκου Κούνδουρου εἰς μνήμην τοῦ θείου των Γεωργίου Ζησίμου, ἀπονέμεται εἰς τὸν καλύτερον μαθητὴν τῆς Στ' τάξεως τὸν συγκεντρώνοντα τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα καὶ ἔχοντα ἦθος ἀνεπίληπτον καὶ διαγωγὴν κοσμιωτάτην. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/14).

24) «ΜΟΥΡΟΥΖΕΙΟΝ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ πρώτου Γυμνασιάρχου καὶ Καθηγητοῦ τῆς Φιλολογίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου ἀειμνήστου Γεωργίου Μουρούζη εἰς μνήμην του, ἀπονέμεται εἰς τὸν τελειόφοιτον μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου, τὸν ἔχοντα ἀρίστον ἦθος καὶ τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδο-

σιν εἰς τὰ μαθήματα: Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, Νέα Ἑλληνικά καὶ Ἱστορίαν κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 8/9).

25) «Α' ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟΥ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ (ΑΣΠΑ)» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ Α' Συνεργατικοῦ Παντοπωλείου Ἀμμοχώστου, ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν ὅστις ἐπιδεικνύει τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὸ μάθημα τῆς Τέχνης καὶ ταυτοχρόνως ἐξυπηρετεῖ τὸ Σχολεῖον διὰ τῆς καλλιτεχνικῆς του ταύτης ἐπιδόσεως. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὴν Κυριακοῦ Νίκην τοῦ Σάββα τῆς Ε' 1 πρ.

26) «ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΦΕΛΛΑ» ἐκ £10.— Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῶν ἱατρῶν κ.κ. Παύλου καὶ Ρένου Φελλᾶ εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς των Χαραλάμπους Φελλᾶ. Ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Στ' Πρακτικοῦ ὁ ὅποιος συγκεντρώνει τὴν μεγαλύτεραν βαθμολογίαν εἰς τὰ Μαθηματικά κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ φοιτήσεώς του. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (20).

27) «ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΓΟΝΕΩΝ Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ» ἐκ £40: £30.— θιβλία διὰ τοὺς πρωτεύσαντας μαθητὰς τῶν τάξεων Α'—Ε' καὶ ἀνὰ £5.— εἰς τοὺς πρωτεύσαντας μαθητὰς τῶν τμημάτων κλασσικῆς κατευθύνσεως καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν τῆς Στ' τάξεως. Ἀπονέμεται ὡς ἑξῆς εἰς τοὺς: Τουμαζῆν Ἀντώνιον τοῦ Χαραλάμπους τῆς Α' 3 (19 7/11), Μακρῆν Σταύρον τοῦ Ἀνδρέου τῆς Β' 2 (19 8/11), Θεμιστοκλέους Χριστάκην τοῦ Μιχαὴλ τῆς Γ' 1 (19 7/12), Καραγιάννην Βασιλείον τοῦ Ἀντωνίου τῆς Δ' κλ. (18 6/11), Βασιλειάδου Μαρίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Δ' 2 πρ. (20), Κωστή Μάμαν τοῦ Μιχαὴλ τῆς Ε' κλ. (19 5/13), Τσιάρτα Ἐλένην τοῦ Κωνσταντίνου τῆς Ε' 2 πρ. (19 7/12), Ζωγράφου Νίκου τοῦ Γεωργίου τῆς Στ' κλ. (18 9/14), Τριγγίδην Μιχαλάκην τοῦ Χριστοῦ τῆς Στ' 1 πρ. (19 11/14).

28) «ΑΝΔΡΕΙΟΝ» — Κύπελλον. Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Μαρίας Π. Ἰωάννου εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς τῆς Ἀνδρέα Μανουηλίδου. Ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τῆς Ε' τάξεως τὸν ἔχοντα τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὴν Τσιάρτα Ἐλένην τοῦ Κωνσταντίνου τῆς Ε' 2 πρ. (19 7/12).

29) «ΓΙΑΝΝΑΚΕΙΟΝ» — Κύπελλον. Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς ἀειμνήστου Μαρίας Π. Ἰωάννου εἰς μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Γιαννάκη Κωνσταντίνου. Ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν ἢ μαθήτριαν τῆς Δ' τάξεως τὸν ἔχοντα τὴν μεγαλύτεραν ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὴν Βασιλειάδου Μαρίαν τοῦ Φιλίππου τῆς Δ' 2 πρ. (20).

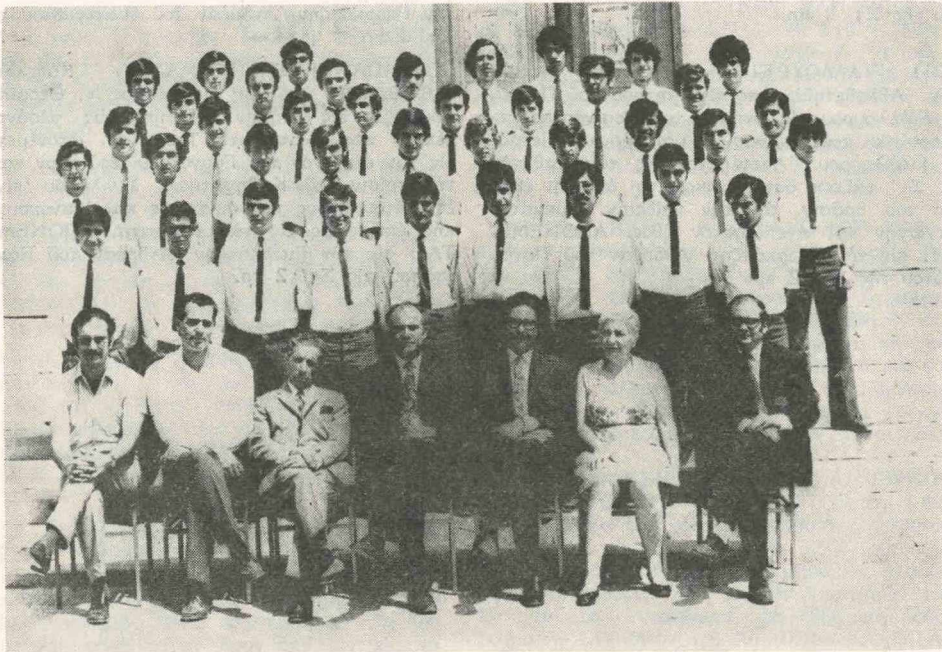
30) «ΚΥΡΙΑΚΙΔΕΙΟΝ» — Κύπελλον. Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου πρὸς τιμὴν τοῦ Κυπρίου Μαραθωνοδρόμου Στέλιου Κυριακίδη, ἀπονέμεται εἰς τὸν καλύτερον ἀθλητὴν τοῦ Γυμνασίου. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Βασιλειάδην Κυριάκον τοῦ Φιλίππου τῆς Στ' 1 πρ.

31) «ΓΙΑΛΛΟΥΡΕΙΟΝ» — Χρυσοῦν Μετάλλιον. Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Πετράκη Γιάλλουρου εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου τελειοφοῦτου τοῦ Γυμνασίου μας ἥρωος Πετράκη Γιάλλουρου. Ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Στ' τάξεως ὅστις διακρίνεται διὰ τὴν ἐθνικὴν του δράσιν, ἀρίστην ἐπίδοσιν, ἀμειπτον διαγωγὴν καὶ ἀνεπίληπτον ἦθος. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Γιωρκάτζην Ἀνδρέαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 2 πρ.

32) «ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΥ ΟΜΙΛΟΥ» — Ἀναμνηστικὴ Πλάξ. Ἀπονέμεται εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Α' Γυμνασίου Ἀρρένων Ἀμμοχώστου τὸν διακριθέντα εἰς πράξεις ἀνιδιοτελοῦς ἐξυπηρετήσεως τοῦ Σχολείου, τῶν συμμαθητῶν του καὶ γενικώτερον τοῦ πληθίου. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Γιωρκάτζην Ἀνδρέαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 2 πρ.

33) «ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΟΥΜΑΖΟΥ» — Κύπελλον. Ἀθλοθετηθὲν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας κ. Θεοφίλου Τουμάζου εἰς μνήμην τοῦ ἡρωϊκῶς πεσόντος τέκνου των Παναγιώτη Τουμάζου, ἀπονέμεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Γυμνασίου, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου εἶναι ἐξαιρετοῦ ἦθους καὶ συνέσεως καὶ ἱκανοποιητικῆς ἐπιδόσεως εἰς τὰ μαθήματα. ΑΠΟΝΕΜΕΤΑΙ: εἰς τὸν Γιωρκάτζην Ἀνδρέαν τοῦ Παναγιώτου τῆς Στ' 2 πρ.

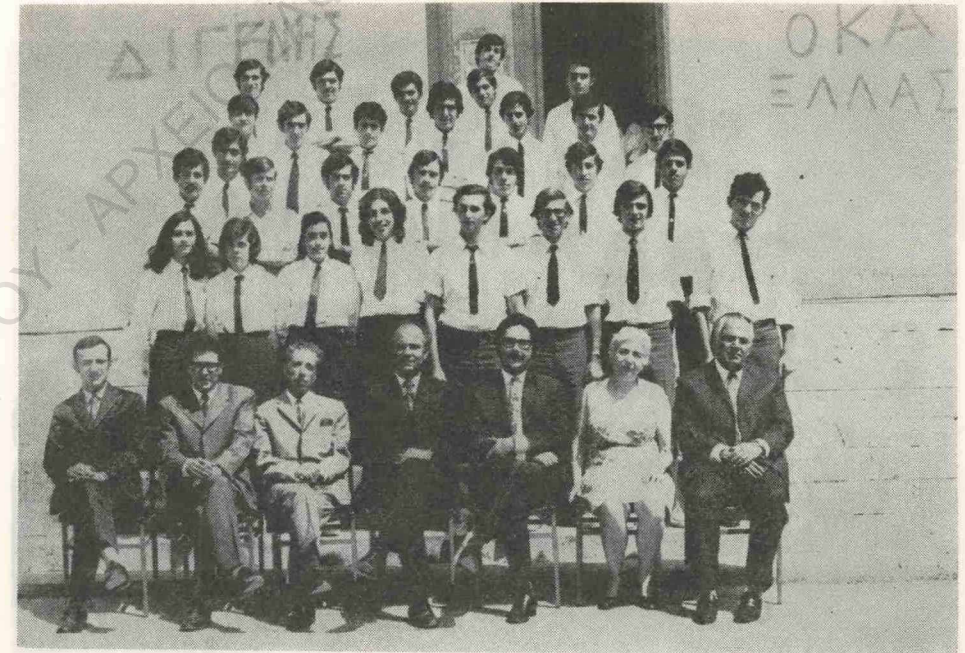
ΤΑΞΙΣ Στ' κλ. ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1971 - 72

Α/Α Άρ. Μαθητ.

1. 738	Άλεξάνδρου	Άλέξανδρος	του	Άντωνίου.	20. 948	Μουζουρής	Άδάμος	του	Άναστάση
2. 196	Αντόρκα	Ιωάννης	του	Νικολάου	21. 939	Μπέη	Δημήτριος	του	Πασχάλη
3. 810	Αντόρκα	Κυριάκος	του	Άντωνίου	22. 142	Νικολάου	Χριστάκης	του	Γεωργίου
4. 230	Βαρνάβα	Πετράκης	του	Λεωνίδου	23. 559	Όρουσιώτης	Άλέξανδρος	του	Άνδρέου
5. 817	Γιαννάκη	Μιλτιάδης	του	Βάσου	24. 729	Παπαγεωργίου	Κωνσταντίνος	του	Παπαγεωργίου
6. 901	Γιωρκάτζης	Γεώργιος	του	Παναγιώτου.	25. 594	Παπαζαχαρίου	Μιχαήλ	του	Κωνσταντίνου.
7. 127	Γκιουτελεκιάν	Καΐσαρ	Άνδρέας	του	26. 750	Πασχάλης	Φλουρέντζος	του	Πασχάλη
	Βαχάκ.				27. 416	Σαθώβιδης	Γεώργιος	του	Σαθέρα
8. 940	Γρηγορίου	Φίλιππος	του	Άντωνίου	28. 511	Σεργίου	Σέργιος	του	Γεωργίου
9. 950	Ευαγγέλου	Δημητράκης	του	Λοΐζου	29. 770	Σιδεράς	Μιχαλάκης	του	Σταυράκη
10. 897	Ζωγράφου	Νίκος	του	Άνδρέου	30. 902	Σιρβής	Κυριάκος	του	Θεοδώρου
11. 625	Ζωμενή	Νίκος	του	Γεωργίου	31. 627	Στεργιδής	Μάριος	του	Αύρηλιου
12. 757	Ιωάννου	Μιχαλάκης	του	Χριστοδούδουλου.	32. 410	Σωτηράκης	Σωτήρης	του	Γεωργίου
					33. 211	Ταντελής	Άνδρέας	του	Μιχαήλ
13. 832	Καλλής	Άντώνιος	του	Γεωργίου	34. 782	Χατζηδημητρίου	Δημήτριος	του	Ίακώθου
14. 677	Καντούνας	Ίακώθος	του	Γεωργίου	35. 287	Χατζηδιονυσίου	Διονύσιος	του	Βότση
15. 781	Καραγιάννης	Μάριος	του	Γεωργίου	36. 753	Χατζηκυριάκου	Σωκράτης	του	Κυριάκου.
16. 131	Κυριάκου	Άνδρέας	του	Μιχαήλ	37. 460	Χατζηκωνσταντή	Κώστας	του	Ίωάννου.
17. 606	Κωνσταντίνου	Παναγιώτης	του	Λοΐζου.	38. 824	Χριστοφή	Παναγιώτης	του	Παντελή
18. 805	Κώτσιος	Πάμπος	του	Άνδρέου	39. 727	Ψαρά	Νικόλαος	του	Μιχαήλ
19. 264	Μιχαήλ	Μιχαήλ	του	Γεωργίου					

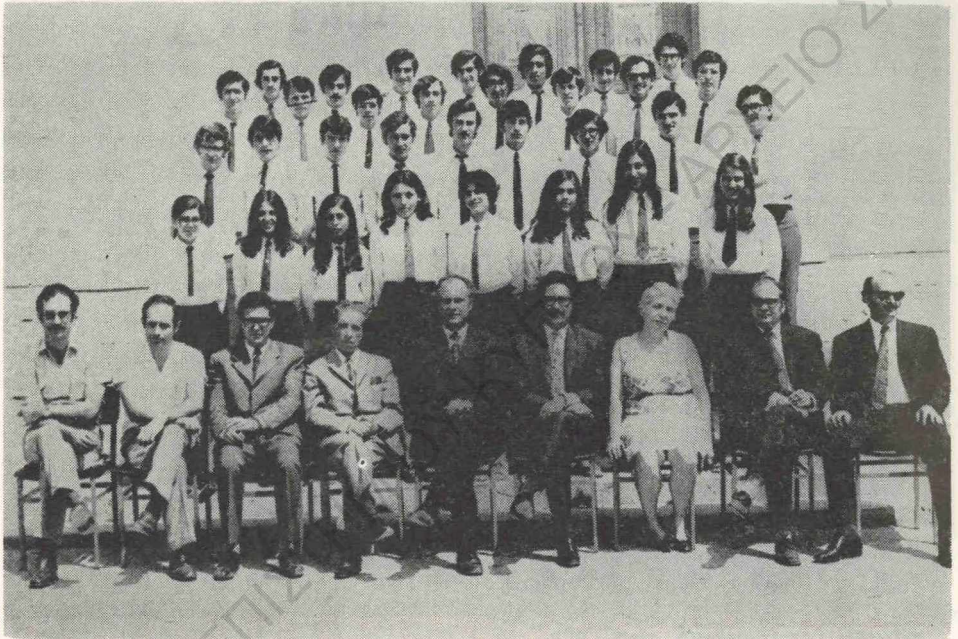
ΤΑΞΙΣ Στ' 1 πρ. ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1971 - 72

Α/Α Άρ. Μαθητ.

1. 454	Άβραάμ	Τάσος	του	Παναγιώτου	16. 643	Σταύρου	Χριστόφορος	του	Βασιλείου
2. 895	Βασιλειάδης	Κυριάκος	του	Φιλίππου	17. 819	Τουμαζής	Δημήτριος	του	Ίωάννου
3. 297	Γεωργίου	Γεώργιος	του	Χαραλάμπους	18. 694	Τριγγίδης	Μιχαλάκης	του	Χρίστου
4. 395	Θεοδοσίου	Κυριάκος	του	Θωμά	19. 474	Φαρφαράς	Άνδρέας	του	Κώστα
5. 486	Ίωάννου	Άντώνιος	του	Προδρόμου	20. 521	Φλουρή	Κωστάκης	του	Παναγιώτου
6. 891	Κάντης	Δημητράκης	του	Νίκου	21. 530	Φλουρή	Παναγιώτης	του	Κυριάκου
7. 550	Κοκκώνης	Νικόλαος	του	Μίκη	22. 482	Φυρίλλας	Βασίλειος	του	Μιχαήλ
8. 765	Κωνσταντίνου	Γεώργιος	του	Παναγιώτου	23. 456	Χατζηθασίλης	Κωστάκης	του	Γεωργίου
9. 300	Μουαίμης	Παναγιώτης	του	Νικόλα	24. 847	Χατζηθασίλης	Σωτήρης	του	Άνδρέου
10. 467	Νικολάου	Παναγιώτης	του	Συμεού	25. 917	Χατζηκακού	Σολάκης	του	Κώστα
11. 878	Οικονομίδης	Γλαύκος	του	Άνδρέου	26. 937	Χριστοδούλου	Ίακώθος	του	Άντωνίου
12. 30	Πέτρου	Νίκος	του	Φιλίππου	27. 74	Άδάμ	Έλεονώρα	του	Ντίνου
13. 548	Ριής	Χριστάκης	του	Θεοχάρους	28. 500	Χρυσστόμου	Έλλη	του	Άδάμου
14. 219	Σιακαλλή	Μάριος	του	Γεωργίου	29. 435	Γιαννάκου	Βαρβάρα	του	Χριστοφή
15. 912	Σταύρου	Σταυράκης	του	Νίκου	30. 169	Έργατούδη	Άθηνούλα	του	Παναγιώτου

ΤΑΞΙΣ Στ' 2 πο. ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1971 - 72

A/A	'Αρ. Μαθητ.				
1.	320	'Αρτυματᾶ	Κωστάκης	τοῦ	'Αντωνίου
2.	745	Γεωργίου	Γιάννης	τοῦ	'Οδυσσέως
3.	731	Γιάγκου	Γιάγκος	τοῦ	Παναγιώτου
4.	900	Γιωρκάτζης	'Ανδρέας	τοῦ	Παναγιώτου
5.	845	Γρηγοριάδης	Γεώργιος	τοῦ	Νεοφύτου
6.	929	Δημητρίου	Φώτιος	τοῦ	Σωτηρίου
7.	4	'Ηλία	Γεώργιος	τοῦ	Μάρκου
8.	779	'Ιακώθου	'Ανδρέας	τοῦ	Χρίστου
9.	318	Κάκουρας	'Ιάκωβος	τοῦ	Λοῖζου
10.	250	Κολέττας	Σωτήριος	τοῦ	Κωνσταντῆ
11.	571	Κολός	'Ανδρέας	τοῦ	Χρίστου
12.	132	Κωνσταντίνου	Πετράκης	τοῦ	Πάμπου
13.	335	Μαρκουλλῆ	Πιεράκης	τοῦ	Συμεοῦ
14.	585	Μιχαηλίδης	'Ιπποκράτης	τοῦ	Μίκη
15.	529	Πάντης	Μιχάλης	τοῦ	'Αριστοδήμου
16.	11	Παπαμιχαλόπουλος	Τάκης	τοῦ	Λουκῆ
17.	788	Πέρναρος	Γεώργιος	τοῦ	'Ανδρέου
18.	330	Πρωτοπαπᾶς	'Ανδρέας	τοῦ	Φιλίππου
19.	710	Σαλλούμης	'Ανδρέας	τοῦ	Χαραλάμπους
20.	492	Σωτηριάδης	'Ιωάννης	τοῦ	Διομήδους
21.	709	Τριχινᾶς	Λούης	τοῦ	Νίκου
22.	882	Φωτίου	Σπυράκης	τοῦ	Δημητρίου
23.	678	Χατζημιχαῆλ	Γεώργιος	τοῦ	Νικολάου
24.	830	Χατζημιχαῆλ	Σάββας	τοῦ	Σταύρου
25.	191	'Αγγελίδου	Γιαννούλα	τοῦ	Γεωργίου
26.	638	Γακουμεττῆ	Κατερίνα	τοῦ	'Ανδρέα
27.	125	Κάκουρα	'Ελένη	τοῦ	'Αντωνίου
28.	664	Μαυρῆ	Καλλιόπη	τοῦ	Νικολάου
29.	194	Ράλλη	Εὐαnthία	τοῦ	Βασιλείου
30.	392	Σπύρου	'Ιουλιανῆ	τοῦ	Γεωργίου
31.	256	Φραγκίσκου	Φλώρα	τοῦ	Παπαναστασίου
32	504	Ψαρᾶ	Παναγιώτα	τοῦ	Κυριάκου